ځوانان او شخصیت جوړېدنه

لیکوال:

ډاکټر تاج الدین (ملت مل)

۱۳۸۹ لمریز

Ketabton.com

دویم چاپ

د جلال اباد ښار _ننګرهار، افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړني:

د کتاب نوم	::	ځوانان او شخصيت جوړېدنه
ليکوال	::	ډاکټر تاج الدين (ملت مل)
دليکوال بريښنا ليک	::	tajmim@aol.com
دچاپ لړۍ	::	دويم چاپ، له نوو زياتونو سره
ژبنيز اصلاحونه	::	هجرت الله (اختيار) او حيات الله (وړ)
کمپوزګران	::	شمس الدين (الفت) او عبدالقدير (امين)
پښتۍ او ډېزاين	::	رحمان الله بهير
دچاپ شمېر	::	۲۰۰۰ ټوکه
چاپ ځای	::	حليمی مطبعه
دکتاب د لاسته راوړنې پته	::	نوی سيد جمال الدين (افغان) انستېټيوت دچپرهار زړه هډه، دننګرهار د بريښنا رياست ته مخامخ، د تالاشې چوک ته نږدی، جلال آباد ښار
		اړيکشمېرې: ۴۵۴ – ۰۰۶ – ۷۰۰ (۰)
		۳۳۳ – ۰۰۰ – ۶۰۲ (۰)

ددې کتاب د کاپي او چاپ ټول حقوق له ليکوال سره خوندي دي، سرغړونکی به يې له سختو قانونې مجازاتو سره مخ شی، د اجازی لپاره له ليکوال سره اړيکې ونيسې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

خپل دغه اثر د افغانستان دتوریالې، ولی ساده (!) او محروم ملت هغه ځوان نسل ته چې دطاغونیت دوحشتونو له لاسه یې د خپل ماشومتوب زرینې ورځې او شپې یې په غرونو، رغونو کې، په سرو غرمو، سړو او واورو کې په بې کوري، یتیمۍ او نا هیلیو کې تېرې کړي، او آن داچې همدا نن هم له خپلو نړیوالو همزولو سره د سیالۍ نه بې برخې کړای شوي، په خورا درناوي ډالۍ کوم.

ډاکټر تاج ا لدین (ملت مل)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب موخه

دټولنیزو بریالیتوبونو او لاس ته راوړنـو بنـسټ پـه ځـوانۍ کـي ایښودل کیږي. له بده مرغه، هغه وخت چې ځوانان دا واقیعیت درک کوي، نو دومره پري ناوخته شوی وي چي بیا هغه د لاس نه وتلې وخت نـشي جبرانـولاي. ددې کتـاب د لیکلـو اصـلي موخـه همدا ده، چي تاسي ځوانان و دغه حساس ټکي ته متـوجی کـړي، تر څو په خپل راتلونکې ژوند کي لوړو مقامونو ته د رسـیدو پـه لاره کې تاسي هغه وړ او ضروري فرصتونه لـه لاسـه ورنکـړي، د کومو چې زه او زما په څیر نور یي ارمان کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه

دا دخوښي ځاي دي چه د "ځوانان او شخصيت جوړيدنه" کتاب د دوهم ځل لپاره د نوي اضافي او اصلاح شوي موادو سره د لوستونکو او علاقه لرونکو په وړاندې ډالۍ کيږي.

زه يو ځل بيا ددې کتاب په تهيه، ټائيپ، اصلاح او چاپ کښې د يو شمير زياتو ملگرو او دوستانو د نه ستړي کيدونکي هلو ځلو نه مننه کوم. په خاصه توگه زما د کورنۍ د ځو تنو ځوانانو شمس الدين (الفت)، عبدالقدير (امين)، اشرف خان (شيرزاد) او مشرف خان (حيران) هلې ځلې چې ځو ځو ځله يې د کتاب په درستونه او د کتاب په کمپوز کولوکي کړې د ستائنې وړ بولم.

ددې تر خوا د محترم هجرت الله (اختيار) صيب، اوحيات الله (وړ) صيب دوامداره هلې ځلې د کتاب د ژبنيز اصلاح او ډيزاين په برخه کې او همدا راز د ښاغلې نجيب الله(نايل) صيب او رحمان الله بهير چټکي او ضروري لاسوهنې د کتاب د ډيزاين په برخه کې دومره با ارزښته دي چې د دوي ددغو علمي مرستو پرته به دا کتاب لکه د يوه بې مالگي قطغ په شان وه. زه ددوی د هريوه له اخلاصه ډکو هلو ځلو نه د زړه له کومې مننه کوم

بی ويلو دي نه وې چې دا د ښاغلې عبدالبصير سباوون هر اړخيزه همکاري وه چي دغه کتاب ئي زما دخولي او فکر نه ستاسي لاسونو ته درورساوه. دده د دوامداره مرستو نه بغير به دغه کتاب اوس هم يو خيال وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلتـه دا پـه ځـاي ئـي بـولم چي دشمـشاد د تلـويزون، دننگرهـارد ملـي تلويزون،د شرق ړ تلويزون اود افغانستان د ملي تلـويزون د مـسئولينو او کــارکوونکو نــه اوهمــدا راز داباســين، نــرگس، شــرق او کليــد راديوگانو د کارکونکو څخه هم د زړه لـه کـومې مننـه وکـړم چي ټولني ته ئي ددي کتاب دور پيژندنې په برخه کې خپلې هر اړخيزه همکاري په نه ستړي کيدونکې توگه جاري ساتلې دي.

بلاخـره غـواړم چـي ديـو شـمير زيـاتو هغـه ځوانـانو نـه مننـه وکـړم چـه دکتاب د لوستلو نه وروسته ئي پـه خـورا مـشکل سره زمـا سـره اړيکـي نيـولې او دخپلـو نيکـو نظريـو، انتقـاداتو او پيـشنهاداتو سـره ئـي نـه يـوازي دا چـه دا کتـاب ښـکلي او رنگـين کـړې بلکـه ماتـه ئـي هـم ددي خدمت د ادامي ورکولو لپاره دوامداره انرژي او مينه رابخښلي ده.

په پاي کي بايد ووايم چي زما د کورنۍ د ټولو غـړو او پـه خاصـه توگـه زه د خپلي گرانې ميرمني گلالۍجانې او خوږې لـور هڅاندي نـه مننـه کوم چه دوي د خپلي ميني او وخت يو لويه برخه ماته رابخښلي وه چـي د هغې نه په استفاده زه يو ځل بيا دا اثر له سره تنظيم او ستاسـي درنـو لوستونکو تر لاسو در ورسوم.

خپلـې خبـري پـه دي لنـډول غـواړم چـه افغانـستان زمـونږ هيـواد دي. ددي ازادول، ابادول، اصلاح او ښکلي کول دهـر افغـان مـسئوليت دي. راځي چي پـه گډه خپـل دغـه درونـد تـاريخي مـسؤليت پـه صداقت، او ايمانداري سره ترسره کړو.

په خورا درنښت

داکتر تاج الدين ملت مل

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب په اړه

دا کتاب د انسانانو د ژوند تر ټولو مهم اړخ (تربیې) ته وقف کړل شوي دی. تعلیم سړي ته هوسا ژوند کول او تربیه ورته ابرومند ژوند کول ورزده کوي. تعلیم د هر انسان د هوسا ورځیني ژوند لپاره د وسایلوا و وسایطو د جوړولو او د هغوي نه د مؤثري ګټې اخستلو وسیله ده. او تربیه بیا په ټولنه کي د انسانانو تر منځ د اجتماعیت، او انساني نیکو اړیکو او په ټولنه کي نورو ته د ګټورثابتیدلووسیله ده. انسانان په نړۍ کي د یوه تر ټولو لوړ اجتماعي مخلوق په توګه د تعلیم نه ړومبې تربیې ته زیات او جدي ضرورت لري. د شرقي ټولنو یو ښه صفت هم د همدې ښې تربیۍ لرل وه او دی. سره لدی چې غربې ټولني په مادی لحاظ ډیر پرمختیاوي تر لاسه کړي دي، خو د تربې او معنوی نیمګړتیاو په وجه نن هغه ټولني ډیري پریشانه او د ډیرو اجتماعې ستونزو سره مخ دي.

زمونږ هیواد هم د شوروی له خوا د راتپل شوي جګړې دمخه و د غربت او وروسته پاتېوالی د ټولو مصیبتونو سره سره، بیا هم د معنویت او خاصتاً د تربیۍ له پلوه یوه بډای ټولنه وه. ولې بدبختانه د تیر دري لسیزو راتپل شووجګړو په نتیجه کی، زمونږ ټولنه د دوه نوعه زیانونو سره مخ شوه. یویي فزیکې زیان او خرابونه ده، چې په هغې کې د سرکونو، کورونو، مځکو، بندونو، خرابوونه او له منځه تلنه شامل ده، او بل یي معنوې زیان دي چې په هغې کې د ټولنۍ د غړو، خاصتاً د ځوان نسل تعلیمې او تربیوي خرابوونه شامل دي. چې ددي جملې څخه زمونږ د ټولنې تر ټولو مهم او ستونزمن زیان د ځوان نسل

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تربې له منځه تلل او ددوي ذهني او تربيوي خرابونه ده. د هيواد فزيکي بيرته رغونه اسانه او حتا خارجيان هم کولای شي چې تر ډېره حده هغه ترسره کړي، ولې د هيواد معنوي زيان خورا ګران، او پخپله د افغانانو نه پرته بل هيڅوک هم نشي کولاي چې هغه ترسره کړي. پردي برسيره، ذهنۍ رغونه د فزيکي رغوونې په نسبت اوليت لري. ترڅو چې مونږ د خپل خلکو ذهنونه د هېواد او ملي ګټو په خاطر اماده نکړو، ټولي فزيکي رغووني به بيځايه، بېوختـه، او داسي بې نتيجې وي لکه همدا اوس چې دي.

متأُسفانه، زمونږ په هېواد کی نه دولت، او نه هم خلک و دغې مهم او ضروري اصل ته دومره توجه کوي. د نورو ډيرو علتونو تر خوا کيداې شي يو علت دا هم وي، چې معنوي رغونه، او د ذهنونو اصلاح کوونه ستونزمن کار، او تر بل هر څه زيات نموني جوړيدنې ته ضرورت لري. ممکن همدا عوامل وي چې لاتر اوسه پدې برخه کي هيڅ او يا هم ډير ناڅيز اقدامونه تر سره شوي دي.

زه دا خپل افتخار بولم چې د خپلې ټولنې د يوه اګاه او با مسؤليته سياسي انسان په توګه، ددغه اساسې ستونزې په درک کولو، او ددي ستونزې د اساسې او بنيادي حل په لاره کی د هيوادوالو په پوهونه، راوينبوونه، او ددوي په لازمه تجهيزونه کې خپل لومړني مسؤليتونه ددي کتاب له لارې تر سره کوم. ولې دا هم لازمې بولم چې خپل هيوادوال ددي مشکل ژوروالې، پراخوالې او عاجل والې ته متؤجې کړم. افغانان بايد پدې پوه شي چې دا ستونزه ډيره پيچلې، او چاره يي هم خورا ګرانه، او ډيرو پراخو، او هر اړخيزو هلو ځلو او قربانيو ته ضرورت لري. يوازينې لاره چې مونږ به وکولاې شو چې د خپل هيواد

(c) ketabton.com: The Digital Library

روښانه راتلونکې ته امیدوار شوو، هغه به همدا د سالمې ملې روزنې په لاره کې د ټولو افغانانو (دولت او ملت) نه ستړیکیدونې دوامداره او صادقانه هلې ځلې وي او بس. نو پدې ځای کی دا خپل ملې، اسلامې او انسانې فرض بولم، چې د خپل ځان په مثال کیدو سره، تاسې ځوانان او مشران هر یو پدې لاره کې د منظمې او مؤثرې ونډې اخستلو ته راوبولم. راځې چې په ګډه د خپل ځوان نسل د سالمې روزنې په برخه کې مونږ هریو خپل اتل توب او مخکښوالې ښکاره کړو.

تاج الدین ملت مل

جلال اباد

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ليکوال لنډه پېژندنه

ډاکټرتاج الدين (ملت مل) د ننګرهار ولايت د چپرهار د ولسوالۍ د شولاتې په کلي کې د نن نه ۵۷ کاله پخوا زېږېدلی دی. نوموړي په تنکۍ ځوانۍ کې د خپلو خاصو علمي توانمديو په وجه ثانوي زده کړې په لسو کلو کې مکملې کړې چې د ننګرهار د عالي لېسې څخه په اعلی درجه د فراغت نه پس د ننګرهار د پوهنتون د طب په پوهنځي کې شامل او په ۱۳۵۵ کال کې د طب د پوهنځي څخه هم په اعلی درجه فارغ شو. دی په هېواد کې د څو کاله خدمت نه وروسته د کمونستي دولت له خوا په سياسي بند د پلچرخې په زندان کې بندي کړای شو چې د راز، راز شکنجو نه پس بيا د زاندان څخه د خوشې کيدو سره سم ده په کابل کې يي خپله وظيفه اوکور پريښودل، اودجهاد په ليکوکې يي دخپل هيواد داستقلال، ملي حاکميت اوداسلام د مقدس دين څخه ددفاع په لاره کې مبارزی ته دوام ورکړ. خودجهاد په منځ کښې تنګنظری ددي سبب وګرځيده چه دي يي دهيواد څخه په هجرت کولو مجبور اوپه سره ژمي کښې دتوري بوري دغرو له لاري پاکستان ته مهاجرشو.

په پاکستان کي (۱۳۵۹ – ۱۳۶۷ ل) کلونو کې، ده برسيره پردي چې په مختلفو موسسو اوشفاخانو کښې دافغاني ګډوالو اومبارزو مجاهدينو لپاره نه ستړي کيدونکي طبي خدمتونه ترسره کړل، ددي ترخوايي هميش دخپل ګران هيواد او هيوادوالو د اتحاد، استقلال، ازادۍ اوخوشبختۍ په خاطر هر اړخيزه سياسي هلی ځلې هم کولې، او ورسره يي دهرنوع تخريب کارانه دسيسو په وړاندی اګاهانه، شعورې، اومنظمه سياسي مبارزه هم پر مخ وړله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دارتجاع او خارجي شبکو په وړاند ي دده همدغه قاطع اوغوڅ دریز ددي سبب شو چه بلا خره دې دپاکستان څخه امریکي ته په سیاسي پناه اخستلو مجبورکړاي شو. غربت اود هیواد نه لریوالې دده په هاغه توده مینه کي چه یي دخپلو خلکو اوهیواد سره لرله هیڅ نوعه بدلون رانه وستلاي شو، اوپدي توګه ده هلته په امریکي کښي هم په دوامداره او قاطعانه توګه دخپل هیوادنه په دفاع کولو اوخپلو هیوادوالو دسیاسي وحدت په لاره کښي نه ستړي کیدونکي مبارزي ته ادامه ورکړي اوورکوي یې.

ملت مل صاحب په امریکي کښي نور لوړتجصیلات هم وکړل او دوه ماستر دیګري دامریکي څخه هم لاس ته راوړي . ده دطب، ټولنیزو اوسیاسي موضوعاتو په برخه کښي دولس کتابونه لیکلي اودده څلو راختراع ګاني هم په نړي والي کچه منل شوي اودامریکي دکانګرس په کتابخانه کښي دده په نوم ثبت دي، چه دهغي جمله څخه یو هم دیوي دایمي کلیزي اختراع اوبل هم د داسي یوه ساینسي فارمول اختراع شامل دي دکوم له مخي چه هجري شمسي نیټي په میلادي اومیلاد ي نیټي په هجري شمسي نیټو په د قیقه توګه بدلیدلاي شي . دپورته علمي اثارونه علاوه ملت مل دطًب په ساحه کښي فوق العاده زیات علمې خیړنې کړي اودهغي تحقیقاتي مقالي دامریکا اواروپا په مشهورو طبې مسلکې مجلو کې نشر اودده طبي تحقیقاتو نړي والي جایزي ترلاسه کړي دي .

داکترملت مل دسولي په برخه کي په نړي واله کچه یو پیژندل شوې او منل شوې شخصیت دی. دنړي والي سولي په برخه کښي دده اثار اووړاندیزونه په پراخه کچه منل شوي او په دي لاره کي یي ده ته و

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوهیوادونو ته دسفر اوپه نړي والو کنفرانسونو کښي د مهمو بیانیو دورکولو شرایط برابر کړي دي. ده د خپلو همدغو هلو ځلو په نتیجه کي د(دسولي نړي وال سفیر) جائزه ګټلې، او (د سولې د نړیوال سفیر) په توګه په نړیواله کچه پیژندل شویدی.

ملت مل دسیاست په ډګر کښي هم دیوه غښتلي ، ثابت دریځ او دوراندیش (لرلید) ملي اسلامي مبارز په توګه دهیواد په ډیر و نازکو حالاتو کښي دخپلي خاوري اوخلکو دحقوقو نه په دوامداره او زړه وره توګه دفاع کړي اوکوي یي . دسیاسي فکر له نظره ملت مل یو ملي،مسلمان، په اجتماعې عدالت، او دیموکراسي باورمند مبارز شخصیت دی. دی که له یوی خوا اسلام د یوی سیاسي وسیلې په توګه استعمالول د اسلام او مسلمانانو په ګټه نه بولی، د بلې خوا دي د سوسیالیزم او کمونیزم تر شعارونو لاندي هر نوعه مبارزه چې د افغانانو د ملي مقدساتو او ملي کلتور سره مخالفه وي په جدي توګه محکوموي. نوموړي همدا اوس هم دخپلو نورو سیاسي ملګرو په ملاتړ دهیواد دابادی، سولي سوکالي ،ازادی اوکامل اسقلال په خاطر، دداسي یوه سیاسي تشکل په جوړښت کارکوي چه یوازی هغه تشکل کولاي شي داهیواد ددي درند و ستونزو نه بچ او د ابد لپاره په یوه مستقل ، خپلواک او سرلوړي هیواد بدل کړي.

ملت مل د طبي او سیاسي خدمتونو سربیره په خیریه کارونو کي هم تر نورو ګړندي او همیشه مصروف پاتي شوي دي . د اجتماعي خیریه کارونوپه جمله کښي دده له خوا په چپرهار کي دکونډو ښځو یوه پروژه، دسولي په نوم د غتو جنکو لپاره یو ځانګړي مکتب، دننگرهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپوهنتــون ســره مرســتي، اودهــزاره جــات خلکــو تــه يــو لړخدمتونــه
دیادونې وړدي.

داکتر ملت مل د هیواد د ځوان نسل د عملي تشویق او د هیواد په بیا رغونه کي د ځوانانو د سالمي او مؤثرې ونډې اخستلو په منظور د (ټولنیز خدمتګاران) په نوم يو اجتماعي تحریک ایجاد کړي دي چې دغــه تحریــک هیــوادوال خاصــتاً ځوانــان د هیــواد پــه رغوونــه او سالمتیاکي فعالې داوطلبانه ونډې اخستلو ته هڅوي. ددي اجتماعي تحریک اهداف ډیر ساده او فوقالعاده علمي، اوعملي دي. ، چي په لاندې ډول ذکر کیږي:

۱. د هیـواد د مـالي ودي د تقـوې او پـه خپـل ځـان د اتکـا پـه غـرض د ملي تولیداتو استعمالونه، هڅونه ، سپارښتنه، او د هغـوي د ساتنې او پراختیا نه پلوې

۲. پـه ملي کچـه د سالم، پـاک او ښـه چاپیریـال د جـوړونې او ساتنې لپــاره وقــايوې، او معــالجوي تدبیرونــه، هلــي ځلــي او د هیوادوالــو خبرتیا ، روښانتیا او هڅونه

۳. د ښه، غوره او نیـک کلتـور وده، پراختیـا او د خـراب کلتـور سره مجادله او د هغې مخنیوي

داکترملت مـل د يـوه بامـسؤلیته سیاسي انـسان پـه توګـه، همیـشه د خپـل هیـواد ستونزو تـه ژوره پاملرنـه کړې، او پـه دي توګـه يـي همیـش خپل وطنوالو ته بې جوړي لاربښووني وړانـدي کړي دي. ښـاغلې ملت مـل د خپـل کاهـل ژونـد پـه ډیـرو لومړنیـو شیبو کـي د خپـل هیـواد او هیوادوالو لپاره د سیاسي خدمت ډګر ته ورودانګل. ده د خپـل عمـر پـه شپاړس کلنې کي د (ملت مل) تخلص ځان ته غوره کړ، او دده پـه قـول،

(c) ketabton.com: The Digital Library

له هماغه وخته تر نن ورځي پوري نه يوازی داچې و دي تخلص ته په هرا ړخیزه توګه صادق او وفادار پاتي شوی دي، بلکه په همدي لاره کي يي بي شميره او کم مساله قرباني ورکړي دي.

د ملت مل له نظره يو سالم سياسي شخص هغه دي چي د تاريخ په هره مقطع کي په دوامداره توګه، خپله ټولنه منطقه او نړي وارزوي، او په دي بهير کي د خپل هيواد او خلکو ربنتيني او دوامداره ګټي درک، اد د هغو د لاس ته راوړلو او ساتلو لپاره داسي سالم پروګرامونه او لاري چاري خلکو ته وړاندي کړي، چي هغه د هغي ټولنې د بقا او سرلوړې سبب وګرځي.

ملت مل چي د خپل هيواد په خدمت کولو کي د مشتقيمې ونډي اخستلو په غرض دوه کاله دمخه هيواد ته راستون شو، نو د يوه ژورعلمي تحليل په رڼا کي ده د هيواد د ځوان نسل روزنه او پوهنه تر بل هر څه مهم و پيژندل، او دا يي و پتيله چي تر څو مونږ د هيواد ټول ځوان نسل، خاصتاً د پښتنو بچي په سالمه تربيه او پوهنه ملبس نه کړو، نو مونږ نشو کولاي چي د پردو لاسونه د خپل ملک او خاوري څخه لنډ کړو. او ددي په نتيجه کي به نه يوازي دا چي پښتانه هميش خوا او زار وي، بلکه دهمدي کبله به د پښتنو بچي هميشه د پردو د لاس اله، او ددوي په لاسونو به د هيواد د نورو قومونو د بچو ژوند هم نا ارامه او پريشانه وي. نو دا نه يوازي دا چي د پښتنو د مشرانو مسؤليت دي چي ددي بچو سالمې روزنې او تربي ته توجه وکړي، بلکه دا دنورو قمومونو د لرليد لرونکومشرانو مسؤليت هم دي چي د خپلو بچو د روښانه او ارامي راتلونکي په خاطر هم د پښتنو د بچو په پوهنه او روزنه کي جدي ونډه واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملت مل د همدي اصل په درکولو سره، د هیواد ، او خاصتآ د پښتنو د بچیانو پوهنی او روزنی ته ځان وقف کړ، او په دي لاره کي یي د ښه خدمت کولو په غرض، په ننګرهار کي د نوي سېد جمال الدین افغان انستیتیوت پرانست، او ددي انستیتیوت له لاري نه یوازی داچې ددي بچو په تعلیم کي په مؤثره توګه خدمت کوي، بلکه د تعلیم تر خوا و دي ځوانانو تـه د شخصیت جوړیـدنې د سیمینارونو او ورکشاپونو پـه ورکولو، او د شمشاد دپه تلویزون کي د یوې ژوندی برنامې لـه لاري، ده خپل ځان په عملي توګه د هیواد ځوان نسل تـه دخدمت پـه لاره کي وقف کړي دي. ملت مل ادعي کوي چي دي د ځوانانو سره ځانګړي مینه لري، او دې خپل ځان دځوانانو د سالمي تربیی اوشخصیت جوړیدینه پـه لاره کي مسول او دخیل ګڼي. نورائي چه ددي ادعئ دثبوت لپاره دده دغه لیکي اثر ته مراجعه وکړو، تر څو دده ددي ادعي د حقانیت په اړه سالم او ښه قضاوت وکړاي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیکوال خبرې

دویارنې ځای دي چې یو ځل بیا دګران هېواد او په ځانګړې توګه ځوانانو په چوپړ کې یم او د "ځوانان او شخصیت جوړیدنې" کتاب د دوهم ځل لپاره دلومړی ټوک سره د یو څه نورو مخلوماتونو په زیاتولو او دیو لږ نیمګړتیاو دسمونې سره ستاسې مخې ته ږدم. د ځوانانو سره زما مینه پخه او پخوانۍ ده. ما دخپل ژوند په اوږدو کښې ډیر ځوانان د تصور نه اوچت روزلې دي چې ښه شخصیتونه ترې جوړ شوي دي. د نورو پخوانیو قیصو نه علاوه په ۱۳۸۲ کال کښې مې دوه ځوانان د امریکې نه ځان سره هیواد ته راوستل او د ننګرهار پوهنتون کې مو د کمپیوتر د دیپارتمنت بنسټ کیښود. دې سفر دهغه ځوانانو او دهغوې د کورنۍ سرنوشت بدل کړ. چې اوس هغوي هر کال افغانستان ته راځي او دلته رنګارنګ مرستې کوي.

کله چې ما ددې کتاب په لیکلو شروع وکړه. د ځان سره زړه نا زړه وم. دې زړه نا زړتوب دوه علتونه لرل:

۱- زه لیکوال نه وم او ډیر ډاریدم چې هسې نه داسې څه ولیکم چې خلک راپورې وخندوي. سره له دې چې تر دې دمخه هم زما څو طبي مسلکۍ کتابونه چاپ شوي وه خو د هغې موضوعات مسلکۍ او د موادو لاسته راوړنه ئې اسانه وه. اما د دې کتاب لیکل د هغې ټولو په نسبت ګران ول، ځکه چې مواد ئې کم او په غرب کې نشرشوي مواد چې زما په لاسرس کې وه ، د هغې موادواکثراً ئې بیا دغربې ټولنو په کلتور پورې اړه نیوله چې د افغانې ځوانانو لپاره دومره په درد نشو خوړلای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- ما غوښتل چي کتاب ډير روان او دافغاني ټولني سره د مقائيسي وړوی. خو متائسفانه په افغانی کلتور او زمونږ په ټولنه کي چا پدي نوعه موضوعاتو هيڅ ليکنې نه دي کړي. نو ماته دموادو پيداکول بلـه ستونزه وه. دی حالاتو زه مجبور کړم چي دخپل ځان او يو شمير ملګرو ځني داسي قيصې د خپلي ليکنې د منبع په توګه استعمال کړم چې حتیٰ دهغوي ليکل او د خلکو سره شريکول هم په افغانې ټولنه کښي يوه ستونزه وه. خو چي کله مي کتاب خپور او په کمه کچه نشر کړ نو لومړی خو دهغو دوستانو سپارښتونو او هڅو راته يو څه ډاډ راکړ چا چي پري د چاپ نه مخکي ليکنې کړي وي. اماکله چي کتاب د ځوانانو لاسته ورغي نوما هره ورځ د کتاب نه ځوانانو ته د ګټې د رسيدو په اړه نوی او په زړه پوري قيصي اوريدلې. نو خوراً زيات خوښ يم چې وتوانيدم د خپل هيواد دځوان نسل په وړاندې ددي افتخار و لرم چې اقلاً ما د خپل توان په اندازه يو څه دوي ته وړاندې کړي دي.

په تيرو دوه کلونو کي زه په افغانستان کي پاتي شوم او ما دځوان نسل د سالمې روزنې په برخه کي يو بل درون مسئوليت (دنوی سيد جمال الدين افغان انستيټيوت) پرانيست او هلته مي ددې کتاب نه په ګټه اخيستنه ځوانانو ته تربيوي سيمينارونه شروع کړل او دهغې اثرات ورځ په ورځ راته د خوښې لمحي رابخښلي. ددي خدمت نه لاس تـه راوړنو زه لانور هم وهڅولم.

زما همدې هلو ځلو راته د شمشاد په تلويزون کښي د يوه دوامداره ژوندي پروګرام شرائط راکړل چه پدي اړه د شمشاد د اداري نه مننه کوم چه زما د زړه دا هيله (ځوانانو ته خدمت) لپاره ئي خپل نړيوال مايکروفون يي زما په اختيار کي راکړ. ددي پروګرام له لاري راسره په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلگونو ځوانانو اړیکې نیولې او خپلي ستونزې ئي مطرح کولې چې د دوې دغو عملي ستونزو ته ځواب پیدا کول او وړاندی کول زما علمې توانمندي له دوو اړخونو لا زیاته کړه. اول داچي د خپل ټولنې دځوانانو اساسې ورځني ستونزي په لا ښه توګه درک کړم او بیا ددي ستونزو ته د حل په لاره کښي ځوابونه تهیه کړم. چي دي موضوع د کتاب دوهم ځل چاپ لاغښتلې اونور هم افغاني کړ.

همدا راز ددي هلو ځلو په اوږدو کښې ما ته ددي سرلوړي راپه برخه شوه چه د ننګرهار د پوهنې د ریاست د یو شمیر نیکو او توانمندو مشرانو (په خاصه توګه د محترم استاد اول ګل ابوزاهد) په لارښونه او همکاري دا کتاب د افغانستان د پوهني د وزارت د تالیف او ترجمي ریاست ته د ارزونې لپاره وړاندي کړم. د پوهني وزارت زما دغه اثر د کامیابې ارزونې په نتیجه کښي ومانه او دائي تصمیم ونیوه چي دا کتاب به د دری ترجمې سره د هیواد د ټولو مکتبونو ته توضیح کړي. زما په اند چه د تدریسي نصاب د کتابونو په خوا کي دا اولین کتاب دي چه دپوهني وزارت ئي د هیواد په کچه ټولو ښوونځیو ته د توضیح کولو هوډ نیسئ. دا ماته، تاسي ځوانانو او د ننګرهار دخلکو ته د خوښي او افتخار ځای دي چي ددي سیمې د یوه لیکوال اثر پدي کچه پالل کیږی.

ګرانو ځوانانو!

مونږ په خپل هیواد کښي د تیر دیرش کلن راتپل شوي جنګ له کبله دتربې نورمال محیطونه له لاسه ورکړل، چي په نتیجه کي یي زمونږ موجوده ځوان نسل د رنګارنګ تعلیمې او تربیوی نیمګړتیاو ښکارشول. ولي تاسي هر یو غواړي چي ستاسي او لادونه باتربیه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رالوی شي نو یوازینې لاره ئي داده چي مونږ او تاسي هریو په دي برخه کي خپل مسؤلیتړنه درک، او د تربیي د اصلاح په برخه کي مونږ او تاسي هر یو علمي او عملی قدمونه پورته کړو.

دا کار باید له همدي ځایه شروع کړي، داکتاب واخلي، پخپله ئي ولولې، په کورنی کي ئي په نورو غړو ولولی او دخپلو بچیانو سره ئي ګډ ولولی او دهغوي دښوونځي معلمانو ته ئي په اختیار کي ورکړې چې ئي ولولی او عملی ئي کړي. دابه ستاسي د بچیانو په ژوند کښي تر بل هر څه ګټهور کار وي او ستاسي د بچیو په رانلونکې کې به له بل هر څه ستاسي ښه سرمایه ګذاري وي. هیله ده د کتاب په لوستلو کي دهغوي سره په هغوي کي د شخصیت د پیدا کیدو او دیوه شخصیت د ادعي'کولو روحیه او توانمندي منځ ته راوړي. او چي کله هم ستاسي بچیانو د ناهید په څیر (ددي کتاب مخ وګوري) د خپل ځان سره او په خپل ځان کښي د یو شخصیت لرل تر لاسه کړه نو بیا تاسي په ټوله معنيٰ ددي ما شومانو د څارني نه بیغمه کیدای شي.

نو راځي چي په ګډه ددي هیواد دجوړښت په خاطر له خپل ځان او خپلو کورنیو شروع وکړو. او پدي وسیله خپل راتلونکي نسل دیو سالم، بادیانته او با شخصیته افغانانو په توګه وروزو تر څو خپل عقیدي، خپل هیواد او خپلو خلکو ته وفادار او خدمتګار پاتي شي. تربیه یوازي هغه څوك ورکولي شي چه په ټولنه کښي نورو ته مثال جوړ شي.

درنښت

ډاکټر ملت مل

لمریز، جلال اباد ښار ۱۳۸۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: دا یو واقعت دی چې زموږ افغاني ټولنه له یو لړ بې شمېره ستونزو او ننګونو سره مخ ده، چې نېغ په نېغه یې زموږ د ځوان نسل پر روزنې او شخصیتونو خپل اغېز کړی دی. په دې لاندې لیکنه کې زموږ د ټولنې دغو مهمو ستونزو او ننګونو ته اشاره شوې ده، چې د کتاب تر لوستو دمخه یې د ځوانانو لپاره لوستل اړین بولم.

د افغاني ټولنې او افغانانو (خاصتاً د پښتنو) د خویونو په اړوند ځنې تراخه حقیقتونه، واقیعیتونه او ستونزې

د ځان نه دفاع د خدای (ج) له خوا ورکړل شوې داسې یو میخانیکیت دی چې په هغې پوهیدل کله نا کله ګران وي. دا دفاع د بدن د مختلفو غړو له خوا په مختلفو طریقو تر سره کیږي. تاسي به دا ډیر ځله لیدلې او تجربه کړیوې چې سترګې د یوه آنې خطر سره د مخ کیدو په صورت کې په داسې یوه سرعت سره پټېږې شي چې سړی یې تصور هم نشي کولای. او یا هم دماغ د یوې خطرناکه حادثې په صورت کې داسې فورې او جدي احکام د بدن نورو غړو ته صادروي چې د هغه سرعت د تصور نه بیخې لرې او ناممکن ښکاري. د همدی دفاعې مخایکیت یوه برخه هم انکار دی.

اکثره انسانان دردونکې او پریشانوونکې پیښې، او خویونه او حرکات په قصدي او عمدي توګه له نظره غورځوي، تر څو د هغو یادول دوي لازیات پریشان نکړي. چي متأسفانه دځنو غلطیو او ستونزو دغه نوعه شاته اچول او تري انکار کول بیا د انسانانو د نورو ډیرو ستومانیو او پریشانیو سبب کیږي. او په دي صورت کي د دا نوعه نیمګړتیاوو را ښکاره کول او د هغوي اصلاح کول ممکن د ټولنې په ګټه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولنيزو عيبونو او غلطو خويونو لرل، و هغه سرطاني دانو ته ورته وي چې يوائينی علاج يې تشخيصول، او د جراح په وسيله د هغې پريکول او لرېکول وي. دداسې دانو نه انکارکول، او د هغو په علاج پسې نه ګرځيدل ، هغه ناروغي له منځه نه وړي، بلکه برعکس هغه ناروغي په تدريج سره د هغه شخص د لاضعيفه کيدو او حتا د هغه د مړينې شرايط برابروي.

د کتاب په دې برخه کې زه غواړم د خپلې ټولنې يو شمير هغه نيمګړتياو او غلطيو ته اشاره وکړم چې د ټولنې زيات غړې ممکن و نه غواړې چې دا ستونزې ومنې او د هغوي ذکر کول ممکن ښه ونه ګڼې، او ممکن دوي ددی ستونزو ليکل هم خطا ، او د افغانی دود او دستور خلاف يو عمل وبولې. خو زه غواړم دا په ډيرو واضح ټکو کې ووايم چې د نيمګړتياو د مخنيوې او اصلاح لاره، د هغوې نه انکار، او د هغوې پټول نه، بلکه د نيمګړتياو پيژندل، او په ټولنه کې و نورو ته د هغوې ورپه ګوته کول، او د هغوي له منځه وړلو لپاره د يوه مناسب او عملې پروګرام جوړول او عملې کول دي او بس. نو راځې چې په ګډه د خپلې ټولنې د يو لړ هغه غلطياو او نيمګړتياو چې د هغو راسپړل او پري پوهيدل به مونږ سره د هغو په اصلاح کولو کې مرسته وکړې، ځيرنه او پري اعتراف وکړو.

۱. **ستونزه**: افغانستان يوه قبيلوې ټولنه ده چې لاتر اوسه يې د ملت جوړونې پړاو ندی مکمل کړی:

تقريباً څلويښت کاله دمخه زمونږ هيواد د ملت جوړيدنې مرحلې ته په ښه توګه د پيشرفت په حال کې وه، چې د شوروې اتحاد يرغل، او تر هغه وروسته د همسايه هيوادونو د توطؤ او په هيواد کې دننه د جګړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مارانو د لابیگانه پرستې او مجرمانه توطیؤ په وجه بیرته د ملېگرایت په عوض په تدریجې توگه د قومې گرایي خواته ویورل شوو او ورل کیږي .

وړاندیز: ددی حالت په وړاندې مبارزه فوقالعاده هوښیاري ، گذشت، او حوصله مندي ته ضرورت لری. دا په احساساتو نه بلکه په سوچ او پاملرنه ترسره کیداې شي. خو متأسفانه زمونږ خلک سره لدي چې پدی ضرورت هم پوهیږي، ولی د اصلاح په لاره کی بې د ستونزو سره مخ کیږي. اکثره تعلیمکړي بیا په دی لاره کی د نازدهکړو نه زیات منفې رول ادا کوي. زمونږ د هیواد د هر قوم، او هر قشر خلکو ته دا لازمې او ضرورې ده چې ددی بې اتفاقیو او قومېگرایو تر شا د ددي وطن او زمونږ د خلکو د دښمنانو توطی تشخیص او د هغی د خنثي کولو په لاره کی خپل ملی مکلفیتونه په علمی او عملی بڼه ترسره کړي.

۲. ستونزه : مونږ یو توریالی او جنگیالی هیواد یوو، ولې یو هوښیار هیواد نه یو!

دا یو داسي تریخ واقیعیت دی چې ممکن منلو ته یي ډیر افغانان غاړه کینږدي. هو دا رښتیا او ښه خبره ده چې مونږ په خپل وطن ، ناموس او عقیده باندې هر نوعه قربانیو ته تیار یوو، ولې اساسې سوال دادي چې دغه لاس ته راوړني که د جنگ په عوض په نورو لارو تر لاسه کړاي شوو، او تر هغې لامهمه داده چې هغه لاسته راوړنې وساتلې شو، نو دا به ځمونږ لازیاته هوښیارې وی. مونږ هر وخت د تجاوز په وړاندې جنگ کړي، او چې کله مو جنگ گټلې دي، نو بیا مو په ډیره

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیره وطن ته شا کړي، او دا مو نه دي کړي چې خپل وطن د ترقۍ و یو داسي پړاو ته ورسوو چي بیا بل څوک پری د یرغل کولو توان ونه لری.
نو د همدی کبله، د هر جنګ نه وروسته، مونږ فوراُ په خپل منځې جګړو اخته شوي یو، او همدا جګړي ددي باعث شوي، چي هیواد مو په اجتماعي او اقتصادي لحاظ وروسته پاتې شوې، او بیا په ډیره اساني سره د بل یرغلګر د یرغل ښکار شوي یو.

مشوره: که مونږ یو هوښیار ملت شوو، او یو ځل خپل هیواد ازاد، او د ازادۍ سره سم هغه اباد، غښتلي او پیاوړي کړو، نو بیا به د همیش لپاره د پردو د تهاجمونو نه بیغمه شو. نو راځې چې په ګډه د خپل ګران هیواد لپاره د یوې دایمي ازادۍ، سولي، او سوکالۍ په لاره کي د خپل توریالي توب تر خوا د لږ څه هوښیارتوب نه هم کار واخلو، او نور ددي داخلي جګړو او ورورو‌ژني د توطیو ښکار نشو.

۳. ســــتونزه: افغانـــان پـــه عمـــومي توګـــه عکـــس العملـــي **Reactionary** خلک دي نه تدبیري یا **Proactive** خلک!
انسانا په عموعي توګه دوه ډوله دي: یو هغه خلک دي چي خپل کړه وړه د یوه پلان او تدبیر له مخې عیاروي. دغه نوعه خلک همیشه کوښښ کوي چي د خپل ژوند پوري اړوند پیښي تر ډیره حده لرلید (پیش بیني) کړي، او د هغو لپاره هماغه شان مناسب تدابیر ونیسي.
چـــــې دي نوعــــه خلکـــــو تـــــه تـــــدبیري یـــــا **Proactive** خلک وایي. د **Pro** کلمه د **Prophylaxis** نه اخستل شوي چي د وقایې په معنا ده. او بله ډله یې هغه خلک دي چي دوي د خپل ژوند او په هغه پوري اړوند موضوعاتو په اړه کوم تدبیر او پلان نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري، دوي يوازي هلته په يوه عمل لاس پوري کوي چي پري عمل يا تجاوز تر سره شي، نو بيا په ډيره بيړه او وارخطاۍ سره د هغی عمل په مقابل کي عکس العمل غوره کوي. د عمل Action په مقابل کې عکس العمل ته Re-action وايی. نو ددي کبله چي ددوي دغه انتخاب د يوی حادثې په مقابل کي او په يوه غير طبعې حالت کي اجرا کيږې ، نو هغه اکثراُ د غلطياؤ او نيمګړتياو سره مل وي.

مشوره: زما هيله د هيوادوالو په خاصه توګه د ځوانانو نه داده چي خپل ځانونه د عکس العملې خلکو په عوض په تدبيرې خلکو بدل کړي، تر څو د موضوعاتو او حودثو په اړه د تصميم نيولو لپاره کافې وخت او ارام او باسکونه دماغې حالت ولرې. نو په دي صورت کي به ددوي فيصلي هم بهتره ، مؤثره او ګټورې وي.

۴. **ستونزه**: د نړی د نورو خلکو په خلاف، افغانان اول عمل کوې بيا فکر!

که لږ هم ځير شو نو دا تريخ واقيعيت به راته په ډاګه شي چې افغانان په مجموعې توګه او پښتانه په خاصه توګه ، ډير ژر احساساتې کيږي، او بيلدي چي د يوی موضوع په اړه فکر او سنجش وکړي، دوي فوراُ عکس المل ښکاره کوي، چي اکثراُ دغه نوعه عکس العملونه ډير منفي او خرابي پايلي له ځان سره لري. پدي اړه راته يوه خوږه او د معناو نه ډکه قصه را ياد شوه. وايي چي يو پښتون چې شيرخان نوميده په هندوستان کي د يوه هندو په کور کي ختهي کولي، يو چا هندو ته وويل چې دغه پښتانه ډير احساساتې خلک دي، او بيلدي چي يوی موضوع ته فکر وکړي، فوراُ پری اقدام کوي. هغه هندو ته دا د منلو نه ښکاريده. بله ورځ چې شيرخان د هغه په کور کی په دريم پوړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کی کار کاوه، او یوه بل پښتون وړاندې په پټو کې منډې وهلې، نو دکور خاوند شیرخان ته وویل: چې شیرخانه! ځوې دې هغه سړې په ټوپک وویشته او مړ یې کړ. شیرخان په غوصه شوه او د یوې ښکنځلې په کولو سره یې ټوپ کړ، او ځان یې ددریم منځل نه راوغرځاوه، او دواړه پښې یې ماتې شوې. څو لحظې پس چې شیرخان لږ څه په هوش راغې، او سترګې یې وغړولې، نو یې وویل (او، ما خو لاتر اوسه واده نه دې کړی)

مشوره: مونږ افغانانو خاصتاً پښتنو ته دا پکار ده، چې د خپل کړو کړو په اړه د جوش په عوض د هوش نه کار واخلو. لومړې فکر او بیا عمل وکړو. کیداې شي چې ددې په وسیله د ډیرو ستونزو او د شیرخان په څیر بیځایه د خپلو پښو د ماتیدو نه مخنیوې وکړو.

۵. ستونزه: د نړۍ د نورو خلکو په خلاف، افغانان په بې علمۍ کې د هر مسلک متخصصین دي!

دا زمونږ د ټولنې یو ډیر لوې مشکل دی. تاسي په دی باور زکړې، که همدا اوس تاسي په یوه مجلس کی چې لس کسه داکتران هم ناست وي، د طب په اړوند په یوه موضوع بحث شروع کړې، نو بی سواده، او کم سواده خلک به د هغې موضوع په اړه داسی نظرونه ورکول شروع کړې، چې دی داکترانو ته به نوبت هم ورنکړي. او که بیا د سیاست په اړه بحث شروع شې، نو بیا به هم همدغه وقیان، د سیاست په متخصیصنو بدل، او په هغه مجلس کی به ناستو د سیاست متخصینو ته هم د خبرو کلو وخت پرینږدي. دا نه یواځې ددوي مشکل دی، بلکه ددي ترخوا، په هغه ناست مجلس کی بل هیڅوک هم ځانته دا اخلاقي جرُت نه ورکوې چی دغه بل پرنسیپه خلکو ته دا ووایي چې، (وروره

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهربانۍ وکړه، او د هري موضوع په اړه د هغه موضوع مسلکې او متخصص خلکو ته وخت ورکړه)

مشوره: زه غواړم پدې وسیله ستاسو ځوانانو توجو په دی برخه کی دری ټکو ته راواړوم: اول: لطفاً تاسو ددی بی اصولیتیو څخه په کلکه ډډه وکړي، او په هغه څه چې تاسي پوره مهارت نه لري، د تبصرو کولو نه ډډه وکړي. دوهم: په مجلسونو کې د یوه پوه او بامسؤلیته افغان په توگه خپلو مسؤلیتونو ته متوجې اوسي، او مه پریږدي چې داسي بی اصوله خلک د مجلسونو واگې په لاس کې واخلې. خو احتیاط وکړي چې ددی خلکو سره د ټکر زمینه هم برابره نکړي.

۶. **ستونزه**: د نړۍ د نورو خلکو په خلاف، افغانان خپل مخکې والې د نورو په شاته کولو کې گوري!

دا یوه داسي ستونزه ده چې په افغانانو کی یي داسي ریښې زغلولي چې اکثره افغانان اوس دا د خپل عادت په توگه ترسره کوي، او هغه ورته حتا کومه اشتباه او خطا هم نه ښکاری. زمونږ رقابت یو اړخیز دي، او هغه دا چې که زه وتوانیږم چې خپل رقیب کم راولم، نو دا به هغه په قطار کی دوهم کړي، او زه چې اوس په قطار کي دوهم یم، نزو بیا خو به زه اول شم. پدی اړه راته یوه ټوکه رایادشوه چې وایي: ملایکې په دوزخ کي گرځیدې چې د خلکو حال وگوري. په هره کنده کي چې به دوزخیان پراته وه، نو پر هغو به یو پیرهدار مقرر وه، ولې په یوه کنده کي ډیر خلک پراته وه خو کوم پیرهدار یي نه درلوده. ملاُیکو په ډیره حیرانتیا پوښتنه وکړه چې دا خلک څوک دي چې پیرهدار ته یي ضرورت نشته. ملایکو ته وویل شول چې دا پښتانه دي. ددوي پیرهدار ته ځکه ضرورت نشته چې دوي هر یو د بل پیره کوي. چې یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

يي ددوزخ د كندې نه د راوتلو كوښښ وكړي، نو هغه بل يي د پښو نه راكشوي، او ورته وايي چې(چيرته ځې، ولاكه خو رانه لاړشې، زه به دلته يم، او ته به رانه ځې، دا خو كيداې نه شې)

مشوره: اې ورونو او خويندو: راځې چې د خيل هيواد ا ابادې او اوادې لپاره په خپلو كې متفق شو. دلته مونږ هر يو ته ضرورت دى. د دوزخ نه د يوه په وتلو، په مونږ عذاب نه زياتيږې. راځې چې خپل لوړوالې د خپل ځان په لوړوالې كې ولټوو نه د نورو په راټيټولو كې.

٧. ستونزه: د نړۍ د نورو خلكو په خلاف، افغانان دنورو د خبري د تأُيد په عوِض هماغه خبره بيا بيا كوي!

رښتيا هم دا يوه بله غټه ستونزه ده. مونږ د خبرو په لنډولو پسې ده بلكه د هغې په اوږدولو پسې يو. هريو هماغه يوه خبره بيا بيا كوو، چې پخ نتيجه كى يي د دقيقو خبره ساعتونه او د ساعتونو خبري مو ورځي او مياشتي نيسي.

مشوره: ښه به دا وى چې د تكرار په عوض، د نورو هغه نظرونه چې مونږ ورسره موافق يو تايد، او د هغه سره چې مخالف يو، خپل ځانګړي پيشنهادات وړاندي كړو، او بيا د مشاجرو په عوض فيصلي نورو ته ورپريږدو.

٨. ستونزه: د نړۍ د نورو خلكو په خلاف، افغانان د(انشاُألله) مباركه كلمه صرف د مسؤليتونو نه د فرار په غرض د يوې وسيلې په توګه استعمالوې!

هو، دا زمونږ د مسلمانانو يوه غټه خلا ده. ددي خبري اصلي معنا داده چې مونږ په خپلو ژمنو كې جدې نه يو. او ددي كبله چې په خپلو وعدو باورې نه يو، نو د انشا الله كلمه ددي لپاره استعمالوو چې كه دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار ونه شو نو بیل به یي پړه په ما نه وی، بلکه هغې ته به داسي توجې
ورکوم چې ګوندې پدی کار کې خو د خدای (ج) رضا نه وه. پدي اړه یو
متل دي چې وایي. خدای (ج) به د قیامت په ورځ د نورو ټولو خلکو
سره حساب کوي، او هغوي به د حساب له مخې یا جنت ته او یا دوزخ
ته استوي، خو ښتانه به بیله حسابه ټول دوزخ ته واستوي. او خدای
پاک به ووایي چې ده غهغ خلک وه چې هر کار به یي پخپله خراباوه،
ولې تهمت به یي په ما کاوه، چې دا کار خدای پاک و نه کړ، او یا
خدای پاک ونه غوښتل چې دا کار دی وشي.

مشوره: راځي چې د خدای پاک د مرستې تر خوا په خپلو عزمونو کې
جدیت راولو. او هر څه د خدای (ج) په بهانه وخت او قضا او قدر ته
پرینږدو، بلکه د یوه واقعي انسان په توګه چې خدای پاک اشرف
المخلوقات پیداکړي یو، مونږ خپل ټول مسؤلیتونه درک، او تر ممکن
حده هغه عمل کړو.

۹. **ستونزه**: د نړۍ د نورو خلکو په خلاف، افغانان ددي پر ځای چې
زمانه او طبیعیت د ځان لپاره مهار کړي، ځانونه د طبیعیت منګلو
ته سپاري.

هو دا یوه پراخه او هراړخیزه ستونزه ده چې زمونږ د افغانانو د ژوند
زیاته برخه یي رامحاصره کړیده. پداسي حال کی چې نړیوال لمر،
سپوږمۍ، او ستوري محاصره کویي، خو زمونږ ملا صاحبان او علمأ
کرام، بیا پدې اړوند خبري کزل هم جرم بولي. پداسې حال کی چې
ددنیا نور عالمان او دیني مس

شران، خپل خلک ځیرنو او اختراعاتو ته هڅوي، زمونږ علما کرام
بیا اختراعات بدعت او شرک بولي. دا خو همدا وجوهات دي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانان او اسلامي هیوادونه چې یو وخت د علم ،تمدن او پیشرفت زانګو وه نن په غربت، بدبختیو او د نورو هیوادونو د تولیداتو لپاره ددنیا په یوه اوچت مارکیټ بدل شوي دي. مشوره: اې مسلمانانو او افغانانو ورونو، راځئ چې په ګډه د اسلام په مقدس دین اول ځانونه پوه کړو، او بیا په ګډه د هغې په درسته توګه د عملي کولو سره خپل د خلکو د سرلوړیو غوښتونې شوو. لوی خدای پاک، مونږ ایسانان پدی دنیا کې خپل خلیفه ګرځولي یو، تر څو د هغه د مخلوقاتو نه د انسانانو د بهبود لپاره ګټه پورته کړو. راځئ چې خپل ځانونه نو ددي]هل د تورو تیارو نه راوباسو، او د اسلام د مقرس دین لاښوونو په عملي کولو سره دغه توري تیاري په رڼاو بدلې کړو.

۱۰. **ستونزه**: افغانان هر یو ښه سیاستمدار دي خو د بل په درسترخوان!

تاسي به دا لیدلې وي چې د افغانانو په منځ سیاسي بحثونه همیشه ډیر تاوده وي. دا بحثونه خو هلته بیا لاډیر ګرم شي، چې خلک د بل چا په کور کی د ښې او غوړې غذا نه وروسته په بحثونو شروع وکړي. نو بیا خو زمونږ هر یو داسی پوخ سیاستمدارشی، چې د سیاست داکتان هم د هغې په مخکی خبري نشي کولای. خو که ددغو مصنوعې سیاستپوهانو هریو څخه ددي غوښتنه وشي، چې ددي سیاست په اړه د خپل امکاناتو نه کار واخلې، نو بیا خو به یي پیداکول په دوربین کی هم محال وي.

مشوره: هیله ده چې افغانان به د خپل ملک په مسایُلو کي هراړخیزه ونډه واخلې. مشهور متل دي چې وايي: (د سوال په اوبو ژرنده نه چلیږي) نو د ملک داسي دراندہ کارونه هم یوائې د یوه یا څو کسانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اوږو وراچول مناسب او صحيح کار نه دي. نو که د رښتيا سياستمداران يو، نو بايد چې د دي سياسي بحثونه لپاره خپل درسترخوانونه هم د نورو په خدمت کې ورکړو.

۱۱. ستونزه: افغانان هر يو ښکلې، ازاد او پرمختللې افغانستان غواړي، خو پدی لاره کی هيڅ نوعه مسؤليت اخستلو ته غاړه نه ايږدي!

افغانان په مجموعې توګه، او په بهر کی اوسيدونکی افغانان په خاصه توګه، د هيداد د جوړښت په اړوند ډير ښه نظريات لري، چې دا نظريات يي تر ډيره حده د خارجې هيوادونو د ترقی او پرمختګونو نه د خبرتيا او کتنو نه سرچشمه اخلی. ولې متاسفأنه کله چې بيا ددوي څخه غوښتنه وشي چې د هيواد د بيا رغونې او ترقی په برخه کی ونډه او مسؤليتونه واخلې، نو بيا د سلو بهانو په پيدا کولو، او د رنګارنګ اعتراضونو په وړاندي کولو سره د مسؤليتونو نه تيښته کوي.

مشوره: افغانانو خصوصاً په خارج کی ميشتو افغانانو ته دا خواست دی چې د پوهانو او عالمانو په څير د خپل هيواد د ستونځو په حل کی با مسؤليته او اګاهانه ونډه واخلې. د نورو نيمګړتياوې د بهانې په توګه استعمالول نشي کولای چې ددوي مسؤليتړنه رفع کړي. راځې چې نورو ته د مثال کيدو له لارې، د خپل هيواد په سمسورتيا او پرمختيا کې ونډه واخلو، تر څو نور هم و داسې ونډې اخستلو ته راوبللای شو.

۱۲. ستونزه: مونږ هر يو پر نورو اعتراض کوو، خو په خپل ځان د اعتراض اوريدو ته هم تيار نه يو!

(c) ketabton.com: The Digital Library

هو دا هم د هماغو تیرو ستنونځو یوه برخه ده. زمونږ هیوادوال بیلدې چې فکر وکړي، چې دوي پخپله د ډیرو نیمګړتیاو لرونکې دي، په ډیر جدیت سره په نورو نیوکي کوي.

مشوره: راځې چې د اعتراضونو لړۍ ته د عمل کولو په لړۍ سره ځواب ووایو. دا پدی معنا نه ده چې مونږ دی په غلطیو انتقاد و نه کړو، خو په نورو انتقاد کول، ولی پخپله عمل نه کول یوه غټه اشتباه ده. ددی تر خوا، پر نورو انتقاد، باید همیش د رغوونکو وړاندیزونو سره ملګری وی.

۱۳. **ستونزه**: افغانستان خیمه نه ده چې دخپلې خوښې سره یې په کوم بل ځای کې ودروو!

زمونږ اکثره هیوادوال د ګاونډیو هیوادونو نه داسی سرونه ټکوي، او په دی اوه داسي جدې پرخوردونه کوي، چې ته به وایې، دا غونډه دنیا ددوي په اختیار کی ده. واقیعیت د مسلی دادی چې زمونږ په هیواد کې د خارجیانو د لاس وهنو اصلې علت دهغوي ملې ګټې دې. هر هیواد د خپل هیواد د ګټو لپاره کار کوي، دا خو زمونږ بدبخته مشران دي چې دخپلو شخصې ګټو په خاطر د هیواد ملې ګټې تر پخو لاندې کوې، او د پردو هیوادونو د لاسوهنو وسیله ګرځې.

مشوره: داچې زمونږ هیواد خیمه نه ده چې پخپله خوښه یې په پل ځای کې ودروو، دا مونږ ته یو لړ دراندہ مسؤلیتونه را په غاړه کوي. دا خبره ما د افغانستان د بهرنې چارو پخوانی وزیر، داکتر رنګین سپانتا ته هم په یوه رسمې مجلس کې په امریکا کې کړیوه، چې د افغانستان مسؤلین، دا مسؤلیت لري چې خپلې ستونځې د همسایه هیوادونو سره ددیپلوماسې له لارې حل کړي. دوي نشې کولاې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوازی د شکایتونو له لارې خپل هغه مسؤلیتونه تر پخو لاندې کړې کوم چې دوی یي د خپلو خلکو او همسایهګانو په وړاندې لري. موږ ډیر داسي وسایل او زرایع لرو چې د هغو په درست کارولو سره موږ خپل همسایه ګان دی ته مجبورولاې شو چې زموږ ملي ګټهو ته احترام او زموږ د ملکونو ترمنځ اړوند مسایل زموږ سره د مفاهمې له لارې حل کړي. خو دا کار موږ هلته کولاې شو چې تر هرڅه اول، زموږ دغه مسؤل دولتي چارواکي خپل ځانونه مستقل کړي، او ددي همسایه هیوادونو د تنخواهګانو نه صرفالنظر شي. او بیا د سالم فکر او ښو او نیکو افغاني مشاورینو په مشورو د حل داسي لارې چارې وړاندې کړې چې ردول یي د مخالفینو د توان نه پورته وې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

محترمو لوستونکو!

مننه کوو، چې دا کتاب مو تر لاسه کړ هیله ده چې لوستلو به یې تاسې، ستاسې کورنۍ او په کورنیو پورې مربوط له ځوانانو سره مرسته وکړي، د دې لپاره چې خپل دغه اجتماعي خدمتونو ته ادامه او پراختیا ورکړای شو، ستاسې مالي ونډه به موږ ته د دې توانمندې راوښيي، چې دغه شان نور ګټور اثار راټول او د ټولنې په خدمت کې ورکړو، نو لطفاً خپله مالي ونډه په دغه لاره کې مه سپموئ.

مننه

ډاکټر تاج الدین ملت مل

جلال اباد- ننګرهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی ځپرکی

دکتاب په اړه

۱- د کتاب ارزونه :

کله چې ما دا کتاب وليکه او د لومړي ځل لپاره چاپ او په ټولنه کې د ځوانانواو زړو لاس ته ورغی؛ نو له دوه ډوله ارزونو سره مخ شو.

لومړی د کتاب له چاپ نه دمخه ارزونه:

ما دا کتاب له چاپ نه دمخه، د هېواد يو شمېر پوهانو، علماوو، ملي شخصيتونو او ليکوالو ته د ارزونې لپاره ورواستوه. د هغوی له ډلې اکثرو دا کتاب ډېر خوښ کړ او ډېرې علمي او مؤثرې تبصرې يې پرې وليکلې، چې د ځينو تبصره کوونکېو تبصرې په مکمله توګه په لومړي چاپ کې ځای شوي، ولې د کتاب د حجم د کمښت له کبله د يو شمېر دوستانو تبصرې او ليکنې له چاپ پاتې شوې. هيله ده، چې معذرت به مې ومني او په دې اړه به راته ښښنه وکړي، دا دی په دويم چاپ کې د لومړي چاپ د نشر شوو تبصرو لنډېز له تاسې درنو لوستونکو سره دلته شريکوو:

- د هېواد پياوړي ليکوال او لوړ ملي سياسي شخصيت، استاد حبيب الله رفيع صيب پرې د يوې پراخې علمي تبصرې په لړ کې داسې ليکلي دي:

((له دې حساسو او ملي ځوانانو ښخه يو هم ډاکټر تاج الدين ملت مل دی، چې د ملت د جسمي ناروغيو د تداوۍ تر څنګ د ځوانانو د روحي او معنوي ناروغيو د درملنې هڅې هم کوي. ده د "ځوانان او شخصيت جوړېدنه" کتاب، چې پاڼې يې لرې خو کيفيت يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوړ او محتوىٰ يې ژوندۍ ده، د همدې تشې د ډکولو له پاره وليکه. دا کتاب يې په داسې حساس وخت کې وليکه، چې نه يوازې دا چې زموږ نوی نسل به يې په لوستنې د ملي روزنې په رڼا کې خپل شخصيت جوړ کړي، بلکې زموږ هغه ځوانان به هم د خپلو شخصيتونو نيمګړتياوو ته ځير کړي، چې په تېرو دېرشو کلونو کې د تعليمي او فرهنګي ګډوډيو په ترڅ کې ورسره مخامخ شوي دي.

د ډاکټر ملت مل دا کتاب د علمي تيوريو په رڼا کې کښل شوی، خپلې تجربې او لېدنې کتنې يې پکې راغبرګې کړي او خپلو ځوانانو ته يې په ډېره خواخوږۍ، زړه سوي او لورېينې او ورسره په ډېر فصاحت، بلاغت، په بشپړ روښتابه او د هر څه په څرګندولو سره بيان کړي دي، او د ملي شخصيت د جوړېدلو ټولې خواوې يې ورته په شمېرلي او کوټلي ډول روښانه کړي دي.

د کتاب منځپانګه او د کتاب زمان او مکان په دقيق ډول په نښه شوي او همدا فرصت دی، چې د ملي روزنې د نيمګړې کېدلو په دې حساس او بحراني حالت کې د دې نيمګړتيا د لرې کولو او د دې تشې د جبيره کولو له پاره به ډېر ګټور وي، چې دا کتاب خپور شي.

زما وړانديز دا دی، چې دا کتاب زر، دوه زره نسخې نه؛ بلکې په زرهاوو نسخې د ښوونې او روزنې وزارت له خوا تکثير شي او د هېواد په ګوټ ګوټ کې لږ تر لږه د هر ښوونځي کتابتون ته يوه نسخه ورسول شي او ځوانان يې نه يوازې لوستلو؛ بلکې عملي کولو ته هم راوبلل شي. ډاکټر صيب او نور ليکوال بايد دا لړۍ نوره هم پسې وغځوي او د هغو علمي، روزنيز او فرهنګي زيان د جبران له پاره چې په تېرو دريوو لسيزو کې ملي روزنې ته رسېدلی، او ځوانانو له خپلو ملي ارزښتونو سره واټن پيدا کړی، لاس په کار شي او زموږ ځوان نسل د ملي روزنې په صراط المستقيم سم کړي.))

- : د هېواد يو پياوړي ځوان ژورناليست، ښاغلي عبد البصير سباوون صيب پرې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوي اوږدې تبصرې په برخه کې داسې کښلي:

((د يوځوان په توګه ماته، خو نوموړی اثر ډېر په زړه پورې او يو ځانګړی لاربنود تمام شو، سمه ده، چې د ماشومانو او ځوانانو په اړه به ډېرې ليکنې شوي وي؛ خو پر داسې بنسټيزې موضوع به بل داسې کتاب نه وي، چې د محتوا له پلوه دې وزمين او هم دې د ژبې د رواني او ساده ګۍ له پلوه خپله ځانګړتيا ولري.

ډاکټر صيب د کتاب په ځينو پاڼو کې د ماشومانو د ښوونې او روزنې په اړه ډېر ګټور وارډنديزونه کړي دي. که په رښتينې بڼه يې دغه وړانديزونه په ټولنه کې پلي شي، زه باور لرم، چې ټولنه به مو له ډېرو کړکېچونو څخه راوباسي. دغه اثر نه يوازې، چې ځوانانو ته، بلکې يوه زياته برخه يې په ميندو او پلرونو پورې هم اړه لري. زما په عقيده د دې کتاب په ليکلو کې د ملت مل صيب اصلي مطلب هم د ځوانانو د شخصيت د جوړونې تر څنګ، ملي، انساني او وطني مسووليتونو ته د ځوانانو د پاملرنې اړول دي، چې ملت مل صيب واقعا د يوه با احساسه افغان په توګه خپله ملت پالنه په ډېر ښه توګه ثابته کړې ده.

د خواشينۍ ځای دادی، په داسې حال کې چې زموږ هېواد دغه ډول د ملي احساس روزنې ته نن تر بل هر وخت لا زيات ضرورت لري، ولې زموږ د تعليم او تربيې مسوولين په دې برخه کې د اړتيا وړ پاملرنه نه کوي.

زه د دې تر څنګ، چې د يو ځوان په توګه د ملت مل صيب ددغه د قدروړ خدمت ستاينه کوم، د هېواد له نورو پياوړو مسلکي پوهانو او عالمانو څخه هم غوښتنه کوم، چې په دې نېکه لار کې د ښاغلي ملت مل پر پل، پل کېږدي، تر څو له دې لارې د هېواد راتلونکی نسل په مسوولانه توګه ورروزي. د يو ځوان په توګه لومړی له ډاکتر ملت مل صيب نه غوښتنه کوم، چې ژر تر ژره دې دغه اثر په دري ژبه هم وليکي، تر څو زموږ دري ژبې لوستونکې ځوانان هم له دې ګټور اثر څخه ګټه واخلي. له بلې خوا زه د هېواد پر ټولو ځوانانو غږ کوم، چې دغه ګټور اثر دې يو ځل نه؛ بلکې څو څو ځلې په پوره غور ولولي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کتاب کې لیکل شوې لارښوونې دې په پوره غور د ژوند په ځینو برخو کې پلې کړې. له یوې خوا به د کتاب لوستنه ددوی شخصیت جوړونې او ساتنې ته ګټه ورسوي او له بلې خوا به د دې لارښوونو په عملي کولو سره به دوي هم د هېواد او خپلو خلکو له پاره ډېر ګټور تمام شي. د دې تر څنګ، زه د افغانستان ښوونې او روزنې وزارت مقاماتو نه په کلکه غوښتنه کوم، چې دغه اثر دې د هېواد ټولو ښونځیو او کتابتونونو ته په پراخه پیمانه ورسوي، او حتا که ممکن وي چې دغه کتاب په درسي نصاب کې هم شامل کړای شي. په پای کې همدومره باید ووایم، چې لوستونکي کولای شي له دې اثر څخه د ژوندپه کړکېچن چاپیریال کې د یو ښه لارښود په توګه زیاته ګټه واخلي.))

- ښاغلی زرغونشاه شینواری صیب، چې د هېواد یو غښتلی ملي، سیاسي شخصیت دی، پر کتاب خپله ژوره سیاسي تبصره داسې راټولوي:

((لیکوال نه یوازې دافغانستان د محرومې ټولنې،کونډو، یتیمانو، غازیانو، سپین ږیرو او ځوانانو د خوږو خوږو ارمانونو د وژلو ترخې کېسې کړي دي، بلکې دی په خپله هم د هغو ډېرو ځوانیمرګو هیلو په جنازو کې شامل و، چې هدف یې په یو خپلواک افغانستان کې د افغان ولس حاکمیت و. هر با شعوره انسان، چې په کومه خاوره کې خاپوړې وکړې، د هغې مینه د هغه په وینه کې د ساه په شان ژوندۍ وي. سیاسي، هوښیار، متفکر او پر وطن مین بنیادمان ځانونه د ټول عمر له پاره د همدغې بې مثاله او بې سیاله مینې پوروړي ګڼي. هر چېرې چې ژوند کوي، هر چېرې چې خبرې کوي، او د هر چا سره چې راشه درشه کوي، هدف یې د دغې مینې درنښت او پاېښت وي. ددې کتاب لیکوال دا ویاړلي خصلت د مبارزې په اوږدو کې تر ګوتو کړی او پر مبارزه باندې د باور پر اساس یې په خورا ښه توګه ژوندی ساتلی دی.

زه نه یوازې دا چې ددې کتاب لوستنه ځوانانو ته په کلکه توګه توصیه کوم، بلکې د دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

توجه د ليکوال اساسي هدف ته چې هغه د يو با وقاره افغانستان جوړول دي را اړوم. خداى جل جلاله دې وکړي چې دا کتاب (ځوانان او شخصيت جوړېدنه) د افغانستان ځوان نسل، د خپل ورک او لوټ شوي ماضي اساسي سوال ته ځير کړي او هره پاڼه يې د وطن د ازادۍ، نېکمرغۍ او سرلوړۍ له پاره داسې سرتېره شي، چې د دې ټپي وطن په ټوټې، ټوټې ټټر کې، يو روغ، متحد، مستقل او سرلوړي افغانستان، چې د ليکوالۍ ارزو ده، خپلو راتلونکو نسلونو ته په ميراث پرېږدي.

- عبدالباري جهاني صيب، چې د هېواد يو نامتو او ملي شاعر او ليکوال دی، پر کتاب د خپلې علمي او ادبي ارزونې په منځ کې داسې ليکي: زه ګومان کوم دا داسې يو اثر دی، چې زموږ ځوانان يې لوستلو ته ضرورت لري. په ډېره ساده ژبه د ځوانانو ورځنيو مشکلاتو او مسوليتونو ته اشارې پکې شوې دي، او ليکوال تقريبا هر ځای د خپل استدلال د ښه تر تقويه کولو له پاره ذهن ته ډېر نږدې مثالونه راوړي دي. د مور او پلار او مشرانو له درناوي څخه نيولې حتی د ځوانانو د واده تر سن او امکاناتو پوري د هر څه په باب يې ليکنه کړې ده .

د کتاب يو ښه خصوصيت د هغه د ژبې ساده والی دی. نه له ډېرو پېچلو او مغلقو عباراتو څخه کار پکې اخيستل شوی دی، چې لوستونکې ته يې فهم ګران شي او نه له نويو رواج شويو لغاتو څخه، چې اکثر يې دومره نامانوس دي، چې سړی دډېکشنرۍ له استعمالولو څخه پرته ورباندې پوهېدلای نه شي، چندانې کار پکې اخيستل شوی دی.

ليکوال د شخصيت د ودې د مراحلو د تشريح کولو په موضوع کې له خپل علمي صلاحيت څخه ډېره ښه استفاده کړې ده او دلته يې هم په ډېرو ساده کلماتو، چې تقريبا د هر باسواده سړي له پاره د پوهېدلو وړ دي، ډېر ژورعلمي مفاهيم تشريح کړي دي.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

- بلاخره، د هېواد توانمندې سیاست پوهې، او د ولسي جرګې غړې، اغلې صفيه صديقي صيبې هم د يوې پراخې مقالې په لړ کې له يو شمېر ډېرو غوره سپارښتونو سره خپل نظر داسې رانغاړلي دی: ((که دغه کتاب تر څېړنو او مطالعو لاندې ونيسو؛ نو د کتاب ټول څپرکې د خورا زيات ارزښت وړ دي؛ خو په ځانګړې توګه د ځوان پېژندنې، د ځوان صلاحيتونه او مسوليتونه، سالمه ښوونه او روزنه، شخصيت پېژندنه، د شخصيت وژنې مخنيوی، د شخصيت جوړونه او ساتنه او د ځوانانو د ژوند نور مهم اړخونه په دې کتاب کې په داسې ښکلو او څرګندو ټکو او مثالونو بيان شوي دي، چې د کتاب لوستل هر څوك خصوصا ځوانان د ژوند اينده ته هڅوي. زما په اند ښاغلي ملت مل د خپلې ټولنې يوې ډېرې مهمې برخې (ځوانانو) ته توجه کړې او زموږ د ټولنې نيمګړتياوو ته يې په پام لرلو سره دغې نيمګړې روزنې او پالنې ته خپلو خلکو او د ځوان نسل توجه را اړولې ده. ده د ټولنې دغه کړکېچن موضوعات په ښه توګه او روانه ژبه څېړلي دي. زه د خپلې ټولنې ځوانان په کلکه توګه ددې ګټور اثر لوستلو ته هڅووم؛ ځکه دا کتاب ډېر زيات روزنيز ارزښتونه لري، خاصتا د کتاب دويم او دريم څپرکې يې ماته ډېر په زړه پورې ښکاره شول. ددې ترڅنګ، چې دا کتاب په ډېره ساده او روانه ژبه ليکل شوی، ولې هغه څه چې زما په نظر تر ټولو ارزښتناك دي، هغه دا دي، چې ليکوال د يو ريښتني افغان په توګه هڅه کړې، چې زموږ ځوان نسل ته، چې ددې تېرو درې لسيزو په اوږدو کې د خپلې ټولنې له کولتوري، فرهنګي، سياسي او اجتماعي ارزښتونو او مسووليتونو نه کاملا ناخبره او بې برخې پاتې شوی دی، په دې کتاب کې د دغو ژورو ملي ارزښتونو او يادونې او سپارښتنې کړي دي. هو! ښاغلي ملت مل دغه ملي دنده په خورا ښه توګه سرته رسولې ده، هيله ده لوستونکې به د ليکوال دغه ژور پيغام ته ځانګړې توجه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رښتيا هم که ځوانان دغو لاربښوونو ته توجه وکړي؛ نو دوی به د خورا باثباته او اوسپنيز دريځ لرونکې شي. ده نه يوازې چې ځوانان خپلو دندو ته متوجه کړي؛ بلکې ددې تر څنګ يې هڅه کړې، چې ميندې او پلرونه، د ښوونې او روزنې مسوولين، او د حکومتي چارو مسوولين هم په دې برخه کې خپلو دندو او مسوليتونو ته متوجه کړي.))

دويم د کتاب له خپرولو نه وروسته د لوستونکېو غبرګونونه:

دغه کتاب زما د محدودو مالي امکاناتو په چوکاټ کې په ۱۳۸٦ل کال کې په محدوده پيمانه چاپ او هېوادوالو ته د لوستنې په خاطر وړاندې کړای شو. د لوستونکېو له ډلې يو شمېر زياتو راسره د کتاب په اړه خپلې ارزونې شريکې کړي دي، چې په هغوی کې ځينې داسې کېسې هم شته چې باوري نه دي. ځينو ځوانانو دا هم راته ويلي، چې له خپل ژوندانه نه دومره ناهيلي او په تنګ وو، چې د ځان وژلو په درشل کې وو، چې زما دغه کتاب ورته په لاس ورغی، او د کتاب په لوستلو سره نه يوازې دا چې د ځان وژنې له تصميمونو څخه تېر شول، بلکې په کمه موده کې يې ډېرې زياتې مثبتې لاسته راوړنې ترلاسه کړې. راځئ چې ددغسې پېښو څو ژوندۍ بېلګې ولولو.

- د لويانو خبرې:

((له ډېر وړوکوالي څخه مې د لويانو خبرې او مجلسونه خوښېدل، تر ډېره به مې هڅه کوله، چې له نېکو او هوښيارو خلکو سره ناسته ولاړه ولرم، تر څو ترې ښې او ګټورې خبرې زده کړم. تر دولسم ټولګي پورې مې د شخصيت جوړېدنې دوه دورې، چې د (انتقالي) او(مشکلې) په نومونو يادېږي، تېرې کړې وې او د دربيمې، چې ډېره حساسه، باريکه او له تېروتنو ډکه دوره وي، دا دی ترنيمايي رارسېدلی يم. په لومړيو کې دا بحراني دوره ماته ډېره حيرانوونکې ځکه وه، چې زما اندونه، انګېرنې او پام په ډېر نازک حالت کې وو، خو له نېکه مرغه، چې د ډاکتر صيب تاج الدين ملت مل کتاب (ځوانان او

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخصیت جوړېدنه) مې پوره لاس نیوی وکړ. د ټولنېز ژوند له پاره مې د شخصیت جوړېدنې په برخه کې ډېر څه ترې زده کړل، په دې هم پوی شوم چې ښه او بد شخصیتونه په کومو ځانګړنو سره بېلولای شو. شاید زموږ په دې لار ورکې ټولنه کې ما غوندې ډېری ځوانانو دغه کتاب لوستې وي او هغه ګټورې لارښوونې، چې په دې کتاب کې ښودل شوي، د ژوندانه په برخه کې یې ترې ډېر څه زده کړي وي. په پای کې له ښاغلي ملت مل صیب څخه یوه هیله لرم، چې دا کتاب (ځوانان او شخصیت جوړېدنه) یې له هېواده بهر لیکلی. اوس چې خپل هېواد ته راغلی دی، شاید له نږدې څخه یې د خپلې ټولنې ځوانان لیدلي او څارلي وي، بایده دي، چې د نویو ځوانانو له پاره دې بل دې ته ورته ګټور کتاب هم ولیکې او کنه؛ نو په همدې کتاب کې دې زیاتونې وکړي او د بیا ځل له پاره دې په نوې بڼه چاپ کړي.))

(محب الله یار)

- (د ډاکتر صیب ملت مل (ځوانان او شخصیت جوړېدنه) کتاب مې ولوست، ځینې لوستونه او پیغامونه مې یې تر خپلې کورنۍ هم ورسول او ځینې تجربې مې یې پر خپل ځان هم عملي کړې، اوس چې زه خپل ځان او خپلې کورنۍ ته ګورم، نو له پخوا وخت سره راته ډېر زیات بدلون په کې ښکاري.

ددې کتاب په یو ځای کې یې لیکلي، چې له مېلمنو سره د ماشومانو د ناستې مخه باید ونه نیول شي، ما پر دې لارښوونې عمل وکړ، اوس زما یو کوچني زوی دا زده کړي، چې مېلمنو سره څنګه کېني، څنګه خوراک وکړي او څنګه خبرې وکړي؟)

(عبداللطیف احساس)

د شمشاد تلویزیون خبریال

(c) ketabton.com: The Digital Library

- زما له انده:

د اروپاپوهنې او د ژوند په بېلابېلو کړلېچونو کې د سم تګ په اړه مې تر ډېره د امریکایي لیکوال ډیل کارنیګي کتابونه خوښېږي، لوستي مې دي او لولم يې؛ خو زما په اند ښاغلی ډاکتر صاحب ملت مل هم له هغه کم نه دی. ډاکتر صاحب په خپل کتاب (ځوانان او شخصیت جوړېدنه) کې په ډېره جامع توګه د انسان د ټول ژوند لپاره ځینې داسې فرمولونه وړاندې کړي دي، چې پر عملي کولو یې انسان نېکمرغه کېدای شي. ددې کتاب ښه والی په دې کې هم دی، چې ښاغلي ملت مل د خپلې افغاني ټولنې له روحیې سره برابر داسې لیکلای دی، چې د مثالونو او بېلګو په لوستو یې هر سړی فکرکوي، چې والله زه خو هم دغسې یم، باید په دې ډول ځان ښه کړم.

زه په دې هیله یم، چې د ښاغلي ډاکتر صاحب دغه کتاب په هر کور کې شتون ولري او هر ځوان، پېغله، پلار، مور، ورور، خور او ... یې یو ځل خامخا ولولي. دا چې ددې کتاب لوستل د ژوند زده کول دي؛ نو ځکه یې ټولو افغانانو ته لوستل اړین بولم.

زه په ځاني ډول دې کتاب ته د ښاغلي کارنیګي د (ژوند لار) او (دوستۍ لار) کتابونو هومره ارزښت ورکوم او له ښاغلي ملت مل صاحب څخه غوښتنه کوم، چې په دې برخه کې نورې لیکنې هم وکړي.

هجرت الله اختیار

- د ځوانانو رښتینی مل:

د تخلصونو ایښودل خو یو اسان کار او په دې کلونو کې زموږ په هېواد کې یو مودګرځېدلی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. هر څوك كوښښ كوي چې داسې يو تخلص غوره كړي، چې تر بل هر چا غښتې په نظر راشي او لوی مفهوم په كې پروت وي. خو د تخلص ساتنه او په رښتينې مانا د هغې ملتيا يو ډېر نادر او بې مثاله كار دی. ملت مل صېب كه څه هم له ځوانانو څخه زيات د ټول ملت د ملګرتوب ادعا كوي او ما ترې په مجلسونو كې دا هم اورېدلي دي، چې دی د تخلص د غوره كولو له شروع نه تر دې دمه دغه تخلص ته وفادار پاتې شوی دی او په دې اوږده موده كې يې د ژوند په هره لحظه او هر ځای كې له خپل ملت او ملي ګټو نه پلوي او دفاع كړې او كوي يې. دی وايي چې په دې لار كې حاضر دی هر وخت خپلو خلكو ته حساب وركړي. هو، ملت مل صېب زموږ په هېواد كې هماغو يو څو د ګوتو په شمار كسانو كې راځي، چې په غوڅه توګه يې وكولای شول داسې بامسووليته تخلصونو ته خپله رښتينولي او وفاداري، خاصتاً د هېواد په دې ګرمو حالاتو كې چې ډيرې سرې اوسپنې يې هم ويلې كړې، ثابته او خپله دغه وفاداري په عمل كې په دوامداره توګه وساتي.

ملت مل صېب كه په امريكې كې هم و، په سينه كې يې د خپل دردېدلي او ځورېدلي ملت مينه او خاصتاً د ځوانانو په اړه تشويشونه په غورځنګ ول. همدې مينې دی راوپاراوه، چې خپل قلم راواخلي او ځوانانو ته داسې څه وليكي چې نه يوازې زموږ د ټولنې يو شمېر ننني ځوانان خوشبخت كړي، خو كه يې نور ځوانان په رښتينې توګه عملي كړي، زموږ راتلونكي نسلونه او ټولنه به ډېره خوشبخته كړي. كله چې ملت مل صيب دوه كاله دمخه بېرته هېواد ته راستون شو؛ نو بيا يې خپل دغه زوړ تعهد په عملي توګه ځوانانو ته په يو لړ خدمتونو د بوختېدو له لارې تازه كړ. ده د نوي سيد جمال الدين افغان انستيتيوت په پرانېستلو سره د ځوانانو په سالمه ملي اسلامي روزنه، او د دوی د ښوونې د لوړتيا لپاره نه ستړې كېدونكې هلې ځلې پيل كړې. ده په ننګرهار او كابل كې له ځوانانو سره مخامخ ناستې، ولاړې درلودې، دوی ته يې په داوطلبانه توګه د شخصيت جوړېدنې سيمينارونه، وركشاپونه او د تلويزيون له لارې روزنيز پروګرامونو ته ملا وتړله. د دې تر خوا زه د ملت

(c) ketabton.com: The Digital Library

مل صیب د یو لړ زیاتو هغو سیاسي نه ستړوکېدونکو هلو ځلو شاهد یم چې په هېواد کې دننه او د هېواد نه بهر یې د افغانانو تر منځ د یوه پراخه ملي سیاسي وحدت او په هېواد کې د یو سالم ملي اسلامي نظام د لاس ته راوړلو په لاره کې په دوامداره او جدي توګه په ډېر علمیت او حوصله مندۍ پرمخ بیولی او وړي یې. زه د دې شاهد یم چې ده په دې لار کې خپل د لاس په تپاکو ګټلي په زرهاو ډالر د خپلو خلکو په خدمت کې او د یتیمانو د اوښکو د وچولو په لار کې مصرف کړي دي چې دا په رښتینې توګه هم د ده د ملت مل توب یو ښکاره او عملي ثبوت دی.

ما د ملت مل صیب دغه لیکلی اثر څو څو ځل ولوست، له خپلې مېرمن او ملګرو سره مې هم وخت په وخت شریک کړ. په خپل ورځني ژوند کې مې د ده لارښوونې تر ډېره حده عملي کړې هم دي. د ده علمي لارښوونو نه یوازې دا چې زموږ په ورځني ژوند کې یو لړ مثبت بدلونونه راوستل او له برکته یې زما د کورنۍ چاپېریال لا خوږ او زموږ تر منځ یې د مینې او محبت فضاء لا نوره هم صمیمي شوه؛ بلکې د همدې لارښوونو په رڼا کې زموږ کوچنیان هم تر نورو همزولو زیات غښتلي او په ځانونو لا زیات باوري کړل. ما د ملت مل دغه ولسي مرغلرې د احمدشاه بابا د ادبي او فرهنګي ټولنې ځوانانو سره شریکې او وخت په وخت مو هغه باب په باب ولوستې، چې د دې ټولنې د ټولو غړو خاصتاً ځوانانو د ډېرې ستاینې وړ وګرځېدې.

زه په داسې حال کې چې د ملت مل صیب د دې لوړ ملي خدمت قدرداني کوم، ټولو پلرونو، میندو او خاصتاً ځوانانو ته په کلکه سپارښتنه کوم چې د ملت مل صیب سپارښتنې چې د ځوانانو، کورنیو، دین او وطن په اړه کړي دي، په غور ولولي، ځانونه دې پرې پوه کړي او د هغو په درست عملي کولو سره دې د ملت مل صیب هیلو ته د عمل جامه ورواغوندي. ما دا کار عملي کړی، پایلې یې خوږې دي، تاسې ته یې هم د لوستلو او عملي کولو سپارښتنه کوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ _ دا کتاب د چا له پاره دی؟

سره له دې، چې ددې کتاب سرلیک (ځوانان او شخصیت جوړېدنه) ځوانانو ته په ګوته شوی دی، ولې د کتاب په منځپانګه کې ډېر داسې مهم، ګټور، او مؤثر معلومات او لارښوونې وجود لري، چې د هغو لوستل او ځانونه پرې پوهول، نه یوازې دا چې هر پلار، مور و خور او ورور، ښوونکېو، د تعلیم او تربیې مسوولینو او دولتي چارواکېو ته ګټور، بلکې فوق العاده ضروري دي. د کتاب په اوږدو کې په خوره وره توګه ډېرو داسې ضروري موضوعاتو ته اشارې شوي دي، چې هغه نېغ په نېغه د زیږوالو (والدینو)، ښوونکېو او د ټولنې په نورو مسوولینو پورې اړه لري؛ نو پر ځای به وي چې ووایو، د یو نوي هېواد جوړولو په امید راځئ چې ټول په ګډه له هرې منبع نه په ګټې اخستنې، د خپل هېواد د راتلونکې نسل د سالمتیا او سلامتیا په خاطر د دې اثر په لوستلو او عملي کولو سره خپل انساني، پلرني، مورني، ښوونیز او ټولنېز مسوولیتونه درک او په سمه توګه یې پرځای کړو.
په تېرو شلو کلونو کې چې زه په امریکا کې اوسېدم، هېواد ته د راتلو په وخت کې خپلې ټولنې ته ځیر شوم. دا راته جوته شوه، چې د تېر څه لپاسه (۳۰) کلن جنګ او مهاجرت له کبله زموږ ټولنه په هر اړخیزه توګه له صدمو سره مخ شوې ده، چې ددې صدمو له جملې څخه یوه جدي صدمه د ځوان نسل د تربیې خرابوالی و، چې لا تر اوسه ورته هم هېڅ پاملرنه ونه کړه او نه یې په عملي برخه کې هېڅ کوم اقدام شوې دی.

خو زموږ دټولنی د ځانګړي تحلیل له مخې دا ستونزه په زغرده رامنځ ته شوه، چې ډېر ځله زموږ په ټولنه کې پلار، مور،د کورنۍ نور غړي او ترڅنګ یې ښوونکي هم د خپلو بچیانو او زده کوونکیو شخصیت په ناارادي توګه وژني.

سره له دې، چې د شخصیت جوړونه او پالنه ډېر ضروري اصل دی؛ خو تر دې هم لا

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیات دا مهمه ده، چې په لومړي سر کې د شخصیت وژنې مخنیوی، په بیړه او ځیرتیا سره وشي. نو له همدې کبله د کتاب محتوا داسې جوړه شوې ده، چې د دې تر څنګ چې ځوانانو ته لازمې لارښوونې باید وشي؛ نو مور، پلار او د کورني غړو او همدا راز د ښوونځي ښوونکېو ته هم په کې ډېرې لارښوونې شوې دي، چې له یوې خوا د بچېانو او ځوانانو د شخصیت وژنې په اړه دوی له خپل دغه نا ارادي کړو وړو څخه خبر کړو او له بلې خوا د ځوانانو د شخصیت جوړونې په اړه دوی ته داسې لارښوونې وکړو، چې دوی په ښه توګه وکولای شي د ځوانانو په شخصیت جوړېدنه کې اغېزمنه ونډه واخلي. دغه لارښوونې د ددې کتاب په ټولو پاڼو کې ځای پر ځای ځوانانو، کورنیو او ښوونکېو ته په ګوته کړای شوې دي.

۳ - له ځوان نه مطلب څه دی او ځوانان ولې مهم دي؟

د ځوان تعریف:

لومړی غواړم دا روښانه کړم چې د (ځوان) له کلمې څخه زموږ مطلب دلته نارینه او ښځینه دواړه ځوانان دي. که څه هم زموږ په ولسي فرهنګ کې د ځوانانو کلمه یوازې د هلکانو له پاره کارېږي؛ خو په حقیقت کې دا یوه عامه کلمه ده، چې دواړه یعنې هلکان او نجونې را اخلي. د دې کتاب په اوږدو کې چې کله د (ځوان) کلمه یادېږي، له هغې څخه مطلب نارینه او ښځینه دواړه ځوانان دي.

ځوانان ولې مهم دي؟

د لاندې دلایلو په وجه ځوانان په ټولنه کې ځانګړی او ټاکونکی رول لري:

۱. ځوانان د ځان پر وړاندې یو اوږد راتلونکی لري. هیله لرم چې دا کتاب به له دوی سره د دوی د شخصیت په روزلو او د هر یو په ژوند کې د یوې روښانه راتلونکې په لار کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اغېزمن ثابت شي.

۲. ځوانان ژوند ته سترګې پر لار او د خپلو کړو وړو په ټاکنې کې لارښوونو ته اړتيا لري، هيله ده دا کتاب به دوی سره د ښه شخصيت ګټنې ترڅنګ د يو مسؤل افغان په توګه د دوی په روزنه کې مرسته وکړي.

۳. په ټوليزه توګه ځوانان د پاکو احساساتو لرونکي وي، خپل هېواد او هېوادوالو ته د چوپړ په برخه کې قربانيو او هلو ځلو ته چمتو وي.

٤. ځوانان د ډېرې انرژۍ لرونکې دي، که چېرې له دوی سره لږه مرسته او لارښونه ورته وشي، دوی کولای شي، چې خپل ځان او وطن له پاره دغه انرژي په يوه ډېره ګټوره لاره وکاروي او که دوی ته مناسبې لارښوونې ونشي؛ نو ددې خطرات شته، چې دوی به د منفي احساساتو او ناسمو فکرونو او کړنو ښکار شي؛ نو په دې وجه به د دوی شخصي ژوند او ملت دواړه زيانمن شي. يعنې د دې ګټورې پانګې د بايلنې په وجه به هم ځوانان او هم زموږ هېواد زيانمن شي.

۵. کله چې زه ځوان وم، زما په ژوند کې د يو څو مشرانو نېکو لارښوونو دومره ګټور اغېز وکړ، چې زما ژوند يې سم لوري ته واړاوه او پايلو يې زه ښو او پرځای هيلو ته ورسولم؛ په همدې وسيله غواړم، چې د هغوی د ګټورو خدمتونو لړۍ لاپسې وغځوم، او هيله لرم چې زما دغه پېرزوينې به ستاسې په ژوند کې هم يو لږ مثبت بدلونونه راولي. زما اميد له لوستونکو څخه دا دی، چې تاسې به هم دغه اخلاقي مکلفيت لاپسې وغځوئ او د خپل راتلونکې ځوان نسل په چوپړ به ځانونه مصروف کړئ.

٦. له بده مرغه دردوونکی واقعيت دا دی، چې زموږ هېوادوال د تېرو څو لسيزوجنګونو او جګړو له کبله نه يوازې ډېر ځوربېدلي او ځپل شوي دی؛ بلکې د دې تر څنګ زموږ د وطن عالم (؟) او په اصطلاح وطنپال (؟) مشران چې هېوادوالو پرې تل حساب کړی او د دوی د لارښوونو په انتظار پاتې شوي دي، افسوس، چې دهغوي ډېر يې ً د مايوسی، په خپلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځونو کې د نا باورۍ او پر بهرنیو مرستو د اتکا ښکار شوي دي او په دې توګه دغه مشران له هیڅ نوعه نوښت، خلاقیت او مسوولیت سره چمتوالی نه ښیي.

د تېرو لسو کلونو په اوږدو کې مو د یو شمېر نورو فداکارو وطنپالو ملګرو په ملاتړ کوښښ وکړ، چې یو شمېر دغه غښتلي (؟) مشران د یو سالم ملي سیاسي پروګرام جوړولو له پاره را وبلو؛ خو افسوس پر دې، چې لاسته راوړنې یې دومره د ډاډ وړ نه وي، نو له دې کبله مو هوډ وکړ ، چې تر دې زیات باید ددغو تش په نامه مشرانو په تمه پاتې نشو؛ بلکې د یو بل متبادل دریځ په لټه کې شو، نو دا مو غوره وګڼله، چې خپله انرژي له ځوانانو سره د ګډ کار په موخه ولګوو. دا باید ووایو، چې نن که تاسې ځوانان د خپل ملت او هېواد د راتلونکي په ټاکنه کې د لارښود دندې اخلئ، دا ددې تش په نامه مشرانو پر وړاندې ستاسې سپین سترګي او سرغړاوی نه دی؛ بلکې ستاسې دا ډول کړنه دوی خپلو هغو بی مسوولیتیو ته متوجه کوي، چې تاسې ته یې د خپلې ټولنې له پاره د لارښود مکلفیتونه در په غاړه کړي دي. هیله من یم چې تاسې ځوانان به خپل ولس او دې مشرانو ته ثرګنده کړئ، چې تاسې د دې وړتیا لرئ چې د تاریخ په دې ډېرو سختو شېبو کې هم خپل ملت او هېواد د یوویشتمې پېړۍ له غوښتنو سره سم د بریالیتوب پړاو ته ورسوئ.

د تېرو څو لسیزو په اوږدو کې ما زندانونو او د مرګ له تهدیدونو نه نیولې تر تبعید، لوږې او د غربت شپو او ورځو ته د هغو امکاناتو په نسبت ترجیح ورکړې، چې د هېواد او هېوادوالو پر وړاندې له نامشروع لارو څخه تر لاسه کېدل. پر دې سربېره، ما په خپل ژوند کې خپل ټول مادي او معنوي شتمني د تاریخ په هر حساس پړاو کې تر خپل وس پورې له خپلو هېوادوالو زار کړې؛ خو سره له دې زه خپل ځان د هېواد او هېوادوالو او په ځانګړې توګه ستاسې ځوانانو پر وړاندې لا نور هم پوروړی بولم؛ نو د همدې مسوولیت تر درک وروسته غواړم، چې د خپلو مسوولیتونو یوه برخه له تاسې سره د دې کتاب په لیکلو شریکه کړم.

د مشرانو صادقانه لارښوونې د ځوانانو پر ژوند ژور اغېز کولای شي. د ساري په توګه، زه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې کله اته کلن او په دویم ټولګي کې وم؛ نو مرحوم جرار صیب زموږ په ښوونځي کې د یوه کانفرانس په ترڅ کې د روسیې له پاره د (خرسچوف) د خدمتونو په اړه وویل چې: ((په روسیه کې ټول جوړ شوي موټرونه اوس هم د خروسچوف په ویاړ کله چې بریک ونیسي نو (چوف) اواز کوي)).

زه نه غواړم چې ددې خبرې پر حقیقت باندې خبرې وکړم، خو په دې باور لرم چې د دې کیسې په کولو مرحوم جرار صیب غوښتل، چې ځوانان د خپل وطن خدمت کولو ته وګوماري. د هغه مرحوم دغه خبره داده اوس نږدې پنځوس کاله وروسته هم زما په یاد ده.

٤ - ځوانان ولې باید دا کتاب ولولي؟

دا هغه پوښتنه ده، چې هر څوک یې دمخه تر دې چې دا کتاب واخلي، له ځان څخه دې وپوښتي، چې ایا د دې کتاب لوستل ماته څه ګټه رسوي؟ ایا دا کتاب د وخت او پیسو په لګښت ارزي؟

دا د ټولو انسانانو یوه طبیعي ځانګړنه ده، چې د هر کار په برخه کې باید دا پوښتـنه تر هر څه لومړی له خپل ځانه وکړي، چې د دې کار په کولو کې زما ګټه او زیان څه دی؟ ایا ګټه یې تر زیان زیاته ده او که نه؟

زه ددې کتاب د لیکوال په توګه، نه یوازې ستاسې دا پوښتنه د خپګان وړ نه بولم؛ بلکې زه په کلکه تاسې ته توصیه کوم، چې د خپل ژوند په ټولو چارو کې دا پوښتنه هر وخت له ځانه وکړئ او د یو رښتیني ځواب په رڼا کې پرېکړې وکړئ. زموږ د ټولنې یو تریخ واقعیت دا دی، چې د خلکو اکثره کارونه له دې کبله نیمګړي پاتې کېږي، چې داسې کارونو ته لاس اچوي چې سرته رسول یې ورته ناشوني وي؛ نو د یو وخت په تېرېدو او د یو مقدار انرژۍ او امکاناتو تر لګولو وروسته ورته پته لګېږي، چې هغه کار یې باید هېڅ پیل کړی نه وای او یا هم له دې کبله چې د یوه کار ګټه او زیان یې په غور نه وي ارزولې؛ نو د یو کوچني

(c) ketabton.com: The Digital Library

خنډ د پيدا کېدا له کبله بيا هغه ډېر پر مخ تللی کار په نيمايي کې پرېږدي؛ نو دا به ډېره ګټوره او د يوه کلک هوډ د نيولو له پاره ښـه او غوره لار وي، چې د يو کار له پيله لومړی د هغې ګټې او زيانونه په ژوره توګه وارزول شي.

سره له دې چې له دې کتاب څخه ګټه اخيستل به يوازې په تاسې پورې اړه ولري، ولې هغه څه چې زه يې په جرئت ويلای شم دا دی، چې د دې کتاب په ليکلو کې مو د هېڅ ډول ځاني ګټې په پام کې نه وې نيولې. پر دې سربېره چې نوموړی کتاب مو په خپلو امکاناتو چاپ او له دې کتاب څخه تر لاسه کړې ګټه به هم ستاسې ځوانانو د خدمت له پاره پر يو بل کتاب او يا کوم بل علمي کار لګېږي؛ نو زه د خپلې پاکې ارادې له مخې تاسې ته په ډاډ ويلای شم، چې که مو دا کتاب په پوره غور ولوست او پوره عمل مو پرې وکړ؛ نو تاسې به نه يوازې د خپلو خلکو او هېواد له پاره ګټور شئ؛ بلکې ددې ترڅنګ به مو د خپل شخصيت په لوړتيا او بشپړتيا کې کارنده ونډه اخيستي وي، او هم به مو د خپلې کورنۍ او بچيانو راتلونکې سره ډېره مرسته کړې وي.

دا کتاب په درېيوو دليلونو ځوانانو ته ځانګړی شوی دی:

لومړی: زه د يو افغان په توګه د دې مسووليت احساسوم، چې د خپل هېواد ځوان نسل ته لازمې لارښـوونې وکړم، چې په دې وسيله به مې د لوی خدای جل جلاله، خپل وجدان او هېوادوالو پر وړاندې خپل وجداني مسووليتونه تر يو بريده تر سره کړي وي.

دويم: پر دې عقيده لرم، چې ځوانان تل د ډېرو پاکو احساساتو خاوندان، د کافي انرژۍ لرونکې او په رښتينې توګه له هر ډول ځان خوښوونې او شخصي ګټو پرته د هېواد او هېوادوالو خدمت ته لېوال وي او په دې برخه کې د مشرانو لار ښوونو ته سترګې پر لار وي.

درېيم: په دې برخه کې يو بل ټکي ته ستاسې پام راواړوم او هغه دا چې سره له دې، چې زه به ډېر پراخه ملي او نړۍ واله مشهورتيا نه لرم، ولې زه په دې وياړم چې کله زه ستاسې په عمر وم؛ نو ما ځانته "ملت مل" تخلص غوره کړ او تر ننه پورې خپلې دغې عقيدې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاري ته په هر اړخيزه توګه رښتيني او ژمن يم.

دا کتاب يوازې په همدې نيت ليکل شوی، چې ځوانانو سره د روښانې راتلونکې په برخه کې مرسته وکړي؛ تر څو په دې وسيله تاسې غښتلي او سپېڅلي تربيه شئ او دا کتاب په دې لاره کې ستاسې يو ښه لارښود او مرستندوی وګرځي.

۵ - له دې کتاب څخه زما هيلې:

د دې کتاب له ليکلو څخه زما هيلې په دې توګه دي:

۱. زه غواړم چې زموږ د هېواد د ځوان نسل هر غړی د خپل ژوند له پاره يو هدف، يوه ټاکلې لار او روښانه مرام ولري، چې دغه ټاکلي مرام ته د رسېدو په لاره کې خپل پرمختګ په اسانه توګه ارزيابي کړای شي. هيله ده چې دا کتاب به زموږ په ټولنه کې له ځوانانو سره د خپل ځان، هېواد او نړۍ په پېژندنه کې مرسته وکړي او دوی به دې ته وهڅوي، چې په خپل ژوند کې د يوه پاك او سپېڅلي ارمان خاوندان اوسي، او د هغې ارمان د لاسته راوړلو له پاره پرله پسې مبارزه وکړي.

۲: غواړم چې د خپلې ټولنې ځوان نسل دې ته ځير کړم، چې دوی هر يو د يو شخصيت لرونکې دي. دوی هر يو بايد خپل شخصيت وپېژني او د هغې په دفاع سره د خپل شخصيت د ودې او بشپړېدو په برخه کې په غور قدمونه پورته کړي.

له دې کبله، چې ډېر خلك د ژوند په هغه مهم وخت کې چې شخصيت جوړېږي او پراختيا مومي، د شخصيت په اړه معلومات نه لري؛ نو په دې توګه د ناخبرۍ په وجه په نااردي او ناغورۍ خپلو شخصيتونو ته زيان رسوي. زه غواړم، چې په وقايوي توګه دوی دغه مهم اصل ته په پام کې کړم، تر څو له خپلو شخصيتونو څخه په پالنه او دفاع کې ځانونه چمتوکړي.

۳: زه غواړم د هېواد ميندو او پلرونو ته هم د دوی د اولادونو د شخصيت پېژندنې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

سالمې روزنې په برخه کې یو څه ضروري لارښوونې وړاندې کړم. زموږ د ټولنې یوه غټه بدبختي دا ده، چې پلرونه، میندې او ان ښوونکي او روزونکي هم په غور د خپلو بچېانو او زده کوونکیو شخصیتونو ته پاملرنه نه کوي او ډېر یې د ماشومانو شخصیتونه په ناغوري او په بې رحمۍ سره وژني. د ساري په توګه دوی ډېر وخت یو لړ منفي جملې لکه (چپ شه!، سپیه!، بې عقله!، کم عقله!، ته کشر یې!، خبرې مه کوه، خره!، لېونیه! او ...) کلمې کاروي. دوی ته د داسې کلمو کارول یوه عامه او دودیزه مسئله برېښي، ولې له بده مرغه د داسې منفي کلموکارول زموږ د بچېانو د روحیې او شخصیت وژنې لامل ګرځي؛ نو غواړم په دې وسیله د کورنیو او زده کړې د مسوولینو پام له دې منفي کولتور سره مجادلې او د یو سالم او مثبت کولتور دودولو ته، چې هغه به د ځوانانو په وده کې ګټور وي را واړوم.

٤: ځوانان خپل لومړني مسوولیتونه تر سالمې روزنې وروسته پېژني، چې همدغه ددوی د شخصیت جوړېدنې لامل کېدلای شي. هیله ده چې دا کتاب به له تاسې ځوانانو سره په دې برخه کې تر وسه مرسته وکړي.

٥: زه غواړم چې زموږ د هېواد ځوانان باید د خپل هېواد او هېوادوالو ګټې او پرمختګ د خپل یو اساسي مسوولیت په توګه وپیژني او د دې لوړو موخو د لاسته راوړلو په برخه کې له یو روښانه پلان او پروګرام سره پر مخ ولاړ شي. ځوان نسل کولای شي چې د یو سالم لوري په غوره کولو سره خپله ټولنه هم په یوه سالم مسیر کې په حرکت راولي او په نتیجه کې یې د یوې روښانه او نېکمرغه راتلونکې پر لور رهبري کړي. هیله مې داده چې دا کتاب به تاسې ته ستاسې مسوولیتونه د خپلې ټولنې او خلکو پر وړاندې لا ښه څرګند او روښانه کړي. له لوی خدای جل جلاله څخه هیله من یم، چې ستاسې د هڅو او هلوځلو په نتیجه کې به زموږ دغه ځورېدلي او کړېدلي ملت د یو روښانه راتلونکې پر لور چټک ګامونه پورته کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦ - تعلیم مهم دي،خو تربیه ترې مهمتره ده !

د ځوانانو پر ژوند او اجتماعي سلوك د جنگونو او مهاجرتونو اثرات:

انسانان په مجموعي توگه، خو ځوانان او کوچنیان په ځانکړې توگه، له محیط څخه زیات متاثره کېږي. ټول ماشومان او ځوانان یو لړ معلومات، خوی، اخلاق، رویه او سلوك په یو نارمل محیط کې په منظمه او ښه توگه زده کوي. هره ټولنه په مجموعي توگه ځان ته اصول، پرنیسپونه او ځانکړي اخلاق لري، چې دغه خصوصیات د هغې ټولنې انسانان، خصوصا ځوان نسل د خپل ژوند په اوږدو کې په تدریجي توگه د لیدو، اورېدو او په مکرره توگه ونډه اخیستلو سره هغه زده کوي. د مثال په توگه، په ماشومتوب کې د ډوډۍ خوړلو اداب، د سلام اچولو اداب، د مشرانو او خپلوانو د قدر او احترام کولو اداب، د مېلمه احترام او درناوی زده کېږي. بیا وروسته په زلمیتوب کې د مجلس اداب، د مړي او ژوندي په مراسمو کې گډون، د ودونو دستورونو او رواجونو پالل او نورې اجتماعي اړیکې زده کېږي.

بالاخره، بیا انسانان په پاخه عمر کې د مرکو، جرگو او روغې جوړې اصول او پرنسیپونه زده کوي. دغه ټول معیارونه، په ټولنه کې دننه او د یو نورمال حالت په جریان کې له مور و پلار او کورنۍ څخه شروع او بیا له کور، کلي او ولس څخه په کارنده او ناکارنده توگه زده کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم څپرکی

د شخصيت په اړه

۷ - د شخصيت تعريف:

(شخصيت هغه مقام، ارزښت او احترام دی، چې د ټولنې خلك يې يو چا ته په ټولنه او خپل زړه کې په خپله خوښه، بې له کومې تمې او تمنا ورکوي). يا په بل عبارت شخصيت (د يو شمېر هغه ارزښتونو ټولگه ده، چې په يوه مشخصه ټولنه کې د ټولنې غړيو ته خاص اهميت لري). شخصيت د خپل ځان درناوی او ځان ته د يو شمېر معيارونو ټاکنه هم ده.

يعنې شخصيت څوك ځانته په خپله نه ورکوي؛ بلکې د ټولنې خلك يې يو چا ته په ټولنه کې ورکوي؛ خو د لاسته راوړلو له پاره يې د شخص هلې ځلې لازمي او ضروري دي. د شخصيت په لاسته راوړلو کې لاندې موضوعات دخيل دي:

۱ – تاسې (هغه شخص) پرې مستقيما کومه ولگه نه لرئ.

۲ – شخصيت د يو شخص د ژوند په اوږدو کې يوه مجموعي لاسته راوړنه ده، نه دا چې د يوې ورځې، يوې مياشتې يا يوه کال محصول.

۳- شخصيت هغه څه نه دی، چې يو څوك يې د ځان په اړه فکر کوی يا يې ارزوي؛ بلکې دا د هغه څه محصول دی، چې نور خلك يې د دې شخص په اړه په کتلوي توگه ارزوي.

٤- شخصيت يو دايمي مقام نه دی؛ بلکې د هرې ورځې له ارزونې سره هغه بدليدای شي.

٥- په ټولنه کې د ټولنې ټول انسانان هره ورځ، هره گړۍ يو بل ارزوي.

٦- د شخصيت ساتنې له پاره پرله پسې دفاع او وقايه دواړه جدي ضرورت دی.

۸ - شخصيت څوك او څرنگ ټاکې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هره ټولنه کې خلك شخصیتونه ارزوي، چې دا ارزونه په دوامداره توگه او په ټولنه کې د مختلفو خلکو له خوا صورت نیسي. دا ارزونه د معمول پر خلاف په داوطلبانه توگه تر سره کېږي او په داسې حال کې چې خلك پر ځان خبر هم نه وي، دغه ارزونې په ناارادي توگه او په داوطلبانه ډول یو له بل سره شریکوي او بالاخره دغه نظریات د ټولنې د خلکو په منځ کې نه یوازې دا چې سره شریکېږي، بلکې ددې ارزونو د شریکولو په نتیجه کې یوه عمومي ارزونه ترې منځته راځي او هغه ارزونه بیا د خلکو په منځ کې خپرېږي او په دې توگه د هغه شخص په اړه خلك یوې ټولیزې پایلې ته رسېږي، چې دغې ټولیزې ارزونې ته د هغه سړي شخصیت ویل کېږي. مثلاکله چې یو ځوك زموږ له مخې څخه تېرېږي او حتاکه په یو مجلس کې د یوه کس په اړه بحث کېږی؛ نو په دې دواړو صورتونو کې کتونکي او د مجلس اورېدونکي د هغه شخص په اړه ښه او یا بد ځانته انځوروي. بیا انسانان په خپلو کې دغه نظریات یو له بل سره بې له دې چې ورته متوجه شي، شریکوی او دغه نظریات په یوه مرموزه، ناارادي او پرله پسې توگه له نورو سره په مختلفو لارو چارو شریکېږي او د دې په پایله کې خلك د هغه شخص په اړه یو ډول قضاوت کوي او دغه قضاوت له نورو سره شریکېږی او په پایله کې یې خلك هغه شخص ته په خپلو زړونو کې یو شخصیت قایل کېږی او د همدې ارزښت له مخې هغه ته په ټولنه کې احترام، قدر او ارزښت ورکوي. چې دغه ارزونه هره ورځ، هر ساعت د هر چا په اړه په ټولنه کې مطرح ده او بې له دې چې ځوك خلکو ته په دې اړه کومه لارښوونه وکړی. خلك دا کار په اتوماتیکه توگه ترسره کوي نو ویلای شو، چې د یو چا د شخصیت په اړه پرېکړه، داسې یوه پرېکړه ده، چې هغه د یو شخص نه، بلکې د ټولنې یو ټولیزه ارزیابي ده، هغه د یوې ورځې ارزیابي نه، بلکې د هغه سړي د ژوند د اوږدو، پرله پسې ارزونه ده او بل دا چې په دې ارزونه کې دغه شخص په خپله کوم مستقیم اغېز نه لري ولې په نامستقیم ډول ددې د هرې ورځې کړه وه او راشه درشه ددغې ارزیابی یوه برخه جوړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو دا هم ويلای شو چې شخصيت کوم همېشنی مقام نه، بلکې له بدلون او تحول سره ملګری دی. يو شخص کولای شي چې په يوه اوږده موده کې دډېرو قربانيو او هلوځلو په پايله کې په ټولنه کې يو شخصيت تر لاسه کړي؛ خو بيا د يوه ډېر وړوکي منفي عمل په پايله کې خپل دغه موقعيت او مقام د خلکو په زړونو کې له لاسه ورکړي؛ نو ويلای شو، چې که له يوې خوا د شخصيت لاسته راوړل خورا مشکل کار دی، خو له بلې خوا د شخصيت ساتنه لاتر هغه سخت او مشکل کاردی

۹ - ولې او کله بايد په شخصيت وغږېږو ؟

له دې کبله چې شخصيت له ډېر وړکوالي څخه پيلېږي او له همدې وخته انسان له رنګارنګ خطرونو او چېلنجونو سره مخ کېږي؛ نو ضرور ده، چې د شخصيت په اړه هر څومره ژر چې کېدای شي خبرې پيل کړو.

البته له اووه کلنۍ نه کوچنيو ماشومانو ته به مشکله وي، چې د شخصيت په اړه د موضوعاتو په توضيح پوره پوه شي؛ خو له اووه کلنۍ نه وروسته تر ۳۰ کلنۍ پورې ځوانان د دې وړ دي، چې په پرله پسې توګه د شخصيت د اهميت په اړه او همدا راز د شخصيت پر وړاندې د چېلنجونو او وقايوي تدابيرو په اړه ورسره خبرې وشي؛ خو د هغو ماشومانو د شخصيت ساتنې له پاره چې عمرونه يې تر اووه کلنۍ کم دي دا ډېره مهمه ده، چې د هغوی له مور، پلار، خويندو او وروڼو سره ددې ماشومانو د شخصيت جوړونې، ساتنې او پالنې په اړه خبرې وشي. البته د کورنۍ ټول غړي د يو بل په شخصيت جوړونه او پالنه کې لاس لري، چې حتا دغه رول د غټو بچيانو او د کور د لويانو په اړه هم مهم ګڼل کېږي.

کورنۍ لکه چې د بچيانو د خوراک، جامو او نور ضروريتونو مسووليت پر غاړه لری، همداراز مسووليت لري، چې د اولادونو د شخصيت د رشد او تکامل په اړه، د دوی د تعليم او تربيې په اړه، د دوی د ملګرو د انتخاب په اړه، د دوی د تحصيل او واده په اړه هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

فکر وکړي او پلان ولري. نو د شخصيت په اړه خبرې يا له ځوانانو او يا د دوی د کورنۍ له غړيو سره خبرې چې هر څومره ژر تر ژره شروع شي گټوره ده؛ خو د خبرې کولو اساسي هدف بايد دا وي، چې ځوان او د کورنۍ غړي يې په خپله ونډه اخيستلو ته وهڅول شي.

۱۰ - د شخصيت پړاوونه:

د شخصيت په جوړونه کې دغه لاندې پړاونه شامل دي.

الف: د شخصيت پېژندنه

ب : د شخصيت وژنې مخنيوی

ج: د شخصيت جوړېدنه او تکامل

د: شخصيت تثبيتونه

ه: د شخصيت ساتنه

و: د شخصيت د خپرولو لارې چارې

الف: د شخصيت پېژندنه:

څو کاله د مخه مې د شخصيت پېژندنې موضوع په اړه د يو کنفرانس له پاره تياری نيوه، د موضوع تر څېړنې دمخه له ما سره نظريات يو شان وو؛ خو په دې برخه کې تر ژورې علمي څېړنې وروسته زما په نظرياتو کې د توقع خلاف ستر بدلون راغی، لکه چې نور خلك هم فکر کوي، چې شخصيت تر ځوانۍ وروسته جوړېږي، خو زما په عقيده، شخصيت له درې کلنۍ څخه پيلېږي. د دې اصلي لامل دا دی، چې په دې عمر کې ډېر ماشومان پر خپلو ډکو او تشو ميتيازو کنټرول پيدا کوي، چې تر دې دمخه له دې کبله چې دی پر خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان کنټرول نه لري؛ نو د شخصیت په برخه کې هم ادعا نه کوي. ولې کله چې د دوی د ژوند دغه نیمگړې برخه پوره شي؛ نو بیا دوی هر یو د یو ځانگړي شخصیت د لرلو ادعا کوي. دا هغه نظر و، چې له ما سره درې کاله دمخه راپیدا شو؛ خو د ۱۳۸۸ لمریزکال په جدي کې له یوې نوې پېښې سره مخ شوم، چې هغې زما نظر نور هم بدل کړ. زما یوه کوچنۍ لور ده چې (هڅانده) نومېږي. (هڅانده) په هغه وخت کې پینځه لس میاشتنۍ وه، زه جلال اباد ته د څو شپو له پاره تللای وم. کله چې بېرته په کابل کی کور ته راغلم، هڅانده زما د هرکلي له پاره په لارو (دهلېز) کې منتظره وه او په ډېرې خوشحالۍ یې زما خواته راوځغاستل. د هغې هیله هم دا وه او لازم هم دا و، چې زه باید هغه په غېږ کې راپورته کړم؛ خو له دې کبله چې زه تشناب تللو ته په بېړه وم، ما هغه راوانخیسته او د تشناب په لور مې وځغاستل، هڅانده په دې کار ډېره خفه شوه او وې ژړل. له تشناب نه وروسته چې ما او مور یې هرڅه خواري وکړه، هغه پخلا نه شوه، تر څو چې په ژړا کې ویده شوه او بیا سبا سهار چې له خوبه راپاڅېده؛ نو راسره پخلا شوه. دې پېښې ماته دا نظر راکړ چې، ماشومان حتا په یو کلنۍ کې هم ځانته یو شخصیت لري، او چې کله د هغو شخصیت ته پاملرنه ونه شي؛ نو هغوی بیا مرور او مایوسه کېږي؛ نو پکار ده چې د ماشومانو شخصیت ته ډېر پام وکړو.

ځینې ماشومان له وړکتوبه ډېر حساس وي او هر ډول کړه وړه د هغه د کورنیو او یا نورو خلکو له خوا چې دده شخصیت ته زیان رسوي، دوي نا ارامويږ. دغه ډول ماشومان ډېر حساس وي او دا ډېره مهمه ده چې مور و پلار او د کورنۍ نور غړي دغه ډول ماشومان تشخیص کړي او له دوی سره د دوی له له غوښتونو سره سم چلند وکړي، او که نه دغه ماشومان به ناهیلي شي او په پرله پسې توگه به خپل شخصیت له لاسه ورکړي. په دې برخه کې غواړم یو مثال راوړم:

زه په امریکې کې د خپل یو دوست زرغون شاه (شینواري) صیب په کور کې مېلمه وم؛

(c) ketabton.com: The Digital Library

مېلمه نه بلکې د کور د يو غړي په شان وم، ځکه زموږ په منځ کې د ورورۍ نه هم ښې اړيکې دي. د ماښام ډوډۍ تياره شوه او د اصيل افغاني کولتور سره سم د شينواري صيب په (سالون) کې دسترخوان اوار او د کورنۍ ټول غړي، نر او ښځې سره يو ځای ډوډۍ ته کېناستو. د شينواري صيب د کور دغه ځانګړنه زما ډېره خوښېده.

ډوډۍ ته ناست وو، چې د شينواري صيب يوې څلور کلنې لور ملالۍ جانې غلي پلار ته څه وويل. پلار يې پرې غوسه شو او څه ناخواله يې ورته وويله؛ خو ما وانه ورېده. ملالۍ سمدلاسه ډوډۍ بس کړه او غلې پر خپل ځای کېناسته، نور يې هېڅ ونه ويل. څه شېبه وروسته چې زموږ ورته پام شو، هغې ډوډۍ نه خوړه او غلې ناسته وه. زه د يو ډاکټر په صفت دې پېښې ته لا زيات ځير شوم. له هر اړخيزې ارزونې وروسته دې پايلې ته ورسېدم، چې ملالۍ خپل ځان ته په شخصيت قايله ده. رښتيا هم چې د ملالۍ ټول کړه وړه ځانګړي دي او په کوچنيوالي کې دومره پوهه، درنده او مينه ناکه ده، چې د يوه غټ انسان ځای نيولای شي. ملالۍ په خپل دې عمل خپل پلار ته دوه شيان څرګند کړل.

لومړی يې خپل پلار ته وښوده چې زه يوه شخصيت لرونکې نجلۍ يم. تا ولې زه تهديد کړم، زه بايد تا د دې کاکا مخکې نه وای رټلې. او ورته يې وښوده چې ستا دې کړو زما شخصيت ته زيان ورسوه. زما شخصيت مه زيانمنوه. دويم دا چې ملالۍ د دود خلاف د نورو ماشومانو په څېر نه وژړل او نه له دسترخوان نه پاڅېده، او نه هم بيا د چا په پخلا کېدو پخلا شوه. په دې کې هم هغې خپل شخصيت تثبيت کړ. هغې دا وښودل چې زه دومره عادي نجلۍ نه يم چې يا وژاړم او يا د دسترخوان نه پاڅېږم. زه کولای شم چې دا خپګان او غوسه په ښه او سالمه توګه وزغمم او د خپلې مرورتيا په وجه يې دا هم وښوده، چې زما خپګان ددې سطحې څخه چې په خو خوږو خبرو له هغې نه تېره شم، ډېر او لوړ دی.

زه د ملالۍ جانې دې ژورې ارزيابۍ، مودبانه غبرګون او باثباته دريځ ته هک حيران شوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته بيا ما دا موضوع له شينواري صيب سره شريکه کړه او ورته مې وويل چې: شنواري صيب! ستا دا لور ځانګړې کرکټر او شخصيت لري. ته بايد د هغې سره دهغې له غوښتنو سره سم چلند وکړې، او نور يې بايد شخصيت ته زيان ونه رسوې.

د ملالۍ په څېر زيات ماشومان زموږ او ستاسې په کور کلي او ماحول کې شته، چې د هغوي د ځانګړي شخصيت پېژندنه، ورته احترام او ور سره مناسب سلوك کول به نه يوازې د دوی د شخصيت له پرمختګ سره لا مرسته وکړي؛ بلکې دوی به ډېر ژر د کورنۍ له پاره د سترو وياړونو سبب شي. غواړم په دې اړه د مور، پلار، ورونو او خويندو ځانګړې پاملرنه دې ټکې ته راواړوم، چې د خپلو ماشومانو د شخصيت په پېژندنه او له دوی سره په مناسبې رويې کې له پوره پاملرنې او احتياطه کار واخلې. کله چې مو درك کړه، چې ستاسې ماشوم ځانګړی شخصيت لري، هغه ته ناز ورکړئ او د نورو ملګرو، دوستانو او کورنۍ د غړيو په منځ کې د هغه د شخصيت په اړه مثبتې او ښې خبرې وکړئ. دغه ډول چلند دا ماشومان تر بلې هرې رويې زيات د لاښه شخصيت څخه برخمن کوي او که ستاسې ځينې ماشومان د کمزوري شخصيت او کرکټر لرونکې هم وي؛ نو دوی تر بل هر چا لا زياتې پاملرنې ته اړتيا لري؛ تر څو دوی په پرله پسې توګه ځانونه با ارزښته او مهم وګڼي.

ب: د شخصيت وژنې مخنيوی:

زموږ په کور، کلي او ښوونځي کې دا دود دی، چې ماشومان د بېلابېلو معاذيرو له کبله چې کله کومه نيمګړتيا ولري؛ نو بيا د هغې کورنۍ، ملګري او ټولګيوال ترې د هغه ماشوم د تهديد او ځورونې له پاره کار اخلي، ځينې داسې ناروغۍ، معيوبيتونه او نيمګړتياوې شته، چې لري کول او يا يې له منځه وړل د هغه ماشوم او کله کله د نورو انسانانو له قدرت څخه هم لوړ وي؛ نو په کار ده چې دا ډول نيمګړتياوې د هغه ماشوم کمزوري او يا بې کفايتي ونه ګڼل شي. د بېلګې په توګه ځينې ماشومان چې کاڼه يا ړانده وي، يا يې لاس شوټ وي، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښنه ګوډ وي او یا هم له ذهني پلوه وروسته پاتې وي. لومړی خو خپل پلار، مور، خویندې، وروڼه، ملګري او ټولګیوال ورته د هغې پیغور ورکوي، ډېر یې په هماغه بد نوم لکه ګونګی، شوټی، ګوډی، غبي، لېونی، ګړنګن اوپه نورو ناوړه نومونو یادوي، چې د زیات تکرار له کبله یې هغه ماشوم هم ځان بې عقله، ناپوهه او د خدای په قهر اخته محسوسوي او نور د هېڅ ډول شخصیت ادعا هم نه کوي. کله کله دغه موضوعات د دې سبب هم شي، چې بیا دغه ماشوم ځینې غیر نورمال او خرابو کارونو ته لاس اچوي او په دې توګه خپل شخصیت نور هم تخریب، تحقیر او توهین کړي. په دې برخه کې دوه بېلګې د ذکر وړ بولم:

زه یو وخت په کوچنیوالي کې لویدلی وم او د پوزې هډوکی مې مات شوی و؛ نو د پوزې پرله پسې میکروب مې پیدا کړ. په دې وجه زه په کورنۍ کې همېشه له تهدید او تحقیر سره مخ وم. ټولو به راته ګړنګن، خیرن او بې عقل وایه. دا توهین دومره زیات شو، چې نور یې پر ما د توهین کوم اغېز هم نه کاوه او د دې پرله پسې توهین له وجې مې ځان په خپلو همزولو کې عاجز او نیمګړی محسوساوه؛ نو اکثره به په لوبو کې هم له هلکانو سره نه شامېلېدم، زه دې کار لا نور هم ځورولم.

دا چې ما دا ډول ناروغي درلوده او زه نه پوهېدم، چې دا یوه طبي ناروغي ده او درملنه لري، او زما کورنۍ په دې نه پوهېده، چې ډاکټر ته مې یوسي. سره له دې، چې زه به څو څو ځلې د نورو ناروغیو له پاره د کورنۍ له خوا ډاکټر ته وړل کېدم، خو د هغه وخت ډاکټران هم دومره پوه نه وو، چې زما دغه ستونزه یې تشخیص کړې وای؛ نو ایا دا زما ګناه وه که زما د کورنۍ او که زما د ډاکټر؟ خو په هرحال په ۳۵ کلنۍ کې چې کله زه امریکا ته لاړم، زما دا تکلیف بیا هلته تشخیص او د عملیات له لارې یې درملنه وشوه؛ نو اوس چې زه ګورم، ماته هغه ورځې را یادېږي، چې همېشه به د کورنۍ د غړیو، همزولو، ملګرو او ټولګیوالو په منځ کې د داسې یوې ناروغۍ له کبله چې تشخیص او تداوي یې نه زما په قدرت کې وه، نه زما د کورنۍ او حتا چې زما ډاکټران هم په دې برخه کې نیمګړي وو، زه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تهدیدېدم؛ نو ولې زه باید د هغه څه په وجه توهین او تحقیر شوی وای، چې کنټرول یې زما په اختیار کې نه و؟

زه د خپلې دغې ترخې تجربې شریکول ددې له پاره اړین ګڼم، ښایي همدا اوس ستاسې شاوخوا یو شمېر داسې کسان وي، چې د بېلابېلو عواملو له کبله داسې نیمګړتیاوې ولري؛ نو له تاسې نه په کلکه غوښتنه کوم، چې نه یوازې دغه راز ماشومانو ته په سپکه سترګه مه ګورئ، بلکې نورو ته هم سپارښتنه وکړئ، چې له دغه راز تحقیر او توهین څخه لاس واخلي. له بلې خوا دا به ستاسې د شخصیت لوړوالی وښیي، چې کله ناکله دغه ډول ماشومانو ته ځانګړې مینه ورکړئ او ورېې پوهوئ، چې د دوی دغه جسمي یا ذهني تکلیف د دوی جرم نه؛ بلکې دا د الله جل جلاله له خوا ټاکل شوې ورکړه ده او که علاج ولري؛ نو لطفا هغه او یا د هغه کورنۍ ته د هغې د درملنې په برخه کې لارښوونه او مرسته وکړئ. او هم ورته ته توصیه وکړئ چې دوی باید د دې په وجه خپل ځان په روحي توګه نارام نه کړي. که ستاسې پر وړاندې چا له داسې ماشومانو سره ناوړه چلند وکړ په نرمۍ سره هغوی ته توصیه وکړئ چې له دا ډول چلند څخه لاس واخلي.

یوه بله حادثه، چې ویل یې هم راته ښه نه ښکاري؛ ځکه چې دا زما د یوه ښه ملګري یو راز دی، غواړم له تاسې سره شریک کړم. خو زه د خپل دغه ملګري فرضي نوم (احمد) یادوم. دا کیسه ځکه له تاسې سره شریکوم، چې دغه ناروغي د احمد په څېر په نورو افغانانو کې هم خورا زیاته ده او په زرګونو نور کسان هم له همدې تکلیف څخه په جسمي او روحي توګه دردېدلي او دردېږي. زما هیله داده، چې په دې وسیله او ستاسې په مرسته د خپلې ټولنې دغه یو بل منفي اړخ هم سم کړو او ددې ناوړه دود د سمون له لارې د خپلې ټولنې په منورتیا او سلامتیا کې اغېزمنه ونډه واخلو.

انسانان د بېلابېلو خوراکي موادو د هضم لپاره ځانګړي انزایمونه لري. انزایمونه له ډېرو نورو دندو سره سره، د خوړو په هضمولو کې هم مرسته کوي. د هر انسان په معده کې یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

انزايم وي، چې د لکتيز **Lactase** په نوم يادېږي. د دې انزايم دنده دا ده چې شيدې هضم او پر نورو ګټورو موادو يې بدلوي. يو شمېر داسې انسانان شته، چې د هغوی په معده کې بيا دغه لکتيز انزايم نه وي، چې دې حالت ته د لکتيزنشتوالی يا **(Lactase deficiency)** وايي.

ددې انزايم نشتوالي ددې سبب کېږي، چې شيدې په ناهضمه توګه له معدې نه کولمو ته داخلېږي او بيا هلته د يو شمېر مکروبونو له پاره د يو ښې غذا په توګه کار ورکوي. په نتيجه کې يي د کولمو ځينې بکترياګانې بيا دغه شيدې په يو څه نورو داسې موادو بدلوي، چې هغې سره د سرې په کولمو کې زيات باد جمع کېږي. دغه ناروغي په افغانانو کې ډېر معمول او همداراز په يو زيات شمېر اسيايانو (د اسيا لويې وچې اوسېدونکو) کې وجود لري. هغه انسانان، چې د دې انزايم له کمښت سره مخ وي؛ نو هغوی چې کله شيدې، مستې او نور د شيدو محصولات لکه پنير او نور وخوري، نو لږ ساعت وروسته يې بيا په ګېډه کې باد جمع شي او دا کسان نه شي کولای چې د خپلو ګېډو باد ښه کنټرول کړای شي او اکثرا د دوی له ګېډو څخه باد په نا ارادي توګه خارجېږي او د دې کسانو د ګېډې باد هم ډېر بد بويه وي، چې نږدې کسان خورا زيات په تکليفوي. دا حالت اکثرا د دوی د شرم او بدنامۍ سبب کېږي. د دې ناروغۍ تشخيص تر اوسه هم په افغانستان کې نه کېږي او له دې کبله يو زيات شمېر کسان، چې دا ناروغي لري په ټولنه کې د (تيزن) او يا (پسکن) په نوم يادېږي او له دې کبله له ډېر شرم او خجالت سره مخ وي. ځينې کسان داسې هم شته، چې د همدې پېښې له کبله د ورکړل شويو پيغورونو له لاسه يې وطن پرېښی او ځينې يې لا ځانوژنې ته هم اړ شوي دي.

زه چې پوهنتون کې وم زما يو ټولګيوال چې (احمد) نومېده، هم دا ناروغي درلوده. دې ته ورته زما يو شمېر خپلوانو او زموږ په کلي کې څو نورو کسانو هم دا ستونزه درلوده؛ خو هېچا ته پته نه وه، چې د دې اصلي لامل د هغه انزايم نشتوالی دی. احمد به اکثره د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګرو په منځ کې له دې امله له تهدید او تحقیر سره مخ و؛ خو کله چې احمد هم امریکې ته راغی، دلته یې ددې ناروغۍ تشخیص وشو او دا څرګنده شوه چې احمد د لکتیز انزایم نه لري او په دې وجه شیدې او د شیدو محصولات نه شي هضمولای. دې تشخیص د احمد په ژوند کې ډېر مثبت بدلونونه راوستل. احمد نن په امریکا کې یو لوی ډاکټر او د یو خوشحاله ژوند خاوند دی.

د لکتیز د انزایم د کمښت د ناروغۍ تداوي درې شیان دي:

۱. په امریکا کې یو ډول شیدې جوړوي، چې دغه انزایم په کې ورزیاتوي، نو دغه کسان کولای شي چې له هغو شیدو نه ګټه واخلي. دې شیدو ته لکتیز لرونکې شیدې وایي.

۲. د لکتیز انزایم د ګولیو په توګه هم خرڅېږي، چې د شیدو او د هغې د محصولاتو د کارولو پر مهال ترې د ګټې د بادو د مخنیوي په برخه کې ګټه اخیستل کېږي. یعنې هغه کسان، چې د لکتیز انزایم ونه لري، د شېدو او مستو د خوړولو په صورت کې له دې ګولیو نه یوه - دوه ګولۍ خوري؛ نو بیا دوی کولای شي چې عادي شیدې او مستې هم وخوري او بله کوم تکلیفه هغه هظم کړي.

۳. دا کسان باید د شیدو او د هغې له محصولاتو لکه (مستې، پنیر، کوچ او شومړو) د استعمال څخه ډډه کوړي. چې دا طریقه په افغانستان او نورو وروسته پاتې هېوادونو کې چې دغه ډول درملنه او یا دغه ډول ځانګړې شیدې نه شته ، ددي مشکل د حل یوازینۍ لار ده.

که تاسې په ټولنه کې داسې څوک پېژنئ، چې ددې ناروغۍ له کبله نه شي کولای چې د خپلې ګیډې باد کنټرول کړي، لطفا هغه ته توصیه وکړئ، چې د خپلې درملنې له پاره له کوم تکړه ډاکټر سره خبرې وکړي. یا دې دشیدو او د هغې د محصولاتو نه پرهیز وکړي او یا دې ځان ته دغه ګولۍ له خارج نه راوغواړي. دا به د هغوی د دغه شرمېدونکې ناروغۍ مخنیوی وکړي او بیا به هغوی په ټولنه کې له تهدید او تحقیر سره نه مخ کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې دوو بېلګو څخه دا جوتېږي، چې یو شمېر زیات داسې حالات شته، چې د هغې تشخیص او کنټرول څه اسان کار نه وي، نو نه باید چې دغه ډول ناروغي او ستونزې د یو شخص د کرکټر د کمزورۍ او یا د هغې د نیمګړتیا نښه وګڼل شي.

باور وکړئ، چې زه د پوزې د ناروغۍ په وجه او احمد د لکتیز انزایم د کمښت له کبله دومره له ټولنیز تحقیر او سپکاوي سره مخ وو، چې زموږ پر شخصیتونو او کرکټرونو یې ډېر منفي اغېز اچولای و. په ټولنه کې داسې زیاتې پېښې شته، چې درملنه یې د یو سړي او یا د هغه د کورنۍ له توانه بهر کار وي، نو دغه ډول ماشومانو او ځوانانو ته باید د حقارت په نظر ونه کتل شي؛ بلکې دا زموږ د ټولنې نیمګړتیاوې دي، چې د دا ډول ناروغیو تشخیص او تداوي نه شو کولای، چې د هغه شخص د تهدید او تحقیر سبب نه کېږي. که موږ نه شو کولای، چې ټولې طبي نیمګړتیاوې حل کړو؛ نو دا خو کولای شو، چې خلك په دې وپوهوو، چې د دا ډول ناروغیو په وجه ماشومان تهدید او توهین نه کړي. زما هیله له ځوانانو نه داده، چې له دې منفي عادت سره مجادله پیل او هغه په خپلو ورځنیو کړو وړو کې شامله کړي.

د بېلګې په توګه که ستاسې کوم ملګری د ګېډې نفخ او باد ولري او هغه نشي کنترولولای، لطفا په ډېرې خواخوږۍ (غیر قضاوتي لاره) هغه ته ددې کتاب د توصیې له مخې مشوره ورکړئ، چې یو څو ورځې شیدې او د شیدو محصولات بند کړي، چې تکلیف یې ښه کېږي او که نه؟ که ښه شو، نو تشخیص یې واضح دی چې هغه شخص دغه انزایم (لکتیز) نه لري، نو باید همېش له شیدو او د هغې له محصولاتو نه پرهېز وکړي. ددي د ویلو یوه ښه طریقه به داوي چې کله هغه کس په مجلس کې حاظر وي، نو تاسې په دی کتاب د تبصرې په ترځ کی دا خبره را یاده کړې، او مثال ورکړي، چې زما یو ملګرې (سیداجان) داسي یو تکلیف درلوده، او ددي کتاب د لارښوونې په نتیجه کې هغه خپل دا مشکل تشخیص او حل کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ج: د شخصیت جوړېدنه او تکامل:

د ځوانانو په ژوند کې تر ټولو مهم او اساسي اصل دا دی، چې یو ځل یو ځوان خپل ځان، خپل شخصیت او موقف په ټولنه کې وپېژني او د هغه ځانګړي موقف د ساتلو او لوړولو په لاره کې لازمو کړو وړو باندې پوه شي.

تر ټولو لومړی دا خبره مهمه ده، چې مور بايد خپلو بچېو ته د ځانونو په اړه د ښه ویلو لپاره داسې یو ښه ولرو. یعنې دا چې مور بايد په خپل ژوند کې ښه لاسته راوړنې ولرو، چې هغه په افتخار خپلو بچېو ته وویلای شو او زموږ بچې پرې افتخار وکړای شي. دا د ژوند او د کورنۍ د پرله پسې ترغیب له پاره یو ځانګړی اصل دی.

زه ټولو هغو کسانو ته چې په خپل چاپېریال کې د ځینو داسې ځانګړتیاوو لرونکي وي، چې پرې ویاړ کولای شي، په کلکه ددې توصیه کوم، چې خپل دغه عالي ځانګړتیاوې په ډېر ویاړ سره له خپلو بچېو او ځوانانو سره شریکې کړي. د بېلګې په توګه که تاسې یو دیني، علمي، کورنۍ یئ! او یا مو د خپل وطن او خلکو له پاره ځانګړي خدمتونه کړي وي، په ډېر ویاړ او مناسبه توګه دغه د خپلو بچېو پر وړاندې داسې ور وپېژنئ.

زه پر خپلې کورنۍ ویاړم، زمومږ مشران داسې پاک، پوه او د ټولني خدمتګاران وو. زما پلار، نیکه همېشه د خپلو خلکو درناوی کړی، خلک مور ته په درنه سترګه ګوري. بچېانو! مور ته دا ټولنه په خاص نظر ګوري، حتا ځیني کارونه چې د نورو خلکو بچېان یې کوي، تاسي سره ښه نه ښکاري. تاسې بايد ډېر احتياط وکړئ. زموږ کورنۍ داسې ده لکه (سپینې جامې) پر سپینو جامو داغ له ورايه ښکاري.

ستونزه دا ده، چې اکثره خلک فکر کوي، چې د دوی د کورنۍ ځوانان په ټولو شیانو پوهېږي، ولې دا اکثرا واقعیت نه لري. زه غواړم دلته تاسې ته یوه بېلګه راوړم. د (۲۰۰۱) ز کال په منځ کې د سپتمبر د پیښې نه څو میاشتې دمخه زه د جناب حامد کرزي صیب د ورور ښاغلي قیوم کرزي په کور کې مېلمه وم، د مازیګر په وخت کې راته څه داسې وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

برابر شو، چې د ښاغلي قيوم کرزي له يوې ځوانې لور سره، چې يوه ډېره مؤدبه او هوښياره جلۍ وه، او زما يې ډېر قرر او عزت وکړ، څو دقيقې په مجلس او خبرو اخته شوم. ما هغې ته وويل چې (ته په يوې مهمې کورنۍ پورې اړه لرې، ستاسې نيکه په افغانستان کې غټ او مهم سړی و). دا نجلۍ حيرانه شوه او دا ځکه چې هغه په امريکې کې پيدا شوې وه، مور يې سره له دې چې ډېره شريفه ښځه ده، اما بيا هم يوه امريکايي ښځه وه، چې پلار يې (قيوم کرزي) به هم ښاي چې يا ددې وخت نه درلود او يا يې دغه موضوع خودستايي ګڼله او نه يې غوښتل چې خپلې لور ته خودستايي وکړي، نو ورته يې څه نه و ويلي.

خو کله چې ما دې نجلۍ ته ددې موضوعاتو په اړه خبرې وکړې؛ دې خبرو په هغې خاص اثر کړی و، نو څو ورځې وروسته يې مور راته وويل، چې (ډاکتره! ستا د خبرو په وجه خو زما د لور په رويه او روش کې ډېر مثبت بدلون راغلی دی. ستا خبرو پرې ډېر ښه اثر کړی دی، هغه اوس ځان ډېر باغروره او باشخصيته او مهمه ګڼي. زه له تاسې څخه مننه کوم، چې له دې سره مو دا خبرې شريکې کړې دي.)

تصادف داسې وشو، چې څو مياشتې وروسته د سپتمبر پېښه وشوه او بيا ددې تره (حامد کرزي) رئيس جمهور شو. دې خبرې لا زيات زما د خبرې پخلی وکړ او هغې نجلۍ باندې يې ډېر زيات اثر کړی و. نو له دې مثال څخه داسې ښکاري چې دا يو ضرورت دی، چې پلرونه او ميندې بايد خپلو بچيو ته د خپل ځان، خپل ټولنيز موقف او خپلو خدمتونو او لاسته راوړنو په اړه خبرې وکړي. پدې اړه، دوستان او نور خپلوان په ښه توګه کولای شي چې دا موضوع د يوه او بل ملګري بچوته ووايي. نو پدې اړوند هر څوک د خپل ملګرې او خپلوانو د بچو په اړه ځانګړې مسؤليتونه لري، چې هغه بايد په ښه او درسته توګه ترسره کړي.

خپلو بچېانو ته په زغرده ووايئ، چې کوم شيان دي، چې د دوی د شخصيت .او ددوی له کورنۍ سره ښه ښايي، او کوم شيان دي، چې هغه له دوی سره ښه نه ښايي او دا هم ورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ووايئ، چې خلك ولې كورنيو ته ارزښت وركوي. يعنې ښي كورنۍ په ټولنه كې د چېنار مثال لري، چې له لرې ښكاري او هرڅوك يې ګوري، ډېر هغه عادي كارونه چې نور خلك او د هغوى بچې يې كوي، ولې خلك ورته دومره بد نه واي، خو د ښو او نوم لرونكيو كورنيو ځوانانو ته خلك ډېر متوجه وي او د هغوى ډېرو ورو غلطيو ته هم بيا خلك بد وايي، ځكه چې عوام خلك د ښو كورنيو ځوانانو نه نسبت نورخلكو ته اوچت او ښه توقعات لري.

په دې كې شك نشته چې په شرقي كولتور كې د خپل ځان او خپلې كورنۍ صفت كول معمول نه دي، ليكن دا زموږ د كولتور هغه برخه ده چې بايد بدله شي، خصوصا، چې د بدلون څخه يې مطلب ځانښودنه نه؛ بلكې د بچېو سالمه روزنه وي، نو دا بالكل يو ښه او پر ځاى كار دى، چې موږ خپلو بچېو ته د خپلې كورنۍ، د شخصيت، اهليت او نورو ښو ټكو په اړه خبرې وكړو. يو ځل چې يو ځوان خپل ځان وپېژانده او خپل ټولنيز موقف يې په ټولنه كې وپېژانده؛ نو بيا هغوى د ټول عمر له پاره خپل ټول تصميمونه او كړه وړه د همدې پېژندنې له لارې برابرولاي شي، او دا كار بيا ددوي په شخصيت كې ډېر مؤثر ثابتيږي.

د. د شخصيت تثبيتول:

ځان پېژندنه د انسان په ژوند كې تر ټولو مهمه اوارزښناكه مسئله ده.

لكه چې په اسلام كې هم لومړى ځان پېژندل دي، بيا خداى جل جلاله او وريسې نورموجودات، كه يوڅوك ځان ونه پېژني هغه حتى خداى جل جلاله هم نه شي پېژندى.

هو، همدا وجه ده چې لېونيان او معذور خلك د خدايي احكامو له سرته رسولو څخه هم معاف دي. ددې خبرې اصلي مطلب دادى چې هرانسان مكلفيت لري، چې د خپل ځان او چاپيريال په برخه كې بشپړ معلومات ولري. خپل ځان، ځاى او خپل موقف د نورو مخلوقاتو او انسانانو په منځ كى تشخيص او تثبيت كړي. هرانسان په خپلې كورنۍ، ټولنه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

نرۍ کې ځانګړی ځای لري او د همدې ځانګړي موقعيت پېژندنه او درك انسان د نورو په وړاندې د مسووليتونو په تشخيص او د دندو په سرته رسولومکلفوي. د بېلګې په ډول که تاسې ځان د يوه ماشوم په موقف کې وينئ نو بيا تاسې ته د ماشوم په توګه ځانګړي مسووليتونه او دندې در په غاړه کېږي، او د جلا حقوقو لرونکې کېږي. که تاسې خپل ځان د متعلم په موقف کې انګېرئ، نو بيا تاسې ځانګړي مسووليتونه، دندې او حقوق لرئ. اوکه تاسې په خپله کورنۍ کې د پلار، مور او يا ورور په موقف کې اوسئ، نو دا موقف بيا تاسې ته ځانګړي مسووليتونه او دندې درپه برخه کوي. همدا راز په ټولنه کې د يوه عادي وګړي موقف، دندې او مسووليتونه تر يوه مشر او يوه چارواکې توپير لري. د بېلګې په ډول د ټولنې د يو عادي غړي له پاره به دا بس وي، چې په خپله ربښتينی او خدمتګار وي. ولې يوازې د همدې ځانګړنو لرل بيا د يوه ولسمشر له پاره بسنه نه کوي. ځکه د ولسمشر ټولنيز دريځ، او ټولنيز مسووليتونه دا غوښتنه کوي، چې دې بايد دده تر لاس لاندو ټولو مامورينو او وګړو د پاکنفسۍ او صادقانه خدمت کولو د څارنې مسووليت هم تر سره کړی. دا د هر وګړي لومړنی او تر ټولو مهم مسووليت دی، چې خپل موقف په خپله کورنۍ او ټولنه کې وپېژني.

ددې تر څنګ بله مهمه مسئله د هرځانګړي مو قف دندې، مسووليتونه او صلاحيتونه دي، چې په هغوی پوهېدل هر چاته اړين او لازمي دي. ددې دندو اومسووليتونو څرګند تشخيص، د هغوی مسئوولانه سرته رسول او ددغه هر موقف له ځانګړيو وړتياوو سالمه ګټه اخيستنه، سرې د کورنۍ او ټولنې په وړاندې د يو څرګند، اغېزمن او مسوول غړي په توګه مکلفوي. که پام وکړئ د ډېرو کورنيو او په ټولنه کې د ډېرو ستونزو اساسي عوامل له همدې برخې څخه سرچېنه اخلي. د بېلګې په ډول که يو پلار په خپله کورنۍ کې خپل موقف نه پېژني او په ده پورې اړوند مسووليتونه او دندې نه تر سره کوي، هغه د خپلې کورنۍ له پاره يو اغېزمن پلار نه شي ګرځېدای. دا ددې سبب کېږي چې د هغه دکورنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

غړي هم بې بندوباره تربیه شي، او بلاخره ددوئ د نامسوولیتۍ په پایله کې د هغې کورنۍ او حتی ټولنه له ستونزو سره مخ کېږي.

د پام وړخبره داده، چې د انسان موقف په کورنۍ او ټولنه کې په پرله پسې توګه د بدلون په حال کې دی، او باید هرڅوک د خپل موقف د پېژندنې په برخه کې په پرله پسې او ځرګنده توګه پاملرنه وکړي. د خپل هر موقف له مسوولیتونو، دندو او وړتیاوو نه په بشپړه توګه خبر او د هغې په عملي کولوکې له پوره پاملرنې څخه کار واخلي.

دا هم د یادولو وړ ده، چې یو انسان ښایي یو وخت په ټولنه کې بېلابېل څو موقفونه ولري. د بېلګې په ډول تاسې په یو وخت کې چې متعلم او یا محصل یئ د یو چا زوی، لور، د بل چا ورور، خوراو د خپلې ټولنې یوځوان غړی هم یئ! چې په همدغه مهال په کورنۍ او ټولنه کې ددې بېلابېلو موقفونو درلودل د خلکو له پاره یوه کړکېچنه مسئله ګرځي. او دوئ ددې مختلفو موقفونو له پاره لازمي بېلابېل نقشونو اداکولو په برخه کې توازن ساتل او یا ددې بېلابېلو نقشونو په منځ کې د عمده نقش تشخیصول له ستونزو سره مخ کوي. دا مسئله ددې باعث کېږي، چې دغه کس خپل اساسي نقش په اغېزمنه توګه ترسره نه کړای شي، او دا بیا دهغه په ژوند کې ځانګړې ستونزې رامنځ ته کوي.

د بېلګې په ډول د یو متعلم او محصل په توګه به ستاسې تر ټولو مهم او ارزښتناکه نقش دا وي، چې خپلې دندې دیو زده کوونکي او محصل په تو ګه په کلکه پام کې ونیسئ او پرېنږدئ، چې ځینې نورې غوښتنې مو د اصلي دندو مخه ونیسي. په داسې حال کې چې په زده کړه بوخت یئ، اوس ځوانان شوي یئ، چې دا بیا تاسې یو لړ نورو خواوو ته هڅوي، چې همدا مسایل د ډېرو ځوانانو له پاره ددوئ د ټولنیز دریځ درک کول او ددوئ د ژوند د لومړنیو مسولیتوونو په ټاکنه کې ستونزې رامنځ ته کوي.

کله چې زه د یوولسم او دولسم ټولګي زده کوونکی وم، زما ډېر ټولګیوال او همزولي وو، چې د ژوند ددې مرحلې په یو شمېر فرعي مسایلو، لکه ساعت تېریو، د شپې مجلسونو، له

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلکانو او جنکېانو سره په يارانه او ساعت تېريو کې لګيا شول او دا د دې لامل شو، چې ډېرو حتی تردولسم ټولګي پورې زده کړې هم بشپړې نه کړې. يا داچې په علمي برخه کې ورسره دا ځواک نه و، چې د پوهنتون په ازموينو کې بريالي او له لوړو زده کړو څخه برخمن شي او يا دا چې تعليم نور د دوئ له پاره لومړيتوب نه درلود. متاسفانه نن ورځ د هغوی زيات په پرله پسې توګه ستونزمن ژوند لري او که همدا اوس هغوی تاسې زما تر خوا ودروئ نو هغوی به زما د پلار په شان زاړه ښکاره شي. يعنې دا چې دوئ نه يوازې د علم څخه محروم پاتې شول، بلکې د همدې نا علمی په وجه ددوی اقتصادي، او ټولنيز حالات هم خراب شول، او دا ددې سبب شو، چې ددوی روغتيايي حالت او سلامتيا هم صدمې ومومي، او له دې کبله دوی ډېر زاړه ښکاري.

برعکس ما چې د خپلې کورنۍ په ملاتړ او د خپلې ځانګړې مينې له برکته خپل مسووليتونه درک کړي وو او ددې مسووليتونو په ترڅ کې مې تعليم د جدي مسووليت په توګه غوره کړی و، نو زه په دې وتوانېدم، چې خپلې لوړې زده کړې بشپړې کړم، يوه تکړه ډاکټر او د يو ښاېسته او هوسا ژوند خاوند شم، خو کله چې امريکا ته ولاړم، زه په دې ونه توانيدم، چې د خپل ژوند لومړيتوبونه ښه تشخيص او خپل وظايف په سمه توګه ترسره کړم. ددې پر ځای چې ما خپلومسلکې زده کړو ته جدي پاملرنه کړې وای، د سياسي موضوعاتو او په افغانسان کې د ملي سياسي مبارزې ضرورت مې جدي وباله او دا ددې لامل شو چې له خپل مسلک څخه لرې شوم ، چې په پايله کې له يو لړ ښو امکاناتو څخه بې برخې شوم. دې محرومتيا بيا زما سياسي فعاليتونو ته هم زيات زيان ور واړاوه اوهم يې زما په شخصي او کورني ژوندکې ډېرې ستونزې راولاړې کړې.

د خپل ژوند ددغې ترخې تجربې له مخې غواړم، چې تاسې ځوانانو ته جدي توصيه وکړم، چې ځان پېژندنه، خپل ټولنيز موقعيت او موقف درک کول او د ژوند د هر ځانګړي موقف له مهمو او لومړنيو غوښتنو څخه ځان خبرول او هغې ته په جدي توګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاملرنه د ژوند یو مهم او اړین اصل دی. سره له دې چې زموږ په ټولنه کې ددغه ډول ټولنیزو ستونزو په برخه کې کومې موثرې همکارۍ اوتوصیه کوونکې مرجع شتون نه لري، خو بیاهم تاسې کولای شئ چې په دې برخه کې د نورو ملګرو، دوستانو په تېره بیا د هغوخلکوله مشوروڅخه ګټه واخلئ، چې په خپل ژوندکې د یوه کامیاب او سرلوړي موقف لرونکې دي. داسې کسان کولای شي، چې تاسې ته د یو ښه لارښود حیثیت ولري.
له بلې خوا د ځان پېژندنې موخه داده، چې د ټولنې هرغړی خپل ځان ته دیوځانګړي کرکټر غوښتونکی وي او یا دی د یو ځانګړي کرکټر لرونکې کورنۍ پورې اړه لري. دا ددې غوښتنه کوي، چې دغه شخص باید لومړی خپل ځان درک کړي او د خپل ځانګړي ټولنیز شخصیت او موقف له مخې په ورځنیو چاروکې ځانګړې ونډه واخلي او په دې برخه کې ځانګړی نقش پرځای کړي، چې د دوئ دغه رول او شخصیت په ټولنه کې یو لږځانګړتیاوې او محدویتونه ولري، یعنې هرڅومره چې یو څوک خپل ټولنیز موقف او شخصیت په ټولنه کې په روښانه توګه څرګند کړای شي، په هماغه کچه کولای شي، چې د ژوند په ورځنیو چاروکې هم ځینې کارونه یا د ځان له پاره مناسب او یا نامناسب وبولي.
او پدې توګه په څرګند ډول د هغو چارو او چلند مخه ونیسي چې د هغه له شخصیت سره په ټکرکې وي. که تاسې غواړئ چې په خپله ټولنه کې د یوسالم او وړ شخصیت په توګه تبارز وکړئ، نو ستاسې دغه هوډ تاسې ته ځانګړی شخصیت در په برخه کوي، چې د هغې ساتل بیا یو لږ قرباني غواړي.
د بېلګې په توګه، تاسې باید درواغ ونه وایئ، غلا ونه کړئ او له یو لړ نورو منفي کړنو څخه ځانونه هر وخت لرې وساتئ، او په وړاندې یې باید د نورو خدمت اوملاتړ ته متې را بډوهئ. د مثال په ډول زه د ښوونځي او پوهنځي له دورې څخه یو سیاسي او ټولنه کې پېژندل شوي سړي وم، نو په همدي وجه یو شمېر هغه کارونه چې زما نورو ملګرو او ټولګیوالو کول ما نشو کولای، ځکه زه ډېرو خلکو پېژندلم او له بلي لوري بیا ما یو شمېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

زيات ښه کارونه کولای شول، چې هغوی نشوکولای.

زموږ د ټولنې د غرو لومړنۍ ستونزې دا دي چې دوی نه پوهېږي، چې څه ډول شخصيت لري، او بيا ورته دا هم روښانه نه وي، چې ددغه ټاکلي شخصيت غوښتنې څه دي او بايد له کومو شيانوڅخه ډډه وکړي. د همدې ټکو نشتوالی او ناروښانتيا ددې لامل شي، چې ځينې خلك په خپلو کړو وړو کې ناڅرگندې او متضادې کړنې ترسره کوي او په ارادي او نا ارادي توگه خپل شخصيت زيانمنوي دا د پام وړ خبره ده که چېرې تاسې د يو ځوان په صفت د هر ډول شخصيت جوړېدل غواړئ بايد په دې پوه شئ او دا ومنئ چې شخصيت جوړېدل او ساتل يوې پرله پسې مبارزې ته اړتيا لري.   دا مبارزه بايد په ارادي، څرگنده او پرله پسې توگه اجرا کړای شئ. ځينې خلك فکر کوي چې ښايي په پټه داسې کارونه وکړي، چې که هغه ددوئ له شخصيت سره په ټکر کې هم وي، خو دوی فکر کوي چې څوك به پرې خبر نه شي، خو په دې کار دوی خپل شخصيت زيانمنوي. ځکه چې ډېرې موضوعگانې له يوې خوا پټې نه پاتې کېږي او له بلې خوا که څوك پرې خبرهم نه شي دا ډول موضوعات په خپله ددغه شخص وجدان محکوموي او پدې توگه په هغه کې د شخصيت ساتنې روحيه وژني.

په دې برخه کې د خپل يو ملگري د ځوانۍ يوه کيسه درسره شريکووم. زما يو ملگری (اسدالله) په يوې مذهبي کورنۍ پورې تړاو درلود، خو هغه خپلواك او خپل سری ژوند خوښاوه، د نجونو شوقي و، البته هر ځوان ښايي دغه شان احساسات ولري، خو هغه په دې برخه کې يو څه افراط کاوه او يا د زياتو نورو ځوانانو په څېر يې خپلې کړنې نه پټولې، له بدو چارو سره سره يې دروغ ويل نه خوښول، نو دده يو لړ اړيکې له ځينو ځانگړو ښځينه ملگرو سره، ملگرو او ټولنې ته څرگندې شوې، د ټولنې د نظرياتي محدوديتونو له کبله دی د خلکو په وړاندې د يو نامؤدب او نا موزون ځوان په توگه څرگند شو. زه هغه وخت دده يوازيني ملگری وم، چې کوم ضديت مې وسره نه ښوده.   هغه هم خپل هېڅ راز له ما نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پټاوه. دی هغه وخت ددې مسلې پايلې ته دومره ځير نه و، خو چې کله يې په ضررونو پوه شو، پرې ډېر ناوخته شوی و. غوښتل يې، چې هغه يو لړ مهم کارونه ترسره کړي، د هغه د شخصيت په برخه کې ددې تېروتنو له امله راپيدا شوو نيمګړتياوو په ټولنه کې هغه ته زياتې ستونزې راولاړې کړې وې او دده جرات يې تر ډېره حده را محدود کړی و. سره له دې چې د حقوقو له پلوه دا پر ځای ده، چې هر ځوان دې د خپل ژوند د ملګري په ټاکنه کې ازادي ولري او دا هم پر ځای ده، چې هر ځوان او پېغله بايد د يو لړ اخلاقي محدوديتونو او معيارونو په ساتنه د خپل ژوند له ملګري سره ناسته ولاړه ولري، چې د هغې په ټولو ځانګړنو باندې پوه شي او ددې ځانګړنو په پوهېدو سره په خپلو کې واده وکړي.

خو له يوې خوا زموږ د ټولني ټولنيز شرايط او محدوديتونه دا ډول شرايط نه چمتو کوي او له بلې خوا پر ښځو باندې د نارينوو لوړاوی، حاکميت او د ځوانۍ احساسات او عواطف، ددې لامل شوي، چې ډېرې دغه ډول اړيکې د عواطفو او جنسي غرايزو ښکارشي. زه بيا په جدي توګه له دې سره جوړ نه يم، خو که يو ځوان او يا يوه پېغله په خپل ځان کې دا ځواک او متره ووينې، چې له يو بل سره له ناستې ولاړې سره سره خپل جنسي غرايز او عواطف کابو کړای شي، نو حق لري چې يو له بل سره د پوره او ښې پيژندنې له پاره ناسته ولاړه ولري.

ځوانانو ته ددوی د شخصيت پيژندنې او پر هغو يې پوهونه هغه اساسي کار دی، چې دوی بيا د هر وخت له پاره نظارت او څارنې ته اړتيا نه لري. په دې اړه يوه غوره بېلګه شته، چې له تاسې سره يې شريکووم. ناهيد شنوارې زما د يوه دوست لور ده، چې د خپلې کورنې تربيت له مخې يې ځانګړی شخصيت غوره کړی او هغه اوس هر څه د خپل دغه شخصيت په چوکاټ کې ارزوي او هر هغه څه چې له دې چوکاټ سره سمون نه خوري، ترې ډډه کوي.

ناهيد يوه ورځ ماته خپله کېسه داسې وکړه: ((کاکا جانه! زه يوه ورځ له کار څخه ناوخته

(c) ketabton.com: The Digital Library

رخصت شوم، کور ته ناوخته راغلم، مشر ورور مې راته په غوسه شو او ویې ویل، چې ته بي ځایه ګرځې او ناوخته کور ته راځي، نو یو اوږد لکچر یې راکړ. ناهید وایي ما ورته وویل، چې: ((ته ناسم فکر کوې، زه هېڅکله داسې کارونه چې ته یې فکر کوې، نه کوم، او دا چې زه دا کار نه کوم، دا نه ستا له پاره دي او نه د مور و پلار له پاره، بلکې زه داسې کارونه ددې له پاره نه کوم، چې دغه ډول کارونه زما له شخصیت نه ډېر ټیټ دي.))

زما د ناهید دا خبره ډېره زیاته خوښه شوه او هغې ته مې شاباش ووایه، ځکه چې کله یو څوک یوه مسئله له خپل ځان سره ومني او د خپل شخصیت په رڼا کې یې وارزوي، نو هغه کولای شي، چې هر وخت خپله لار په ډېرو کړکېچنو حالاتو کې هم پیدا کړي. دغه راز ځوانان بیا د مشرانو څارنې ته هم اړتیا نه لري. زه د ناهید ددې ډول پر ځان اتکا درناوی کوم او له ټولو ځوانانو څخه غوښتنه کوم، چې د ناهید په څېر ځان ته خپل شخصیت تثبیت او تل هغه په نظر کې ولرئ.

د یوه ماډل پېژندنه، غوره کول، او پیروي:

د شخصیت او لارښود غوره کول:

دا هغه مهمه او اساسي مرحله ده، چې ډېر خلك ورڅخه ناخبره وي، نو د شخصیت په غوره کولو نه پوهېږي، مثلا هر ځوان باید په دې فکر وکړي چې دی څه غواړي؟ د کوم ډول شخصیت لرونکې واوسي؟ ددې خبرې له پاره ښه لار داده، چې ځوانان لومړی یو مسلك یا ځانګړې ټولنیزه لاره لکه سیاست، شاعري، ادبیات، انځورګري، سپورټ، سیاحت، کېمیا، بیالوژي، طبیعت، وترنري، معدنیات، ژورنالېزم، ښوونه روزنه، عکاسي فلمبرداري او یا کومه بله ځانګړې څانګه خوښه کړي او بیا دې په اړوندې څانګې کې د نړۍ نوموتي او شخصیت لرونکي شخصیتونه وپېژني او د هغوی له ډلې څخه د ځان له پاره یو ځانګړی شخص د ماډل په توګه غوره کړي، مثلا یو څوك غواړي، چې په سیاست کې یوه پېژندل شوې څېره وي، نو د نړۍ د سیاستوالو په منځ کې دې، د ځان له پاره ځینې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیاستوالان غوره کړي، د هغوی په هکله دې لوستنه وکړي، تر لوستنې وروسته دې د یو ځانګړي تن ځانګړنې او سبک غوره کړي. په دې برخه کې ځوانانو ته دارنګه لارښوونه پر ځان لازمه ګڼم: لومړی وګوري، چې تاسې له کومې څانګې لکه، سیاست، شاعري، ادبیات، انځورګري، تاریخ، سپورټ، سیاحت، نجوم، کیمیا، بیالوژی، طبیعت، وترنري، معدنیات، ژورنالیزم، معلمۍ او یا بلې کومې رشتې سره لېوالتیا ښیئ. بیا د هغې څانګې په اړه ژور معلومات پیدا او د هغې څانګې په برخه کې پېژندل شوې څېرې وپیژنئ. ښه لاره به دا وي، چې په هغه برخه کې ځان ته یو تن سمیه ایز،یو تن په ملي کچه او یا یو تن په نړۍ واله کچه پېژندل شوې څېري غوره کړئ.

د غوره کولو ښه لاره یې دا ده، چې له سیمه ایزو وګړو څخه یو خوښ کړئ او هغه سره د شخصیت له مخې خپله اړیکه ټینګه کړئ او هغه ته خپل ځان ور وپېژنئ او ورته ووائئ، تاسې غواړئ، چې له هغه سره مسلکې اړیکې ولرئ؟ او هم ورته ووائئ چې زه ستاسې لارښوونې او مرستې ته اړتیا لرم. خپل سیمه ایز لارښود سره څه وخت تېر کړئ. د یو څه وخت په تېرېدو سره بیا د خپل سیمه ایز او د سیمه ایز لارښود په مشوره د هېواد په کچه یو پېژندل شوې څېره په اړونده رشته کې غوره کړئ او ورسره د خپل سمیه ایز لارښود په لارښوونه او مرسته اړیکې پیداکړئ. په همدې توګه هغه ته هم خپل ځان او اړیکه پوره ور وپېژنئ او ورته ووایئ، چې تاسې د چا له خوا او ولې ده ته ور پېژندل شوي یئ او ورڅخه د لارښوونو او مرستو غوښتنه وکړئ.

په یاد مو وي چې دغه اړیکه باید په پرله پسې توګه وپالل شي. په پیل کې هېڅکله هم لارښود ته دا مه وایئ چې تاسې له خپل ځان څخه لوړ لارښود ته وروپېژني، ځکه دا د انسانانو یو طبیعي ځانګړنه ده، نه غواړي، چې له ځان نه پورته خلکو سره د نورو پېژندګلوي وکړي. ولې د هرې سطحې له لارښود سره د پېژندګلوۍ او له هغه سره د یو څه ګډ کار کولو په پایله کې داسې شرایط او امکانات رامنځ ته کېږي، چې تاسې بیا د هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه د لوړې کچې له لارښود سره پيژندګلوي پيداکړېږ. يوه ښه لاره به يې دا وي، چې تر يو څه وخت د تېرېدو وروسته له خپل سيمه ايز لارښود څخه پوښتنه وکړېږ، چې ايا په دې څانګه کې د کومو خلکو د شخصيت او کرکټر تر اغېز لاندې دی او لامل يې ترې وپوښتې، په پرله پسې توګه ورته وړانديز وکړېږ، که ښايي، تاسې هم هغوی خپل لارښود ته وروپېژني او يا دا چې د خپل سيمه ايز لارښود څخه د ځينو غونډو او ناستو چې هغه په سيمه ايزه کچه وي وپوښتې او ورنه غوښتنه وکړېږ، چې دوی تاسې له ځان سره دغه ډول غونډو ته بوځي او هلته مو نورو ته وروپېژني، په همدې توګه دا لړۍ تر سيمه ايز، ملي او نړۍ والې کچې پورې وځارې!.

دوېمه مهمه خبره دا ده، چې که هر څوک مو دلارښود په توګه غوره کړ له هغه سره يو څه وخت يو ځای تېر کړېږ او د هغه په ځانګړنو ځان پوه کړېږ په مناسب وخت کې ترې نېغ په نېغه وپوښتې، چې دوی څرنګه يوې داسې مرحلې ته رسېدلي دي.

هـ: د شخصيت ساتنه:

د شخصيت په برخه کې تر ټولو مهم او ستونزمن کار د شخصيت ساتنه ده، چې تر ډېره د شخص په کړو وړو پورې اړه لري. سره له دې، چې ځينې نور خللک به و غواړي، چې ستاسې شخصيت ته زيان ورسوي، خو دغه خارجي عوامل يوازې هلته پر تاسې بريالی کېدلای شي، چې په خپلو کړو وړو کې مو د شخصيت وژنې عوامل وي. که شخصيت يوه ونه وګڼو؛ نو خارجي عوامل هغه باد ته ورته دي، چې له يوې او بلې خوا په ونې لګېږي او ونه خوځوي راخوزوې، خو ونه بېرته خپل ځای ته راځي.   اما د شخص منفي کړنې داسې مثال لري لکه، چې د ونې په تنه کې دننه يو چېنجی وي، که څه هم دغه چېنجی که ډېر وړوکی هم وي؛ خو په پرله پسې توګه ونه زيانمنوي، که څه هم دغه ونه به له باندې نه روغه ښکاري؛ خو که پرې يو نرم غوندې شمال هم راشي، دغه ونه راماتوي. يعنې د يو شخص خپل منفي کړه وړه د ځان له پاره د نورو د زيان په وړاندې لاره جوړوي. له دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کبله چې تاسې د نورو خلکو په کړو وړو کومه ولګه نلرئ، هغوی چې ستاسې پر ضد هر څه غواړي وکړي، هغه کولای شي؛ خو کوم شی چې تاسې پرې ولکه لرئ، هغه ستاسې خپل کړه وړه دي.؛ نو په دې توګه ویلای شو چې د هر چا د شخصیت ساتنه، تر زیاتې اندازې د هغه په خپل ځان پورې اړه لري.

و: د شخصیت د خپرولو لارې:

اړینه خبره ده چې تاسې باید نور په دې پوه کړئ، چې تاسې یو ټاکلی شخصیت او کرکټر لرئ. سره له دې چې دا څه اسان کار هم نه دی، ولې دومره ستونزمن هم نه دی؛ خو ځانته ځانګړې لارې غواړي. د دې له پاره، چې تاسې نور په دې پوه کړئ، چې تاسې څه ډول کرکټر او شخصیت لرئ، نو له لاندې لارو څخه ګټه واخلئ.

- دا چې تاسې دا ارزښتناک تصمیم نیولای، چې باید د یو ځانګړي شخصیت لرونکې اووسئ او د شخصیت د ساتنې له پاره مو ډېرې قربانۍ هم ورکړي دي، نو دا ستاسې حق دی، چې باید نور ستاسې له دې تمزارۍ (قربانۍ) څخه خبر شي. ددی له پاره، چې ستاسې شخصیت په ټولنه کې خپور او خلک پرې خبر شي، نو په ډېر جرئت سره سیمه ایز او ملي خبري رسنیو ته مراجعه وکړئ او هغوی ته ووایئ، چې له تاسې سره مرکې وکړي او ستاسې شخصیت نورو ته ورو پېژني. تاسې هغوی ته د دې کار ټولنېزې ګټې ور په ګوته کړئ.

هغوی ته ووایئ، چې زه غواړم ددې مرکې په خپرېدو سره نور ځوانان همداسې نېکو کړنو ته وهڅوم. دا کار به له یوې خوا په ټولنه کې ستاسې د شخصیت او پېژندنې له پاره ډېره ګټه وکړي او له بلې خوا به یو شمېر نور ځوانان هم دې ته وهڅول شي، چې ستاسې پل واخلي.

- په خپلو مرکو کې نورو ځوانانو ته هڅوونکې خبرې وکړئ. ځوانانو ته ووایئ، چې تاسې چمتو یئ، چې له دوی سره مرستې وکړئ. ولې کوښښ وکړئ، چې په مرکو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربښتني واوسئ. په دې کار کې د جوړجاړي د لاسته راوړلو په لاره کې ستونزې هم دوی ته ووایئ. د شخصیت جوړول، ټاکل، ساتل او ښوول ټول مراحل دوی ته تشریح کړئ. ورسره بیا د شخصیت د ساتلو ستونزې ورته بیان او هم د شخصیت د خپرولو ښېگڼې له دوی سره شریکې کړئ.

- کوښښ وکړئ ، چې د ځان په اړه ډېر ربښتینی بحث ولرئ. کله کله پر تشو او منفي اړخونو باندې اعترافونه کول کوم بد کار نه؛ بلکې دا د یوه ښه شخصیت نښه ده.
- خپل لیکلي اثار او ستاسې په اړه په کې خپاره شوي مطالب ټول له ځان سره وساتئ. په دې برخه کې زما توصیه دا ده، چې یوه لویه دوسیه، چې په هغې کې د کاغذ ساتنې پلاستیکونه وي د خپلو اثارو د خوندیتوب له پاره تهیه کړئ او سملاسي په کې د هر خپاره شوي مضمون، مقالې، کتاب او یا په اخبار کې ستاسې په هکله خپرو شویو موادو نقلونه په کې وساتئ. که تاسې راډیویي او یا ټلویزوني مرکې کړې وي، لطفا د هغې کاپي ترلاسه کړئ، لړلیک (فهرست) یې کړئ او په خپل ارشیف کې یې وساتئ. او همدا راز د یادښتونو په کتابچې کې مو د دارنگه مرکو نېټه، منبع او موضوع ولیکئ. کېدای شي، چې یو وخت مو دې موادو ته اړتیا پیدا شي؛ نو بیا به د داسې یادښتونو له مخې هغه په اسانۍ سره تر لاسه کړای شئ او یا هغه د اخستنې (ریفرنس) په توگه وکاروئ. د هر ډول موادو د پاسه د هغه نوم، نېټه او موضوع په څرگند ډول ولیکئ. لطفا دا کار سمدستي وکړئ، دغه خبره په د ملت مل په یوه متل کې ښه روښانه ده: (هر کار چې سبا ته وسپارل شو، هغه پیریان وړي.)

۱۱ - د عمر له مخې د شخصیت مرحلې:

د شخصیت ساتنې او د هغې د خطراتو وختونه په درې مرحلو وېشل کېږي:

الف: د تنکۍ ځوانۍ دوره (۹ - ۱۵) کلنې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تنکۍ ځوانۍ دوره د ځان ساتنې دوره ده. په دې وخت کې کوښښ وکړئ، چې د یو شمېر منفي اشخاصو له تېري او تجاوزونو څخه خوندي پاتې شئ. دا هغه وخت دی، چې ډېر هلکان او نجونې د نورو د جنسي تجاوزونو ښکار کېږي. په دې مرحله کې باید په خپل تګ راتګ او ناسته ولاړه کې ډېر زیات احتیاط وکړئ. میندې او پلرونه د خپلو اولادونو په برخه کې په دغه مرحله کې ژور مسوولیتونه لري، چې د خپلو ماشومانو راشه درشه او ناسته ولاړه له نږدې څخه تر څارنې او کنټرول لاندې راولي او خپل ماشومان له هغو ځایونو څخه، چې په احتمالي توګه دوی ته ضرر رسولای شي، په کلکه منع کړي. دا همدا دوره ده، چې په ماشومانو کې د مثبتې سیالۍ احساس غښتلی کول ډېر ګټور تمامېدای شي. ددې موخې له پاره کوښښ وکړئ، چې د خپلو ماشومانو بریاوې وستایئ. د دوی بریا لیکونه په خپل کور، حجره او دېره کې راوځړوئ او د هغوی ځانګړو موقف ګټلو ته لکه په ټولګي کې لومړی کېدل او نورو ته یې وهڅوئ.

د خپلو بچیانو نومونه په درنښت واخلئ. زما یو ډېر نږدې دوست دی، چې قوماندان صیب محمد ګل خان نومېږي، دی د ظاهرشاه د وخت د پولیسو د پوهنځي استاد او یو پاک او توانمند صیب منصب و. دی تل خپلو بچیو ته په درنښت نومونه اخلي، چې د هغه دغه عادت زما ډېر خوښ شوی او نور خلك هم زما په شمول دده بچیانو ته په ډېر درنښت نومونه اخلي.

ب. د ځوانۍ دوره له (١٦ - ٢٥) کلنۍ پورې:

دا دوره د یو ځوان له پاره په خپله د ښوېدنو او تیندکونو او پر غلطو کارونو باندې لکه غلا- زنکه بازي، سګرټ څکول، نصوار اچول، پوډر څکول، بچه بازي او په داسې نورو کړنو مبتلا کېدلو دوره ده. ددې دورې غلطې اکثره ځوانان په داسې خرابو لارو روانوي، چې بیا یې ترې خلاصېدل ګران وي. دا هغه دوره ده، چې ځوانان به په کې داسې فکر کوي، چې دوی اوس لویان دي. پر هر څه پوهېږي او باید، چې د مور و پلار له بندیزونو څخه خلاص

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي، مګر واقعیت دا دی، چې ډېر ځوانان په دې پړاو کې هم د ښو او بدو تمیز سم نه شي کولای او ډېر د نورو غلطو ملګرو د بېځایه هڅونو ښکار کېږي.

نو د ملګرو ټاکل په دې پړاو کې یو له هغو مسایلو څخه دی، چې د ځوانانو ژوند ښه یا بد لوري ته اړوي؛ نو له دې کبله توصیه دا ده چې پدی مرحله کې:

۱- کوښښ وکړئ، چې له ډېرو کمو ملګرو سره ناسته ولاړه ولرئ.

۲- خپل هر ملګری تر بشپړې څارنې لاندې ونیسئ، چې له چا او چا سره اړیکې او ناسته ولاړه لري او هغه کسان څرنګه خلک دي؟

۳- کله چې مو یو ملګري درته د یوه منفی او غلط کار بلنه درکړه، ورته ووایئ، چې لومړی خو مې له تا څخه غوښتنه دا ده چې ته هم له دې کاره تېر شه او که ته له دې کار څخه نه تېرېږې، زما غوښتنه دا ده چې نور به له ما څخه د ناستې ولاړې او ملګرتوب تمه نه کوې او د الله جل جلاله په امان. دا پرېکړه مو باید غوڅه وي.

٤. خپل ټول ملګري خپل پلار، ورور او د کورنۍ نورو مشرانو ته ور وپېژنئ، چې هغوی درته له دوی سره په ملګرتوب کې ښه نظر درکړای شي.

٥. د ملګرو ازموېل: هغه ملګری، چې تاسې فکر کوئ چې دغه ستاسې ښه او صادق ملګری دی وخت په وخت هغه د یوې مرستې کولو، پیسو پور او ناوړه کارونو ته د هڅونې له پاره و ازمویئ که یې پایلې مثبتې وې؛ نو خپل ملګرتوب ورسره لا زیات کلک وساتئ او که پایلې یې منفی وې؛ نو په غوڅه توګه ترې ځانونه وژغورئ.

پر دې باور وکړئ چې د ملګرو ټاکل ستاسې د ژوند یوه داسې بنسټیزه برخه ده، چې ستاسې ژوند یوې مثبتې خوا ته او که نه نو یوې منفي خوا ته راکشولای شي. د هر انسان ژوند پورې اړوندې یو شمېر ستونزې له ناسالمو دوستانو څخه را پیدا کېږي. په دې برخه کې د سګرتو په باره کې دغه لاندې خبره د تطبیق وړ ده: سګرټ د انسان په ژوند کې تر بل هر څه بد ترینه ډالۍ ده، چې یوازې د یوه ډېر خوږ دوست او ملګري له خوا یو چاته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکول کېږي.

د ځوانۍ په مرحله کې د خپلو جنسي غرایزو او شیطاني غوښتنو کنټرول خورا ستونزمن کار دی. له همدې کبله ده، چې اکثره ځوانان خپل شخصیت دلته خرابوي، چې د بیا جوړولو امکانات یې ببخي ناشوني وي. په ځوانۍ کې جرئت، رښتینولي، صداقت، رښتیا ویل، له خرابو اعمالو نه ځان ساتل دا هغه ځانګړنې دي، چې په جدي توګه د نورو د اعتماد او احترام لاره تاسې ته برابروي.

که تاسې په دې پوه اوسئ، چې کوم عمر او څوک دی، چې ستاسې د شخصیت له پاره حساس او خطرناك دی، زه په دې باوري یم، چې دا به له تاسې سره ډېره مرسته وکړي، چې خپل شخصیت د هغوی له زیانونو څخه وژغورئ.

۱۲- په ځوانۍ کې غلط احساس او له څارونکو والدینو سره د ټکر مرحله :

کله چې ځوانان (په ځانګړې توګه) په خپل عمر کې یوې ځانګړې مرحلې ته، چې د ۱۴ – ۱۸ کلنۍ مرحله ده ورسېږي، دوی فکر کوي، چې اوس خو زلمي شوي دي، په هرڅه پوهېږي، د ښو او بدو توپیرکولای شي، او ښه ملګري هم لري؛ نو دکورنۍ مشران په ځانګړي ډول پلار او مشر ورور باید دوی ته ازادي ورکړي، او دوی پرېږدئ، چې د خپل قضاوت له مخې خپلو ملګرو سره ازادې ناستې ولاړې ولري او له دې کبله، چې پلار او ورور،او یا دکورنۍ نور غړي بیا دوی دغه ډول خپلسریو ته نه پرېږدي؛ نو دوی د خپلې کورنۍ سره په کراره شخړې او ټکر ته ځان جوړوي.

ګرانو ځوانانو! زه پوهېږم دا پرما تېر شوي دي. او همدا اوس هم هغه احساس چې په هغه وخت کې مې کاوه، زما په یاد دي. ما به له ځانه سره ویل، چې ایا ولې زما پلار، مور او ورور پر ما باور نه لري؟ ایا زه دوی ته نجلۍ ښکارم؟ او یا زه دوی ته بې عقل ښکارم؟ زه اوس زلمی یم. زه په هر څه پوهېږم، زه دکوم غلط او خراب سړي سره ناسته او ولاړه نه لرم، زما ملګري، خو هر یو ډېر ښه خلك دي. دا ټولې هغه خبرې دي، چې زما په زړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې به گرځېدې، چې کله به شیطان دا وسوسې هم را اچولې، چې راځه دکور نه وتښته، کوم بل ځای ته ولاړشه ایا تاسې هم کله کله دداسې حالاتو سره مخامخ کېږی؟ که داسې وي؛ نو دا برخه په جدي توگه ولولئ.

که داسې وي، نو تاسې یوازې نه یئ! اکثره هغه ځوانان چې دغه عمر ته رسېږي او د یوې منظمې کورنۍ په چوکاټ کې ژوند کوي، ددغسې ستونزو سره مخ وي، خو باور وکړئ، چې دغه ټول شیان غلط احساسات دي. ځوانان په همدغه پړاو کې د غوښتنې خلاف له ډېرو زیاتو خطرونو سره مخامخ کېږي.

سمه ده چې ځوانان په خپلو زړونو کې پاک دي. دوی فکر کوي، چې د سیمې ټول خلك به هم همداشان پاك وي؛ خو متاسفانه زموږ په ټولنو کې ډېر داسې غلط او تېري کوونکې اشخاص شته، چې د همدې ډول ښه باور نه ناسمې گټې اخلي او د ځوانانو اخلاق خرابوي. . سره له دې چې ځوانان پدې عمر کې په خپل ځان ډېر اعتماد لري، خو دوی ته د ټولنې ټولې هغه حیلې او غولونکې لارې چارې او دوه مخي انسانان لا نه دي معلوم شوي، چې په خولو او ژبو کې په ښکاره ډېر نرم، خواږه او مهربان معلومېږي؛ ولې په عمل کې بیا هاغه شان نه دي، بلکې د ځوانانو د بې لارې کولو، پر دوی د جنسي تېري او د دوی د بداخلاقه کولو له پاره لارې برابروي، له ټولو ځوانانو نه داغوښتنه کوم، چې لطفا ددغې مرحلې احساسات په ولکه کې راولي او د خپلو مشرانو په ښوونو او لارښوونو باور وکړي. ځکه چې هر مور او پلار ، ورور او نور خپلوان دغه ډول خارنې ستاسې د ابرو، عزت او ښه شخصیت د ساتنې په غرض تر سره کوي. د بلې خوا زه پلرونو او ورونو ته هم دا سپارښتنه کوم، چې ځوانانو ته ددغه ډول پابندیو عوامل په روښانه توگه ووایي، او تر وسه دې پدې برخه کې ځینې منفي مثالونه له ځوانانو سره شریك کړي، ترڅو ځوانان ددې موضوع په علت پوه شي؛ نو بیا به هغوی دومره نه ځورېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېيم څپرکی

د شخصيت اړيکې له نورو څيزونو سره

۱۲ - د شخصيت اړيکې له نورو څيزونو سره:

لکه د نورو ډېرو کسانو په څېر لومړی ما هم دا فکر کاوه، چې شخصيت به ګونديې د زياتو پيسو، غټې کورنۍ، ډېر تعليم او تحصيل په ښار او عصري کورونو کې په اوسېدو پورې اړه ولري؛ خو کله چې ما د دې موضوع په اړه خپلې څېړنې په ژوره توګه بشپړې کړې؛ نو دې پايلې ته ورسېدم، چې ياد شوي فکتورونه (پيسې، د غټې کورنۍ غړيتوب، زيات تعليم او تحصيل او په ښاري او عصري کورونو کې استوګنه او د ژوند د لومړنيو ضرورتونو لرل) دې ته ښه لاره برابرولای شي، چې يو څوک داسې کارونه وکولای شي، چې د هغه د شخصيت په جوړونه او خپرونه کې به مرسته وکړي؛ خو دا يو هم کوم لازمي او ضروري شرط نه دی، چې د شخصيت په جوړونه کې دې مستقيما اثر ولري. موږ او تاسې په خپل شاوخوا کې ګورو، چې د ډېرو داسې کورنيو غړي، چې د پورته يادو شويو شرايطو نه د يو يا څو شرايطو لرونکي دي، ولې بچيان يې بيا د داسې کوم شخصيت خاوندان نه وي؛ خو داسې هم ډېر پېښيږي، چې د يوې غريبې کورنۍ سړی د خپل سالم دريځ په وجه په ټولنه او د خلکو تر منځ د يو ډېر ښه شخصيت مقام ته رسېدلای وي.

په دې اړه زه کولای شم د (نوي سيد جمال الدين افغان انسټيټيوټ) د يو استاد ذبيح الله عادل مثال ورکړم. عادل صيب يو شل کلن هلك، د دولسم ټولګي متعلم او يو يتيم ځوان دی. دی ددې تر څنګ چې خپل ښوونځی لولي او په خپل ټولګي کې يو ممتاز زده کوونکی دی، ځان يې دومره په انګليسي کې رسولای، چې اوس له موږ سره د انګليسي ژبې د ښوونکي په توګه کار کوي. ددې ترڅنګ عادل صيب يو عادي ښوونکی نه؛ بلکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی د خپل ښه شخصيت، اهليت او ښه سلوك په وجه زموږ د انسټيټيوټ (تر ټولو ښه ښوونکي) لقب هم ګټلای دی. زه پر دې باور لرم، چې ښايي و دې ښوونکي ته د نورو ځايونو له خوا ډېرو پيسو وړانديزونه هم شوي وي، ولې هغه په دې خاطر نه وي منلي، چې دی په دې پوهيږي چې د (نوي سيدجمال الدين افغان انسټيټيوټ) کې نه يوازې، چې د دې او نورو استادانو ښه پالنه کېږي، بلکې په دې انسټيټيوټ کې د دې سيمې د بچېانو د ښې تربيې او روزنې دنده تر بل هر ځايه جدي ده. نو ده او دده نورو ملکرو ته په دې انسټيټيوټ کې کار کول يو وياړ او د هېواد راتلونکي له پاره يو ښه خدمت ښکاري.

که پورتنۍ بېلګې ته ځير شو، د عادل صيب سره هغه پورتني شرايط يو هم نه و، ولې دی خپل ځان او خپل ژوند ته په پام کولو سره ځانته داسې يو شخصيت ترلاسه کړی، چې له يوی خوا په خپل ژوند کې ښه کامياب او له بلې خوا په انسټيټيوټ او ټولنه کې د پوره اعتماد، احترام وړ شخصيت دی.

۱۳ - په شخصيت جوړونه او خرابونه کې د کورنۍ رول:

ښوونه او روزنه د ژوند له لومړنۍ مرحلې نه پيلېږي. د وګړپوهنې (انسان څېړنې) ځينې پوهان وايي چې ماشومان د مور په ګېډه کې هم له بهرني ماحول او محيط څخه اغېزمن کېږي. که د يو ماشوم مور ارامه او خوشحاله وي، نو ماشوم يې هم په ګېډه کې ښه وده کوي. برعکس که مور د حمل پر مهال له ډېرو کړاوونو، ستونزو او بدو سلوکونو سره مخ شي، نو دا حالت د ماشوم پر وده هم منفي اغېز اچوي او ماشوم کمزوری او ډارن رالوييږي.

د انسانانو او پديدو ترمنځ اړيکې او يو پر بل يې اغېز

د هر څيز په هکله درې ډوله اړيکې شتون لري، چې ددې اړيکو تشخيص او بيا د دوی تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځ انډول ساتل ډېر مهم دي.

الف: ځانګړي یا انفرادي خصوصیات یا

Individual or Basic Charachterestics

دا هغه خصوصیات دي، چې د یوې پدیدې هره برخه یې باید د خپلو دندو د سرته رسولو له پاره ولري.

د بېلګې په ډول د یو انسان زړه، وینه، او رګونه باید ددې وړ وي، چې په هغو پورې اړوندې دندې تر سره کړای شي او که هره برخه، یا غړی خپل اړوند کارونه ونه کړای شي، هغه نشي کولای، چې له نورو سره په سوله، تعادل او خوښۍ کې وخت تېر کړي، چې دا بیا له نورو غړو سره په ټکر او جګړه کې اچوي، چې پایله یې عموماً ګډوډي او ناروغي وي. که دغه اړیکې د لیندې په یوه ساده مثال کې وڅېړو، هغه د لیندې د هرې برخې یعنې، ربړونو، کاڅۍ، او د دوښاخې خصوصیات دي. ددې له پاره، چې یوه لینده په سمه توګه د ویشتلو کار ورکړي؛ نو باید ربړونه یې مناسب نرمښت، کاڅۍ یې هم مناسبه اندازه او دوښاخه یې هم مناسب توان، اندازه، او موزون شکل ولري که له دې اجزاوو څخه یو یې هم هغه لازمي خصوصیات ونه لري؛ نو هغه د لیندې کار نشي ورکولای او یا هم نه شي کولای، چې ښه سمه وولي.

ب: د یوې پدیدې د اجزاوو تشخیص او د هغې د اجزاو په منځ کې انډول، سالمې اړیکې او همغږي:

په دنیا کې ټولې پدیدې له اجزاو څخه جوړې شوي او د هرې پدیدې اجزاوې په یو بل پورې تړلي او د دوی ژوند او پایښت له یو بل سره تړل شوی او د یو بل په ملاتړ او نظم باندې ولاړ دي. دغه اړیکې د داخلي اړیکو یا **Internal Relations** په نوم یادېږي.

د هرې پدیدې د اجزاو ترمنځ انډول، ګډ ژوند او مسالحه ضروري او مهمه ده.

د بېلګې په ډول دانسان په بدن کې زړه، سږي، اعصاب او غړي باید چې په ټاکلي وخت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

په يو ځانګړي نظم کې سره ګډ کار وکړي، چې د بدن له پاره ګټور تمام شي، يو انسان بايد په هره دقيقه کې د ۱۲- ۱۵ځلې ساه واخلي او د دې اخيستل شوې هوا د نقل ورکولو له پاره بايد چې د هغه زړه په يوه د قيقه کې د ۶۰- ۸۰ ځلې کېکاږل شي، چې هغه هوا د بدن بېلابېلو برخو ته ورسوي. او اعصاب بايد په پرله پسې توګه تر همداسې يوه نظم لاندې، سږي او زړه تنبه کړي، چې خپلې دندې په سمه توګه تر سره کړي. کله چې دغه اړيکې وشلېږي، نو بيا د بي نظمۍ او ناروغۍ سبب ګرځي. البته له نظم نه ور اخوا، ددې اعضاوو و تر منځ د يوه نسبي انډول لرل هم خورا مهم او اړين دي. د دې يو ساده مثال په لينده کې کتلای شو. د يوې ليندۍ اجزا، دو ښاخه، رېږونه او کاڅۍ دي. د هرې ليندۍ دغه اجزا بايد يو له بل سره معادل وي. که له دې اجزاوو څخه هر يو يا ډېر غټ يا ډېر وړوکې وي او يا يې رېږونه ډېر سخت او يا ډېر نرم وي، نو نه شي کولای چې په سمه توګه خپلې دندې ادا کړي.

ج: دربېيم ډول اړيکې بيا د هرې پديدې او له هغې سره د تړلي چاپيريال تر منځ اړيکې دي. دغه اړيکې د خپلمنځي اړيکو يا **Intra Relations** په نامه يادېږي. هره پديده بايد، چې د خپل ځانګړي محيط او چاپيريال له شرايطو سره برابره وئ او که دغه موزون والی ويجاړشي؛ نو بيا هغه پديده له محيط څخه په تجريد کېدو او لرې کېدو مجبورېږي. د بېلګې په ډول هر انسان بايد د هغه له محيط سره په يوه نسبي تعادل کې ژوند وکړي او که نه، نو هغه به د محيط په تجريد کېدو مجبور شي، چې د ليندۍ په برخه کې دا موضوع داسې تشريح کولای شو، چې د ليندۍ مجموعي حالت (د دوښاخې غټوالی، د رېږونو سختوالی، او د کاڅۍ اندازه) د هغې د کاڼي اندازه د هغې د کاروونکي له عمر او ځواک سره بايد چې معادل وي او که دغه تعادل شتون ونه لري؛ نو هغه پديده هم په درد نه خوري. د دې ټولې موضوع اصلي ټکې دادي، چې سره له دې موږ هر يو د دې اجازه او حق لرو، چې څه وکړو او څه ونه کړو، ولې بايد په دې هم پوه اووسو، چې زموږ د هر يوه انتخاب له

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورو خلکو سره تړلای دی او زموږ د هر يو کړه وړه د نورو په کارونو او د هغوی په پايلو مثبت او يا منفي اغېز کوي، چې هغه بايد هېڅکله هم له ياده و نه باسو. يعنې موږ سره له دې، چې د خپل هر انتخاب په برخه کې ازادي لرو، ولې ددې ازاديو تر څنګ موږ د نورو خلکو او ټولنې پر وړاندې په يو لړ اخلاقي ارونو (اصولونو) تړلي يو او پر وړاندې يې هم دراندہ مسوولیتونه لرو، څرنګه چې د انسانانو ژوند ټولنيز دی او زموږ د هر يوه کړه وړه پر نورو اغېز لري، نو له اخلاقي پلوه موږ نشو کولای، چې هر هغه څه چې مو زړه وغواړي وکړو او بايد چې دا اخلاقي مسووليتونه سرسري او کم ارزښته ونه بولو.

۱٤ - د شخصيت جوړونې له پاره اساسي کارونه:

لکه څرنګه مو، چې دمخه وويل، شخصيت جوړېدنه د يو واحد کار په عمل او يا د يوې ورځې يا يوې مياشتې محصول نه؛ بلکې د ژوند په اوږدو کې د رنګا رنګ کړو وړو د مجموعې هغه کره ارزيابي ده، چې نور يې زموږ په اړه کوي. نو د دې له پاره چې تاسې خپل شخصيت په ټولنه کې تثبيت کړئ، لطفا دغه لاندې توصيې په نظر کې ولرئ:

۱. په ځانګړو بحثونو کې د ځينو داسې خلکو چې منفي خويونه لري؛ خو ولې په ټولنه کې مشهور شخصيتونه دي. خپله موضع ګيري د هغوی په وړاندې په پرېکنده توګه ووايئ، اما د منفي بحث نه په غياب کې ډډه وکړي، اوپه عوض يي هغه بحث په لاندې ډول قطع کړي:

د بېلګې په ډول که بحث په رشيد دوستم وي، تاسې بايد په غوڅ ډول سره ووايئ: ښه به دا وي چې د داسې کسانو نومونه د دغو ښو کسانو په مجلس کې ياد نه کړو، يا ښه به دا وي، چې پر داسې انسانانو د بحث پر ځای يوه بله ګټوره موضوع وڅېړو. يا دا چې زه فکر کوم دا به زموږ او ستاسې د وخت ضياع وي، چې په دې سرې بحث کوو.

۲ـ دا چې تاسې د خپلو خلکو له پاره څه کړي په جرئت د هغو يادونه وکړئ او له هغو نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفاع وکړئ. مثلا زه پر خپلو تېرو کړنو ویاړم، ما خپل ټول امکانات د خپلو خلکو چوپړ ته بښلي، زه د خپل ولس او ملت پر وړاندې خپلې دندې او مسوولیتونه پېژنم. کله نا کله موږ افغانان دا ځان غوښتنه بولو او له دې کبله ترې ډډه کوو، چې و وایو ما دا کار کړی دی، یا ما دا ویلي دي، یا ما..... کتابونه لیکلي دي. ولې دا اوس منل شوی اصل دی او دا ځان ښودنه نه، بلکې د ځان تثبیتول دي.. نو زه ځوانانو ته سپارښتنه کوم چې په ډېر جرئت تاسې ووایاست چې ما دا..... کارونه کړي، ما ----- کتابونه ویلي او یا مې هم-------- اثار لیکلي دي.

۳-منفي اعمال په کلکه وغندئ. د مثال په توګه که تاسې غواړئ خلکو ته دا وښیئ چې تاسې دروغ نه وایئ؛ نو ویلای شئ، چې زما له نظره درواغ ویل د انسان شخصیت وژني. ددې خبرې اړخیزه معنا دا ده، چې واورئ خلکو زه درواغ نه وایم. او که کله هم د یو ناوړه سړي په اړه خبرې پیل شي، تاسې خپله دریز داسې غوره کړئ، چې د هغه سړي په بد ویلو کې ونډه وانخلئ، ځکه په غیاب کې بد ویل څه ښه کار نه دی، اما خپل مخالفت دهغه د کړو وړو په اړه په غوڅ ډول څرګند کړي.

٤- کوښښ وکړئ، چې په خپلو خبرو کې ډېر لنډ او ژور پیغام ځای کړئ. مثلا خپلې جملې په پرېکنده توګه ووایئ: (راځئ چې دا فرعي خبرې پرېږدو او پر دې غور وکړو، چې څه کول په کار دي.) او یا هم داسې جملې لکه: (موږ ته په کار دي، چې هر یو په خپله برخه کې ژمنه وکړو چې.....)

٥- کله چې د یوې موضوع او یا یو چا په برخه کې خبرې کوئ کوښښ وکړئ چې په خپلو خبرو دهغه شخص نوم ولو که په نیمګړتیاو یې هم تبصره کوي، په دروند ډول واخلي، او همدا راز په خپلو خبرو کې واقیعتونه ووایئ، د مثال په ډول: د جناب کرزي صیب د دولت دا... کارونه کړي دي، چې د ستاینې وړدي، لکن دا ... کارونه یې د نیوکو او سمونې وړ دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦ - کوښښ وکړئ، چې د نورو عادي خلکو پر خلاف يوازې د شکاياتو مرجع ونه اوسئ، بلکې د يوه رښتيني انسان په صفت ښو ته ښه او بدو ته بد ووايئ او بله مهمه خبره دا ده چې د خپل انتقاد په اړخ کې عوضي وړانديز ولرئ. د مثال په ډول، دولت ته په کار دي چې د سړکونو د ساتنې او څارنې يونټونه ولري، چې درنې لارۍ پر هغو سړکونو پرې نږدي چې د هغې د بار توان نه لري. نيوکه د ژوند يو مهم او ښه اصل دی. اما هغې نيوکې ته سالمه نيوکه ويل کېدای شي، چې په اصل موضوع ولاړه وي، نه په فرعي مسايلو او شخصي موضوعاتو. د انتقاد کولو يو بل ډېر مهم اصل هم دا دی چې انتقاد بايد هميش له وړانديز سره ملګری وي.

څوک چې له نيوکې سره وړانديز ونه لري، اصلا هغه د نيوکې حق هم نه لري.

بې دليله، او بې وړانديزه انتقاد شرارت دی (ملتمل)

٧. کوښښ وکړئ چې د خپل ځان له پاره پېژندکارتونه چاپ کړئ ، ولوکه تاسې څه عمده شغل او يا کومه مهمه دنده هم ونلرئ. که تاسې متعلم هم اوسئ د کارت جوړول چې په هغې کې ستاسې نوم، او د ټيليفون شمېره ليکلې وي، او دا چې تاسې له څه شي سره مينه لرئ. دا خپله ستاسې د شخصيت ثبوت دی او نور خلك به تاسې ته د يوه پلان لرونکي سړي په سترګه ګوري.

٨. غونډو او بلنو ته همېشه ډېر پاك منظم او ښه لباس واغوندئ کوښښ وکړئ چې د امکان په صورت کې لږ تر لږه دوه درې جوړې مناسب، موزون او ښايسته لباسونه ولرئ او هر مجلس ته له حالاتو سره سم لباسونه واغوندئ که تاسې په دې کې شك لرئ چې دريشي واغوندئ يا جامې، نو په دې مه شرمېږئ چې له خپل لارښود يا بلونکې نه وپوښتئ چې د دوی له نظره به په دې مجلس کې کوم لباس موزون وي؟ د ښه او پاك لباس او پاکو جرابو په خوا کې د فردي پاکوالي ساتنه هم خورا مهمه ده، کوښښ وکړئ چې داسې مجلسونو ته له تللو څخه دمخه ولامبئ او همداراز د تخرګونو د خولو د مخنيوي شيان،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښايسته نرم عطراو د غاښونو برس او کريم وکاروئ.

۹ . کوښښ وکړئ چې د هرې غونډې په اوږدو کې لږ تر لږه څو تنه په نظر کې ونيسئ، چې تاسې بايد له هغوی سره پېژندګلوي پيدا کړي، ښه لار به دا وي چې له خپل لارښود نه غوښتنه وکړئ چې تاسې و هغو اشخاصو ته ورو‌پېژني. خو که له هغې سره وخت نه وي، په خپله دا نوښت په لاس کې واخلئ، او په يوه مناسب وخت کې هغه سړي ته ځان ورو‌پېژنئ. هغه ته ووايئ چې تاسې د هغه په اړه معلومات لرئ او غواړئ، چې له نږدې ورسره وپيژنئ او په راتلونکې کې ورسره خپلې اړيکې وساتئ. ښه خبره به دا وي، چې د پېژندنې په وخت کې لومړی ورته خپل کارت وړاندې کړئ او په لنډ ډول د خپلو ټولو مثبتو کارونو لنډيز ورته ووايئ، چې تاسې څوک يئ؟ څه مو کړي او څه غواړئ چې تر لاسه يې کړئ؟ له مشرانو او لويانو سره د پېژندګلوۍ په وخت بايد داسې فکر وکړئ، چې تاسې يوازې يوه دقيقه وخت لرئ او په دې يوه دقيقه کې بايد تاسې هغه ته د خپل ځان په اړه هغه څه ووايئ چې هغه ستاسې په اړه دې ته وهڅېږي، چې تاسې ته په راتلونکې کې د يوې بلې مفصلې ليدنې کتنې وخت درکړي. د بېلګې په ډول:

رفيع صيب! سلام عليکم. زما نوم عبدالبصير (سباوون) دی، زه د ولسي هېنداری مسئوول مدير يم.) خپل کارټ ورکړئ. (ما ستاسې په اړه له ... او نورو دوستانو څخه اورېدلي او ستاسې اثار مې لکه کتابونه دريابونه او... هم لوستي دي. زه ډېر خوښ شوم، چې له تاسې سره مې د مخامخ پېژندګلو ۍ هېله پوره شوه.

بيا لږ ځنډ وکړئ او هغه ته د خبرو وخت ورکړئ، خو چې کله د هغه خبرې ختمېږي سمدلاسه خبرې داسې لنډې کړئ.

رفيع صيب! زه پوهېږم چې اوس تاسې ډېر مصروف يئ! زيات وخت مو نه نيسم، په ليدو مو خورا خوشحاله شوم، زما اراده ده، چې له تاسې سره په تفصيل وګورم. که مهربانئ وکړئ خپل کارټ او يا د ټيليفون شمېره مو راکړئ، زه به بيا تاسې سره اړيکې ونيسم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰. تل چې دغه ډول مجلسونو ته ځئ له ځان سره يوه وړه جيبي کتابچه او قلم بايد ولرئ. که هغه سړی کارت ونه لري ورته خپله کتابچه او قلم ور وړاندې کړئ چې تاسې ته خپل نوم او د ټيليفون شمېره وليکئ. او چې کله له مجلس نه راوګرځېدئ بايد په دې غونډه کې له ټولو کسانو نه لاس ته راوړل شوې پتې او د ټيليفون شمېرې په خپلې ځانګړې کتابچې کې چې د همېشنيو پتو له پاره مو بېله کړې ده ورسوئ. ورسره دا يادښت هم وليکئ چې دا شخص مو چېرته ليدلی و او د راتلونکې له پاره مو ورسره څه پلان نيولای و. مثلا (حبيب الله رفيع صيب، د علومو اکاډمۍ غړی، چې د اروابښاد ملنګ جان په ياد جوړه شوې غونډه کې مې وليد، زه به ورته خپله تاريخچه وراستوم او هغه به ماته خپل ... اثر رااستوي.)

ددې له پاره چې مو د دې سړي څېره په ياد پاتې شي، نو د هغه د بدن يوه نښه به هم ورسره وليکئ. مثلا لنډې، عينکو والا سړی.

۱۱. بله مسئله چې په دې ډول مجلسونو کې د موفقيت له پاره ډېر ارزښت لري، هغه دا ده چې تاسې بايد په ورځنيو مسايلو د نړۍ او هېواد پر خبرونو او تازه پېښو، سپورټي لوبو او نورو ټولنيزو موضوعاتو پوره لاس برى ولرئ. ځکه په دې صورت کې کولای شئ، چې تاسې له خلکو سره په خبرو کې ځان اسانه ورګډ کړئ، او په مجلس کې د يو ناخبره او ورک انسان په توګه ونه پېژندل شئ. کوښښ وکړئ چې يو څو ټوکې، لنډۍ، بيتونه او لنډې کيسې زده کړئ، چې د مجلس د خوږولو له پاره په خپل وار مناسب ځای کې ترې ګټه واخلئ. دا تاسې ته په ځانګړو مجلسونو کې د خبرو کولو او له خلکو سره د ګډون لار برابروي.

۱۲. د يو څو مشرانو او مهمو خلکو نومونه يادول او د هغوی څو خبرې او له هغوی سره ستاسې د ليدنو کتنو په اړه يو څو خبرې اکثرا ډېرې اغېزمنې وي. ددې لپاره کوښښ وکړئ چې د يو شمير مهمو او مشهورو خلکو سره ليدنې کتنې وکړئ أو د هغو سره د يو لړ مهمو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځينې موضوعاتو په اړه خپل نظر شريک کړئ، او د هغو نظرونه هم په مؤثقه توګه په ياد وساتئ، او په درسته توګه يي ياد کړئ. اما دا ډيره مهمه ده چې د يو چا نظر ذکرول بايد ربښتينې او مکمل وي.

۱۳. يو بل اصل چې هغه هم ډېر ارزښت لري هغه دا دی: کله چې تاسې له يو چا سره پېژنئ، کوښښ وکړئ چې د هغه نوم او د هغه تخلص په ياد وساتئ. د نومونو د ياد ساتلو له پاره ښه لار دا ده چې د هغه سړي په بدن کې (نه په لباس کې) يو ځانګړې نښه خوښه کړئ او د هغه د نوم اړيکه د هغه نښې سره پيدا کړئ. او په ډله کې هغه سړی يو څو ځله په خپل نامه ياد کړئ. دا کار به ستاسو سره د هغه د نوم په ياد ساتلو کې ډيره مرسته وکړي. او چې کله هم بيا د هغه سره مخ شوئ، نو هغه په خپل نوم سره ياد کړئ. د دنيا هر انسان د خپل نوم په اورېدلو خورا خوښېږي او چې کله تاسې د هغه د توقع پر خلاف د هغه نوم واخلئ هغه فکر کوي، چې تاسې له هغه سره ځانګړې مينه او لېوالتيا لرئ، نو ځکه مو د هغه نوم په ياد ساتلای دی. نو دا په هغه پوره اغېز کوي او بيا هغوی تاسې ته په درنه سترګه ګوري او قدر مو کوي.

۱٤. له هر چا سره په خبرو کې ځينې ځانګړنې راټولې کړئ مثلا تاسې په يوه ګروپ کې د غونډې پر وياند خبرې کوئ، تاسې بايد ووايئ چې زما خو د صفيې صديقي خبرې ډېرې خوښې شوې، هغه څومره فصيحه او بليغه وغږېده. کله چې تاسې د کوم بل چا صفت کوئ دا ستاسې د صفت معنا لري. کوښښ وکړئ چې د هر چا په برخه کې مثبت ټکې پيدا او هغه له نورو سره شريک کړئ. دا ستاسې د ښه شخصيت ثبوت ښيي. د افغانانو خوی دی، چې پر خلکو تل منفي تبصرې کوي، زما هيله له تاسې ځوانانو نه دا ده، چې دغه منفي دستور ورک کړئ. نو که په يو کس کې د منفي شيانو تر څنګ يو څو مثبت ټکې هم و، نو تاسې د نورو پر خلاف د هغه پر هغو مثبتو ټکو هم تبصرې وکړئ. تاسې پر دې باور وکړئ، چې ستاسې دغه مثبتې تبصرې به ستاسې شخصيت او ستاسې او د هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخص په منځ کې ښو اړیکو ته ډېره ګټه ورسوي. بیا کولای شئ، چې د همدې نېکو اړیکو پر بنسټ هغه سرې ته په پټه د هغه منفي اړخونه وریه ګوته کړئ، خو په دې برخه کې باید، چې د ډېر احتیاط نه کار واخلئ، ځکه چې زموږ د ټولنې ډېر خلک نیوکې منلو ته تیار نه دي.

۱۵. کوښښ وکړئ چې په دغه رنګ مجلسونو کې یوه یا دوه ښې سنجولې پوښتنې تهیه کړئ او په مناسب وخت کې یې مطرح کړئ. د پوښتنې بڼه مو باید عمومي وي مثلا د دې مسئلې عوامل څه دي؟ او د هغې اثرات پر ځوانانو باندې ستاسې له نظره څه دي؟. ځوانان څرنګه کولای شي، چې په دې برخه کې موثر نقش ولري؟ ستاسې مشورې به د نن ځوانانو ته په دې برخه کې څه وي؟ موږ څرنګه کولای شو، چې خپل ځوانان دې مسایلو ته وهڅوو.

۱۵ - په ټولنه کې د انسانانو تر منځ نالیکل شوي او ناویل شوي ټولنیز قراردادونه:

د هرې ټولنې انسانان په خپلو منځنو کې په یو لړ داسې ټولنیز قراردادونو تړل شوي وي، چې هغه د انسانانو کړه وړه کنټرولوي. سره له دې چې دغه قراردادونه، نه کومه لیکلې بڼه لري او نه چېرته هم په لفظي توګه د دغو انسانانو په منځ کې یاد شوي وي، اما د هغې ټولنې هر غړی ځان ددې قراردادونو په عملي کولو ملکف بولي. یعنې سره له دې چې انسانان په یوه ټولنه کې ازاد ژوند لري؛ خو بیا هم په ټوله معنا ازاد نه؛ بلکې د هغې ټولنې د یو لړ پرنسیپونو مننونکې وي. نو ویلای شو چې د هرې ټولنې د انسانانو ژوند په ټوله معنا ازاد نه؛ بلکې د هغوی د ټولنو د یو لړ اجتماعي پرنسیپونو تابع وي.

په نورمال حالت کې افراد، کورنۍ او ټولنې ځانته یو شمېر معیارونه او سټنډرډونه لري، چې د هغو په رڼا کې د هغې ټولنې هر وګړی، هره کورنۍ او هر کلی ځان د دغو نارسمي او نالیکل شویو سټنډرډونو تابع بولي. بالاخره بیا دوی هر یو له بل سره د مقابلې او سیالۍ په

(c) ketabton.com: The Digital Library

غرض ډېر داسي کارونه کوي، چې که د دغو سياليو وجه نه وي، نو ښايي هغه به هيڅکله هم هغه کارونه ونه کړي . او يا هم برعکس خلک ځينې کارونه د همدي سياليو په وجه کوي، او که د دغه ډول سياليو وجه نه وي، نو ښايي، چې دوی به هغه کارونه پيلکل کړاي نه وای. د مثال په توگه، په ټولنو کې له يو لړ منفي اعمالو لکه زنا، غلا، بچه بازي، رشوت او نورو څخه يو شمير خلک د همدې سياليو په وجه ، او يا هم له يو بل نه د شرم و حيا په وجه مخنيوی شوی دی؛. او ياهم ځني ښه کارونه لکه ميلمه پالنه، غيرت، او نور هم په خلکو کې د همدي سياليو په وجه جدې دي. دغه پورتنی حالت يوازې په هغو ټولنو کې پاتې کېدای شي چې د ژوند عادي او نورمال شرايط ولري.

تېر پينځه دېرش کلن جنگ زموږ په هېواد کې د ټولنو، کليو، قريو او حتا د کورنيو طبيعی، نورمال او د ژوند منظم شوي شرايط له منځه يوړل. لومړی د کمونستانو په دوران کې تر هر څه زيات زموږ د ټولنې اجتماعي جوړښتونه ونړول شول. کمونستانو په کليو او بانډو کې د قدر وړ او شرافتمند مشران وځپل، اود دوی په مقابل کې يې بې کرکټره، بې هويته او بې شخصيته، ناپوه او مغرور خلک چې نه ورته خپلې ابرو او عزت څه ارزښت درلود او نه هم د نورو عزت او ابرو ورته څه قدر درلود، منځ ته راوستل، مسلح يې کړل، غټې څوکۍ او اقتدار يې ورکړ، حتا دوی ماشومان هم په جاسوسۍ وگومارل. دا هغه لومړنی گوزار و، چې زموږ په ټولنه يې انديښمنه کړه او ځوانان يې په بې باورۍ او بدو لارو سر کړل.

بيا د دوی د پرله پسې بمباريو، بنديانولو، وژلو په وجه وحشت او ترور پر ټولنه حاکم شو، چې دې حالت په ټولنه کې د عمر په اوږدو کې حاصل شوی اعتماد هم ختم کړ، هر څوک يو پر بل بې باوره شول او بالاخره بيا د دوی د جناياتو په وجه په زرگونو خلک شهيدان، ميندې کونډې او بچې مو يتيمان شول. د کمونستانو د دې جناياتو بهير په گرمه روان و، چې ورسره بيا د جهاد په نوم يو شمېر نورو نااهله خلکو د ولسونو پر وړاندې يو بل ډول جنايات پيل کړل. ولس او خلک د دې دوو نااهلو په منځ کې راگير و. کمونستانو به

(c) ketabton.com: The Digital Library

له يوې خوا او په يو ډول زورول او د جهادپه نامه د پردو ګوډاګيانو به بيا له بلې خوا پرې بل ډول زور زياتي لکه نااخلاقي، نااسلامي او ناانساني فشارونه واردول. که له يوې خوا کمونستانو د خلکو پر مال، ناموس او عزت هېڅ ډول دريغ ونه کړ؛ نو له بلې خوا د اسلام په نوم راغلي پتنګان هم له هغوی څخه کم نه وو، چې بالآخره بيا دې وحشتونو او دهشتونو خلك له خپلو کورونو، کليو او بانډو څخه په تښتېدلو مجبور کړل، چې د ولسونو يو زيات شمېر يې د ښارونو په لور وکوچېدل او يو شمېر نور يې بيا له هېواد څخه په تېښته ګاونډيو هېوادونو لکه پاکستان، ايران، شوروي، او نورو ملکونو ته تيښتې ته اړ ابستل. په زرګونو پلرونه شهيدان او ميندې يې کونډې شوې. خپلوان سره جدا شول او ماشومان مو يتيمان شول. کونډې ميندې مجبوره شوې، چې د خپلو يتيمو بچيانو د سرونو د سلامتيا په پار يې سره لپه بچې ځوك په اوږو او ځوك په لوڅو پښو له ځان سره روان کړل.

کورونه، ځمکې، باغونه، فصلونه او حتا د بدن جامې يې هم قضا و قدر ته وسپارلې. تر دې، چې په لاروکې د غلو له وېرې يې حتا پيسې هم له ځان سره ونه شوې وړلای. دوی د خپلو خپلوانو، قوم او کلي نه وشلېدل، لاړل او د بې سرنوشتی په حالت کې يا په ښارونو کې ورك او بې وسيلې د يوې مړۍ ډوډۍ او سر پناه په خاطر له هر ډول ستونزو، بې عزتيو او شرمونو سره مخ شول، او يا خو د وطن په پرېښودلو مجبور، او په پرديو ملکونو کې له پرديو خلکو سره په سرو دښتو او رغونو کې له يو داسې بې حرمته او بې عزته ژوند سره مخ شول، چې د دنيا پر مخ هر ډول بې عزتۍ او بې حرمتۍ په کې شاملې وې. چې د دې بې عزتۍ او بې حرمتۍ دغه سلسه تر ننه هم روانه ده.

هو، زموږ د ټولنې ننني لوی قشر (ځوانان) د همدې ناورين محصول دی، دوی د ټوپکو، بارودو، انسانوژنې، سوال، ګدايګرۍ، غلا، تجاوزنو، ظلم، زياتيو او تېريو نه پرته نور څه ونه ليدل. له دوی څخه خدای جل جلاله او د دونيا انسانانو، نورمال او د انسانيت ژوند واخيست، دوی نه روغ کور وليد او نه روغه کورنۍ، چېرته به چې پلار او مور دواړو په مينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بچیو د نفقې او تربيې مسئوليت درلود، او کولای به يې شول، چې هغه په درنه توګه ترسره کړي. نه يې خپل کلی وليد، چېرته به چې مشر، ملک، خان او کليوالو په ګډه يو د بل عزت کاوه او د غيرت له پاره به يې ځانونه يو پر بل قربانول او نه دغو بچيانو هغه دېره، حجره او جومات ته د تللو هغه شرايط درلودل، چېرته به چې د کلي ماشومانو اخلاق، تربيه، عزت داري، ناموس داری او ټولنيز اخلاق زده کول. دوی نه ښوونځي ته د تللو شرايط لرل چې اقلا د علم او پوهې خاوندان شي او د علم او پوهې په رڼا کې د ښو او بدو قضاوت وکړای شي او نه يې د نارمل ژوند شرايط لرل چې سالم قضاوت په کې وده وکړای شي. تر ټولو خواشينونکې خو لا دا وه چې ددوي په زرګونو تنکې بچيان د اسلامې زدهکړو تر جال لاندې وداسي مرکزونو ته ويوړل شول، چيرته چې به دوي د وطن پلورنې او انسان وژنې لپاره برينواش(سوچبدلون) کيدل. دوي دغه ماشومان د ټولو نورمال انسانې اړيکو نه قطع، او د خپل انسان وژونکې طلسم کې د راګيرولو په غرض پداسي لارو سر کړل، چي اوس هغو ته هره اصلاح کوونکې نظريه هم کفر او ددښمن توطهً ښکارئ. يعنې په دغه ۳۵ کلن ژوند کې نه يوازې دا چې د دنيا ټولې مثبتې هستۍ له دوی نه واخيستل شوې؛ بلکې د دنيا ټول منفي او تباه کونکې خصوصيات او عوامل هم د دوی پر سرونو مسلط کړای شول.

د اولادونو د نفقې په خاطر زموږ باغيرته ميندې په پردې ملکونو، او ښارونو کی ورکې، او په سوال کولو مجبورې شوې، زياتره خو بيا دغه کونډې ميندې د دغو جنايت کارو (کمونستي او ټوپکې) قوماندانانو د نفسياتي خواهشتاتو په خاطر خپل غرور او عزت هم له لاسه ورکړ. زموږ په ځوان نسل د پرديو د کولتوروونو بهير واکمن شو او په بېګانه ملکونو کې يې د انسانيت په خلاف هر ډول توطيې او دسيسې دوی ته ور وښودل شوې. د دوی پر ذهنونو (چې د سپينې تښتې په څير د هر څه ليکلو ته تيار وو) د انسانيت، افغانيت، شرافت او نېکو اخلاقو په عوض پرې د انسانوژنې، وطنپلورنې، غولونې، درواغو، جنايت

(c) ketabton.com: The Digital Library

او هر ډول نااخلاقي سلوکونه ور وتپل شول.

نو زموږ ټولنه چې یو وخت یې حتا غلو هم انساني اخلاق او شرافت درلود، نن په داسې یوه ټولنه بدله شوې چې د هغې اکثریت له انساني، اسلامي او افغاني اخلاقو څخه محروم را لوی شوي دي. همدا وجه ده چې نن افغاني ټولنه د فزیکې جوړښت (یعنې سړک، پُل، تعمیر او روغتونونو جوړولو) نه هم د دې ټولنې د خلکو ذهنې رغونې ته تر هر څه زیات او جدي ضرورت لري.

دا د دولت او بین المللی ټولنې تر هر څه جدي او لومړنی مسوولیت دی چې د دې ټولنې د انسانانو د ذهني رغونې له پاره مناسب او لازم تربیوي پرګرامونه په کار واچوي او د ددی انسانانو دذهنونو د بیارغونې چارو ته تر هر څه جدي توجه وکړي.

دلته د یوې خبرې ذکر کول ضروري او لازمي بولم او هغه دا چې نړۍ وال کولای شي چې له موږ سره یوازې د دې هېواد په فزیکې رغونه کې مرسته وکړي اما د معنوي او ذهني رغونې اساسي مسوولیت د افغانانو پر غاړه دی او د دې مسوولیت په سر ته رسولو کې د افغانستان دولت او خلک، خصوصا عالمان، پوهان، مذهبي مشران پلرونه او میندې تر بل هر چا جدي مسوولیت لري.

د دې مسوولیتونو درک، تشخیص او سرته رسونه هم ځانته ځانګړې پوهه، مینه او علاقه غواړي او تر بل هر څه مهمه داده چې یوازې هغه څوک کولای شي دا کار په بریاوو سرته ورسوي څوک چې په دې لار کې یو عملي مثال جوړېدای شي؛ نو ددې خدمت سرته رسول تر هر څه لومړی یو جدي عزم، ارادې ، پاکې تاریخچې او پراخې قربانۍ ته اړتیا لري.

زه د یو افغان په توګه دغه مسوولیت پر خپلو غوښو او هډوکو محسوسوم او په همدې غرض چې د دې ټولنې د یو عالم، بااحساسه او با مسوولیته انسان په حیث مې تر خپل وسه ستاسې ځوان نسل پر وړاندې خپلې دندې ادا کړې وي؛ نو مې دا کتاب تهیه او په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لار کې مې د علمي سیمینارونو، ورکشاپونو راډیو او تلویزیون له لارې خپلې هلې ځلې پیل کړي دي؛ خو دا مشکل ډېر لوی، پراخه او ژوردی. هیله مې ده، چې د هېواد نور توانمند عالمان او ملي شخصیتونه او دولتي چارواکي به هم پدې اړوند خپل انساني او اخلاقې مسوولیتونه درک او د هغې په اداکولو کې به جدې ونډې واخلي.

۱٦ - د منفي اشخاصو پېژندنه او له هغوی نه لرېوالی:

په هره ټولنه کې یو زیات شمېر داسې کسان وي چې هغوی د هر راز نوي پروګرام پر وړاندې ولو که ډېر ګټور هم وي، له ګډون څخه وېره لري. ډېری انسانان په خپل ژوند کې یو ټاکلي پرمختګ ته د رسېدو نه وروسته خپل ځان په هماغه ځای کې ارام محسوسوي، او تر هغه زیات نور خپل ځان ته تکلیف نه ورکوي، چې دغې مقطع ته د راحت کړي یا **Comfortable Zone** وایي. او دغه کسان د هر هغه بدلون پر وړاندې چې د دوی په دغه هوسا حالت کې د بدلون راوستو سبب کېږي، ولو که هغه دده په ګټه هم وي، مقاومت کوي. له بلې خوا څخه یو شمېر نور کسان بیا په طبیعي توګه دا خاصیت لري، چې د بل هر چا له خوا وړاندې شوي وړاندېز پر وړاندې، ولو که ډېر معقول هم وي، مقاومت کوي. چې دغه ډول اشخاصو ته په مجموعي توګه منفي اشخاص ویل کېږي. منفي اشخاص نه یوازې په خپله په یوه پروګرام کې ګډون نه کوي، بلکې کوښښ کوي چې نور هم د یوه نوي پروګرام پر وړاندې په شك او تردید کې واچوي. ځوانانو ته لازم او اړین دي چې نه یوازې دغه ډول منفي اشخاص وپېژني؛ بلکې باید په هر ډول د دوی له اغېزو څخه خپل ځان او د ټولنې نور وګړي وژغوري. منفي اشخاص درې ډوله دي:

۱- وچ منفي اشخاص: دا هغه اشخاص دي چې بې له دې چې د یوې مسئلې ارزښت ته پاملرنه وکړي، د هغې پر وړاندې مخالف دریځ نیسي. که له دې اشخاصو نه د دلایلو پوښتنه وشي، نو دلایل یې هم ډېر کمزوري، او بې اره وي. ددې اشخاصو پېژندنه د دوی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرو کې د منفي کلماتو لکه (خو، اما، ولې، زه نه پوهېږم، دا به نو ځنګه شي) له کارنې ځخه کيداې شي. دا کسان نه کوم منطقي استدلال کوي او نه کوم روښانه وړانديز ورسره وي. دا خلك دغه منفي کلمات يوازې له مسوولیتونو ځخه د تېښتې د وسيلې په توګه کاروي. مثلا دوی وايي چې: ستا خبره سمه ده خو .... که ددې اشخاصو دغو انتقاداتو ته چې همېشه تر منفي الفاظو وروسته ذکر کېږي، ځير شو، نو يو يې هم واقعا نه انتقاد او نه اعتراض وي، بلکې هغوی دا د مسوليتونو نه د تېښتې په لاره کې کاروي. سالم او معقول انتقاد دا وي چې يو ځوك د يو پروګرام پر محتویٰ او يا مکانيزم باندې ځرګند او روښانه اعتراض کوي او له دغه اعتراض سره بيا خپل وړانديز هم لري.

۲. نا مستقيم متجاوز کسان **Passive Agreesives**: دا هغه کسان دي چې په ښکاره له چا سره مخالفت نه کوي او اکثره هم مخامخ له تاسې سره د ټولو پرېکړو په اړه سر خوځوي، خو هېڅکله هم په خپلو ژمنو کې جدي نه وي. دا کسان له ډېرې بېوزلۍ او مجبوريت سره سره يو يا دوه ځلې هغه ورسپارل شوی کار تر سره کوي، ولې بيا ادامه نه ورکوي. دا ډول اشخاص خطرناك او له ناوړه پايلو سره تړلي دي، ځکه خلك د دوی د ژمنو پر بنسټ پلانونه جوړوي، ولې بيا د اړتيا پر مهال نه دوی وي او نه يې ژمنې. دا ډول کسان په مجلسونو کې په ډېر ښه باور ستاسې وړانديزونه مني؛ خو دا ډول خلك ډېر خطرناك وي او بايد دوی تشخيص کړي، د دوی ژمنې په ډېر احتياط سره ومنئ او په جدي توګه بايد د دې کسانو په سمونه کې له دوی سره مرسته وشي.

۳. کينه کښي او بدنيتي: په هره ټولنه کې يو شمېر داسې کسان وي، چې د دوی هېڅ پيرزو نه وي، چې بل ځوك دې، کوم برياليتوب تر لاسه کړي؛ نو دوی د بل چا برياليتوب او پرمختګ نشي زغملای، حتا که د دوی ډېر نږدې ملګری يا خپلوان هم وي. دا ډول کسان د دې له پاره، چې د يو کار مخنيوي وکړي، نو د نورو منفي کسانو پرعکس، دوی په هغه کار کې په ډېر جديت ونډه اخلي او په دې توګه د هغه کار واګې په خپل لاس کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخلي، او بيا هغه کار په نيمايي کې پرېږدي. دا ډول اشخاص د ګروپونو او ډلو په منځونو کې زيات وي؛ خو د دوی پېژندل او د دوی د لاسونو لنډول هم خورا ګران وي. دا ځکه چې له يوې خوا دوی ډېر هوښيار او هم په اکثره کارونو کې ښه موفق وي، نو د نورو کسانو له پاره دا ډېره ستونزمنه وي چې په اسانۍ سره دوی وپيژني؛ نو تاسې ځوانانو ته جدي توصيه کوو چې دغه راز منفي کسانو ته په کلکه پاملرنه ولرئ. کله مو چې د دوی په برخه کې د دوی د منفي بافې تشخيص وکړ، له يوې خوا ترې ځان وساتئ او له بلې خوا هغوی دغه ټکې ته متوجه کړئ او د اړتيا پر مهال خپل نور ملګري او مرستندويان د دوی له دغه خطرناکه عادت څخه هم خبر کړئ، تر څو هغوي ددوي د توطيو ښکار نه شي.

۱۷ - په ټولنه کې د ستونزمنو خلکو پېژندل او له هغوی سره د سلوك غوره کول:

انسانان په هرمشکل کې، يا د مشکل د توليد برخه او يا د هغی د حل يوه برخه کېدای شي. که يو انسان ددی دواړو نه بې برخې وي، نو هغه اصلا انساني دندې نه ترسره کوي. زه تاسې ځوانانو ته کلکه مشوره درکوم، چې بايد د هر مشکل په ليدو سره کوښښ وکړئ چې د هغه مشکل د حل په برخه کې ونډه واخلي.

داد ډېر تاسف وړ خبره ده چې زموږ ټولنه په دې وروستيو دېرشو کلونو کې داسې خرابه شوې ده چې دټولنې يو زيات شمېر خلك ياخو دستونزو د ايجاد په برخه کې عاملين ګرځيدلي دي، او يا خو هم ددوی لوی اکثريت په بې تفاوته انسانانو بدل شوي دي. دوي د مشکل د پيدا کېدو په صورت کې لاس تر زنې ناست وي، او هرڅه قضاءاوقدرته، او يا هم خداي(جل جلاله) ته او ياهم نورو ته پرېږدي..

د مثال په ډول زه چې اکثرا دکابل نه جلال اباد ته سفرونه کوم، په لاره کې ګورم چې يو شمېر زيات ډريوران په ډېر بې مسئوليته توګه خپلي موټري ځغلوي، او د ترافيکې اصولو نه خلاف ډريوري کوي چې دا ډول ډريورې د ډېرو ټکرونو او دلارو د بندېدو لامل ګرځي. نو که ديوې خوا دغه بې مسئوليته ډريوران د مشکل او ستونزو عامل کېږي، نو د بلې خوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ډرېورانو سره سپره سوارلی هم ددې مسئوليت احساس نه کوي، چې ددې حالت په وړاندې خپل انساني او اخلاقي دندې اداء کړي. لومړي ډريور خپلو غلطيو ته پام کې کړي او د خلاف ورزی په صورت کې بيا هغې ته سزا ورکړي. او اقلا دغه ډول بې مسئوليته ډرېور ته دومره قدر خو ووايې چې : (ستا دا ډول ډرېوري زما او دنورو انسانانو ژوند ته صدمه رسوي. يا بايد اصلاح شي او که نه نو زه همدا اوس درڅخه کوزېږم، او کرايه هم نه درکوم) تاسې باور وکړئ، چې د يو څو تنو سوارليو دغه ډول جدي کړنه به د ډېرو داسې ټکرونو مخه ونيسي. د بلې خوا، چې کله د کومې حادثې له کبله (اکثرا خو حادثه نه وي، بلکې د همد اشان ډرېورانو دغلط او څو کتار جوړولو ډرېوري او د نورو د لارو د بندولو له کبله) لارې په ساعتونو، ساعتونو بندې وي. بيا زمونږ خلک (ددوي سره ناستي سپارلي) هم اکثره يي لاس ترزنې ناست وي، او ددې مشکل په حل کې کومه ونډه نه اخلې. حتی باور وکړئ چې ما څو ځله پوليس ليدلي او رټلي مې دي، چې هغوی هم د نورو عوامو په څېر لاس تر زنې ناست وي، او انساني دندې خو لا پرېږده چې خپل مسلکې دندې هم نه ادا کوي.

ما څو څو ځلې د داسي حالتو په ليدو سره فورا پخپله اقدام کړی، او دغه موټرې مې يوې خوا او بله خوا کړي، او بلاخره مې په څو ساعتو کې لاره خلاصه کړې ده. دغې ته دحل په لاره کې ونډه اخيستل وايې، چې ددې اقدامونو په نتيجه کې نه يوازې ماته، بلکه په زرهاوو نورو خلکو ته هم ګټه رسيدلې ده. د مثال په توګه، دا يوه کيسه درسره شريکوم: يوه ورځ د خپل ډريور (محمد شفيق جان) سره جلال اباد ته تللم، د نغلو په سر کې په يوه موړ کې ټکر شوی و، چې دوه موټرونه پکې ټکر شوي او څو تنه پکې زخميان او مړه و. چې اغلبا علت به يې د موټرو تيز چلوونه، او د ډرېورانو بې غوري او غلطي وه. سره لدې چې پوليس د حادثې ځای ته راغلي و، مړي او زخميان يې روغتون ته وړي و، خو د بلې حادثې د مخنيوي له پاره يې هېڅ اقدام نه وه کړی. څرنګه چې دا موټرې په يوه موړ کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټکر شوي وه، نو هره لحظه ددې احتمال وه چې یو بل موټر هم ددې ټکرشوو ګاډو سره ټکر وکړي. هماغه و چې ددې بې غورۍ په وجه یو دریم موټر هم راغلي و، او دهغه دوو موټرو سره یې سخت ټکر کړي و، چې څو تنه نور هم پکې زخمیان او مړه شوي و. پولیس بیا ساحې ته راغلي و، او مړي او زخمیان یې وړي و. دا ځل دوی یو تن عسکر هم په ساحه کې د کنټرول له پاره پرېښی و. اما د وقایې هغه ډېره عامیانه او اسانه طریقه، چې هغه د موږ نه مخکې د یو څو ډبرو ایښودل و، نه وه کړي. دا هغه طریقه ده چې په ډېري اسانۍ سره نور ډرېوران ددې نه خبروي چې په موږ کې کومه حادثه شته. موږ چې دا حالت ولیده، ودریدو، او د عسکر نه مو غوښتنه وکړه چې د موږ نه مخکې څو ډبرې کېږدي. هغه ومنله او مونږ هم تري حرکت وکړ. په هېواد کې د بې اعتمادۍ د زیاتوالي په وجه، د لږ منزل نه وروسته راسره دا سودا شوه چې ایا دغه عسکر به زمونږ خبره منلي وي که نه؟ نو بېرته راوګرځیدو، چې پخپله دا کار وکړو. کله چې بېرته راغلو، ښه و هغه عسکر یو څو ډبرې ایښودلې وې، سره له دې چې کافي نه وې، خو بیا هم هغه یو څه کړي و. لومړی مو د عسکر نه مننه وکړه، او یو عکس مو ورواخست، او بیا مو نورې ډبرې پخپله کېښودې.

نو وګورۍ چې په دې ملك کې څومره بې غورۍ او بې مسؤلیتي ده. نه پولیس، او نه هم خلك د بل چا په فکر کې دي. دا د پولیسو اساسي وظیفه ده چې د هرې حادثې په صورت کې د نورو اضافي تلفاتو او خسارو مخه ونېسي. اما پدې پېښه کې نه پولیسو او نه هم خلکو او نه هم دې عسکر دغه شان یو اسانه کار چې هغه کولای شوو ددې دوهمې حادثې، او د نورو راتلونکو حادثو مخه نیولای وای، تر سره کړي. دا د همدې بې غورۍ نتیجه وه چې دوهم ټکر وشو، او که مونږ دغه اقدام نه واي کړی، ممکن نور ټکرونه به هم شوي وایي.

تاسې ځوانانو ته زما جدي هیله داده چې: تل او په هر حالت کښې کوښښ وکړئ چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلې ټولنې په ستونزو کې دحل کونکې ونډه واخلي. دا له یوې خوا ستاسې خپل مشکل حلوي، او له بلې خوا په خلکو کې تاسې ته ښه شهرت درکوي، او نور خلک هم پدې لاره کې ونډې اخیستلو ته چمتو کوي. دخپلو دغه نوعه کارونو په اړه نورو ته ووائي، څو هغوی هم پوه او دغه ډول نیکو کارونو ته وهڅول شي.

خدای (جل جلا له) همداسې چې انسانان دځېرو له مخې بېلابېل پیداکړي، همدا راز یې دکړو، وړو، خوي او خصلت په لحاظ هم دوی بېلابېل پیداکړي دي. چې ددې خصلت له مخې انسانان په درې برخو ویشل شوي دي:

لومړۍ ډله کې هغه خلك شامل دي، چې دوی د ډېر نرم، ښه او د تېرونکې خوي او اخلاقو لرونکې وي، چې عموما دخپل ځان په نسبت نور لمړی او مهم ګڼي. ددغه ډول خلکو پېژندل عموماً اسانه او ورسره راکړه ورکړه اوګډ ژوند تېرول هم اسان وي. عموما دا ډول خلك په سلو کې ترشلو زیات نه وي.

دوهمه ډله خلك هغه دي، چې دوی بیا منځنۍ موقف لري. دوی ته تر یوه حده خپل ځان مهم ، خو دیو معقولیت سره سم نور خلك هم ورته خاص ارزښت لري. چې دغه ډول خلك بیا دټولنې ترشپېتو په سلو کې تشکېلوي. ددې خلکو سره هم ګډ کار کول ممکن ښایې خو ځینې ځانګړې مهارتونه غواړي.

درېیمه ډله هغه خلك دي چې دوی ته تل خپل ځانونه او خپلې ګټې تر هر څه مهمې او ځان ورته تر بل هر چا اوچت ښکاري. دوي دخپلو ګټو له پاره دې ته هم حاضر وي چې دنورو په حقوقو او امتیازاتو یرغل وکړي. دغه ډول خلك عموما ځانګړی او سخت دریځ لري. چې هغه هېڅ ډول جوړ جاړي ته تیارنه وي. داخلك هم په ټولنه کې په سلو کې تر شلو پورې وي. ددې ډول خلکو په اړه لاندې مشورې ضروري او ګټورې بولم.

۱ . ددې له پاره چې دخپل چاپیریال او اړونده خلکو په منځ کې دغه ډول خلك وپېژنی، دهغوی کړو، وړو او غبرګونونو ته په جدي توګه پام وکړئ او له ځان سره یې یاداښتونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

واخلئ، او کله کله دنور خلکو څخه هم دهغوی په اړه پوښتنې وکړئ.

۲ . ددې خلکو په وړاندې دځان سره مخ کې له مخ کې تصاميم ولري، او کوښښ وکړی چې ددوی سره په معامله کولو مجبور نه شئ. که بل هر چانس لری، نو ددوی په نسبت هغه بل چانس ته ترجيح ورکړئ. خو که مجبور شوئ چې ددوې سره معامله وکړئ، او په يو کار کې دخيل شئ، نوخپل دريځ او موقف ورته په جدي توګه، په روښانه الفاظو او ښه په ډاګه ووايي. ښه به دا وي چې ورته دا موضوع ګېري ديوه يادوو نورو کسانو په وړاندې ووايي. يعنی دموضوعاتو په اړه دخپل قضا وت نه کار واخلي او هغه ورته غوڅ او روښانه ووايي، نه داچې موضوع دې ته پرېږدي چې څه دې هم انسان دی، ممکن سالم او انساني قضاوت به وکړي، ځکه دوی هېڅکله هم سالم انساني قضاوت نه کوي.

۳. کوښښ وکړی چې دوئ ته ووايئ چې خپله موضوع ګېري تاسې ته اول ووائي. هغه واورئ، که در ته دمنلو وړه وه، ورسره موافقه وکړئ، او که نه وه، نو بيا ورته خپل نظريات په ليکلي توګه وړاندې کړئ، او د موافقې په صورت کې ترې لاسليک هم واخلئ او يا يې هم دشاهدانو په محضر کې ورته په واضحه توګه بيان کړې.

٤. د دوی سره خو معاملې او موضوع ګانې مه شريکوئ، ځکه دوی بيا يوه په بله کې ورګډوي او ګډوډي منځ ته راولي.

٥. دداسې خلکو سره د خپلو راکړو ورکړو تجربې له نورو دوستانو سره هم شريکې کړئ، او تر وسه هغوی ته هم دخپلو برياوو او ناکامو تجربولاملونه روښانه کړئ.

څلورم څپرکی

پر شخصيت اغېزمن فکتورونه

۱۸ - پر شخصيت اغېزمن فکتورونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره له دې چې شخصيت جوړول يو مغلق کار او يوه اوږده موده غواړي. خو د لاندې خصوصياتو لرل او د هغوي په دوامداره او جدي توګه تعقيبول د سړي له شخصيت سره مرسته کوي.

۱. د يوثابت دريځ لرل:

کوښښ وکړئ چې د يوې موضوع په اړه ښه او نېک دريځ غوره کړئ او تر ممکن حد پورې پر خپل دريځ ودرېږئ. که مو درک کړه چې ستاسې دريځ په غلطه دی، په رښتني ډول نورو ته پرې اعتراف وکړئ او خپل دريځ بدل کړئ.

۲. رښتيا ويل:

کوښښ وکړئ چې په ټولو موضوعاتو کې رښتيا ووايئ. کله ناکله کېداى شي داکار ستاسې په تاوان هم پرېوځي، خو په اوږده موده کې دا بيا ستاسې په ګټه دی. که پوهېږئ چې ستاسې رښتيا ويل بل چاته ضرر رسوي هلته له نظر ورکولو نه ښښنه وغواړئ اوکه په خپلو کړو وړو کې مو تېروتنې کړې وي، سمدلاسه د هغې ښښنه وغواړئ. په خپلو تېروتنو اعتراف کول او د هغو په برخه کې ښښنه غوښتل تر بل هر څه سخت کار دی خو ډېر اوچت کار هم دی.

۳. په پرېکړو کې جديت:

په خپلو خبرو کې د غوڅ دريځ خاوندان اوسئ. ښو ته ښه او بدو ته بد ووايئ، ولو که څوک پرې خپه هم شي. ليکن په خپلو تبصرو کې د ډېر احترامانه چلند خاوندان واوسئ او په خپلو تبصروکې موضوع ته پاملرنه وکړئ نه دا چې ستاسې مقابل لوري کس ته.

افغانانو يو منفي خوی دا دی چې که ويونکې د دوي نه خوښېږي نو بيا دا ورته هېڅ معنا نه لري، چې هغه څه وايي. نو په دې وجه په داسې حال کې چې ويونکې خپله خبره

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاتکمیله کړي نه وي، نو دی بیا د هغې په مقابل کې د ځواب په تهیه کولو چرت او فکر کوي. ښه به دا وي چې تاسې ځوانان له دې منفي عمل سره مجادله وکړئ او خپل قضاوت اصل خبرې یا موضوع ته مربوط کړئ نه د هغې ویونکې ته.

٤. ژمن پاتې کېدل:

پخوا تر دې چې له چا سره ژمنه وکړئ پرې ژور فکر وکړئ که مو د ټاکلي کار په برخه کې لږ شک هم وي، له ژمنې څخه ډډه وکړئ. خو چې کله مو ژمنه وکړه بیا په هر قیمت چې وي کوښښ وکړئ چې تر سره یې کړئ. که د ځینو ځانګړیو دلایلو له امله یې نه شئ تر سره کولای، نو څومره ژر چې کولای شئ مقابل لوري ته خبر ورکړئ ، او د خپل معذرت د وړاندې کولو تر څنګ خپل تاثر او نیمګړتیا ورته څرګنده کړئ.

٥. په وخت ټینګښت:

د اسلام مقدس دین په رښتیا ویلو، د ژمنې پالنه او د وخت پر ارزښت ډېر ټینګار کوي. ولې د اسلام د اصولو پر خلاف، بیا ډېر مسلمانان د ژمنې او وخت پر ټینګار عمل نه کوي. د دې له پاره چې دغه منفي عمل له مسلمانانو او افغانانو څخه لرې کړای شو، موږ هر یو باید د وخت په پابندۍ ډېر ټینګار وکړو. که د یو مشکل په صورت کې د یوې ژمنې ټاکلی وخت او یا ځای ته نه شئ رسېدای، لطفا هغه بل لوري ته ژر تر ژره خبر ورکړئ.

د تاسف وړ خبره دا ده چې ډېر مسلمانان هغه کارونه چې اسلام ورته امر کوي، نه کوي، اما برعکس هغه کارونه چې اسلام یې ترې منعه کوي، کوي یې. لکه چې علامه سید جمال الدین (افغان) اروپا ته د خپل سفر په پای کې ویلي وو: (د حیرانتیا خبره دا وه چې زه ډېرو اسلامي هېوادونو ته لاړم خو مسلمانان مې په کې ونه لیدل، خو چې نا اسلامي هېوادونو ته لاړم، نو هلته مې نامسلمانان ونه لیدل)

په دې اړه راته د امین صیب یوه خبره را یاده شوه. پېښور کې په یوه مجلس کې (پروفیسر رسول امین صیب، ډاکتر صیب پښتونیار، شینواری صیب، اروابناد تنیوال صیب او څو تنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور پوهان او عالمان ناست وو، چا د یو پرنګي نوم واخیست او ویې ویل چې هغه مسلمان شو. امین صیب وخندل او ویې ویل: «دا خبره به سمه وي، ځکه چې ما له ډېره وخته په هغه کې د مسلمانانو نښې لیدلې وې. هغه له ډېرې مودې راهیسې په درواغو راغلی و او مجلسونو ته به هم ناوخته راته.»

٦. د نورو احترام:

د یو سړي د شخصیت لویه نښه دا ده چې هغه نورو خلکو ته لکه هغه څوک چې له ده څخه مشران، پوهان او عالمان دي د قدر او لوړ شخصیت په نظر ګوري. که ستاسې وظیفوي مقام هر څومره لوړ وي د سپین ږیرو، عالمانو او مشرانو ځانګړی احترام کول ستاسې د شخصیت یو اساسي رکن تشکېلوي. ددی تر خوا، کشرانو ته دروند نوم اخستل، او د هغوي درناوی، او پر هغو شفقت کول هم خورا ضروري، او ګټور دي.

٧. په ژوند کې انډول او تعادل ساتل:

هر چا ته په کار دي چې د کار، کورنۍ او ټولنېزو خدمتونو په منځ کې یو تعادل وساتي او هغه تعادل په پرله پسې توګه عملي کړي. د تعادل په برخه کې غواړم لاندې مهمې مسئلې ته ستاسې پام راواړوم:

د کورنۍ حقوق:

هغه څوک چې په تاسې پورې تړلي دي او ستاسې مینې اوشفقت ته اړتیا لري، هغوی باید له خپلې مینې او شفقت څخه محروم نه کړئ. که مو واده کړی وي، نو کوښښ وکړئ چې د ماښام ډوډۍ حتما له خپلو بچیانو او ښځې سره یو ځای وخورئ. خپلې ښځې او ماشومانو سره لوبې ټوکې او ټکالې وکړئ. دوی د تفریح ځایونو ته بوځئ. ورسره لوبې او ساعت تیري وکړئ. پرېږدئ چې دوی لوبې وګټي. له دې سره مینه وکړئ، غېږ ورکړئ، لاس پرې راکش کړئ، ورته ډالۍ، بخششونه ورکړئ. په نړۍ کې بل هېڅ شی ستاسې د کورنۍ ځای نه شي نیولای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

افسوس دی چې!! زموږ ډېر خلك په رسمي كارونو، مبارزه، سیاست ، ساعت تېريو او يا هم ټولنېزو خدمتونو كې دومره مصروف پاتې شي چې بيا خپل كور او كورنۍ ترې له ياده ووځي. چې كله كور ته راشي نو دومره ستومانه وي، چې له خپلې ښځې او بچو سره د خبرو كولو متره هم نه لري. دا هغه ستره ګناه ده چې نه يې الله جل جلاله ښښي او نه بيا كومه چاره لري. كله چې يو ځل له تاسې څخه ستاسې د كورنۍ او ماشومانو مينه غوڅه شوه، د هغې رغول نا ممكن دي. ځينې خلك دا استدلال كوي چې زه زيات كار كوم تر څو كورنۍ ته ډېرې پيسې وګټم، چې دوی ارام وي. ولې دا بايد په غوښ ډول ووايم چې يوازې پيسې يوه كورنۍ نه شي خوشحالولای او ډېر ځله دا ډول كسان په خپل كور كې له ډېرو پيسو سره سره هم د كورنۍ له مينې نه بې برخې وي.

۸. په كار كې رښتنولي:

هر كار چې تاسې قبول كړ، دا ستاسې ايماني او وجداني مسووليت دی، چې د هغه كار د پوره كولو له پاره په پوره صداقت او ځواكمنۍ كار وكړئ. كه تاسې خپل يو كار په صداقت تر سره كړئ ډېر ژر به د هغه د ثمرې په وجه ډېر نور اوچت او ښه كارونه در وسپارل شي. هېڅكله هم د دې احساس مه كوئ چې كه ستاسې امر او يا بادار تاسې ګوري، نو كار وكړئ او كه هغه نه وي، نو بيا كار ته شا كړئ. دا د يو كارګر يا مامور ډېر لنډ نظری وي چې فكر كوي د هغه امر په دې نه پوهېږي چې دی كار كوي كه نه؟ تاسې باور وكړئ چې هر امر پر دې پوهېږي چې د هغه په غياب كې څوك كار كوي او څوك يې نه كوي. په كار كې ټګي نه يوازې دا چې د لوی الله جل جلاله پر وړاندې ستر جرم دی؛ بلكې له همدې ځای څخه تاسې په خپل كار كې اعتبار او اعتماد له لاسه وركوئ.

د رسمي كار تفريح او شخصي كار وختونه سره بېل او هغه په ټوله معنا په جدي توګه عملي كړئ. لطفا خپلو نورو خپلوانو او ملګرو ته هم دا ووايئ چې تاسې غواړئ په پوره صداقت خپل كارونه وكړئ او له هغوی څخه نېغ په نېغه غوښتنه وكړئ چې په رسمي كار كی او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسمي کار په وخت کې ستاسې د مزاحمت سبب نه شي. که څه هم په لومړي ځل ممکن دوی له دې وضعې څخه خوښ او خوشحاله نه وي، خو په پرله پسې توگه به دوی له دې سره بلد شي او ستاسې د صداقت قدر به کوي.

۹. اسرار او راز ساتنه:

د هر چا د رازونو ساتل څه اسان کار نه دی. د اسلام مقدس دین د اسرارو په ساتنه ډېره کلکه سپارښتنه کوي. دا د یوه سړي اعتماد او اعتبار په خلکو او ټولنه کې زیاتوي. کوښښ وکړئ چې د هر چا راز له خپل ځان سره پټ وساتئ. د یو چا راز د خپل ډېر نږدې او اعتباري ملگري او ان له خپلې ښځې او یا خاوند سره هم مه شریکوئ.

۱۰. امانت ساتنه:

دا د شخصیت ساتنې یو بل ارزښتناك اړخ دی. تاسې باید په خپل ژوندکې تل کوښښ وکړئ چې د خلکو اعتماد ولوکه ډېر لږ هم وي. په جدي توگه وساتئ. په وړو کارونو کې امانت ساتنې او د خلکو د اعتماد ساتل او له هغې څخه منفي گټه نه اخیستل د دې باعث کېږي چې خلك او ټولنه بیا دربانديې ډېر لوړ اعتماد وکړي. بناً د امانت ساتنې په برخه کې نه یوازې باید امانت ساتونکي واووسئ، بلکې د خپلو اجراتو صورت حساب خلکو ته په ډېر څرگند او ښکاره توگه ورکړئ. په یاد ولرئ چې د دېرش کلونو جنگونو او لاسوهنو له امله زموږ په ټولنه کې اعتماد په عمده ډول له منځه تللای؛ نو اوس یو ځل بیا د هغه اعتماد لاس ته راوستل، د پوهو خلکو سترو قربانیو او ملاتړ ته اړتیا لري؛ نو دا ستاسې په څېر د پاکو او سپیځلو ځوانانو مکلفیت دی چې دغه له لاسه تللای اعتماد بیا را پیدا او ورځ په ورځ هغه لا غښتلای او قوي کړئ.

۱۱. روښانه او عامیانه خبرې کول:

کله چې له نورو خلکو سره پر کومه موضوع خبرې کوئ، کوښښ وکړئ چې خپلې خبرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اورېدونکو سطحې ته راټیټې کړئ. د خپلو خبرو لنډیز ورسره تکرار کړئ. د خپل مطلب ټکې د یو– دوه– درې په شمارو روښانه ووایئ او حتا د امکان په صورت کې یې هغوی ته ولیکئ. کله چې تاسې له بل چا نه لارښوونې اخلئ او یا چاته لارښوونه کوئ کوښښ وکړئ چې تکرار یې کړئ. دغه تکرار ډېر ځل د سترو غلطیو او ډېرو زیاتو بې اړه سرګردانیو مخه نیسي. د تکرار ښه بڼه داده چې هغه چا ته چې هدایت ورکړل شوی وي، نو هغه یې باید چې تکرار کړي، نه هغه څوک چې هدایت یې ورکړي وي. ځکه چې په هدایاتو کې اورېدل تل له ویلو سره یو شان نه وي. ساینسپوهان وایي چې که دوه کسان یو له بل سره مخامخ هم خبرې کوي، نو ۲ ۵ فیصده د دوی خبرې بدلې اورېدل کېږي.

۱۲: د نورو خبرو ته ځانګړې پاملرنه:

کله چې بل څوک تاسې ته خبري کوي، هغه ته ځانکړې توجه او کلکه پاملرنه وکړئ. ځان پرې ښه پوه کړئ، چې هغه څه وایي. کوښښ وکړئ چې څوک پر دې مجبور نه کړئ چې هغه موضوع (راز) چې هغه یې نه غواړي تاسې سره شریک کړي، تاسې ترې هغه بیا بیا مه پوښتئ. د مثال په توګه که تاسې ته یو څوک ووایي چې (زه سبا چېرته ځم) او یا (زه له چا سره ګورم؟) نو تاسې ترې پوښتنه مه کوئ چې (چېرته ځې؟) او یا هم (له چا سره ګورې؟) دا ځکه چې که هغه غوښتل چې تاسې ته ووایي نو ممکن ویلي یې وای چې (زه سبا کابل ته ځم) یا (زه له احمد جان سره ګورم) خو دا چې هغې ددغه ځای یا د هغه کس نوم ونه وایه، البته هغه نه غواړي چې دغه برخه تاسې سره شریکه کړي. نو تاسو د خپلو پوښتنو په ذریعه هغه مه مجبوروئ چې هغه راز تاسې ته ووایي، ځکه بیا شاید هغه په درواغو ویلو مجبورشي.

۱۳- د دندو ګذارش او څارنه:

کله چې چا ته دنده ورسپارئ نو وخت په وخت د هغې څارنه وکړئ. مقابل لوري ته خپلې غوښتنې روښانه او د دوی مکلفیتونه د ۱، ۲، ۳، په ترتیب روښانه کړئ. او کله چې تاسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته کوم کار در وسپارل شي، په مناسبو وختونو کې خپل ګذارش او راپور بېرته هغې مرجع ته ورکړئ. د خپل کار د اجرا کولو له پاره پلان او د ګذارشونو او راپور ورکولو له پاره ځانته ټاکلی مهالوېش جوړ کړئ او که تاسې هم کوم کار چا ته ورسپارئ؛ نو د هغې څارل هم په مسلسل ډول وکړئ او هغه شخص ته هم دا روښانه کړئ چې تاسې کله او څرنګه ګذارش غواړئ.

۱٤- نرموالي اوتېرېدنه:

سره له دې چې موږ په قاطعیت او جدیت خبرې وکړې، خو د دې تر څنګ زغم او نرموالی او په راکړه ورکړه کې له نورو سره جوړښت هم په خپل ځای کې ارزښتناک او اړین دی. یو متل دی چې وایي:

((د غشي منزل د لیندۍ ربړ ټاکي)) ملت مل

یعنې هر څومره چې د لیندۍ ربړ نرم وي او له کشولو سره لا زیات مخ په شا لاړ شي، هماغومره یې غشي وړاندې رسېږي. یعنې که تاسې هر څومره په خپلو راکړو ورکړو او معاملو کې نرم او حلیم اووسئ، هماغومره به تاسې د نورو د اعتماد وړ وګرځې او ګټه به مو زیاته وي.

۱۵. زړه ورتیا او خطر قبلول:

د دنیا ټول کارونه داسې دي چې لومړی به تاوان کوې، تر څو ګټه وکړې. هر څومره چې تاسې له خطر سره مخامخېږئ، هماغومره به ستاسې د ګټې چانس زیات وي. په هر کار کې باید لومړی پر ځان تاوان او خطر قبول کړئ، چې بیا ګټه تر لاسه کړئ، یو متل دی چې وایي:

(د هرې مانۍ لوړوالی د هغې د بنسټ ژوروالي ټاکې) ملت مل

یعنې هر څومره چې د یوې مانۍ بنسټ ژور وي، هماغومره هغه مانۍ زیاته لوړېدای شي. نو هر څوک چې کوم کار کوي، د هغه کار پرمختګ او پایښت له دې سره مستقیمه اړیکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري، چې ځومره هغه سړی په دې برخه کې شاتګ، یا خطر اخیستلو ته چمتو دی، چې ځوک لري ټوپ وهل غواړي، هغه لا زیات شا ته ځي او بیا منډه وهي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پينځم څپرکی

د ژوند د عمومي اړخونو په اړه

۱۹- د زده کړو ډولونه:

ماشومان تر پيداېښت وروسته له دوه ډوله زده کړو سره مخ کېږي. يعنې زده کړه په عمومي توګه په دوه برخو وېشل کېږي، چې يوې ته يې نا ارادي يا نافعاله زده کړه او بلې ته يې ارادي يا فعاله زده کړه وايي.

لومړی: نافعاله زده کړې (***Passive Learning***):

دا هغه زده کړې دي چې يو ماشوم يې په نا ارادي ډول د خپل چاپېريال په ليدو کتو او اورېدلو سره تر لاسه کوي.

که مو پاملرنه کړې وي چرګوړي هم تر پيداېښت وروسته ډېر ژر دا زده کوي چې څه بايد وخوري او څه ونه خوري. له کوم ځای او کوم حيوان څخهووېرېږي او له کوم ځای او کوم حيوان څخه ونه وېرېږي. دوی خو کوم ښوونځي ته نه دي تللي چې هلته يې دا زده کړي وي. دوی هغه ټولې ځانګړنې د نافعالې زده کړې يا ***passive learning*** په بڼه زده کوي او يا هم که د نورو حيواناتو لکه مرغانو، حشراتو او نور بچې وګورو؛ نو دوی هم ټول د خپل ژوند د بقا لومړنۍ ځانګړنې د خپل ماحول په ليدنې او کتنې سره زده کوي. څرنګه چې ماشومان هم تر ډېره وخته د فعالې زده کړې يا ***Active learning*** ته چمتو نه وي نو تر دې وخته دوی ټولې زده کړې په نا فعاله توګه ترسره کوي.

د مور، پلار اوکورنۍ هر ډول کړه وړه د هغې کورنۍ پر ماشومانو او ځوانانو ډېر ژور اغېز لري. د ماشومانو د ودې او بشپړتيا يو نړۍ وال څېړونکی ***Freud*** ليکې چې د ماشومتوب د دورې ځانګړنې بيا د ځوانۍ او حتا د ټول ژوند په اوږدو کې ټاکنده نقش لري. د دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

عالم له انده که يو ماشوم په وړوکتوب کې خوښ او ازاد وساتل شي، بيا دغه ډول ماشوم د ټول عمر له پاره په خپل ځان متکي، باادبه او د ښه شخصيت خاوند روزل کېږي. خو بر عکس که د ماشومتوب لومړنۍ دوره له پامه وغورځول شي؛ نو دغه ماشومان ټول عمر په ګوښي توب، نااعتمادۍ او له شخصيته کمزوري پاتې کېږي.

په لنډه توګه ويلای شوو، چې د ماشومتوب د لومړيو مرحلو ځانګړنې او له ماشومانو سره په دې دوره کې سالم چلن او هغوی ته ځانګړې پاملرنه ارزښتمنه ده.

يوه بنسټيزه خبره چې مور ټول ورته بايد ځير شو، دا ده چې د ژوند لومړنۍ زده کړې د يوکس پر کړو وړو، شخصيت او خوی کې تر بل هرڅه زيات اغېزمنې وي؛ نو مور پلار او خپلوان بايد دې ټکي ته پوره توجه وکړي.

هغه اغېزې چې مور او پلار او د کورنۍ نور نږدې غړي يې د يو ماشوم په ژوند او خوی خصلت کې اچوي د همېشنيو اغېزو ***(Foot Prints)*** په نامه يادېږي. ساينس دا څرګنده کړې ده چې دغه زده کړې د ماشوم په ژوند کې ټاکنده او همېشنۍ اغېزې لري. د بېلګې په ډول د کنجوسو او شومو کورنيو ماشومان هم اکثره کنجوس او شوم وي.

په دې وسيله د مور و پلار او کورنۍ د ټولو غړيو پاملرنه دې ارزښتناکې مسئلې ته را اړول غواړو، چې دوی بايد په دې حساسو شېبو او پړاوونو کې خپل نقش، د هغې ارزښت او اغېزې اړينې وبولي. دوی بايد خپل ټول کړه وړه د خپلو ماشومانو سمې ودې ته داسې را وګرځوي چې د هغې په سم پرمختګ او روزنه کې اغېز ولري او د ټولو هغو خبرو، کړو وړو په کلکه مخنيوی وکړي، چې د يو ماشوم د سپکاوي او ناسمې لارښوونې لامل ګرځي. د دې تر څنګ غواړم تاسې ځوانانو ته چې په نږدې راتلونکې کې به د بچيانو خاوندان شئ، د دې سپارښتنه وکړم چې تاسې هم په دې برخه کې خپلې دندې او مسووليتونه د يو مهربان پلار او مور په توګه وپېژنئ او هغه اړينې وګڼئ او په درسته توګه يې تر سره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هغه دندې دي چې ډېر ماشومان یې له کوچنیوالي څخه تر پاخه عمره (۳۰کلنۍ پورې) له خپل چاپېریال څخه ترلاسه کوي. زموږ هیله داده چې ځوانان او د دوی کورنۍ باید د ژوند په دې بنسټیزه موده کې د خپلو دندو په جدیت او د هغو په اغېزو چې یې د یو ماشوم په راتلونکې ژوند کې په هر اړخیزه توګه لري، خبر او د هغې ټولو باریکېو ته ځیر وي. هر ځومره چې مور و پلار او د کورنۍ غړي په یو ماشوم کې د پوهې، ځواک، جرات، ملاتړ، اعتماد او باورکولو روحیه په کلکه توګه وهڅوي، هماغومره به ماشوم پر خپل ځان متکې، هوښیار، زړه ور او باتربیه وي.

که د یو ځوان په توګه تاسې په دې برخه کې د خپلې کورنۍ، ښوونځي، خپلوانو او د کور کلي د خلکو نیمګړتیاوې ګورئ؛ نو دا به ډېره ښه خبره وي چې په یو اخلاقي جرئت سره د هغې په وړاندې ګامونه واخلئ. د بېلګې په ډول که ستاسې پلار، مور او یا د کورنۍ کوم بل غړی، تاسې ته سپکه خوله وخوځوي؛ نو په ډېر درناوي ورته ووایئ چې (پلارجانه! مورجانې! کاکا یا لالا! دغه ډول خبرې زما پر شخصیت منفي اغېز اچوي او ستا له شخصیت سره هم ښې نه برېښي. که مهرباني وکړئ له داسې سپکو الفاظو څخه ډډه وکړئ دا به ښه وي.) داسې مودبانه چلند به نه یوازې هغوی پر خپل دغه منفي عمل پښېمانه کړي؛ بلکې تر دې وروسته به هغوی ستاسې شخصیت ته په ځانګړې ارزښت قایل وي. په دې برخه کې مور او پلار او د کورنۍ نورو غړیو ته هم توصیه داده کله چې وګوري چې د دوی ماشوم کوم وران کار کوي؛ نو د دې پر ځای چې ور ته غوسه شي او بدې خبرې ورته وکړي، په کار دي چې ورته ووایي: (ګلالۍ جانه! دغه کار ستا له شخصیت سره ښه نه ښکاري. دا مه کوه). نو له دې لارې تاسې هغه ته وایئ چې ته د یو شخصیت لرونکې یې؛ نو بیا به هغه همېشه کوښښ کوي چې خپل دغه شخصیت وساتي.

دویم: فعاله او بشپړه زده کړې یا ***(Active learning)*** **:**

دا هغه زده کړې دي چې ماشوم یې له خپلې مور، پلار د کورنۍ نورو غړیو او ښوونځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځخه په ارادي ډول زده کوي.

د انسان عمر زيات او د عمر هره مرحله ځانته ځانګړي وجايب او دندې لري چې د هرې مرحلې وجايب بايد په خپل وخت کې د پام وړ وګڼل شي. که دغه وجايب په خپل وخت او په رښتينې توګه تر سره نه شي؛ نو بيا د هغې معاوضه ګرانه او حتا ناممکنه وي.

کوچنيوالى او ځواني د زده کړې او ښه شخصيت د جوړېدو ځانګړې مودې دي. زده کړې ته پوره پاملرنه په ماشومتوب او ځوانۍ کې دوه بنسټيز عوامل لري:

لومړي: د کوچنيوالي او ځوانۍ دوره د نړۍ او چاپيريال په اړه د زده کړې ښه مرحله ده. دا هغه حساس وخت دی چې يو انسان په خپل ژوند پورې د اړوندو څېړونو ځانګړی ځواک لري؛ نو په همدې وخت کې کولای شئ چې د بېلابېلو څيزونو، وسايلو او سامان الاتو په تخنيکي او وظيفوي اړخونو ځان پوه کړي؛ نو د ټولو اړوندو شيانو په اړه ځانګړي او ژور معلومات زده کوي. علمي تحقيقاتو دا ښودلې ده، چې ماشومان تر ۷ کلنۍ پورې څومره شيان زده کولای شي په پاتې ۷۰ کلونو کې بيا هاغومره نشي زده کولای؛ نو بايد دا وخت بلکل ضايع نشي او ورڅخه جدي ګټه واخيستل شي.

څرنګه چې په دې مرحله کې د ماشوم ماغزه د تجسس، تفکر او ارزيابۍ په حال کې وي؛ نو له همدې کبله دوی له ځان څخه عجيبې غريبې پوښتنې کوي، مثلا لمر ولې له ختيز لوري راخيژي؟ او ولې په لويديځ کې لوېږي؟ اويه ولې ټول عمر روانې وي؟ برېښنا څرنګه توليدېږي اوڅنګه رڼا او انرژي ورکوي؟

هر ماشوم په خپل ذهن کې دغه ډول په زرګونو پوښتې. دوي غواړي چې ځانونه په هر څه پوه کړي. کله چې يې د پلار بايسکل، موټر او يا ماشين ويجاړ شي او هغه يې جوړوي؛ نو ماشوم ورته ډېر ځير وي چې ځان په هغې پوه کړي؛ نو که له يوې خوا ماشوم په دې عمر کې زيات شيان زده کوي له بلې خوا په همدې عمر کې ماشوم د هغې زده کړې له پاره ښه ماغزه، فکر او ارامه حافظه هم لري، ځکه چې په دې وخت کې دی له يوې خوا د جنسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

غرايزو تر اغېز لاندې نه وي راغلی، چې هغه يې بې لارې کړي، سترګې او فکر يې هغې خوا او دې خوا ته مصروف کړي. له بلې خوا د کور کورنی، ښځې او بچېانو د مسوليتونو، د کور له نفقې پيدا کولو او داسې نور مسووليتونو څخه هم فارغ وي، چې په دې توګه ددې له پاره هم په دماغي توګه او هم د وخت له پلوه د دې کافي فرصت او شرايط وي چې هرڅومره کولای شي هغومره زده کړه وکړي او څومره چې دې د ژوند په بېلابېلو اړخونو ښه پوه شي، نو بيا د ژوند په بېلابېلو برخو کې ښه تصميمونه هم نيولای شي.

خبره مو د زده کړې، تعليم او تربيې کوله. غواړم ستاسې پاملرنه د تعليم تر څنګ تربيې ته هم راوګرځوم. موږ افغانان بايد په دې وياړو چې پخوا به زموږ په ښوونځي هېواد کې د پوهنې وزارت د تعليم او تربيې د وزارت په نامه يادېده. که څه هم د امريکايانو د راتللو نه وروسته افغاني حکمرانانو هم په کورکورانه ډول د غربيانو د برنامو کاپي ګانې په افغانستان کې پيل کړې. حتا چې زموږ د تعليم او تربيې د وزارت نوم يې هم د تعليم وزارت په نوم بدل کړ؛ خو هيله من يم چې زموږ مشران به دې تېروتنې ته ژر په پام کې شي او د تعليم د وزارت نوم به بېرته د تعليم او تربيې په وزارت بدل کړي. زموږ د تعليم او تربيې د وزارت ځانګړنې دا وې چې زموږ په ښوونځيو کې به زده کوونکو ته د ساًينسي او مدني علومو تر څنګ د تربيې، اخلاقو، ښه کرکټر او شخصيت زده کړې هم ورکول کېدې. که له يوې خوا زموږ مور او پلار موږ ته د معلم او استاذ د ادب او حقوقو سپارښتنه کوله؛ نو له بلې خوا بيا زموږ استادانو او معلمينو هم په ښوونځي کې موږ ته د مور او پلار د ادب او حقوقو او د مشرانو او کشرانو د احترام او مينې زده کړې راکولې. د دې دواړو خواوو همکارانه لارښوونو زموږ له ماشومانو څخه با شخصيته، اخلاقي اوګټور ځوانان جوړول.

متاسفانه په غربي نړۍ او په تېره بيا په امريکا کې په ټولو ښوونځيو کې يوازې د ساينسي او مدني علومو تدريس کېږي او په دې هېوادونو کې د اخلاقي زده کړې برخې نشته. د اخلاقي زده کړو نشتوالی د دې باعث شوی دی، چې په دې ټولنو کې ډېر شمېر ځوانان د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ضعیف کرکټر او اخلاقي معیارونو لرونکې دي. په نتیجه کې دوی د تل له پاره له یو لړ زیاتو اخلاقي او اجتماعي ستونزو سره مخ دي. زه د یوه پوه او وطنپال افغان په صفت د خپل هېواد ددغه لوړ او عالي خصوصیت قدرداني کوم او له تاسې ځوانانو نه دا غوښتنه کوم چې د خپلو ساینسي او مدني زده کړو تر خوا د تربیوي زده کړو اړخونو ته هم کلکه پاملرنه وکړئ، چې د خپل شخصیت او کرکټر د سالمې روزنې له لارې په خپله ټولنه کې د یوه سالم او د قدر وړ شخصیت په توګه تبارز وکړئ، او خپل یو ځانګړی هدف غوره کړئ. زه د هېواد د تعلیم او تربیې له مسوولینو څخه هم په کلکه دا غوښتنه کوم چې له یوې خوا دې دوی د تعلیم وزارت نوم بېرته د تعلیم او تربیې په وزارت بدل کړي او له بلې خوا دې د ځوانانو د سالمې تربیې په برخه کې د ټولو درسي موادو په هر اړخ کې دې د تربیې او د سالم پرمختګ او نمو معیارونه په اساسي توګه په پام کې ونیسي. تر هغه ځایه چې زه خبر یم، په دې وروستیو وختو کې د امریکا د نبراسکا پوهنتون یو شمېر کارکوونکو په ډېره بېرحمانه او بې مسوولانه توګه زموږ د هېواد تعلیمي نصاب د پردو د خوشحالولو په غرض تبدیل او خراب کړی دی. د نبراسکا پوهنتون دغو غوره مارانو سره له دې چې دا منله چې د یونسیف له خوا جوړ شوي تعلیمي نصاب د نبراسکا د پوهنتون د نصاب په پرتله ډېر ښه او منظم و؛ خو له دې سره هم دوی د نبراسکا نصاب برتر وګاڼه او د هېواد د تعلیم او تربیې له پاره یې هغه رسمي کړ.

دا د ډېر تاسُف خبره ده چې زموږ د بچیانو تعلیمي نصاب د سیاسی ملحوظاتو ښکار کېږي. دا د پوهنې د وزارت مسوولیت دی چې د داسې تباه کوونکو مداخلو مخه ونیسي.

د تعلیم او تربیې په برخه کې یوه ډېره په زړه پورې کیسه رایاده شوه، غواړم له تاسې سره یې شریکه کړم.

د طب پوهنځي د څلورم ټولګي په ازموینه کې یو استاذ د پینځو پوښتنو په لړ کې یوه پوښتنه داسې کړې وه: ستاسې د لیلیې د اشپز نوم څه دي؟ او استاذ دې پوښتنې ته ۲۵ نومرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړې وې. البته د دې په وجه يو ډېر شمېر محصلين ناکام شول، او محصلينو شکايت وکړ. چې دا پوښتنه خو په طب پورې هېڅ اړه نه لري. استاذ ورته وويل: طب د انسانانو خدمت کول دي. دغه سړی چې د پينځو کالو راهيسې يې ستاسې خدمتونه کړي دي او تاسې د دې په قدر او ارزښت نه پوهېږئ، تاسې د طبابت کولو حق هم نه لرئ.

دا د هغو افغانانو مسووليت دی چې په بهر کې يې وخت تېر کړی وي او د لويديزو ټولنو په منځ کې يې ځينې مثبت ټکې موندلي وي؛ نو دوی بايد دا مسئله له خپلو هېواد والو سره شريکه کړي. د دې خبرې معنا به دا نه وي چې ګوندې د لويديزې نړۍ ټول شيان تر موږ ښه او بهتر دي. که له يو پلوه زموږ هېواد د ښوونې او روزنې په ډګر کې له ډېرو نيمګړتياوو سره مخ دی؛ خو له اخلاقي پلوه بيا زموږ ښوونځيو زموږ د ماشومانو په سالمه روزنه کې ډېره مرسته کړې ده. دا چې زموږ د روزنې ځيني اړخونه نيمګړي دي دا د پوهو او هېوادپالو افغانانو مسووليت دی، چې د خپل کلتور دغه منفي اړخو نه هېوادوالو ته په ګوته کړي او د نورو نيمګړتياوو د سمونې له پاره يې اړينې لارښوونې وړاندې کړي. ما له يو شمېر هغو افغاني ځوانانو سره چې اوس په اروپا او امريکا کې اوسېږي، د دوی د ژوند د بېلابېلو پړاوونو په برخه کې مرکې وکړې، چې د خپلې ټولنې نيمګړتياوې درک او د هغې د سمون په لټه کې اړين وړانديزونه وړاندې کړم. دا راته جوته شوې ده چې لويديز ته تر تللو وروسته د دغو ځوانانو ډېري (اکثريت) د خپل کولتور له نيمګړتياوو ښخه خبر شوي دي. د بېلګې په ډول: په پخوانيو کلونو کې به زموږ د استادانو دا عادت و چې يو زده کوونکي به درس نشو زده کولای او يا به ښوونځي ته ناوخته ورته، نو هغه به يې په لښتو واهه او کله نا کله به ځينو ناپوهو استادانو ور ته داسې دردوونکې سزاوې هم ورکولې چې ورسره به د ماشوم شخصيت ويجاړېده. د بېلګې په ډول ځينې معلمينو به متعلم ته بوټ په خوله کې ورکاوه. دا هغه منفي بېلګې دي چې بايد ويې غندو او د له منځه وړلو له پاره يې مبارزه وکړو؛ ځکه دغه رنګه سزاوې د ماشومانو روحيه او شخصيت وژني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰ - اسلامې زده کړې، د هغې اهمیت او اثرات یې:

لومړی شی چې د دین په اړه باید ووایو دا دی چې دین د ټولنې د نظم او نسق له پاره د لوی خدای جل جلاله له خوا هغه رالېږل شوي اصول دي چې د خلکو په منځ کې د مینې، محبت، اعتماد او همکارۍ او یو د بل له ضرر نه د ساتلو په خاطر رالېږل شوی دی. او د ادیانو په منځ کې بیا د اسلام مقدس دین په ډېره روښانه توګه تر ټولو نورو ادیانو په فوق العاده کامل، اجتماعي عدالتي او د ګټو نه ډک دین دی.

باور وکړئ چې د اسلام پر مقدس دین زما عقیده هلته لا غښتلې شوه چې زه امریکا ته ولاړم. په امریکا کې ماته د دې لار هواره شوه چې د اسلام مقدس دین له نورو ادیانو سره پرتله کړای شم. زه هلته د بېلابېلو ادیانو عبادت ځایونو ته لاړم، او د دوی له عالمانو او مشرانو سره مې ازادې خبرې وکړې. نو له نورو ادیانو سره په پرتلې ما ته دا لا ښه جوته شوه چې سره له دې چې هر دین ځانته ځانګړي اصول لري او ټول ادیان په بنسټیز ډول یو له بل سره یو شان دي؛ خو په یو څه ځانګړنو کې سره توپیرونه لري. د ټولو دینونو اساسي پیغام دا دی چې هر انسان باید په ټولنیز ډول نورو ته ګټور وي. خو د اسلام مقدس دین، تر نورو دینونو په ټولنیزه برخه کې لا زیات غني دین دي. له ما سره ددې هیله ده چې د اسلام د مقدس دین په ټولنیز اړخ یو ځانګړی کتاب ولیکم. په لنډه توګه دا ویلای شم چې د اسلام د مقدس دین ټول بنسټونه، احکام او مناهي هر یو پر خپل ځای ځانګړي ټولنیز ارزښتونه لري.

که موږ د اسلام د مقدس دین پینځو بنسټونو او یا ستنو ته پام وکړو، دا بنسټونه له اسان نه پیلېږي او تدریجا سختېږي، او په همدې توګه د هغې ګټې هم له فردي ګټو نه پیل او پر پراخو ټولنیزو ګټو بدلېږي. د بېلګې په ډول د کلمې مبارکې ویل او قبلول یو اسان او فردي عمل دي او د هغې ګټې هم په زیاته کچه شخصي دي؛ خو لمونځ بیا تر هغې یو څه ګران

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار، او په هغې کې پر عقیدې سربېره د فزیکې کړاو او زحمت اړتیا هم وي، نو د هغې گټې هم لا زیاتې ټولنېزې دي. او بیا روژه ده، چې دا بیا پر فزیکې کړاو سربېره پر نفس، گېډه او خواهشاتو هم د یو ډول لاسبری دی. نو په دې توگه د هغې گټې هم له ځاني گټو نه ور اخوا او په ټولنه کې په بېوزلیو خلکو پورې اړه لري. او بیا خو زکات ورکول تردې هم اوچت او په مادي ډول ستره قرباني ده، په دې توگه د هغې گټې نورې هم لا زیاتې او په ټولنه کې په لا زیاتو او ډېرو بېوزلو خلکو پورې رسیږي او بالاخره، د کعبې شریفې زیارت له مادي او فزیکې قربانیو سره تړلی او له ټولنیز پلوه دا د ټولې نړۍ د مسلمانانو تر منځ د یو نړۍ وال کانفرانس ارزښت لري. تر ټولو په زړه پورې خو لا داده چې د حج په مراسمو کې د نړۍ له گوټ گوټ نه ټول خلک په یو ډول لباس (احرام) کې حج ته راځي. او ددې بنسټیزه موخه داده، تر څو خلکو ته ددې درس ورکړي چې د نړۍ بډایان پر خوارانو کوم تفوق نه لري.

د اسلام د مقدس دین د ډېرو نورو ښیگڼو تر څنگ یو هم د اسلام د مقدس دین د لمانځه گټې دي. ما ډېر وخت له بېلابېلو ملایانو نه د لمانخه د رکعتونو په باره کې پوښتنې کولې، خو هیڅچا راته د قناعت وړ ځواب رانه کړای شو. ما د خپلې څېړنې په لاسته راوړلو کې دا ومونده چې د لمانځه رکعتونه او وختونه ټول په ډېر ساینټیفیک ډول برابر شوي دي. د بېلگې په ډول، سهار کې لمونځ ددې له پاره دی چې له خوب نه د راپاڅېدو وروسته باید چې سړی ځان پاک کړي او د اودس په کولو سره یوازې څلور رکعته لمونځ وکړي چې پرې د کار ناوخته نه شي. بیا د سهار له لمانځه نه تر غرمې پورې لمونځ نه وي، ځکه چې خلک باید کار وکړي؛ خو له دې کبله چې ٤- ٦ ساعته کار وکړي، نو بیا ورته د ډوډۍ خوړلو او څه دمې اړتیا شي؛ نو د دې له پاره چې د کار مکروبونه یې لرې کړي وي؛ نو بیا اودس وکړي، او له دې کبله چې د غرمې یې ډېره ډوډۍ خوړلې وي، نو باید دې چې لس رکعته لمونځ وکړي. او بیا د غرمې تر ډوډۍ وروسته د ٤- ٦ ساعتونو له پاره کار کوي، او

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې بیا له کاره رخصت شي، نو ددې له پاره چې د کار مکروبونه له ځان سره کور ته یونسي، باید چې اودس او لمونځ وکړي. او ددې له پاره چې د کور پرې ناوخته نه شي نو یوازې ٤ رکعته لمونځ باید وکړي. او چې کله کورته ورشي باید چې له خپلي کورنۍ او بچیانو سره لوبې وکړي او چې کله له لوبو څخه وزګار شي، نو باید چې د لوبو مکروبونه هم لرې کړي، او ژر ژر پینځه رکعته لمونځ وکړي او بیا چې د شپې ډېره ډوډۍ وخوري، نو باید ۹ رکعته لمونځ وکړي او بیا ددې له پاره چې پوره ارام او خوب وکړي، نو د ۹ نورو ساعتونو له پاره بیا لمونځ نشته. زه ځوانانو ته په کلکه سپارښتنه کوم چې باید تل لمونځونه وکړي ځکه په ښه او سمه بڼه د لمونځ کول د بدن له پاره بشپړ ګټور او تر ټولو تمرینونو ښه تمرین دی. نو زه وړاندیز لرم چې لومړي باید پلرونه، میندي او نور خپلوان د اسلام د مقدس دین په ټولو مثبتو او ټولنېزو اړخونو خپل ځانونه ښه پوه کړي او په عملي توګه هغه پر خپل ځان عملي کړي او بیا د اسلام د مقدس دین دغه مثبت اړخونه خپلو بچیانو ته تدریس کړي، چې په دې توګه د خپلو ماشومانو له پاره د یو مثبت لارښود نقش ترسره کړای شي.

۲۱ - د تعلیم او تربیې په اړه مشورې:

یو بل ټکی چې د زده کړې په برخه کې یې یادول او پر هغې ټینګار کول ډېر اړین بولم، هغه دادی چې هر څه زده کول د ژوند له پاره ځانګړې ارزښت لري.

بهترینه زده کړه هغه ده چې یو ماشوم یې د دې له پاره وکړي چې دا به زما په درد وخوري، نه دا چې زه یې باید زده کړم چې په ازموینه کې بریالی شم. هر هغه څه چې تاسې یې ددې له پاره زده کوئ چې په ژوند کې به مو په درد وخوري، هغه به مو بیا هېڅکله له یاده ونه وځي، هغه څه چې تاسې یې یوازې د ازموینې له پاره زده کوئ، د ازموینې تر مهاله به مو هم په یاد پاتې نشي.

په دې برخه کې زه د محترمو معلمینو او استاذانو پاملرنه یو ټکي ته را اړوم او هغه دا چې کو ښښ وکړي د هر درس له ورکولو نه دمخه هغه موضوع ته د ځوانانو له ژونده سره اړیکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړي، یعنې د دې موضوع زده کول ولې مهم او څرنګه به هغه د ده په ژوند کې په کار راشي. پر موضوعاتو د پوهېدو د ښه اغېز په اړه دوه بېلګې له تاسو سره شریکوم:

لومړی: زه لا په ښوونځي کې نه وم شامل شوی چې موږ یو کورنی معلم درلود، چې عبدالروف خان نومېده او هغه زما مشر ورور او زموږ په کورنۍ کې له ما نه مشرانو هلکانو ته له وخت نه وروسته سبق وایه. زه به پینځه کلن وم یوه ورځ نوموړي استاد وویل چې: (شمېر زده کول تاسې هوښیاروي او بیا به تاسې څوک نشي غولولای.) دې خبرې له شمېر زده کولو سره زما مینه پیدا کړه، چې په یوه اوونۍ کې مې تر ۱۲ پورې شمېر لیکل او لوستل زده کړل. نو چې کله په ښوونځي کې داخل شوم که څه هم زه ډېر ورکوټی وم او زما نور ټول ټولګیوال تر ما غټان ول؛ خو زه له هماغې لومړۍ ورځې راهیسې په حساب کې تر ټولو دمخه وم، او د خپل ښوونځي غښتلی او تکړه زده کوونکی او بیا د لېسې په دوره کې هم د نورو مضمونو تر خوا د حساب او الجبر په مضمونونو کې تکړه ز ده کوونکی وم. د همدې ښه بنسټ په برکت ما په حساب کې څلور اختراعات هم تر لاسه کړل، چې په نړۍ کې منل شوي دي او د امریکې د کانګرس په کتابتون کې هم دغه اختراعات زما په نامه ثبت دي.

دویمه بېلګه یې د اتم ټولګي د فزیک په مضمون کې د محدبو او مقعرو هېندارو مسئاله وه، استاذ موږ ته ویلي وو چې (دا همدا قوانین دي چې د سترګو د عینکو د جوړېدو سبب شوي او ړانده خلک کولای شي د همدې علم په مرسته لیک ولولي.) زه دې مسئالې د فزیک دغې برخې ته دومره وهڅولم چې زما همدا اوس (٤٠کاله وروسته) هم په یاد دي چې ما هغه مهال د خپلو ځمکو په یوه برخه کې تر یوې ونې لاندې په یوه چوتره کې دغه هېنداريې رسمولې او له هغې څخه د وړانګو په تېرېدو سره مې د عکس د تولید فورمولونه زده کول او هغه فرمولونه مې نن هم په یاد پاتې دي.

نو دا یوه خورا ارزښتناکه موضوع ده چې هر ښوونکی باید د خپل ورځني درس اړیکه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کوونکيو په ژوند پورې ونښلوي او زده کوونکي پر دې وپوهوي چې د دې موضوع زده کول به څرنګه د هغوی په ژوند کې په کار راشي. کله چې زده کوونکي پر دې اصل پوه شول او د هغې درس زده کولو ته ځير شول؛ نو بيا يې هغه درس تر عمره پورې زده او د هغې تحليل، ارزيابي او کارول به يې ور ته ډېر اسان وي. نو په دې برخه کې زما توصيه داده چې د ځوانانو د ژوند لومړنی مسووليت د دوی زده کړې او په ټولو درسي توکو د ځانونو ښه پوهول دي. باور وکړئ که تاسې د لومړي ټولګي درس په ژوره توګه ولولئ، نو دويم ټولګی به درته ډېر اسان وي او ټول عمر به د ښوونځي له لوست او زده کړې نه خوند اخلئ او ازموينو ته به درته چمتوالی اسان او بې انديښنې وي.

ددې يو ښه مثال هم دادي چې د محمد اسماعيل په نوم يو استاد يو وخت زما ميرمنې ته د انګليسې ژبې درس ورکاوه. دغه استاد ځني داسي ښه او اړوند مثالونه استعمالول، چې هغي سره به شاګرد هغه موضوع ډېره ښه زده کولای شوه. د مثال په توګه، دي استاد، ددې له پاره چې شاګرد ته د څلورخواو يو ښه مثال ورکړي، نو ده د **NEWS** د کلمې نه ګټه اخستله. او هغه يي داسي تشريح کوله. **N** د **North**له پاره ، او **E** د **East**له پاره ، **W** د **West** له پاره ، او**S** د **South**له پاره غوره شوي، چې بايد د هري خوا نه خبرونه پکې شامل وي. دا يو ډېر ښه مثال دي.

بل مثال يي دادي چې ما يو وخت د پښتو ژبي درس ورکاوه. ددې له پاره چې خپل شاګردان په دي پوه کړم چې د پښتو کوم توري دي چې هغه په اخر کې د بل توري سره نښي يوځاي کېداي. څدنګه چې دا توري د (ا، ر،د،و) توري، او ددوي پوري مربوط توري لکه(ا، د، ذ،ډ، ر، ز، ژ، ړ، ږ،او و دي) نو ما داسي يو مثال ورته راوويست چې. اردو، عسکرو ته وايي، او عسکر نه غواړي چې د شا له خوا دي وريوري څوك ونخلي، نو دا توري هم د شا له خوا د بل توري پوري نه نښلي. چې دي طريقي زما شاګردانو سره ددې موضوع په زده کړه کې ډېره ښه مرسته وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درس د زده کړې په برخه کې یو بل مهم اصل له تاسې سره شریکول غواړم او هغه دادی. کو ښښ وکړئ چې درس هاغه وخت ولولئ چې ماغزه مو ارام او استراحت موکړی وي. په ځانگړي ډول د سهار له خوا وختي د سبق ویل ډېر گټور دي. ځکه چې په دې وخت کې دماغ تازه او په یوې موضوع پوهېدل اسان وي او په دې وخت کې د هرې موضوع لوستل هم تر زیات وخت پورې په حافظه کې پاتې کېږي. غواړم په دې برخه کې خپله یوه کېسه در سره شریکه کړم:

زما په یاد شي چې ما به د خپل ټول تعلیم او تحصیل په موده کې تل سهاري سبق لوسته. زما ډېر ملگري او ټولگیوال به د شپې تر ناوخته ناست وو او درسونه به یې لوستل او زه به وېده کېدم، خو زه به سهار وختي پاڅېدم، دوی به ویده وو ما به یوساعت یا یو نیم ساعت درس ولوست. خو کله چې به د ازموینو نومرې راووتې، نو ما به له خپلو ملگرو څخه ښې نومري وړلې، دوی به هک پک وو . ولې اصلي لامل یې دوه شیان وو: لومړی دا چې ما به د شپې پوره ارام او خوب کاوه او سهار وختي به راپاڅېدم، بهر به لاړم هوا به تازه وه او شا او خوا به هم چپه او چوپتیا وه، زما فکر او ماغزه به سبق ته ښه چمتو وو؛ نو که به ما لږ وخت سبق ولوست نو هغه به مې په ښه توگه په مغزو کې پاتې کېده.

دویم لامل یې دا و چې ما به هره ورځ نه یواځې د تېرې ورځې درس پر هماغه ورځ تکراراوه؛ بلکې په لنډ ډول به مې د سبا ورځې درس هم یو ځل کوت. چې دې لنډې کتنې به له ما سره مرسته کوله او کله چې به معلم د هغې موضوع تشریح کوله؛ نو زه پرې په ټولگي کې پوهېدای شوم. کله چې به بیا له ټولگي راغلم، نو اړونده موضوع به مې تکراروله، هغه موضوع به مې د تل له پاره په ژوره توگه حافظې ته سپارله؛ نو زه له هر ځوان څخه غوښتنه کوم چې:

۱. خپل درسونه د سهار له خوا وختي ولولي.

۲. د هرې ورځې درس له ټولگي نه د فراغت پر مهال تکرار کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د سبا ورځې درسي موضوع یو ځل مخکې له مخکې ولولي.

٤. هرڅه چې لولئ پر دې فکر وکړئ چې دا موضوع به څرنګه زما په ژوند کې مرسته وکړي. زده کوونکي دې سبق د ژوند د اړتیا له پاره ولولي نه دا چې په ازمونه کې د بریالیتوب له پاره .

۵: کله چې ستړیا درک کوئ، سبق بس کړئ. یا استراحت وکړئ او یا هم د لوبو او ساعت تېریو په سرته رسولو، خپل دماغ تازه، ځان غښتلی او چمتو کړئ.

۶: ژوند یواځې سبق ویل نه دي، د سبق تر څنګ په سپورټي لوبو او تمریناتو ځانونه روږدي کړئ. دا ستاسې له روغتیا، پیاوړتیا جرئت او حافظې سره ډېره مرسته کوي. د دې تر څنګ کېدای شي چې یو کامیاب او وتلی لوبغاړې شې، په سپورټي لوبو کې مشغولېدل، تاسې له یو لړ منفي او بدو کارونو څخه هم ژغورلای شي.

۷. د سبق او سپورټ تر څنګ کوښښ وکړئ چې په یوه هنري برخه کې هم تشبث، لاسبری او لېوالتیا ولرئ. د موسیقۍ یوه اله زده کول، د سندرو ویل، او اورېدل، اتڼ زده کول، انځور ګري، نقاشي، لیکګري او داسې نور نه یوازې د فکر له ښه والي سره مرسته کوي؛ بلکې ستاسې صحت، شخصیت او په ټولنه کې ستاسې د پېژندګلوۍ ښـــه وسیله کېدای شي.

۸. د درس تر څنګ یو څه وخت په خپل چاپیریال کې ثوابي، ټولنیزو او داوطلبانه کارونو ته هم ورکړئ. کوښښ وکړئ چې د جومات، روغتون، ښوونځي او کور کلي په پاکوالي او نورو خدمتونو کې د مخکښ او خدمتګار په څېر واوسئ. کوښښ وکړئ چې په اوونۍ کې له ۵ نه تر ۱۰ ساعتو پورې رضاکارانه کارونه تر سره کړئ.

۹. د تعلیم پر مهال تر ټولو ښه کار به دا وي چې په لاندینو ټولګیو کې داوطلبانه درس ورکړئ او یا هم له یو یا څو ماشومانو سره تر وخت وروسته په کورونو کې درس ووایئ. نورو ته ورښوول د زده کړې بهترینه لار ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰. دنورو په کاغذونو او کتابونو کې بې اجازې لاس مه وهئ:

ټولو پلرونو، ورونو، خویندو او ځوانانو ته په کلکه سپارښتنه کېږي چې حتی دخپلو بچیانو کتابونه او شخصي شیان ونه ګوري. داځکه چې د هرچا شخصي شیان ځانته یو محرمیت لري که تاسې دهغو په شیانو کې ې لاس ووهئ نو ممکن چې هغوی هم ستاسې په شیانو کې لاس ووهي.

۱۱. دچا کاغذ او خط او یا نور شیان بې اجازې مه لولئ. که مو دکوم شي دلوستلو ځانګړې مینه او علاقه درلوده، نو لومړی دهغه شخص نه اجازه واخلئ او بیا یې ولولئ.

۱۲. که ستاسې ملګرې او دوست یا خپلوان کوم ښایسته څیز اخیستی وي، هغه دې ته مه هڅوئ چې هغه څیز تاسو ته درکړي. مثلاً ځنې کسان چې یو ښه شی وګوري نو بیا وایې چې (واوا، دغه شی خو زما ډېر خوښ شو) چې دا ښه خبره نه ده ځکه چې هغه شخص دې ته اړ کوي چې هغه څیز تاسې ته درکړي. ښه به دا وي چې ددې په عوض داسې وویل شي چې (واوا، دا ډېر ښایسته قلم دی، او یا داچې دا قلم له تاسو سره ښه ښکاري) نه داچه داسې ووایو چې (داقلم زما ډېر خوښ شو) ځکه چې ددوهمې جملې استعمال هغه سړی دې ته هڅوې روي چې باید تاسې ته یې درکړي.

۱۳. دخپل ژوند ټولو شیانو ته لکه سفرونه، مجلسونه، واده او نورو ته مخ کې له مخ کې تیاری ونیسی. پدې تیاری کې ټول هغه کارونه چې تاسی ئی باید دهغه کار دشروع نه مخ کې وکړي هغه ټول ولیکې، او بیا هغه کارو نه چې دهغه کار په اوږدو کې یي باید وکړي هغه بیل ولیکې، او هغه څیزونه چې یي باید دهغه کار نه ئی ورسته وکړي، هغه بیل ولیکې

.

دمثال په ډول: که تاسې یو سفر ته روان یئ نو ټول هغه شیان چې دسفر نه مخ کې باید تکمیل کړي، هغه بیل ولیکې او دسفر نه مخ کې دهغی په کولو او عملی کولو لاس پوري کړی. بیا هغه کارونه چې تاسې یي باید ددی سفر په اوږدو کې وکړې هغه بیل ولیکې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداراز هغه کارونه چې دسفر نه وروسته یې باید وکړې هغه بیل ولیکې . خو دالست له ځان سره ولري چې دضرورت په وخت کې نوی مواد په کی ور اضافه کړای شي.
ددی لستونو مخکې له مخکې تهیه کول داګټه لری چې پداسی وختو کې اکثره سړی په ذهنی لحاظ تر فشار لاندی وی، او که دلست له مخی کارونه اجرا نه کړی، نو ممکن چې ځني کارونه او حتی ځنی مهم کارونه یی له یا ده ووځی. نو دغه لست سړی سره ددی کومک کوی چی سفر ته دتللو په وخت کې، دسفر په اوږدو کې او همدا راز دسفر نه د بیرته راتللو په صورت کې بیا هغه کارونه په داسی یوه منظمه توګه تنظیم کړي چې دهر کار له پاره به مناسب او ټاکلې وخت ولری او ترممکن حده به خپل کارونه تر سره کړې.

۲۲- د کتاب د لوستلو او ساتلو په اړه مشورې:
ـموږ او تاسې کله ناکله یو څه لولو او یا په ځینو ځانګړو مجلسونو، غونډو او مېلمستیاوو کې د ځینو پوهانو، علماوو او اغېزمنو خلکو خبرې اورو.   خو کله کله په هغې کې یوازې یو څو خبرې داسې وي چې د هغې زده کول او په سمه لاره د هغې کارول نه یوازې زموږ علمیت زیاتوي، بلکې په محفلونو او غونډو کې د هغې سم ویل په ټولنه کې د سړي د شخصیت د تثبیت او پېژندنې ښه شرایط برابروي.
ددې له پاره چې مو له دې اصل څخه په ښه توګه د تل له پاره ګټه تر لاسه کړي وي ښه به دا وي چې د هر کتاب، ورځپاڼې او مجلې تر لوستلو وروسته او یا هم د هر مجلس له خلاصیدو وروسته دغه ډول ځانګړې خبرې په خپلې ټاکلې کتابچې کې په ټاکلې برخه کې ولیکئ. د یادښتونو دغه غټه کتابچه باید پټه وساتئ او دننه یې پر څو څپرکو او برخو وویشئ. د کتابچې په پیل کې د څپرکو یو لیکلړ ولیکئ. د کتابچې پر ټولو مخونو باندې ګڼه ووهئ او تر هر څپرکي لاندې خپلې ټاکلې څرګندونې، معقولې او کیسې ولیکئ.
بېلګې، کیسې او متلونه ځانګړي ارزښتونه لري. د دوی راټولول، ساتل او مناسب کارول

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسې ته په هر مجلس کې د خبرو کولو له پاره ټاکونکي، جرئت او ښه شخصیت درکوي. لطفا دې اصل ته ځانگړې او جدي پاملرنه وکړئ. په دې برخه کې زما سپارښتنه داده چې د معلوماتو له پاره ځانگړې کتابچه او د لنډو کیسو او نورو ارزښتناکو خبرو له پاره ځانگړې کتابچه ولرئ.

د ماخذونو پر ځای کارول:

یو له هغه شیانو څخه چې ستاسې شخصیت په مجلسونو کې تر نورو لوړوي هغه د حوالو ورکول دي. حوالې په دوه ډوله دي:

الف: لیکلې حوالې:

په دې برخه کې تاسې د ځینو عالمانو، پوهانو د نظریاتو لنډېز د یوې ځانگړې موضوع په اړه ذکر کوئ. دا ډېره مهمه خبره ده چې لومړی تاسې د هغه عالم او لیکوال نوم پوره وپېژنئ او بل دا چې د هغې اصل خبره هماغسې چې ویلې یې ده ذکر یې کړئ. د نورو علماوو او شخصیتونو لیکلې حوالې ډېرې مهمې دي او دا ستاسې د لوستنې او معلوماتو کچه تثبیتوي. ددې له پاره چې دا کار مو په موفقیت تر سره کړی وي لاندې مشورې ارزښتناکې دي:

۱. کوښښ وکړئ چې په خپله ټاکل شوې رشته کې د عالمانو او لیکوالانو اثار ولولئ.

۲. د هر اثر د لوستلو پر وخت مهمې جملې په نښه کړئ، ښه به دا وي چې د یو کتاب تر لوستنې وروسته د هغه کتاب په اړه یوه لنډه، یوه یا دوه پاڼې لیکنه ولیکئ چې دا کتاب مو کله لوستی و، اصلي موضوع یې څه وه. پر تاسې یې څرنگه اغېز کړی او د دې کتاب د حوالې وړ معلومات او مقولې څه دي.

۳. د دې لنډېز له پاره یوه ځانگړې د یادښت کتابچه واخلئ او د هر کتاب تر لوستلو وروسته د هغه کتاب په برخه کې دغه لنډ معلومات په خپله ځانگړې کتابچه کې ولیکئ. همدا راز کولای شئ چې خپله د ماخذونو کتابچه پر څو بېلابېلو موضوعاتو ووېشئ او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرې موضوع په اړه حوالې په هماغه برخه کې ولیکئ. دا به د اړتیا پر وخت ستاسې کار ډېر اسانه کړي.

٤. زما به ځوانانو ته دا مشوره وي چې ځان ته یو داسې لیکلړ جوړ کړئ چې په کې خپل ټول لوستل شوي کتابونه، د لوستلو له نیټې او موضوع سره ثبت کړئ د بېلګې په ډول ستاسې لیکلړ به دا رنګه وي.

ګڼه: د کتاب نوم، د لیکوال نوم، د کتاب موضوع، د کتاب اثر، د کتاب یادښت د لوستنې نېټه، او نور

د بېلګې په ډول، زه په ۱۷ کلنۍ کې د پوهنتون محصل وم چې ما د اجمل خټک یو کتاب"دا زه یاګل وم" ولوست دې کتاب په ما کې د ثبات، مقاومت او مبارزې احساس دومره پیاوړی کړ چې همدا اوس هم په هماغې انرژۍ روان یم.

نو کله چې تاسې داسې یو لیکلړ ولرئ چې په کې مو د لوستل شویو کتابو نومونه او د هغو کتابونو مهم معلوماتونه او مقولې په لنډ ډول لیکلي وي؛ نو کولای شئ چې په ډېره اسانۍ هغه بیا وګورئ او د اړتیا پر وخت هغه ژر پیداکړای شئ.

٥. د هر کتاب په پیل یا پای کې د هغه لیکوال د نورو کتابونو لست هم وي. کوښښ وکړئ چې د خپلې خوښې د لیکوال له هغو لستونو څخه نور کتابونه غوره کړئ او ویې لولئ.

٦. کتاب مو چې واخیست ، بیا یې له لاسه مه ورکوئ او خپل ځان ته یوکتابتون ترې جوړ کړئ.

٧. د کتاب ډېر غله او دښمنان هغه ملګري وي، چې کتاب امانت وړي نه یې لولي او نه یې بېرته ورکوي. هیچاته کتاب د هغې د بیې له امانت ایښودلو پرته مه ورکوئ. که څوک غواړي چې ستاسې کتاب وړیا ولولي، دا ښه خبره ده، خو حتماً ترې د کتاب بیه، حتا یو څو روپۍ زیاتې ترې امانت واخلئ او چې کله یې کتاب بېرته راوړ بیا پیسې ورکړئ، یا ورته بل معادل کتاب ورکړئ. په دې برخه کې د هیچا مخ هم ونه کړئ. که نه نو ډېر ژر به

(c) ketabton.com: The Digital Library

موکتابتون له منځه ولاړ شي، او بيا به مو د کتاب اخيستلو مينه هم مخ پرکمېدو شي.

٨. کله چې مو کتاب تر لاسه کړ، سمدلاسه پرې خپل نوم وليکئ او يا پرې ټاپه ووهئ. پر کتاب د نوم ليکلو ښه ځای د کتاب اړخ دی، چې په اسانی سره کتل کېږي، او دا د کتاب له ورکېدو څخه تر يوه حده مخنيوی کولای شي. خو زما يو دريور محمد شفيق چې ډېر هوښيار ولې متاسفانه زده کړې ترې نيمگړې پاتې شوي دي ولې بيا يې داسې يو ابتکار اختراع کړی چې د کتاب په غاړه خپل نوم په يو ځانگړي مهارت ليکې چې ښکاري هم نه ولې کله يې چې په خاص شکل ونيسئ بيا نوم پرې لوستل کېږي.

٩. چې کله هم ممکنه شوه او د دې وخت مو ترلاسه کړ چې دې کتاب د ليکوال سره وگورئ نو دا کتاب ورته وړاندې کړئ او ترې غوښتنه وکړئ چې تاسې ته يې ډالی کړي.

١٠- بله لار چې تاسې کولای شئ د هغه له مخې موزونې ټوکې، مقولې او حوالې راټولې کړئ، هغه په مجلسونو کې د نورو خلکو له خوا د هغې ويل دي. لطفاکوښښ وکړئ چې د هر مجلس له پاره يوه ځانگړې کتابچه ولرئ او په کې په مجلس پورې تړلي ټول معلومات يو ځای درج کړئ. مثلا که ځينې وياندويان ځينې حوالې کاروي، نو هغه يادښت کړئ چې بيا يې د خپلو حوالو کتابچې ته ورسوئ او هلته يې ثبت کړئ.

١١. دا به ښه لاره وي چې داسې غونډو ته تر تللو دمخه خپله دغه د حوالو کتابچه ولولئ او ځينې اړونده حوالې له ځان سره يادښت کړئ او د اړتيا پر مهال يې وکاروئ. د عالمانو او مهمو شخصيتونو حوالې او د هغوی اغېزمن کارونه په مجلسونو کې ستاسې اغېز زياتوي.

ب: ژوندۍ حوالې:

کوښښ وکړئ چې له ځينې پېژندل شويو، سميه ييزو ، ملي او نړۍ والو شخصيتونو سره د ځانگړو موضوعاتو په اړه خبرې اترې وکړئ او د دوی د خبرو ځينې ځانگړي ټکې وليکئ او بيا هغه له نورو سره په خبرو او مجلسونو کې د حوالو په توگه وکاروئ.

د بېلگې په ډول: ما په __________نېټه له __________ سره ليدلي وو او هغه په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې برخه کې وویل. ــــــــــــــــ.

د داسې حوالو ورکول درې شیان تثبیتوي:

۱ــ دا چې تاسې یو متشبث شخص یئ او له داسې اوچتو خلکو سره مو لیدنې کتنې کړې دي.

۲- تاسې چې په کومه موضوع خبرې کوئ. په دې اړ مو ډېرکارکړی.

۳- د دې موضوع په اړه تاسې د یو پېژندل شوي سړي د خبرو او موضوع حواله ورکوئ دا ډول حوالې د مجلس ډېری غړي تر ډېره ستاسې د شخصیت، پوهې او ځواکمنۍ تر اغېز لاندې راولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم څپرکی

د ځوانانو د شخصیت په اړه دده کورنۍ او ښوونکو ته لارښوونې

۲۳ - کورنۍ ته لارښوونې:

په دې کې هېڅ شک نشته چې هر څوک غواړي چې د هغوی اولادونه په ټولنه کې د ښه شخصیت خاوندان وي. اجتماعي څېړنو دا ثابته کړېده چې حتا غله او نور ټولنیز مجرمین هم نه غواړي چې د هغوی اولادونه دې په ټولنه کې بې هویته او بې شخصیته وي. خو مشکل په دې کې دی چې زیاتره وخت د ناپوهۍ په وجه ځینې پلرونه او میندې بې له دې چې د خپلو خبرو او کړو وړو عواقبو ته متوجه شي، د خپلو ماشومانو شخصیتونه وژني او کله کله خو سره له دې چې دوی کولای شي د خپلو بچیانو د شخصیت په جوړونه کې لازمي او موثره ونډه واخلي، ولې دوی بیا له دې کبله چې یا د دې موضوع په ارزښت نه پوهېږي او یا هم ورته د شخصیت ورکوونې او شخصیت پالنې لارې چارې معلومې نه وي؛ نو دوی ډېر کله بیا په ناارادي توګه او یا هم د خپلو ناتوانیو په وجه دغه کار په درست ډول نه ترسره کوي، او په نتیجه کې یا د خپلو بچیانو شخصیت وژني او یا هم د دوی د شخصیت په جوړونه کې لازمي ونډه نه اخلي. نو د دې له پاره چې ددغه ډول پلرونو، میندو او وروڼو خویندو سره مو ښه مرسته کړي وي، دا کتاب مو ولیکه تر څو د دې کتاب د لوستلو له لارې یو شمېر وطنوال هغو مسوولیتونو ته چې دوی یې د خپلو بچیانو پر وړاندې لري په جدي توګه متوجه کړو. تر څو دوی خپل دغه مسؤلیتونه په درسته توګه ادا کړي.

په دې اړه والدینو ته زموږ لارښوونې دا دي:

۱- والدین باید پر دې پوه وي چې د دوی کړه وړه او خبرې هر څه د ماشومانو پر شخصیت

(c) ketabton.com: The Digital Library

اثر لري نو:

الف: ماشومانو ته بدې خبرې چې د دوی شخصيت ته صدمه رسوي (لکه چپ شه، خره، سپيه، او داسې نورې بدې خبرې) مه کوئ.

ب: د ماشومانو پر وړاندې يو بل ته او حتا د خپلو مخالفينو په اړه هم بدې خبرې مه کوئ.

ج: د ماشوم پر وړاندې دروغ مه وايئ او يا هم ماشومان پر درواغو ويلو مه روږدوئ. د مثال په توگه کله چې يو څوک راشي او ستاسې پوښتنه کوي، ماشومانو ته مه وايئ چې (ورته ووايه، چې نشته).

د. هېڅکله هم خپل ماشومان د دوی د ملگرو او نورو ماشومانو پر وړاندې مه تهديدوئ. حتا که دوی ډېر غلط کار هم کړی وي، صبر وکړئ او بيا ورسته ورته ځانته سزا ورکړئ.

ه. له ماشوم سره په خپلو وعدو کې احتياط وکړي. هېڅکله هم داسې وعده مه ورسره کوئ چې هغه نشئ تر سره کولای.

و. د ماشومانو پر وړاندې جنگ مه کوئ، او حتا چې په لوړ اواز خبرې هم يو له بل سره مه کوئ.

ز: د ماشومانو پر وړاندې يو بل ته مه په غوسه کېږئ، دا ستاسې ماشومان په روحي ناروغيو او بې جرئتۍ اخته کوي.

ح. ماشومانو ته هر وخت مه په غوسه کېږئ. اما دا په دې معنا نه ده چې ماشوم ته بايد د سره غوسه و نشي. په ځانگړيو وختونو کې ماشومان جدي دسپلين او غوسې ته ضرورت لري. خصوصا چې کله دوی کوم داسې کار کوي چې هغه د دوی صحت او سلامتيا ته صدمه رسوي؛ نو بيا ورته په کلکه غوسه کول پکار دي. خو دا غوسه بايد نه وهل وي او نه ښکنځلې کول، او يا کومه بده خبره کول. بلکې بايد ورته په جدي او لوړ اواز ووايئ، (چې مه کوه) او بيا ورته د دې علت توضيح کړئ، مثلا (خطرناک دی) يا (دا به دې مړ کړي). خو که تاسې ماشوم ته هر وخت غوسه کوئ، دا ستاسې د غوسې او قهر ارزښت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

اثر راکموي.

ط. د بچېانو پر وړاندې له خپلې مېرمنې او نورو بچېانو سره ځانګړې مينه وکړئ، دا کار ستاسې او ستاسې د بچېانو تر منځ د مينې، اعتماد او نېک باورۍ سبب کېږي.

د مور و پلار له مهمو وظايفو څخه يو هم له ماشومانو سره د مکتب د سبق ويل او تکرارول دی. دا خبره ستاسې او د ماشومانو ترمنځ مينه او علاقه ډېره زياتوي. حتا هغه پلار او مور چې ليک او لوست يې هم نه وي زده، که خپل ماشومان کېنوي او ورته ووايي چې زما په مخکې خپل سبق ولوله، دا د هغه ماشومانو سره ډېره مرسته کولای شي. له بلې خوا تاسې کولای شئ چې په خپلې موجودګۍ کې غټو ماشومانو ته لارښوون وکړئ چې له وړو ماشومانو سره سبق ولولي.

انعامونه:

خپل ماشومانو ته شاباس، افرين، او ښه هڅوونکي کلمات وکاروئ. هغوی ته ډالۍ او بخششونه په داسې وختونو او ترتيب سره ورکوئ چې د دوی له پاره حيرانوونکې او له توقع نه لرې وي. که ماشوم مخکې له مخکې پوه وي چې دوی ته ډالۍ ورکول کېږي، نو بيا هغه ډالۍ دومره اغېز نه لري. نو کوښښ وکړئ چې د هغوی ډالۍ دوی ته ناڅاپي او حيرانوونکې وي.

ستاينه:

مور او پلار بايد د بچېانو پر وړاندې ګډه پاليسي ولري. يعنې يو د بل خبره تقويه کړي. خو برعکس دا ډېر خطرناک عمل دی چې مور د پلار په مقابل کې او يا پلار د مور په مقابل کې د ماشوم پلوي کوي. بايد هر يو کوښښ وکړي چې د بل د تعليم او خبرې پلوی وکړي، ولوکه هغه په غلطه هم وي، خو وروسته دې بيا په دې اړه خبرې ورسره وکړي. او تر دې ښه طريقه به دا وي چې: که پلار په غوسه و او مور پوه شوه چې پلار په غلطه په غوسه شوی دی؛ نو په ډېر احتياط سره دې پلار را جدا او پوه کړي اما د ماشوم پر وړاندې دې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلار مخالفت نه کوي. دا موضوع ډېر ژور اثرات لري چې په ګټه او تاوان یې بیا وروسته موراو پلار پوهېدای شي. خو متأ سفانه هغه وخت بیا ډېر ناوخته شوي وي. د دې موضوع ښه شکل دا دی چې مور ماشومان له پلار نه یو څه وډاروي او ورته ووایي چې (دا کار مه کوه چې پلار دې خفه کېږي یا په غوسه کېږي) او پلار هم باید همدغه شان لاره په کار واچوي.

مینه، خندا او لوبې :

- له کوچنیانو سره مینه او محبت کول او له نورو خلکو سره په ورین تندي او خندا غږېدل په تاسې کې د مینې تخمونه کري.
- کوچنیانو ته په درنه سترګه وګورئ او مینه ورسره وکړئ. کله چې مو لږ وخت هم پیداکاوه، د خپلې کورنۍ او د کلي له ماشومانو سره لوبې وکړئ. پرېږدئ چې دوی لوبې وګټي، یعنې تاسې دوی ته لوبې بایلئ. ماشومان په درنو نومونو یادوئ.
- خپل ماشومان هېڅکله هم د هغوی د ملګرو او نورو خلکو پر وړاندې مه توهینوئ او تحقیروئ. ځکه دا کار د هغوی شخصیت او غرور وژني او بیا دوی د نورو خلکو د تحقیر وړ ګرځي او دوی ته هم بیا توهین او تحقیر خپل هغه ارزښت له لاسه ورکوي.
- برعکس توصیه داده، چې د خپلو ماشومانو ډېر واړه بریالیتوبونه او ښه کارونه هم په ډېر درنښت او ویاړ سره د دوی د ملګرو او نورو خلکو پر وړاندې یاد کړئ. ساینس دا څرګنده کړې ده، چې نمانځل او هڅول د یو انسان په سمونې کې تر بل هر څه ډېر اغېزمن دي.
- هېڅکله هم د خپلو ماشومانو پر وړاندې چا ته سپکې او سپورې خبرې مه کوئ.
- د دوی پر وړاندې درواغ مه وایئ. ځکه دا په نا مستقیم ډول دوی ته ویل دي چې درواغ ویل کوم بد کار نه دی.
- له ماشومانو سره د منفي جملو له کارولو څخه په کلکه ډډه وکړئ. هېڅکله هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشومانو ته دا لاندې جملې او یا هم ددې په څېر نورې بدې جملې مه کاروئ:

چپ شه! غلي کېنه! ته نه پوهیږې! کم عقله! خره! سپیه! چارپایه! ګیدړه! چټل خوره! تنبله! نر ښځیه! او داسې نور.

کوښښ وکړئ چې له لاندې مثبتو او هڅوونکو خبرو نه ډېر کار واخلئ، لکه:

ته هوښیار یې، زه پر تا ویاړم، ته پر ما ګران یې، ته ډېر ښه هلک یا نجلۍ یې، زما ستا خوی خوښېږي، ته نام خدا ډېر پاک او ستره ګرځې، خلک ماته هر وخت ستا صفت کوي.

او چې کله یو وړوکی شان بری هم تر لاسه کړي، نو هغه وستایئ. په تېره د دوی د کامیابیو ستاینه او صفت یې د ملګرو پر وړاندې وکړئ. ورته داسې کلمې وکاروئ لکه: شاباش، زه نن ډېر خوشحاله یم، تا زما سترګې اوچتې کړې.

او که هغوی په کوم ټولګي کې او یا په کوم کار کې پاتې راغلل؛ نو هېڅکله یې هم مه تهدیدوئ، بلکې بیا هم ور سره له لاندې هڅوونکو جملو نه کار واخلئ:

زه ستا د کوښښونو درناوی کوم. په ژوند کې بریالیتوب او ناکامي سره تړلي دي. خیر دی مه خپه کېږه، یو ځل بیا کوښښ وکړه.

ستا په نظر ددې وجه څه وه؟ ددې د حل له پاره باید موږ څه وکړو؟

زه ستا نظر غواړم. زه له تا سره څه ډول مرسته کولای شم؟

ته کولای شې چې په دې اړه له ما سره غوڅې خبرې وکړې.

خپلو ماشومانو ته لاندې ګټورې جملې ورزده کړئ او کوښښ وکړئ چې د دارنګه جملو کارول د دوی د ورځنیو خبرو یوه همېشنۍ او مهمه برخه وګرځي: مثلا:

مننه، لطفا یا مهرباني وکړئ، په سترګو، بلې، زه مننونکی یم

دا زما ویاړ دي، تاسې ماته ډېر محترم یئ، زه ستاسې کشر او تابعدار یم

د ساعت تېرۍ او لوبو غوره لارې چارې:

دمخه مو وویل چې ځوانان له یو اړخه ډېره زیاته انرژي لري او له بلې خوا د طبیعت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل چاپېريال په برخه کې ډېر ژور فکر کوي. د دې له پاره چې د ځوانانو دغه انرژي په ښه لاره ولګول شي نو هر ځوان ته په کار دي چې:

لومړی: په سپورټي لوبو کې برخمن وي او لږ تر لږه يوه ځانګړې لوبه د خپلې ځانګړې لېوالتيا، عادت او د ساعت تېرۍ وسيله وګرځوي. سپورټ له يوې خوا ستاسې د ډېر ښه صحت تضمين کوي او له بلې خوا په جسماني توګه تاسو ځواکمنوي چې د خپلو ملګرو او همزولو په منځ کې پر خپل ځان متکي اوسئ او له هيچا څخه ونه ډار شئ. همدا راز کېدای شي چې د يوې سپورتي لوبې په برخه کې تاسې د يوه ځانګړي مهارت په لاس ته راوړلو سره په محلي، سيمه ييز او نړۍ واله کچه يو پېژندل شوی شخصيت وګرځئ. د بېلګې په ډول محمد علي کيلي چې د سوك وهنې د لوبې يو اوچت لوبغاړی و، د اسلام او مسلمانانو له پاره ډېر اوچت خدمت يوازې د دې لوبې له لارې وکړای شو.

دويم: د لوبو په برخه کې زما مشوره داده چې لومړی بايد مور و پلار خپل بچيان له ماشومتوبه سيمه ييزو مناسبو لوبو ته وهڅوي او مور و پلار، خويندو او وروڼو ته توصيه ده چې خپل واړه دغو لوبو ته بوځئ، د هغوی د لوبو سيل وکړئ او هغوی دې لوبو ته وهڅوئ.

درېيم: د نورو لوبو په خوا کې ځغاسته او کتماندو او د يوګا لوبه د هر ماشوم، هلك او نجلۍ له پاره په ځانګړې توګه توصيه کوم.

ځغاسته ستاسې د ښه صحت تامين او کتماندو ستاسې د تحفظ او د تجاوز او جنګ په صورت کې خپلې موثرې دفاع ضمانت کوي. لامبو کېدای شي چې په يوه ځانګړي وخت او ځای کې تاسې ته حياتي ارزښت ولري. او د يوګا لوبه تاسو ته ښه دماغې تفريح ورکوې. هغه ځوك چې له ماشومتوبه په لوبو عادي وي د دوی پر خپل ځان باور او زړورتيا تر نورو زياته او د ښه صحت خاوندان وي. دا د هر ماشوم له پاره له ډېرو مهمو اړتياو څخه ده چې په يو ډول سپورتي لوبه کې حتما د خيل او تر څنګ يې ځغاستې، کتماندو او يوګا زده

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړې یې هم ترسره کړي وي.

له موسیقۍ او سندرو سره مینه او لېوالتیا:

د موسیقۍ د الاتو غږول یا هم سندرې ویل او اتڼ کول هغه هنرونه دي چې نه یوازې انسانان بلکې حیوانات او نباتات هم خوشحالوي. د ساینس د تجربو له مخې هغه ګلان چې ورته موزیک اورول کېږي، بوټي یې ډېر تازه او ګلان یې غټ غټ راځي. په حېواناتو کې د موزیک د اغېزو یوه ښه بېلګه هم بیم شپیلۍ ته د مارانو راټولېدل او ارام ویده کېدل دي. هغه ځوانان چې د دوی کوم ډول موسیقي زده وي او په ټاکلي وختونو کې تر لوستنې وروسته موسیقي الات غږوي د دوی دماغ ښه ارام، او بیا د درس ویلو په وخت کې ښه دماغي تمرکز کولای شي. د موسیقۍ د سامان الاتو زده کول هر ځوان ته یوه جلا ځواکمني وربښي او دی کولای شي چې د همدې موسیقۍ له لارې یو زیات شمېر ملګري پیدا او د ډېرو نورو ځوانانو په زړونو کې ځای ونیسي. بلاخره د دې امکان شته چې د همدې هنري ځواکمنۍ له مخې په ملي او نړۍ واله کچه ښه شهرت پیداکړي او د خپل ملت د سرلوړۍ سبب وګرځي.

موسیقي د یو ملت د پېژندنې او سالمې ساعت تېرۍ له پاره یوه بهترینه وسیله ده. که په عادي ژوند کې هم د موسیقۍ اغېزو ته پام وکړو نو په همدغه ټاکلې موده کې چې خلک موزیک اوري او یا د موسیقۍ سامان الات غږوي اصلا دوی له غیبت او نورو ناراوا کارونو څخه ژغورل کیږي.

دا د ډېر تاسف خبره ده چې په افغاني ټولنه کې موسیقي او موزیک له ډمتوب او بدفعلۍ سره تړل شوی دی. دا په واقعیت کې زموږ د خلکو ذهني نیمګړتیا ده. په نوره نړۍ کې موسیقي پوهان او سندرغاړي دومره هڅول کېږي چې د هغوی نقش په ټولنه کې د جمهور رئیس او نورو لویانو کچې ته هم رسېږي.

په لنډه توګه سندرغاړي تل د نورو د خوشحاله ساتلو له پاره خپل لاسونه او خوله ستومانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي. دا هم باید ووایم چې اکثره سندرغاړي د خپل هنر د ثبت او خرڅون له لارې او یا هم په مجالسو کې دهنر ښوونې له لارې ډېر ښه اقتصادي امکانات ترلاسه کولای شي.

په لنډه توګه ځوانانو ته په کلکه سپارښتنه کوو چې د موسیقی د الاتو څخه د یوې الې زده کول، د غزلو ویل، اتڼ او نورو هنري لوبو لکه ډرامې، تمثیلې پارچې او نور ستاسې په ژوند کې ګټور کارونه دي. د خپلې ځوانۍ او حتا ماشومتوب له وخت څخه د هنر په برخه کې خپل ځواک غښتلی کړئ. البته د موسیقي او هنر تر څنګ ادبیات، شعر او شاعري، رسامي، لیکګري (خطاطي) او نقاشي هغه نور هنرونه دي چې دا هم له یوې خوا د ښه ذهنې پرمختګ او له بلې خوا د ځانګړې ځواکمنۍ سبب کېږي.

یوه بله مسئاله چې زموږ ټولنه ورڅخه تل محرومه پاتې شوې ده، هغه د یو خوشحاله ژوند لرل دي. زموږ ډېر مشران خندا کول حتا جرم او ګناه بولي. له ماشوم سره مینه کول او د هغه اخیستل او ورسره د هغه په ژبه خبرې کول خو د اکثره میندو او په ځانګړي ډول د پلرونو له پاره شرم ښکاري. دا زموږ د کلتور هغه منفي اړخ دی چې ورسره مجادله کول د هر افغان مسؤولیت او د ځوانانو دنده ده. له ماشوم سره مینه، خندا کول او ټوکې ټکالې، ددې سبب کېږي چې دوی خپل ځانونه له کورنۍ څخه جلا او په کور کې ځانونه د مېلمه په څېر ونه ګڼي، بلکې خپل ځانونه د کور غړي او د کور په ټولو کړو وړو کې شریک او مسوول وګڼي. او بر عکس، له ماشومانو سره د مینې لږوالي ددې سبب کېږي چې ماشوم خپل ځان پردی محسوسوي او د مینې له پاره نورې لارې لټوي.

زما هېڅکله هم له یاده نه وځي کله چې زه درې کلن وم، د لومړي ځل له پاره خپل پلار په غېږ کې ونیولم او له ما سره یې وخندل. په داسې حال کې چې زه په یوه منوره، علمي او دیني کورنۍ کې زېږېدلای یم؛ خو د چاپېریال غلط رسم او رواج زه د ماشومتوب له هغې مینې څخه محروم کړی وم، چې باید زما پلار، ورور او نورو خپلوانو ماته د ژوند له لومړي وخته راکړې وای. او دا د همدې مینې او خندا کمښت ممکن د دې سبب ګرځېدلای و

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې زه تر ډېرو کلونو پورې ګوښه ناستی او شرمندوک ځوان وم. البته دې کار کلونه واخیستل چې ما په خپل ژوند کې دغه نیمګړتیا تشخیص او له هغې سره د فعالې مبارزې له لارې تر یو ځایه د هغې پر سمولو بریالی شوم.

یوه بله خبره چې کول یې اړین بولم، هغه د ماشومانو له پاره د ماشومتوب د چاپېریال او ماحول تیارول او دوی ته د ماشومتوب ازادۍ ورکول دي. ماشومان باید پرېښودل شي چې دنیا او خپل چاپیریال درک او وپېژني؛ خو زموږ په ټولنه کې ډېر پلرونه، میندې او نور خپلوان چې په دغه رازنه پوهېږي، دوی له ماشومانو څخه د غټانو په څېر غوښتنې او هیلې لري، او غواړي چې د دوی ماشومان دې هم کټ مټ د غټانو پیروي وکړي. حتا چې ځینې پلرونه خو په دې برخه کې دومره افراطي او جدي شي چې ماشومان بیا د ماشومتوب روا او سالمو لوبو ته هم نه پرېږدي، دا خو لا څه کوي چې یو ماشوم دې بیا له نورو ماشومانو سره لوبې وکړي.

د ځینو پلرونو په اند بیا د ماشومتوب یوازنۍ بوختیا باید په جومات کې سبق ویل او لمونځ کول وي او بس. زه په داسې حال کې چې د اسلام د مقدس دین ژوره زده کړه او منظم جومات ته تګ د یو ماشوم په سالمه روزنه کې بشپړ اغېزناک او ګټور بولم؛ خو په داسې جامده توګه د اسلام فشاري ترزیق کول نه یوازې د هغه ماشوم په ګټه نه، بلکې چې دا به له اسلام سره هم ښه سلوک نه وي. په داسې حال کې چې الله جل جلاله ماشومان له ځینو شرعي احکامو او وجایبو څخه معاف کړي دي، ولې موږ په زور خپل ماشومان مجبوروو چې په ډېره وچې توګه اسلام بې له دې چې پرې پوه شي قبول کړي. په داسې حال کې چې د اسلام مقدس دین دومره یو اوچت او عالي اجتماعي نظام دی که په رښتینې معنا ځوانان پرې په هر اړخیزه توګه وپوهول شي؛ نو د هغې ښېګڼې او ګټې به د دې سبب وګرځي چې ځوانان به په پرله پسې توګه او عملا د اسلام د مقدس دین په منلو او نورو ته د هغه په تدریسولو کې لا ښه فعاله او اغېزمنه ونډه واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبره مو د لوبو او ساعت تېريو کوله، ساينس دا څرګنده کړې، هغه ماشومان چې په وړوکتوب کې د رنګارنګ لوبو او ساعت تېرو له بېلابېلو سامان الاتوسره روږدي وي، د دوی ذهني پرمختګ تر هغو ماشومانو چې له داسې شيانوڅخه بې برخې وي اوچت او د استدلال کولو ځواک يې زيات وي. همدا دليل دی چې اوس په بهرنيو هېوادونو کې د وړو ماشومانو روزنتونونه د لوبو په خورا زياتو سامان الاتو سمبال دي. هغوی خپل ماشومان له بېلابېلو چلنجونو سره مخامخ کوي، ځکه چې هر چېلنج د ماشوم او حتا د لويانو د ذهني تنبيه ا و پرمختګ له پاره ډېره مرسته کوي. حيف!! که له يوې خوا زموږ د خلکو اقتصادي ستونزې او د ژوند ناموزون شرايط ددې لامل شوي دي چې زموږ کوچنيان د لوبو د بېلابېلو وسايلو او حتا په ماشومتوب کې د زده کړې له اړينو او مناسبو لوازمو څخه هم بې برخې پاتې شي. . په داسې حال کې چې په غربي نړۍ کې يوه منځنۍ کورنۍ په کال کې په زرګونو ډالره د خپلو ماشومانو د لوبو پر سامان الاتو لګوي، خو په تاسف سره موږ بيا د خپلو ماشومانو له لاسونو څخه هغه کلي، ډانګي، بيتي او لينده هم په زوره اخلو، چې هغوی په خپل ډېر ساده نوښت سره د خپلې ساعت تېرۍ له پاره تيار کړي وي.

ځينې خلك خو خپل ماشومان له نورو ماشومانو څخه لرې او ګوښې را لويوي، چې دغه ډول مسا يل د يو ماشوم په ژوند کې ډېر منفي اغېزې پرېباسي. ځکه موږ له نورو ماشومانو څخه د خپل ماشوم په جلا کولو سره هغه ته پر نورو باندې د اعتماد نه کولو درس ورکوو.

په داسې حال کې چې ممکن د هغې د کورنۍ اصلي موخه دانه وي، ولې دا د دې وضعې يو تر ټولو عمده منفي اغېز دی، چې دا بيا زموږ د ماشومانو تر منځ او بالاخره زموږ په ټولنه کې د انسانانو تر منځ د بې اعتمادۍ لار برابروي. په دې مسئلې پوره پوهېدل هغو هېوادوالو ته چې يواځې په افغانستان کې يې ژوند کړی وي او د بهرنۍ نړۍ او نورو انسانانو چلند يې له خپلو ماشومانو سره نه وي کتلای، يو څه ستونزمنه بريښي چې هغوی چېري هم د داسې يو محيط تصور وکړي چې ماشوم ته په کې د ماشوم په سترګه کتل کېږي او له

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشومتوب نه د خوند اخیستو په موخه هغه ماشوم ته هر ډول د لوبو او ساعت تېرویو او لومړنیو زده کړو شرایط برابرول کېږي. زه په دې برخه کې د خپل ځان مثال راوړم. زه چې کله ماشوم وم، نو دا خو لاپرېږده چې مور او پلار راته د لوبو سامان الات واخلي، حتا ما او زما د کورنۍ نورو ماشومانو ته ددې اجازه هم نه وه چې مونږ دې له نورو ماشومانو سره یو خای لوبې وکړو. خو که کله به مو بیا په خپلو کې هم لوبې کولې، نو هڅه به مو دا وه چې مشر بابا او یا پلار مو ونه ګوري او که نه نو بیا مو خیر نه و. زمونږ د مشرانو له نظره د ماشومتوب کلیوالي لوبې هم جرم او ګناه ګڼل کېدې.

۲٤ - ښوونکو ته لارښوونې:

لکه څومره چې د مور او پلار او کورنۍ رول د یو ځوان د شخصیت په جوړېدنه او پرورنه کې ارزښتمند او موثر دی همدا راز د ښوونکو او د مکتب د ادارې رول د زده کوونکو د شخصیت په جوړونه او پرورنه کې موثر او مهم دی. متاسفانه تر اوسه زمونږ ډېر ښوونکي او اداره چیان له دې کبله د شخصیت د جوړېدو، پرمختیا او موثریت په اړه او همدا راز په دې برخه کې د ښوونکي د رول په اړه معلومات نه لري؛ نو ډېر ځله داسې شوي او کېږي چې استاد په ناارادی او لاشعوري توګه د شاګرد په اړه داسې کارونه کوي او یا شاګرد په داسې توګه توهینوي چې د هغوی شخصیت او احساس ته جدي صدمه رسوي. د دې له پاره چې ښوونکی لومړی د موضوع په ارزښت پوه او بیا په دې اړه مناسب اجرات وکړي؛ نو په دې اړه لاندې لارښوونې وړاندې کوو:

۱ : ښوونکي باید ځانونه د شخصیت په جوړونه، د هغې په ارزښت، د هغه عوامل چې شخصیت ته ناګټور او یا ضرر رسوونکي دي، ځانونه وپوهوي. چې په دې اړه معلومات ترلاسه او دامکان په صورت کې د دې رشتې د متخصص نه معلومات تر لاسه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. ښوونکي بايد شاګردان د خپلو بچو په څير ورروزي.

۳. ښوونکي بايد د پوره حوصلې او ذغم لروني وي.

٤. ښوونکي بايد د هر شاګرد ځانګړي ضرورتونه درك او د هغې په برخه کې د شاګرد سره لازمي همکاري وکړي.

٥. ښوونکي بايد د هر شاګرد د کورنۍ حالت په اړه پوره او اوړند معلوماتونه ولري، تر څو د هغې په رڼا کې د هر ماشوم ځانګړي ضرورتونه تشخيص او ورته لازمه رسيدګې وکړي.

ښوونکي بايد د شاګردانو رازونه په مناسبه توګه وساتي، تر څو پرې د شاګردانو اعتماد زيات شي، او د ضرورت په وخت کې شاګرد استاد ته خپل اوړند ستونزي وويلې شي.

٦. ښوونکي بايد د شاګردانو د پلرونو او کورني سره دوامداره اويکي ولري، او د کورنيو غوي د شاګردانو په کړو وړو خبر کړي.

۷. ښوونکي بايد وخت په وخت د شاګردانو پلرونه راوغواړي او ورته لازم معلوماتونه او لارښووني ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم څپرکی

د ژوند پړاوونه، د فعال او اتوماتیک ژوند

۲۵ -د انساني ژوند پړاوونه اود هغوی د غني کېدو اغېزمنې لارې:

د هر انسان ژوند درې پړاوونه وهي. د پیوستون پړاو، د خپلواکۍ پړاو او د اجتماعیت پړاو.

لومړی: د پیوستون پړاو:

د پیوستون پړاو له ماشومتوب څخه پیلېږي او د خپلواکۍ تر پړاو پورې رسیږي. په دې مرحله کې (فردي کامیابۍ) مهمې دي. او دا کامیابۍ ددې سبب کېږي چې هغه فرد ژر او په اغېزمنه توگه د خپلواکۍ پړاو ته انکشاف وکړي. لاندیني عوامل ددې پړاوو په کامیابۍ کې اغېزمن دي:

۱. پلان شوی او با تدبیره ژوند کول **(Proactive life style)**

۲. د هر کار له پیل څخه باید د هغې پایله په پام کې ونیول شي. یعنې هر کار ته چې ننوځئ، باید په دې ډاډمن اوسې چې هغه به بشپړوئ.

۳. باید د خپل ژوند په چارو کې لومړیتوبونه او نظم، مراعات او عملي کړئ.

هر څومره چې تاسې دغه اصول په پراخه توگه په پام کې ولرئ، او په منظمه توگه یې رعایت کړئ، هماغومره به تاسې په کامیابه توگه د خپلواکۍمرحلې ته ژر او بریاله ارتقا وکړئ.

دویم: د خپلواکۍ پړاو:

دا مرحله د پیوستون پړاو له پای نه پیل او د اجتماعیت تر مرحلې پورې رسېږي. په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرحله کې عامه پیروزي د انسان اساسي موخه جوړوي. د ټولنېز بري له پاره د نورو اعتماد او ملاتړ د پوره بریالیتوب بنسټ جوړوي. نو په خپلو ټولو کړو کې د نورو خیال ساتل اړین دي. یعنې ټول کارونه باید داسې ترتیب شي چې په هغې کې یوازې ستاسې ګټې نه، بلکې د نورو ګټې هم په پام کې نیول شوي وي، چې دې ته **Win/Win Situation** هم وايي.

ددې مرحلې ځینې ځانګړتیاوې:

۱. لومړي نورو ته غوږ نیول او هغوی ته ارزښت ورکول، او بیا ورته خپله خبره کول.

(ددوو غوږونو او یوې ژبې خدایي حکمت لږ ویل او ډېر اوریدل دي. م، م)

ښه خبره داده چې هر انسان باید دوه غوږونه او یوه ژبه وکاروي. ددې له پاره چې نور تاسې ته غوږ ونیسي، نو لومړی باید چې تاسې هغوی ته غوږ ونیسئ. د همدې موخې له پاره لوی الله جل جلاله موږ ته دوه غوږونه او یوه ژبه راکړې ده.

۲: د نورو ملتیا راجلبول: باید کوښښ وکړئ چې خپل ټولو کارونه له نورو سره په تفاهم کې تر سره کړئ او د هغوی ملاتړ په خپلو چارو کې تر لاسه کړئ.

ددې پورته موضوعاتو په پام کې نیول او عملي کول به تاسې درېیمې مرحلې ته لا ښه چمتو کړي.

درېیم: د اجتماعیت یا اړیکتوب پړاو:

په دې مرحله کې تاسې د ټولنې له نورو غړیو سره یو ځای د ټولنې د بهبود او پرمختګ له پاره کار کوئ.

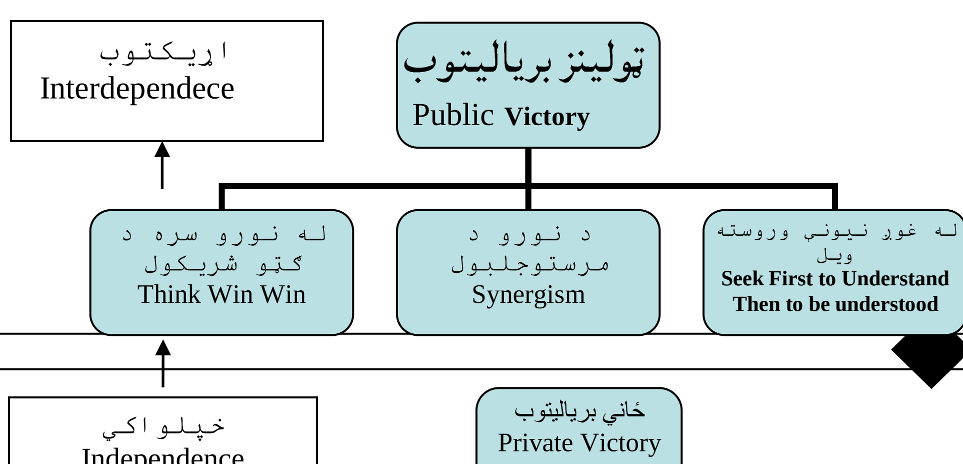

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ښکته نه پورته، لور ته د ژوند بېلابېلې دورې

۲۶-سنجولې که اټوماټيک ژوند Active or AutomaticLife

که مو خيال کړی وي، موږ ټول په خپل ژوند کې کارونه ددې پر ځای چې د عقل، سنجش او ارادې او هوډ له مخې تر سره کړو، ډېرکارونه په اتوماتيک ډول تر سره کوو. د بېلګې په ډول دا زموږ عادت ګرځېدلای چې سهار پاځېږو او خپل ورځني کارونه بې له دې چې پرې فکر وکړو تر سره کوو. په دې برخه کې کله کله دومره افراط ته هم ورسېږو، چې د موټر ډريوري هم چې يو حساس او خطرناک کار دی، هغه هم راځخه اتوماتيک شي. که مو پام کړې وي، چې کله يوې اشارې ته ډير موټري ولاړې وي، نو که يو يې په سهوه کی حرکت وکړ، نو دا نور ټول هم ورسره بيلدي چې اشاری ته وګوري، ورسره سم حرکت کوي. دا د اتوماتيک ژوند يوه ښه بيلګه ده. دا اتوماتيک ژوند زياتره د ډيرو خطرناکه پايلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره تړلې وي. که موږ خپل ژوند په فعاله یا سنجولې توګه پیل کړو ، نو د خپل ژوند ډېرې نیمګړتیاوې به مو را کمې کړې وي.

انسانان په خپل ژوند کې همېش له چلنجونو سره مخ کېدونکې دي. هر چلنج انسان اړباسي چې له دوو حالتونو څخه یو غوره کړي. یا به عمل کوي او یا به پرې عمل کېږي. یعنې یا به فاعل وي او که نه نو نور به پر هغه خپل عملونه تحمیلوي. نو ښه به دا وي چې تاسې د یو عمل کوونکې شئ نه دا چې د بل چا د عمل له پاره د مفعول حیثیت ولرئ. نو اوس دا په افغانانو پورې اړه لري چې د خپل هېواد د خپلواکۍ، ودانولو او پرمختګ له پاره عمل کوئ، او که غواړئ چې د تل له پاره د نورو ګاونډیو هېوادونو د تهاجمونو له پاره د مفعول حیثیت ولرئ!

د افغانستان له ستونزو یوه ستونزه همدا ده چې خلك يې د خپل هېواد له پاره د تدبیر نیولو پر ځای تل د پردیو د تجاوزونو ښکار شوي. دوی همېشه د یرغلګرو پر وړاندې قربانۍ ورکړي او په ډېرو قربانیو يې خپل هېواد ازاد کړی دی، خو له دې کبله چې بیا يې خپل وطن ته شا کړې ده، نو هېواد يې وروسته پاتې شوی دی او په همدې وجه یو ځل بیا د نورو د تېریو او ښکېلاك هدف ګرځېدلای دی. که مو فکر کړی وي، نو افغانان تل په دې ویاړي چې د دوی ملت یو جنګیالی ملت دی. هو دا یوه رښتیا خبره ده چې افغانانو همېشه د بهرنیو یرغلګرو پر وړاندې ډېرې قربانۍ ورکړي او همېش يې د خپل هېواد له ازادۍ څخه په نره دفاع کړې ده. اما دا هم باید ومنو چې افغانانو هېڅکله هم دا هوښیاري نه ده کړې، چې له ازادۍ نه وروسته خپله ملا وتړي او خپل هېواد دومره اباد او پیاوړی کړي چې بیا پرې بل څوك د یرغل کولو توان ونه لري. افغانانو ته زما پیغام دادی چې موږ ته دا پکار دي چې اوس نو باید یو هوښیار ملت هم شوو. او په دې فکر وکړو چې څنګه کولای شو دا خپل هېواد په ګډه یو ځل داسې مرحلې ته ورسوو چې څوك پرې نور د یرغل کولو توان ونه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۷ - د عمل او غبرگون ډولونه:

انسانان همېشه د يو ژوندي موجود په صفت د خپل بقا په خاطر په خپل چاپيريال کې د هر ډول پېښو پر وړاندې غبرگونونه ښيي. چې دغه غبرگونونه په دوه ډوله دي، چې يو ډول يې تدبيري غبرگون دی، چې په هغې کې انسانان لومړی د يوې پېښې پيش بينې کوي او د پېښې د پېښيدو نه مخکې خپل ځان ورته چمتو کوي. چې دې ته سنجولې يا **Proactive** غبرگون وايي. او بل ډول يې هغه غبرگون دی، چې انسان يې د يوې پېښې د پيښيدو پر مهال د هغې په وړاندې يو سملاسي غبرگون ته چمتوالی نيسي چې دې ته **Reactive** غبرگون وايي.

ځوانان بايد پر دې پوه شي چې انسانان د محيطي پېښو يا گواښنو پر وړاندې تدبيري او يا احساساتي غبرگون ښيي. هغوی چې د احساساتي غبرگون خاوندان دي، دوی د **Reactive** په نامه يادېږي. دا ډول وگړي د ټولنې اکثريت جوړوي. د تنبهاتو پر وړاندې داسې غبرگون ښيي چې په هغه کې نور اړخونه او فکتورونه لکه وجدان، تصور، درک او ناپېيلتوب په پام کې نه نيسي.

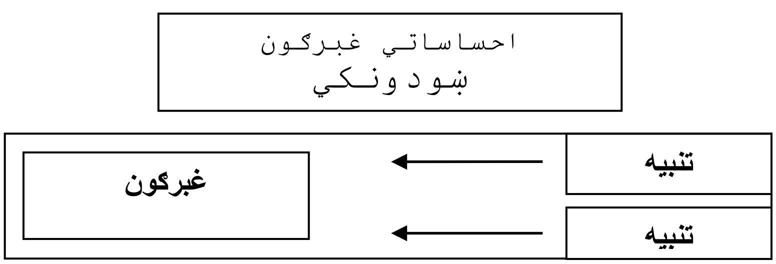

له بلې خوا هغوی چې د تنبهاتو په مقابل کې خپل غبرگونونه د وجدان، تصور، درک او ناپېيلتوب په رڼا کې برابروي، دوی د **Proactive** په نامه يادېږي. نو ددې خلکو پرېکړې زياتره پر تدبير ولاړې وي، او پرېکړې يې هم ښايي گټورې وي. نو په دې وسيله له

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوانانو نه هیله کوو چې په خپلو پرېکړو کې له**Proactive** رول څخه کار واخلي او د **Reactive** غبرګون څخه ډډه وکړي.

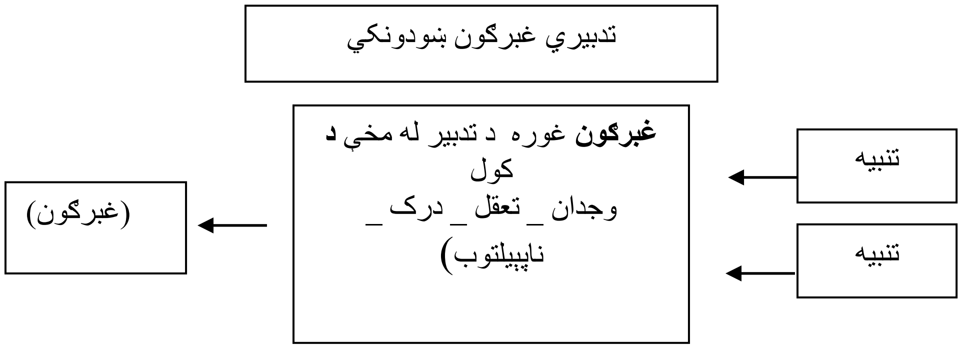

نو ددې له پاره چې مو خپل ځوانان د راتلونکې له پاره په ښه توګه چمتو کړي وي، نو دادی دغه کتاب هم په **Proactive** توګه د ځوانانو د ښې روزنې او ښه شخصیت د لرلو له پاره وړاندې کوو.

یادونه: عکس العمل ته**Responsability** وایي. چې له دوه کلمو **Response** او **Ability** نه جوړ شوی دی. یعنې هر انسان ددې وړتیا **(ability)** او ځواک لري چې خپل عکس العمل (**Response)** کابو او کنترول کړي او هغه د تعقل، وجدان، درک او بېطرفۍ له مخې تنظیم او ترتیب کړي. په افغاني کلچر کې د عکس العمل ښه کنترولول ستایل شوي او هغوی چې د حوداثو پر وړاندې بې حوصلې او غم غوسه زغملای شي د خلکو له خوا تقدیرېږي.

۲۸ - انساني سلوك او پر نورو یې اغېزې:

۱. کو ښښ وکړئ چې دورځې لږ تر لږه یو تن د ناڅاپه ښه چلند او ښه سلوك په کولو سره خوشاله کړئ او وې خندوی. که بل څه مو په وس پوره نه وي پر یوڅا مثبته تبصره وکړئ. د بېلګې په توګه: تاسې خو یو پوه، سپېڅلي، ربښتیني، مېلمه پال، اغېزمن، خدمت ګار، سړی یا ښځه یئ. دغه ډول تبصرې به دخلکو مینه له تاسې سره زیاته کړي.

۲ دبدو ځواب په خو ړو ورکړئ. که څه هم دا خورا ستونزمن کار دی، خوکه یوځل

(c) ketabton.com: The Digital Library

موددې خوند ولید، نو بیايې کول اسان او ډېرخوشالو نکې دی. د بېلګې په ډول که یو ځوك تاسې ته په غوسه شي او بدې خبرې کوی، تاسې ورته وخانديځ او ورنه بخښنه وغواړئ، نو بیا وګورئ چې هغه سړی به څومره ستاسې قدراوعزت کوي. غواړم په دې برخه کې خپله یوه تجربه له تاسې سره شریکه کړم:

زه په (۱۳۸۱) لمريز کال کې له امریکې نه افغانستان ته راغلم له خپل کلي څخه مې یو تن د محمد اصف په نوم له ځانه سره د ډریور په توګه کابل ته بوت. اصف یو تند خویه هلك و. تاسې ته معلومه ده چې په کابل او جلال اباد کې ډېر ډرېوران اصول او قوانین نه مراعاتوي، یو له بل نه مخکې کېږي. په کابل کې څوځلي له داسې پيښو سره مخ شوم چې د مقابل ډرایور او اصف جان تر منځ به شور ماشور جوړ شو. له عادت سره سم به اصف موټر ودراوه او له موټر نه به راکوز شو او هغه بل ډریور ته به یې واسکټ وويست او د جنګ بلنه به یې ورکړه. اصف یو دوه جنګونه وکړل. زه حیران پاتې وم چې څه باید وکړم. له یوې خوا د وطن رواج حکم کاوه چې زه باید په جګړه کې برخه واخلم او له اصف سره په جګړو کې مرسته وکړم، او هغه بل کس ته وهل او ټکول ورکړم. که څه هم چې زه به په کې ټکول وخورم، خو باید د اصف پلوي وکړم، ولو که اصف به پړ هم و. که دا کار ونه کړم، نو دا خو د کلي د دود له مخې بې غیرتي ده . له بلې خوا زه یو لوستی شخص وم. جنګ کول بیا په تېره د لوستي وګړي له پاره ډېر شرم دی. نو زه ددې دوو په منځ کې هك حیران پاتي وم. ما تر ډېر سوچ وروسته اصف ته وویل: که زما منې نو زه درته یو چل ښیم. هغه راته وویل چې وو‌ایه څه چل دی؟ ما ورته وويل (بل ځل چې ستا مقابل ډریور درته په غوسه شو، نو ته ورته وخانده. که هغه ښکنځلې هم کولې ته ورته لاس پورته کړه او سلام ورته ورکړه، او مسکی شه، او بیا وګوره چې څه کېږي.) یو ساعت لا تېرنه و چې په یوه څلورلارې کې د اصف جان موټر له یو بل موټر سره پوز په پوز شو. ګناه د اصف جان وه، هغه بل ډرایور ډېر په غوسه شو او په کنځلو یې پیل وکړ. ما اصف

(c) ketabton.com: The Digital Library

وسکونډه، هغه پوه شو او هغه بل ډرايور ته يې وخندل او بيا يې ورته سلام وکړ. د اصف په دې عمل هغه ډرايور حيران پاتې شو، نه پوهېده چې اوس څه وکړي. په منډه راښکته شو د اصف ږېره يې ونيوله او ښښنه يې ورنه وغوښته. سره له دې چې د اصف جان حق هم نه و، هغې ډرېور نور موټرونه ودرول او اصف ته يې لاره پرانسته چې ولاړ شي. څو شېبې وروسته اصف جان راته وويل: «ډاکترصيب! ډېر خير يوسې. زه خو دې له پوره مصبيت نه خلاص کړم. زما خو به په اونۍ کې ضرور يو جوړه جامې په جګړو کې شکېدلې. زه اوس پوه شوم چې څه بايد وکړم.»

د غوسې په مقابل کې نرمي، خندا، او سلام د جنګ جګړې د مخنيوي او د خپل مطلب دلاسته راوړلو او عزت ساتلو يوه اسانترينه لاره ده. زه غواړم چې تاسې هر يو پورتني مطلب په خپل ژوند کې عملي کړئ، او نورو ته يې هم توصيه وکړئ. خندا او ښه خوی چې د الله جل جلاله ستره او غوره ورکړه ده، هر ځای کې په مناسبه توګه وکاروئ. ګټې يې بې حسابه او ډېرې خوندورې دي.

کله چې په ۱۳۸٤ لمريز کال کې زه بيا له امريکې څخه افغانستان ته راغلم او دا ځل مې يو بل کليوال سعدالله جان له ځان سره د ډرايور په توګه ګرځاوه، سعدالله جان له ما سره جلال اباد او کابل ته ولاړ. زما د خندا، سلام او موسکا څو بېلګې چې سعدالله جان وکتلې، هغه هم حيران پاتې شو. په لاره او دفترونو کې به عسکر ولاړ وو چې د موټرو تلاشي به يې اخستلې، او يا به يې موټرې دننه نه پرېښودلې. سره له دې چې زموږ موټر تر نورو ډېرو زوړ هم و خو چې کله به موږ دغو تالاشيو او پيره دارنو ته ور ورسېدو، نو زه به ورته له لرې نه موسکی شوم، او لاس به مې ورته د سلام په دود پورته کړ. دا به ډېر ځل ددې سبب شو چې هغه عسکر به هم سلام وکړ، او زموږ موټر ته به يې بې له تالاشی اجازه ورکړه چې لاړ شي. که څه هم دا موضوع سعدالله جان ته په زړه پورې او د خندا وړ وه، خو له ما سره يې دوه نظرونه پيداکړل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو خو دا چې د افغانستان ټول وګړي دومره ترخه دي چې خندا او موسکا خو د هېڅا پر مخ نه ليدل کېږي. او دغه بېچاره عسکر خو بيا هېڅ ددې تمه هم نه کوي چې دوی ته دې ځوک موسکي شي، او يا دې ورته سلام وکړي، ځکه چې ډېر موټر لرونکې خو قوماندانان او جنګسالاران دي، چې عسکر ورته انسانان هم نه ښکاري. او نور پاتې خلک خو هسې وچ په وچه تراخه دي، او خندا او سلام هم ور نه د زمانې ځپېړو له ياده ويستلي دي. دوی ته زه يو لوستی، په ښه لباس ملبس او شتمن سړی ښکارېدم نو بيا خو زما له خوا دوی ته سلام اچول او موسکا د الله جل جلاله نعمت برېښېده، نو بيا خو دا تالاشي کول چې د دوی يواځينی صلاحيت و، هغه به يې پرېښوده او پر ځای به يې د چايو ست او سلا هم کوله. دا زموږ له پاره يوه ښه وسيله وه چې له بېځايه تالاشيو او سرخوږي نه يې خلاصولو. دا مثال موږ ته دا واقعيت راپه ګوته کوي چې زموږ ټولنه نه يوازې دا چې د موسکا او خندا له نعمت څخه محرومه ده، بلکې سلام اچول چې د اسلام يو رکن دی، افغانان له دې نعمت نه هم بې برخې شوي دي. نو زه تاسې ځوانانو ته توصيه کوم، چې د خپلو خلکو او په ځانګړي ډول د کشرانو او غريبانو سره موسکا او خندا شريکه کړئ او دوی ته په سلام اچولو کې لومړي شئ. دوی به له تاسې څخه خوشاله او ستاسې به لا زيات عزت او قدر وکړي.

اتم څپرکی

ځوانان، د دوی وړتياوې او مسوولیتونه

۲۹ - وړتياوې او مسـووليتونه:

لکه څرنګه چې پاک خدای جل جلاله انسان (اشـــرف المخلوقات) پيداکړی او هغه ته يې د دنيا پر ټولو موجوداتو تسلط او برتري ور کړې ده؛ نو د دې تر خوا يې انسان په دې هم مکلف کړی چې د ښو او بدو تر منځ توپير وکړي. ښو ته ښه او بدو ته بد ووايي. د ښو ملګرتوب او د بدو مخالفت وکړي. صلاحيت او مسوًوليت د يوې سيکې دوه مخونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

صلاحيتونه بې له مسووليت څخه د جناياتو لامل گرځي. چې ښه بېلگه يې زموږ په هېواد کې له تېرو دېرشو کلونو راهيسې د جنگسالارانو او د اوسمهال دولت خپل سري ده.

او مسووليتونه بې له صلاحيتونو نه د ناکامۍ او نا هيلۍ لامل کېږي. لکه په دې وروستيو کلونو کې چې افغانان ورسره مخ شوي دي.

ځوانان او مسووليتونه يې:

د ځوانانو عمده او لومړني مسووليتونه څه دي؟

د ځوانانو عمده مسووليتونه په لاندې ډول خلاصه کېږي:

١. سالمه تربيه او نا ارادي زده کړې

٢. ځان پېژندنه

٣. سالمه او بشپړه زده کړه

٤. د شخصيت جوړېدل

٥. د ژمنې او با مسووليته کورنۍ تامين

٦. د هېواد او هېوادوالو د چوپړ او پرمختگ په برخه کې په څرگند ډول له مسووليته ډکې ونډې اخستلو سره يو ښه، گټور او ټولنيز شخصيت جوړېدل که څه هم هر ځوان ممکن تر ډېره ځايه له دغو مسوليتونو څخه خبر وي او د هغې د سرته رسولو په برخه کې تر ډېره ځايه هلې ځلې هم تر سره کوي، خو غواړو چې په دې کتاب کې دا مو ضوعات د يوې فعالې زده کړې په توگه د ځوانانو د ښې لارښوونې په موخه په هر اړخيزه توگه و څېړو.

٣٠ = وخت، هر څه پر خپل وخت او د وخت پر ځای کارول:

وخت د انسان په ژوند کې يوه ډېره ارزښتمنه شتمني ده. خو متاسفانه ډېر محدود کسان دي، چې د وخت پر ارزښت پوهېږي او سمه گټه ترې اخلي. د نړۍ يو زيات شمېر خلك دغه ارزښتمنه شتمني په ډېره بې ارزښته توگه له لاسه ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت ته د ارزښت نه ورکولو او پر ځای یې د ناسم کارول دوه اساسي لاملونه لري.

لومړی دا چې وخت کوم ټاکلی قیمت او أنې نرخ نه لري. د وخت ارزښت او قیمت هغه مهال خلکو ته معلومېږي چې له لاسه یې وتی وي. د بېلګې په توګه له ما سره ځلور داسې چلوونکي (ډرېوران) ول، چې دوی یا بیخي زده کړې نه وې کړې او یا یې هم زده کړې نیمګړې پرېیښې وې. سره له دې چې ما دوی ته د زده کړې کولو او بشپړولو پوره امکانات او شرایط برابر کړل؛ خو دغه مهال له دوی سره نه هغه پخوانۍ حوصله پاتې وه او نه هم حافظه، نو په دغو څلورو کسانو کې یو هم له دغو امکاناتو او شرایطو څخه موثره ګټه ونشوه کړای.

د وخت پر ارزښت د لاندې څو بېلګو تر لوستلو وروسته ښه پوهېدلای شو.

که د یوې الوتکې پیلوټ په هوایي ډګر کې د الوتکې د کښته کېدو پر مهال یوازې یو څو ثانیې بابیزه وګڼي او اهمیت ورنه کړئ؛ نو خامخا به له یوې بلې الوتکې سره ټکر کوي، چې د لویو زیانونو سبب به شي. همدرانګه که د دوو موټرونو له چلوونکیو څخه یو یې له بل څخه د مخکې کېدو په وخت کې یوازې څو ثانې بې غوري او تنبلي وکړي؛ نو شونې ده چې په پایله کې یې د دوو موټرونو ټکر او د څوکسانو مرګ ژوبله رامنځته شي.

له دې بېلګو څخه ښه درک کولای شو، چې وخت څومره قیمتي، او ارزښتناک دی. له وخت څخه مناسبه او موزونه ګټه اخیستل هم ځانګړې هوښیاري غواړي.

د انسان په ژوند کې د بېلابېلو کارونو او چارو ترسره کولو له پاره بېلابېل وختونه ټاکل شوي دي، په دې معنا چې که ځینې کارونه په خپل وخت کې ترسره نه شي؛ نو بیا یې وروسته او بې وخته ترسره کول ستونزمن او زیاتره ناشوني وي.

د ماشومتوب په دوره کې بایده دي چې دیني او ابتدایي زده کړې ترسره شي، همدغه دوره د نېکو او غوره اخلاقو د زده کړې هم ده. په همدې دوره کې باید ماشومانو ته د ښو زده کړو په اړه ډېره پاملرنه وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تنکۍ ځوانۍ په دوره کې لومړنۍ زده کړې، په جومات کې دیني زده کړې، ښو او نېکو اخلاقو زده کول، له مهمو او ضروري کارونو څخه ګڼل کېږي. ځوانان باید په دې دوره کې د زده کړو په برخه کې سالم رقابت کولو ته وهڅول شي. مور او پلار، کورنۍ او ښوونکی باید ځوانان دې ته وهڅوي چې په ښوونځي کې د اول نمره ګۍ له پاره له یو بل سره سیالي وکړي. سربېره پر دې ځوانان باید په دې وخت کې بدني ورزش او د موسیقۍ الاتو زده کړې ته وهڅول شي.

ممکن موسیقي زموږ په ټولنه کې د یو شمېر خلکو په نظر غوره نه؛ بلکې یو منفي څیز اوسي، خو موسیقي هم د ژوند د نورو څیزونو په څېر کېدای شي چې په منفي توګه او یا هم مثبته توګه استعمال کړای شي. دا به ښه وي چې زموږ ځوانان پر دې وپوهول شي چې د موسیقۍ زده کړه او په مناسبه توګه یې استعمال نه دا چې شاید ګناه نه وی؛ بلکې یو ښه کار وی.

د لویو ځوانانو له پاره دا ضرور ده، چې له یوې خوا خپلې ورځنۍ زده کړې په منظمه او موثره توګه پر مخ یوسي؛ خو ددې تر څنګ باید د خپلې ټولنې په اړه نورې اړونده زده کړې، لکه سیاسي، اقتصادي او اجتماعي موضوعات هم باید زده کړي. خپل وطن تاریخ، کولتور او مقدسات باید وپېژني او خپله ټولنه په سیمه کې وارزوي. د خپل هېواد او ګاونډیو هېوادونو د ګټو په اړه او د هغو د حیله ګرو پالیسیو په اړه ځان پوه کړي. زموږ د ټولنې موجوده غټ مشکل دا دی چې زموږ زیات خلك دګاونډیانو په حیلو او مکاریو نه پوهېږي، او په احساساتي توګه د هغو د توطیو ښکار کېږي، چې د اسلام، پښتو، دري، شعیه ایزم او نورو توطیو په کارولو سره زموږ خلك په خپلو منځو کې له یو بل سره جنګوي. نو زموږ ځوان نسل ته دا په کلکه په کار ده چې د خپل هېواد ګټې او سیاسي ضرورتونه وپېژني او دخپل هېواد په مقابل کې د سیمې د هر هېواد پر توطیو او دسیسو ځان پوه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۱ - ژوند د يوې موخې له پاره :

ژوند يوه اوږد او ار زښتناك بهير دی. هر څومره چې له ځوانۍ څخه ځان دې بهير ته ښه چمتو کړئ، هماغومره به تاسې په خپل راتلونکې اوږد ژوند کې لا ډېر اسوده، کامياب او د وياړلي ژوند څښتنان يئ. د دې له پاره چې په ښه توگه د راتلونکې ژوند او ننگونو ته چمتو اوسئ، نو بايد خپل ځان ته کلکه پاملرنه وکړئ. او د خپل شخصيت په جوړونه او روزنه کې اړين او لازم فرصتونه له لاسه ورنه کړئ.

غواړم تاسې ته په دې اړه سپارښتنه وکړم، چې د ژوند په ټولو چارو کې ځان ته روښـــانه هدف،با تدبيره پلان او ثابته کړنلار (تکتيکونه) غوره کړئ او په دې برخه کې د پرمختگ د پوهېدو له پاره ځانگړي پړاونه (**Mile Stones**) وټاکئ چې په دې توگه خپل پرمختگ او شاتگ وارزولی شئ. د هر کار د سالم او په سمه توگه تر سره کولو له پاره يې بايد لاندې درې شيان روښانه شوي وي:

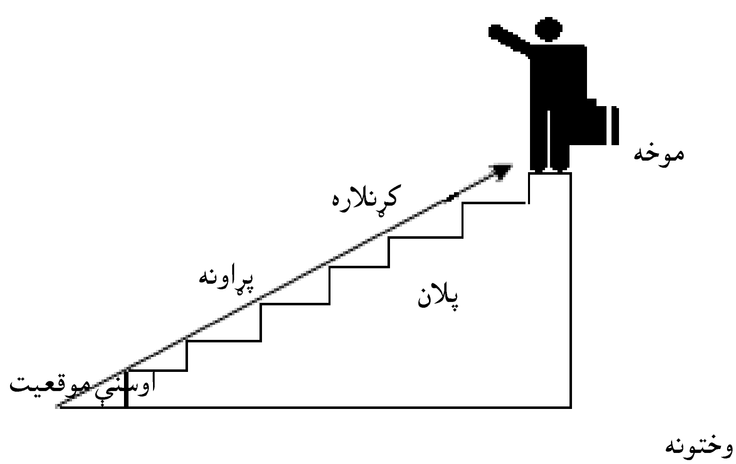

(c) ketabton.com: The Digital Library

× × × × × × ×

۱. یوه روښانه او ټاکلې موخه (څه غواړم؟)

۲. ټاکلی وخت (یعنې کله باید دا کار سر ته ورسوم؟)

۳. د موخې له پاره معیارونه یا ځانګړنې چې په انګلیسي ژبه کې ورته *quality* او دغې پروسې ته وړ څارنه quality control وایي.

دغه ځانګړنې باید چې د هرې موخې په اړه مخکې د مخکې نه تثبیت وي. هر څومره چې دا ځانګړنې تثبیت او روښانه وي نو تاسې په اسانۍ سره کولای شئ چې په هغه کار کې خپل پرمختګ اندازه کړای شي، او د هغې له مخې په خپل سرعت او د هغې موخې په څرنګتیا (*quality*) کې اړین بدلون راولئ.

په تېرو دېرشو کلونو کې زموږ ځوان نسل د علم، تربیې او هېواد ته له چوپړ کولو څخه محروم کړل شوی و، چې دې مسئلې نن زموږ هېواد په نړۍ کې تر ټولو په یوه وروسته پاتې، نالوستې او بې مسوولیته ټولنې بدل کړی دی. غواړم په دې توګه خپل ځوان نسل خپلو هغو مسوولیتونو ته ځیر کړم، چې دوی یې د خپل هېواد، خپلو خلکو او راتلونکېو نسلونو پر وړاندې لري؛ نو راځئ چې په ګډه لومړی د خپل ځوان نسل په سالمه روزنه کې خپل مسوولیتونه ادا، او بیا د همدې ځوانانو په لارښوونه او ملګرتیا د خپل هېواد د یوې روښانه او ځلاندې راتلونکې په پار (خاطر) مخ پر وړاندې لاړ شو.

د دري یو شعر دی چې وایي:

چو شمع از پي علم با ید گداخت

که بي علم نتوان خدا را شناخت

زموږ افغانانو تر ټولو غټ کړاو دا دی چې لا تر اوسه پر دې نه پوهېږو چې موږ څه ډول افغانستان غواړو؟ او داسې افغانستان ته د رسېدو له پاره څه شي ته اړتیا ده؟ موږ څرنګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولای شو چې په دغه کړکېچن چاپېریال کې د یو خپلواک او ویاړلي او هوسا هېواد لرونکې شوو؟

دا هغه پوښتنې دي چې هر افغان او هر ځوان یې باید له خپل ځان څخه وپوښتي او له دې سره سره باید موږ هر یو له خپل ځان څخه دا هم وپوښتو چې زه د داسې یو افغانستان په جوړولو کې څه کولای شم؟

یوه تکړه ټولنپوه (**Stephen Covey**) وایي چې د نړۍ ټول شیان باید پر درېوو برخو وویشو:

یو هغه خلک او شیان دي چې تاسې پرې هېڅ ډول لاس بری نه لرئ نو د ژوند کولو له پاره له هغوی سره د گوزارې لارې چارې زده کړئ او په کار یې واچوئ. د بېلگې په ډول، تاسې باران اوربېدل نه شئ بندولای، نو د هغې له پاره باید چترۍ واخلئ.

دویم هغه خلک او شیان دي چې تاسې پرې نا بشپړ لاس بری لری. چې په دې کې ستاسې خپلوان او نږدې ملگري راځي. نو له دوی سره باید په پرله پسې توگه په پوره حوصلې کار وکړئ.

درېیم یې هغه څه او څوک دي چې تاسې پرې بشپړ لاس بری لرئ، او هغه یوازې او یوازې ستاسې خپل ځان دی. نو ددې له پاره چې له حالاتو سره د مبارزې په لاره کې تاسې یوازې پر خپل ځان پوره واکمني لري؛ نو باید چې خپل واک او ځواک هم د خپل ځان په برابرولو او لوړولو کې ولگوئ. نو هېڅ شی هم باید تاسې ته تر خپل ځان زیات ارزښت ونه لري او دا یوازې تاسې یئ چې کولای شئ خپل ځان ته ښه یا بد موقف ورکړئ. البته د بد موقف گټل اسان، اما د ښه موقف گټل گران دي، او پرله پسې هڅې او مجادلې ته اړتیا لري. چې په دې برخه کې د ژوند له پاره د یوې ځانگړې موخې لرل تر بل هر څه اړین او ټاکنده نقش لري. په ژوند کې د یو هدف لرل دا معنا لري چې یو سړی یو ټاکلي ځای ته رسیدل غواړي. که هدف نه وي معلوم، نو په دې نه پوهیږي چې چېرته روان دی؟ پر کومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لار ولاړ شي؟ او په دې لاره کې یې ستونزې څه دي؟ څه وسایل ورته په کار دي؟ په کوم سرعت ولاړ شي چې په ټاکلي موده کې خپلې موخې ته ورسېږي؟ د انګلسې ژبې یو متل دی چې وايي :

"Those who don't know, what they want, will fall for any thing"

یعنې هغوی چې هدف نه لري پر هره لاره چې سرشوهغې خواته به ځي.

د یوه روښانه هدف او ټاکلي جهت د لرلو اررښت له دغه لاندني مثال څخه ښه څرګندیږي. که تاسې د صفر په موقعیت کې قرار ولرئ او هدف مو ښې خواته لس متره لرې وي، نو که تاسې په هر سرعت هم وکولای شئ خو د خپل هدف په لوري روان اوسئ نو په پای کې به خپل هدف ته ورسیږئ. او که تاسې برعکس کیڼ لور ته حرکت کوئ، نو نه یوازې دا چې تاسې به خپل هدف ته ونه رسیږئ، بلکې د هر قدم په اخستلو سره به د خپل هدف نه لا نور هم لرئ کیږي. نو د هدف د ټاکلو تر خوا د خپل هدف جهت تعینول خورا مهم او ارزښتناک کار دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم څپرکی

اداب

۳۲ - اداب یا **(Manners)**:

اداب هغه کلیمه ده چې په یوه ټولنه کې د منلای شویو ارزښتونو منل او له یوه نسل څخه بل ته یې په عملي توګه د رسونې معنا لري.

اداب د شرقي ټولني یو ځانګړې خصوصیت دي، چې د غربي ټولنو د ماهیت سره ډېر فرق لري. اداب اکثرا په یوه ټولنه کې لیکل شوي نه وي؛ بلکې یوازې د یو کلتوري محیط په منځ کې هغه په عملي توګه له یوه نسل نه بل نسل ته انتقال مومي. د ادابو زده کول یوازې په یوه عملي محیط کې امکان لري او بس.

لکه چې ومو ویل، اداب یوازې په عملي توګه زده کېږي؛ خو له دې کبله چې زموږ ټولنه په تېرو پینځه دېرشو کلونو کې د جنګ، هجرت او نورو داسې چېلنجونو سره مخ شوه، چې د هغې له کبله اکثره کورنیو د خپل د طبعي ژوند محیط او شرایط له لاسه ورکړل، کورنۍ بېځایه شوې، حجرې، دېرې، دسترخوانونه او ګډ خواړه بې نظمه شول او له منځه لاړل. پلرونه شهیدان، میندې کونډې، د بچېو سرپناه او یوه مړۍ ډوډۍ پیدا کول ورته اولیه فرض وګرځېدل. نو نه مور ته دا محیط و چې هغه اداب چې په یوه طبعې ماحول او کورنۍ کې بچیانو ته ورښودل کېږي اوس خپلو بچو ته وروښیي او نه بچو ته د زده کړې داسې چاپېریال او ذهني شرایط مساعد و، چې هغه دې ددې ورټیا ولري چې دغه شان ژور مفاهیم دې ویېژني. اداب یو لغت نه بلکه یو محتوي **(Concept)** توضیح کوي، نو ځکه د هغې تشریح کول په یوه جمله کې مشکل او ګران کار دي. نو که زمونږ په تعریفونو کې هم تاسي کومه نیمګړتیا ګوري، ددې اصلي علت ددې موضوعاتو تشریح کول دي.

نو له همدې کبله ددې مجبوریت احساسوم چې یو شمېر دغه باارزښته کلتوري، دیني او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولنيز ارزښتونه سره راټول او تريو حده يې د کتاب په بڼه خپل ځوان نسل ته وړاندې کړم، تر څو پرې د پوهېدو او پلي کولو له لارې خپل کلتوري پر له پسې والی يو څه ژوندی وساتي.

۳۳ - د ډوډۍ خوړلو اداب:

تر ټولو دا مهمه ده، چې ډوډۍ بايد په ارامه توګه، په ګډه او پر يو دسترخوان وخوړل شي. په ګډ دسترخوان د ډوډۍ خوړل ډېرې ګټې لري. ماشومان غټانو ته په کتنې کولای شي چې د بېلابېلو غذايي موادو د خوړلو ځانګړې لارې چارې زده کړي. همدراز د ډوډۍ خوړلو نور اړوند اداب چې مشران يې پرځای کوي، کشران هغه زده کوي.

د بېلګې په توګه پخوا په افغانستان کې دا عادت و، چې وريجې به خلکو په يوه لاس خوړلې او وريجې به يې داسې راخيستلې چې په يوه مړۍ کې هغه ټولې را اخستل شوي وريجي په خوله کې واچوي او که به پاتې شوې؛ نو بيا به يې د هماغه لاس په ګوتو سره راټولولې او بيا به يې خولې ته کړې. خو پاکستان ته د هجرت کولو نه وروسته اوس زموږ اکثره ځوانان چې وريجې خوري؛ نو يا خو دويم لاس د وريجو د لاس لاندې نيسي او يا هم په لاس کې پاتې وريجې بېرته په غوري کې څنډ وهي. چې دا يو د کرکې نه ډک عمل دی. هيله کوم چې زموږ ځوان نسل د پخوانيو مشرانو ډوډۍ خوړلو ته ځانګړې پاملرنه وکړي او ددغه منفي کړنې څخه چې د افغاني ادب خلاف ده، په کلکه ځان وژغوري.

د کورنۍ نورو غړو ته به ځوانانو په لاس اوبه اچولې او بيا به ټول دسترخوان ته کېناستل او چې کله به ټول ډوډۍ خوړلو ته چمتو شول؛ نو مشرانو به په بسم الله ويلو ډوډۍ پيل کړه. او چې کله به څوک موړ هم شو؛ نو پر خپل ځای به ناست و تر څو ټول خلك ماړه شي. مشرانو به دسترخوان ته کتل چې ټول ماړه شول نو بيا به مشرانو دوعا وکړه او ټول به يو ځای رخصت شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

متاسفانه، اوس اکثره په یوه دستراخوان ډوډۍ خوړل نشته او که وي هم نو بیا هر څوک چې هر کله راغی راساً ډوډۍ خوړل پیل کوي او چې کله موړ شي، نو سمدلاسه پورته شي او د بل چا انتظار نه کوي. پخوا داسې عادت و چې باید خواړه په یوه ژامه وخوړل شي او پر دواړو ژامو په یو وخت کې خوراک او یا هم په خوراک باندې چړپ چړپ کول ډېر بد ګڼل کېدل. ځوانانو به له مشرانو څخه د خوراک طریقه د دسترخوان پر مخ یادوله، چې په دواړو ژامو خوراک ونه کړي او په خوراک کې چړپ چړپ ونه کړي. ولې اوس دا اداب له منځه تللي دی او اکثره ځوانان هم په دواړه ژامو خوراک کوي او هم په خوراک کې چړپ چړپ کوي. هیله ده، چې ځوان نسل دغه منفي خوي ته پاملرنه وکړي. پخوا به عادت و چې د خوراک په وخت کې به ټلوېزون ګل و، او د کورنۍ ټول غړي به ارام دسترخوان ته کېناستل او خوړو ته به یې ځانګړې پاملرنه کوله، ولې اوس داسې نه ده، له یوې خوا ډوډۍ خوړل کېږي او له بلې خوا په ټلویزیون کې رنګارنګ پروګرامونه ګورې، چې د کورنۍ د غړیو پام له خوراک نه بلې خواته اړوي او له دې سره د دسترخوان پر سر رنګارنګ بحثونه جریان لري. که موږ وتوانېږو، چې خپل ځوان نسل د ډوډۍ خوړلو دغو ادابو ته په پام کې کړو او په هغې پورې اړوند ادابو یې سنبال کړو، نو د دوی خوراک به اصلاح او د هغې صحي ګټې به یې زیاتې وي.

پخوا به ماشومانو ټولو ددې انتظار اېست، چې مشران ډوډۍ خوړل پیل کړي او په اخر کې لومړی مشران ډوډۍ بس کړي او بیا دوعا وکړي، ولي اوس زموږ ځوانان دغه پرله پسې والی نه پرځای کوي او په دې توګه د ډوډۍ خوړلو اداب یې کمزوري شوي دي.

دا مهمه ده چې هر څوک خواړه له خپلې مخې څخه وخوري او خپله مړی برابره جوړه کړي، چې هیله ده ځوان نسل دې ته پام وکړي. سره له دې چې په قاشق پنجه خوراک نن سبا یو منل شوی کار دی، ولې د قاشق پنجې خوراک هېڅکله د لاس له خوراک سره برابر نه دی. په لاس خواړه خوړل نسبت قاشق پنجې ته ډېرې فایدې لري، د مثال په توګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی موږ کولای شو په لاس د خوړو دحرارت، یخوالي، سختوالي او نورو خصوصیاتو ډېر ښه معلومات وکړو، چې هغه ښایې موږ سره د هغه په خوړولو او یا نه خوړولو کې خورا مرسته وکړي. چې دغه کار بیا د قاشقې په واسطه شونی نه دی. ښایې موږ ډېر گرم او یا هم یخ یاسخت خواړه خولې ته داخل کړو، چې بیا یې بېرته تویول هم ښه کار نه دی. همدا راز د لاس په واسطه د خوړو رااخیستل، برابرول او خولې ته وړل، دگوتو د عصبي رشتو د **Reflexes** له لارې د غذا د تماس له کبله زموږ په خوله، معده او بدن کې لازمي او ضروري افرازاتو د اطراح سبب کېږي، چې د غذا په نرمولو، هضمولو، جذب او اطراح کې مرسته کوي. نو کله چې موږ خواړه په گوتو تیاروو زموږ خوله، مری او معده مخکې له مخکې نه د هغې د خوړلو د اخیستلو، قبلولو او هضمولو له پاره ښه چمتو کېږي، او بناً خوراك ښه هضم او گټور تمامېږي. او قاشق پنجه بیا دغه گټې نه لري او خواړه نیمه هضمېږي. د خوړو په ادابو کې یو بل مهم ټکی دا و، چې خواړه باید په ناسته او په ارام ځای کې وخوړل شي، مگر اوس یو شمیر خلك حتا خواړه په ولاړه او یا په روانه خوري، چې دغه کړنه هم د خوړو د ادابو خلاف او له صحي نظره یو نا صحي او زیانمنه کړنه ده.

اوس ډېر ځوانان خپل تاوده خواړه په کف او چف سره یخوي او په بیړه بیړه یې خوري چې دا حالت هم بدن ته ډېر ضرر ونه لري.

د خوړولو پرمهال نوروته ست کول یو بل ادب دی، چې که تاسې څه شی خورئ نو ښه به دا وي چې د هغې ست شاوخوا ناستو خلکو ته وکړئ تر څو د هغوی په زړه کې ارمان پاتې نه شي. اما دا اداب بیا په غربې دنیا کې نشته، او کول یې هم د یوې حیرانتیا سبب کیږي.

.٣٤ - دمجلس اداب:

په افغاني کلتور کې داسې مثبت ټکې شته چې په مجلس کې باید خلك ځانگړي اداب پرځای کړي. خبرې په نوبت وکړي، مشرانو ته لومړی حق ورکړي، په مجلس کې په زوره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ونه غرېږي او خپل متقابل لوري ته بد کلمات ونه کاروي. پخوا به دا عادت و، چې که يو چا به د مجلس له اصولو خلاف بل څوك په خپلو خبرو يا بدو الفاظو سره توهين كړ، نو بيا به د مجلس يو مشر دغه سړی تهديداوه او ورته به يې غوسه کوله؛ خو متاسفانه اوس په مجلسونو کې خلك دې ته پرېښودل کېږي چې سره لاس اوګرېوان شي.

په مجلس کې لږې خبرې کول، نورو ته نوبت ورکول، د نورو خبرې اورېدل د مجلس له مهمو ادابو څخه دي.

خو ددې تر څوا په افغاني کلتور کې دا هم يو منفي اړخ دی، چې کشرانو او ځوانانو ته په مجلس کې د خبرو کولو حق نه ورکول کېږي چې دا کړنه د ځوان نسل د سالم پرمختګ مخه نيسي.

د مجلس يوه بله برخه هم په ټيليفون کې د خبرو کولو اداب دي، چې اوس د ګرځنده ټيليفونونو په وجه زموږ ملك کې د ټيليفون پورې اړوند اداب او اخلاق ډېر کمزوري شوي دي. پخوا به په دولتي او شخصي دوايرو کې د مېز د سر ټيليفونونه و؛ نو هر څوك مکلف و چې د ټيليفون د ځوابولو سره سم ځان معرفي کړي (خپل نوم او دنده ذکر کړي او له اورېدونکې نه په ډېر احترامانه ډول پوښتنه وکړي چې د هغوی ضرورت څه دی؟) که به کوم مامور دغه اخلاقي اصول نه پرځای کول د ادارې د مشرانو له خوابه په جدي توګه تهديدېدل. ولي نن په تاسف سره ډېر لوږ پورې هم د ټيليفون اخلاق او اداب نه پرځای کوي. دوی فکر کوي چې دا تيليفون ددوی شخصي ملکيت دی او هر څنګه چې يې وغواړي هغه کارولی شي. حال داچې ددوی د هر يوه لګښت ددولت له خوا ورکول کېږي.

۳۵ - د لارې اداب:

افغانستان يوه عنعنوي ټولنه لري چې په کې د شخص کره وړه په هر ځای او هر مهال کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلکو د ارزیابۍ لاندې وي او دغه ارزیابي د یوه شخص په شخصیت ټاکنه کې ژوره اغېزه لري. ستاسې کړه وړه نه یوازې ستاسې له کورنۍ او یا دوستانو سره ارزښت لري، بلکې ستاسې راشه درشه له نورو عامو خلکو سره هم ځانګړی ارزښت لري.

د تلو او راتلو په وخت کې په نورو خلکو سلام اچول نه یوازې اسلامي سنت طریقه ده؛ بلکې دا د خلکو ترمنځ ستاسې د ښه معرفت زمینه او شرایط هم برابروي. کوښښ وکړئ چې په سلام اچولوکې تر نورو ګړندي او لومړي اووسئ. سنت طریقه داده چې هر وخت سپاره خلك پر پیادو، پیاده خلك دې پر ناستو خلکو، او کشران دې په مشرانو سلام اچوي. په لاره کې چې ځای تنګ وي نو، نورو ته د لومړیتوب حق ورکړئ. که ښځې راروانې وي؛ نو سړي باید د لارې نه یوې خواته شي، او لاره ښځو ته پرېږدي، تر څو هغوی په ارامه توګه له لارې څخه تېرې شي. که لاره خټه وي، کوښښ وکړئ چې نور خلك ستاسې له کبله په عذاب نه شي، او هغوی ته خټې او اوبه وروانه لوزوي. د لارې څخه هر ډول مضر او خطرناك شیان لرې کړئ، تر څو د بل کوم کس د لوېدو، او ژوبلېدو سبب نه شي. په لاره کې که درته ډېر ضرورت نه وي، له بل چا، خاصتا د مشرانو څخه مه مخکې کېږئ.

کله چې په لاره کې له چا څخه مخکې کېږئ؛ نو لومړی د غاړې په تازه کولو سره هغه خبر کړئ چې تاسې ترې مخکې کېږئ، او بیا ورنه ښښنه وغواړئ، او ترې مخکې شئ.

په لاره کې ښځو او ماشومانو ته کافي وخت او مسافه ورکړئ، چې تر تاسې دمخه شي او یا که تاسې ترې دمخه شوئ، نو ترې پوره مسافه واخلئ. که پر سړك سپین ږیری او یا کمزوري او ناروغه کسان تېرېږي، له هغوی سره مرسته وکړئ.

که شونې وي او دکوم بوډا، ښځې او ماشوم سره دروند پېټی وي، نو ورسره مرسته وکړئ.

په لاره کې د بدو الفاظو، کانې په پښه وهلو او لوبو کولو څخه پرهېز وکړئ. په کوڅو کې منډې رامنډې وهل، کانې ویشتل، او یا هم د کرکټ او نورو لوبو کول، یو غلط او بې ځایه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار دی، تاسې يې مه کوئ، او نور ځوانان هم ترې منع کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم څپرکی

د ژوند له پاره يو پلان او د ژوند د لومړيتوبونو ټاکنه او سمونه:

. ۳۶ - ټاکلی او پلان شوی ژوند لرل:

موږ هر يو د خپل ژوندله پاره راز راز هيلې لرو. کله ناکله ددې هېلو شمېر دومره پراخه شي چې بيا زموږ په مغزو کې هم د ځايېدلو نه وي. ولې ډېر کم داسې کېږي چې له هغو هيلو څخه ټولي پوره شي.

د ټولنې ډېر وګړي کله چې په زده کړه بوخت وي، په هره ځانګه کې چې دوئ تحصيل کوي، نو بيا له ځان سره په ډېرو اوچتو خيالاتو کې وي چې زه به له پوهنځي نه فارغېږم، بيا به لوی ډاکټر، انجېنر، قاضي، څارنوال، مامور، مدير او څه کېږم، ډېر به مشهور شم، ډېرې پيسې به پيداکړم، داسې کور به ځان ته جوړکړم او له داسې چا سره به واده کوم او نور او نور....

خو کله چې له پوهنځي څخه فارغ شي، بيا د کار لټولو په ارمان چې کله د سلګونو دروازو په ټکولو او د بې شمېره دفترونو له لټون سره مخ شي، نو له هماغه ځايه دده شخصيت او غرورو وټکول شي او هيلې يې په ناهيليو بدلې شي، او د چوپړ کولو لېوالتيا يې بيا له کينې او کرکې سره ملګرې شي. د چوپړ کولو احساس يې بيا ډېر ژر په بدې اخستلو او په ورځني سيستم کې د ځای پيداکولوپه هنر بدل شي. دا هغه بدمرغه حالت دی چې زموږ د ټولنې د ډېرو ځوانانو احساسات او هيلې او د چوپړ کولو هوډ وژني او دوئ د ټولنې د خدمتګار په ځای د ټولنې په يوه کرکجن عنصر بدلوي.

ددې له پاره چې په راتلونکې کې تاسې ځوانان د همداسې ناوړه برخليک ښکار نه شي، دغه لاندې څو توصيې درته ګټورې بولم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- خپل ځان له ټولنې نه جلا مه ګڼئ . په دې بايد پوه يئ چې تاسې په داسې يوه ټولنه کې ژوند کوئ چې مثبت بدلون په کې کم، ستونزمن او زياته قرباني ګالل غواړي. نو کوښښ وکړئ چې خپل خيالات او هيلې نسبي مطرح کړئ.

۲- د خپل برخليك له پاره مقدماتي پلان او پروګرام ولرئ. مثلا که تاسې په هره ځانګه کې تحصيل کوئ نو کوښښ وکړئ چې په هماغه ځانګه کې له سالمو او باصلاحيتو شخصيتونو سره خپلې اړيکې د همدغه تحصيل په دوره کې تامين او هغې ته پراختيا ورکړئ. په دې برخه کې د خپلو استاذانو او د پوهنتون د مقاماتو او ملاقات کوونکو مشرانو پاملرنه ځان ته راواړوئ.

۳- د زده کړې له دورې څخه دغې اړتيا ته پوره پاملرنه وکړئ او دې له پاره اړين او لومړني کارونه ترسره کړئ. خصوصا ددې کار ښه وخت د عملي کارونو او ستاژ دوره ده. په هغه وخت کې چې تاسې د خپل ملك په اړه له هرې بهرنۍ مؤسسې او يا شخص سره کار کوئ په خپل هغه کار کې د جديت، صداقت، او علمي ځواکمنۍ په ښوولو سره د هغه مقاماتو پاملرنه او لېوالتيا د ځان په لور راواړوئ. چې هغوی دې ته لېوال شي چې ستاسې له فراغت نه مخکې تاسې ته د يوې دندې د درکولو بلنه درکړي.

٤- د خپل تحصيل په دوره کې د ځينو ځانګړو فعاليتونو او پروژو په ادا کولو سره د خپلو استاذانو او اداري پرسونل پاملرنه ځانته راواړوئ . په مناسب وخت کې له هغوی څخه د ځانګړو تصديقونو او اسنادو غوښتنه وکړئ. د هغوی سره د جوړ جاړي له مخې دغه ډول مکتوبونه په خپله برابر او ټايپ کړي، او هغوی ته يې يوزاې د لاسليك له پاره وړاندې کړئ. ډېر ښوونکې او اداري پرسونل يا ددې وخت نه لري، او يا کله کله هم ځانګړي موضوع، داسې ښه نشي چوکاټ بندي کولی او پدې وجه له تصديق ورکولو او يا ستاينليکونو له ورکولو څخه ډډه کوي. نو تاسې بايد ددې چمتووالی ولرئ چې په مناسب وخت کې د هغوی له موافقې سره سره سم يو داسې ليکلی سند چمتو کړئ چې په هغې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې د هغې مؤسسې، ډیپارتمنټ او د هغه استاذ/ مدیر نوم او دنده په روښانه توګه لیکل شوي، او د امضا کولو له پاره اماده وي. .
کوښښ وکړئ چې ددې سند دوه یادرې کاپي مخکې له مخکې چمتو کړئ او په هغه استاذ یې له لاسلیک کولو وروسته یوه کاپي له هغه سره یاد هغې په دفتر کې پرېږدئ، او دوه نورې یې له ځان سره وساتئ.

۳۷ - د پلان تعریف:

پلان هغې لیکلې طرحې او طریقې ته وایي، چې د یوه ارمان یا موخې د لاسته راوړلو په اړه ټول اړوند معلومات، طریقې، وختونه، ستونزې، ضرورتونه او مالي سرچینې په ګوته او پداسې یوه سیستماتیکه توګه پیوند او تړل شوي وي، چې موخې ته رسېدل پکې په عملي مرحلو وېشل شوي وي، او د هرې برخې اصلي اهداف څرګند او ارزول یې اسانه او عملي وي.
د یو پلان په جوړولو کې دا ډېره مهمه ده چې پلان جوړونکی باید د هرې مرحلې اهداف، او ددې اهدافو د لاسته راوړلو په اړوند ټولې شونې سرچینې، ستونزې، چلینجونه، مکانیزمونه او ټاکوونکې معیارونه داسې روښانه کړي وي، چې لاسته راوړل یې عملي او ارزول یې اسان او شوني وي.
یو پلان هلته عملي بڼه غوره کولای شي، چې د پرېزنټ کولو وړ (یعنې نورو خلکو ته د وړاندې کولو او روښانه کولو وړ) وي، په لیکلی ډول تهیه کړای شي، او د کتنې او مشاهدې له پاره ورته لاسرسی شونې وي.
ځوانان نه یوازې دا چې باید د خپل ژوند له پاره یو ماستر پلان ولري؛ بلکې ددې ماستر پلان د یوې برخې په توګه د خپل ژوند څو مهمو اړخونو ته لکه تعلیم او تحصیل، مسلک غوره کول،کار، واده، کور اخیستل او تقاعد ته هم یو، یو ځانګړي پلان ولري. پلان باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليکلې ښه ولري او اقلا د مياشتې يو ځل وکتل شي او په اولو وختو کې په هرو شپږو مياشتو کې يو ځل وارزول شي، او هدف ته د رسيدو په نږدېوالې کې بيا هر دري مياشتې، او بلاخره هره مياشت، او هره اونې وارزول شې.

ښه عملي اوکامياب پلان هغه دی، چې د هرې مرحلې له پاره پکې ټاکلي موخې او د هرې موخې د لاس ته راوړلو له پاره عملي کړنلاره او د هرې کړنلارې له پاره شونې وسايل، وسايط او ذرايع پکې تشخيص او غوره شوي وي.

ددې له پاره چې تاسې په خپلو پلانونو کې بريالي شئ، د يو پلان په جوړولو کې لاندې ټکو ته بايد ځانګړې پاملرنه وکړې.

- د هر پلان ورستنی او مرحلوي موخې بايد مشخص او روښانه کړې .
- د هرې موخې د لاسته راوړلو له پاره يو ټاکلی وخت چې عملي وي، په نظر کې ونيسې.
- د موخو د لاسته راوړلو په لاره کې د برياليتونو له پاره داسي مشخص معيارونه (**Mile Stones**) وټاکې چې دغه هر يو معيا ر بايد اندازه کېدونکی او ټاکونکی معيار وي. د **Mile Stone** په باره کې بايد دا ووايم، چې دا هغه نښې دي چې د سرکونو په اوږدو کې د مسافو د تعين له پاره ودرول کېږي. څرنګه چې دا نښې د سرك واټن اندازه کوي، نو په همدې خاطر دغه اصطلاح د معيارونو له پاره غوره شوې ده.
- ټول ټاکل شوې موخې بايد، عملي او شونې اووسي.
- د هرې موخې د لاسته راوړنې په اړه اړوندې اړتياوې، وسايل، وسايط، ذرايع او سرچينې روښانه او د هغوی لاسته راوړل شونې ارزول شوي وي.
- د هر پلان له پاره انساني باوري منابع ټاکل شوي وي.
- پلان بايد وخت په وخت مطالعه او په هرو شپږو مياشتو کې وارزول شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- که یو پلان په سلو کې تر اویا زیات عملي وي، نو د کامیابېدو چانس یې شته او که تر څلوېښتو کم عملي وي نو د هغې بیا ارزول او د سرچینې تاکل یې ضروري دي.
- هغه پلان چې د (۴۰ - ۷۰) پورې عملي وي، ښـایې چې تر پلان شوي وخت او لګښت څخه زیات وخت او لګښت ته اړتیاولري. چې دا باید ورسره په پام کې ونیول شي.
- د پلان غټ او مهم ټکي باید په داسې ځا ی کې لیکلي او یا انځور شوي وي چې په پرلپسې توګه او هره ورځ تر سترګو شي، تر څو تاسي ته په پرله پسې توګه ستاسې موخه در په زړه کړي.

د عمومي پلان ځینې ځانګړې برخې:

۳۸ – د تعلیم او تحصیل په اړه پلان:

- ښه به دا وي چې هر ځوان په دې پوه وي چې غواړي په کوم ښوونځي، متوسطه او لېسه، کې زده کړې وکړي. دا ځکه چې ځانګړی ښوونځی ښایې د یو ځوان لیوالتیا او د راتلونکې برياووله پاره یوه ښه وسیله وي، او یا هم برخلاف د برياوو مخه مو ونیسې.
- د تعلیم په وخت کې باید د کانکور له پاره چمتوالې له لسم ټولګي څخه پیل، او پوړ په پوړ دغه چمتوالی ګړندی او جدي شي.
- د ښوونځي په دوره کې ښه خبره دا ده، چې یو زده کوونکی په ټولګې کې د لومړیتوب (اول نمره ګې) له پاره سیالي وکړي؛ نو که لومړی نه شي؛ نو دویم نمره خو به شي. د انګلیسي یو متل دي چې وایي:

Shoot for the stars, if you fall short, you will land on the moon.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- يعنې موخه مو ستوري وټاکې، که پاتي راغلي، نو سپوږمۍ خو به موځای وي. هر ځوان ته په کار دي چې د خپل تحصيل په اړه هوښيار اوګړندی وی، او په دې برخه کې خپلي ګړندي دندې له پخوا نه پيل او د کورنۍ او ښوونکو په مشورو په چټکه توګه پر مخ بوزي.
- هر زده کوونکی بايد له (۸- ۱۰) ټولګې په دوران کې بېلا بېل مسلکونه، لکه طبابت، انجينري، زراعت، ساينس، شرعيات، حقوق، ډيپلوماسي،ارت، ښوونه او روزنه او داسې نورې څانګې هره يوه وڅېړي او د هرې رشتې ښه او بد ځان ته روښانه کړي. چې کله يې يو يا دوه مسلکونه خوښ کړل؛ نو بيا دې دهغې مسلکونو له ځينو متخصصينو سره له نږدې نه د هغه مسلك د ښو او بدو، مثبتو او منفي اړخونو په اړه خبرې وکړي، تر څو خپل راتلونکی مسلك او په مسلك پورې اړوند مضمونونه په ښه او دقيقه توګه وټاکې.
- د وخته (۸- ۱۰ ټولګي کې) دغه ټاکنه، زده کوونکې ته ددې چانس ورکوي، چې د لېسې په دوره کې د هغه مسلك پورې اړوند مضامينو په برخه کې زياته پاملرنه وکړي او ښې نومرې په کې تر لاسه کړي.زموږ د ځوانانو خورا غټ مشکل دا دی چې دوی د کانکور ازموينه ورکوي، خو پر دې نه پوهېږي چې څه غواړي ولولي. اکثرا د خپل مسلك ټاکنه هم د کورنيو په خوښه تر سره کوي. دا يوه د هاغه ستونزو نه ده چې ځوانان وروسته ځوروي. نو ددې له پاره چې ځوانان د خپل مسلك او پوهنځي ټاکنه په ښه توګه وکړای شي. زه مشوره ورکوم چې ځوانان بايد د (۸ — ۱۰ ټولګي په وخت کې) که شونې وي د هغه مسلك پورې اړوند پوهنځي د محصلينو، استادانو او کارکوونکو سره تفصيلي خبرې وکړي او د هغوی تجربې، خاطرې او نظريات ددې مسلك په اړه ځان ته په جدي توګه څرګندکړي. د همدې معلوماتو په رڼا کې بيا له خپل ذوق او لېوالتيا سره سم يو ځانګړی مسلك غوره کړي. او دښونځي په درسونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې دې بیا په هغه مسلک پورې مربوط مضامینو ته ځانګړې پاملرنه وکړي.

د مثال په ډول که تاسې غواړئ چې طب پوهنځی ولولئ؛ نو لومړی د (۸- ۱۰ ټولګیو په موده کې) د طب پوهنځي د محصلینو او استادانو سره اړیکې ټینګې کړي. خپل پلان ورته ووایئ او له دوی څخه د اړوندو مضامینو او همدرا راز ددې مسلک په مثبتو او منفي اړخونو ځان وپوهوي. که مو تصمیم ونیوه چې د طب مسلک ته لاړ شئ؛ نو بیا باید د (۱۰ - ۱۲) ټولګي پورې په طب پورې مربوطو مضامینو لکه کیمیا، بیولوژي، فزیک او الجبر ته ځانګړې پاملرنه وکړئ.

- دا به هم ګټوره وي چې د خپل تعلیم په دوران کې د (۱۰- ۱۲) پورې د هغه ځانګړي مسلک له ځینو مهمو شخصیتونو سره دوستي او ملګرتوب ایجاد کړئ، او خپل نظر او پلان ورسره شریک کړئ، او وخت په وخت له هغوی څخه لازمې مشورې او لارښوونې وغواړئ.
- دا په ځای بولم چې په دی برحه کې ددولت مسولیتونو ته هم اشاره وکړو. دولت ددې مکلفیت لري چې شاګردانو ته د تعلیم په وخت کې دداسې علمې سفرونو او مسلکي پوهاویو زمینې او شرایط برابر کړي.
- کله چې بیا د خپلې خوښې مسلکې پوهنځي ته داخل شوئ؛ نو بیا کوښښ وکړئ چې ددې مسلک په اړه خپل معلومات په نړۍ واله کچه تکمیل کړئ. په هماغه مسلک کې د دوه درې سیمه ایزو مطرحو شخصیتونو سره او همدا راز د یوه یا دوه په ملې کچه مطرح شخصیتونو سره او بلاخره د یوه یا دوو بین المللي شخصیتونو سره اړیکې، او دوستي ټینګه کړئ. دا به تاسې ته په هماغه مسلک کې د لابریالیتوب ښه چانسونه په لاس درکړي.
- کوښښ وکړئ چې په خپل مسلک کې یو مطرح او پېژندل شوی شخص واوسئ او له عادي زده کوونکو او محصلینو نه زیات توپیر ولرئ، دا توپیر تاسې په لاندې لارو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترلاسه کولای شئ.

- په دې مسلک کې دوامداره تجربه، جدي مطالعه او منظم او په مینې سره کارکول، د هغه مسلك په اړوند د موثرو او مطرحو سیمه ایزو، ملي او بین المللي شخصیتونو سره اړیکې، په دې اړوند سیمنارونو او غونډو کې ونډې، همکاري او عملي برخه اخیستل، هغه نور عوامل دي چې ستاسې د لابریالیتوبونو زمینې برابرولې شي.
- د هغه مسلك په اړه ځانګړې موضوعاتو ته پاملرنه او د هغې په اړه نمونوي موثر او حیرانوونکې کارونه سرته رسول، لکه علمي تحقیقات، مقالې لیکل او نشرول د سیمې او په ملي کچه د مطبوعاتو سره اړیکې او د هغه مسلك د یوه مطرح ځوان په توګه تبارز کول، د خپل مسلك په اړه خپرونې، ژباړې او تالیف هغه ګټور کارونه دي چې ستاسې له شهرت سره ډېره مرسته کوي.د پوهنځي په وخت کې له څو تنو استادانو سره ښې اړیکې وساتئ او کوښښ وکړئ چې د هغوی د اثارو د ژباړې، تایپ او لوستلو او اصلاح کولو په برخه کې مرستې وکړئ او ترې وغواړئ چې ستاسې نوم په خپل کتاب کې ذکر کړي.

کله چې زه د طب د پوهنځی د پنځم ټولګی محصل وم، ما د خپل یوه ډېر تکړه او نومیالي استاد مرحوم محمد نسیم لودین صیب د توبرکلوز په نوم د یوه لیکلې اثر په املایي تصحیح کې د هغه سره ډېره مرسته کړي وه. چې په نتیجه کې دا زما حق هم وه چې هغه باید زما نوم په دې کتاب کې ذکرکړي وای. خو دیوي خوا زه ددې موضوع په علمې ارزښت په هغه وخت کې دومره نه پوهیدم، او د بلې خوا ممکن د لودین صیب به هم ودې ته پام نه وه شوي، نو زما نوم یې په کتاب کې نه وه ذکر کړي. نن زه د هغه افتخار نه محروم یم، چې ما زورو‌ي. خو ددې سره سره هم د هغه کتاب تصحیص کولو ما ته دومره زیاته ګټه راورسوله چې د توبرکلوز د ناروغی په تشخیص او تداوي کې زه د خپل نورو همصنفیانو په نسبت تکړه وم. بلاخره، د همدې تکړه توب په نتیجه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې ماته په پېښوور کې د توبرکلوز په څانګه کې د کارکولو زمینه، او په دې برخه کې زما د خپل یوه اثر د لیکلو شرایط را برابر کړل. دا هم زما له پاره یوه سرلوړي ده.

- د یو فعال شخص په توګه تل د خپل مسلك په اړه په ملي او بین المللي کچه نوې خپرونې او اختراعاتو نه ځانونه خبر کړئ ، او وخت په وخت هغه د رفرنس په توګه د راډیو او تلویزیون او اخبار له لارې وړاندې کړې.
- کوښښ وکړئ چې په خپله سیمه کې په رسنیو کې د خپل مسلك د یو پېژندل شوي شخص په توګه په مصاحبو او پروګرامونو کې ونډه واخلئ.
- خپل ځان د داوطلب په توګه وټاکئ او په ښوونځي او نورو ځایونو کې د خپل مسلك په اړوند خلکو ته کنفرانسونه ورکړئ.په مسلکې کار کې جدي او پابند اوسې. او په خپله دنده کې دخپل ټول اخلاص او ربښتینولې نه کار واخلې. دا په د لوړو مقاماتو توجه ستاسې په اړه د علمي او عملي کار په نتیجه کې را جلب، او په مسلکې لحاظ په دا تاسې ته ډېره ګټه ورسوي.

۳۹ - د کار په اړه پلان:

لکه څرنګه چې تعلیم او تحصیل د مسلك په غوره کولو کې رول لري، همدراز مسلك هم د کار په نوعیت او محیط په غوره کولو کې رول لري. د کارځای هغه محیط دې چې موږ او تاسې هره ورځ په کې د ژوند درېیمه برخه (هره ورځ اته ساعته) تېروو. نو دا ډېره مهمه ده چې دکار په اړه لاندې درې شیان (د کار نوعیت، محیط او خلك) د سرې په مزاج برابر وي؛ نو بیا به کار ستاسې په زړه پورې او نه ستومانوونکی وي. که له دغو درې وارو څخه یو یې هم له مزاج سره برابر نه وي؛ نو بیا کار ستومانونکی او ځوروونکی کېږي.

- دکار د انتخاب له پاره اولین شرط د مسلك غوره کول دي. د مسلك غوره کول، یا د لوړو تحصیلاتو د رشتې انتخاب یو خورا مهم کار دي، او باید چې پوره توجه ورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

وشي. چې د رشتي د انتخاب له پاره بيا وختي تياري لکه پورته چې ذکر شو، ډېر ضروري دی.

- د مناسب او موزون کار او د ښه محيط پيدا کول يو ضروري موضوع ده. متاسفانه زموږ په هېواد کې خلك هر هغه کار کوي، چې ورته پيدا شي او بيا په کار کې هم څه دومره ورته مهمه نه ښکاري چې کار څنګه پر مخ ځي؟ خو زه ځوانانو ته توصيه کوم، چې د کار د غوره کولو او د کار د محيط په اړه خپلې دندې په ښه توګه ادا کړي او د ځان له پاره يو موزون او له خوښې سره برابر کار پيدا کړي.
- هرڅومره چې تاسي په خپل کار او مسلك کې برياليې، او پېژندل شوې شخصيت يئ، په هماغه اندازه به تاسو ته د نوو کارونو وړانديزونه زيات وي، نو تاسي به د خپل نوي کار په غوره کولو کې لازيات بررسي ولرې. ځکه ډېر خلك او ډېر مؤسسات به ستاسې د جلبولو سره علاقه ولري.
- لکه څومره چې ښه کار او د کار ښه محيط او خلك تاسو ته مهم دي، همداراز د موسسې او نورو کارکوونکې و له پاره هم دا مهمه او ګټوره ده چې تاسې له هغوی سره خوښ او خوشاله يئ. نو پخوا له دې چې يو کار ومنئ، دا به ښه وي چې لاندې معلومات مو تر لاسه کړي وي.
- ايا دغه کار ستاسې له مسلك او خوښې سره برابر دی او کنه؟ که برابر نه وي نو کوښښ وکړئ، چې له هغه کار نه تېر شئ.
- د خپل مسلك څخه بهر کارونه، ولوکه ډېرې پيسې هم درکوي، مه غوره کوئ ځکه دا بيا تاسې بې مسلکه کوي او وروسته به بيا پرې پښېمانه يئ. په افغانستان کې د جنګ او غربيانو د راتګ نه وروسته، يو لوی مصيبت هم د افغانانو بي مسلکه کول دي. د ان، جي، او (**NGO**) سيستم چې د افغانستان غوندې وروسته پاتې او قبيلوي ټولنې له پاره د يوه قوي مرکزي سستم پر ځای يو زهرجن سستم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دی ان جي اوګانو له کبله اکثره افغانان د جګو تنخواګانو په وجه دي ته وهڅول شول چې خپل مسلکونه پرېږدي او په نا مسلکې کارونو کې لګیا شي. چې زه هم د همدغو قربانیانو څخه شمېرل کېږم، ددې کبله چې زه ددې ضایعې له لاسه زورېږم، او نه غواړم چې تاسي هم وزورېږي، نو دادې تاسي ته دا موضوع لیکم..
- ایا تاسې د خپل کار محیط، خلک او ساحه کتلې ده کنه؟ که مو نه وي کتلې، کوښښ وکړئ چې د کار د قبلولو نه مخکې دوه درې ورځې هلته داوطلبانه کار وکړئ. تر څو وګورئ چې ددغه کار، محیط او خلک ستاسې د طبعیت سره برابر دي او کنه؟ که لږ شان هم ناراحته وئ د هغه کار له له منلو تیر شئ.
- ایا په دې کار کې چې تاسې ورته کاندید یئ، ستاسې د لوړاوي او پورته مقام ته د تللو چانس شته او کنه؟ که نه وي نو ترې تیر شئ.
- ایا په دې کار کې تاسې له ځینو چلینجونو او ابتکاراتو سره مخ یئ او کنه؟ که نه وي نو ترې تیر شئ. په کار کې علمي چېلنجونه ستاسې د علمي پرمختګ او شخصیت د لوړوالې سره مرسته کوی.
- ایا ددې موسسې د فرهنګ په اړه مو معلومات تر لاسه کړي دي او که نه؟ (هره موسسه ځانته ځانګړی سیستم لري چې هغه د هغې موسسې فرهنګ جوړوي. مثلا ځنې موسسات ډېر فارمل (قید، منظم او جدي) وي چې د لباس نه نیولې، چې هغه منظمه درویشي، نکتایي وي، تر د مشر سره د کتلو او خبرو کولو پوري ځان ته یو ځانګړي جدې سیستم لري، چې دي ډول موسساتو ته د فارمل فرهنګ لرونکې یا (**formal**) مؤسسات وایي، اما برعکس، بیا یو شمیر نور موسسات، نسبتا یو څه نرم، او ازاد سیستم خوښوي، چې په هغوی کې لباس هم نسبتا ازاد، او د امرینو سره لیدنه کتنه هم نسبتا اسانه او ازاده وي، چې دي ډول مؤسساتو ته ازاد یا (**casual**) مؤسسات وایي. ایا ددې موسسې دغه کاري فرهنګ، د موسسې د مشر او ستاسې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوپروایزرانو یا امر رویه اوسلوك ستاسې له پاره د منلو او قبول وړ ده او کنه؟ که نه وي نو ترې تیر شئ.

- ایا ددې کار په محیط کې تشویق، ترغیب او ستاینه شته او کنه؟ که یې نه لري؛ نو بیا له دې ځای څخه تیر شئ.
- ایا تاسې د خپل امر او د موسسې د عمومي امر سره ځان په خبرو کې ارام محسوس کړی او کنه، کنه نو د هغې کار نه تیر شئ

پخوا تر دې چې نوي دنده قبوله کړئ، ددغو لاندینیو پوښتنو کول ضروري او ګټور دي:

- ✓ له انټرویو کونکې څخه وپوښتئ چې ایا دا موسسه کوم تشکېلات لري او که نه، اوایا زه کولای شم چې هغه وګورم؟
- ✓ پدې تشکېل کې زما ځای، پوزیشن، (پوست) چېرته دی؟زه څوکسانو او چا ،چا ته مسولیت لرم، او د څو کسانو او چا، چا د څارنې مسؤلیت لرم؟
- ✓ ایا په دې مؤسسه کې ارزیابي کله صورت نیسي او د ارزیابي سستم څنګه دی؟
- ✓ ایا پدې مؤسسه کې تشویق، ترغیب، ارزونه او لاربښوونه شته که نه؟
- ✓ ایا پدې مؤسسه کې زما د پورته تللو چانس څومره دی. زه غواړم چې دلته د ډېرې مودې له پاره پاتې شم، نو ځکه غواړم پوه شم چې زما د پورته تللو حدود او امکانات څه دی؟

- د کار ښه پلان دادی چې سړی له ځان سره داسې یو نقشه ولري چې په کوم عمر کې څه ډول مقام ته ورسېږي. دا مقام کېدای شي چې په کار کې د مقام په لحاظ معنا یي مدیریت، ریاست او وزارت، او یا هم په کار کې علمي او مسلکې لاسته راوړنې لکه علمي رتبې، لیکنې او اختراعات او نور وي.
- هر ځوان ته په کار دي؛ چې په کار کې پرله پسې مثبت بدلون ولري، دا بدلون به ښه وي، چې په عین کاري محیط کې پرمخ لاړ شي؛ خو که ایجاب وکړي د محیط

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدلول هم تر محدوده اندازې پورې کوم زیان نه لري.

- وخت په وخت په خپل کار کې د خپلو امرینو (سوپروایزر ، مینجر، او لوي ریس) سره د ځانګړو ملاقاتونو له پاره ، ددوي د رتبو په ترتیب، وختونه واخلې. په دي ملاقاتونو کې د خپل امرینو څخه د خپل کړو و وړو په اړه وپوښتې. ددوي نه په روښانه توګه دا و پوښتي چې (ما اوس له تاسو سره کافي وخت کار وکړ. زه ستاسې د لارښوونو نه راضي او په خپل کار کی خوشحاله یم. خو زه غواړم چې ستاسې څخه د خپل ځان او په کارونوکې زما د اجراتو په اړه واورم. زه غواړم چې په خپلو نیمګړتیاو پوه شم، او د هغوی د اصلاح کولو او ښه کولو په اړه ستاسې لارښووني او مشوري واورم) که ددوي نظر مثبت وه، تري غوښتنه وکړي چې که امکان ولري خپل دغه نظر په لیکلې توګه تاسو ته درکړي. دا به بیا وروسته یو وخت ډېر ستاسې په درد وخورې. او که یي نظر منفي هم وي، هغه په پوره غور او مکمله توګه واوري، او که کومه غلط فهمې (نادرستي) پکې موجوده وي، د هغي د روښانتیا له پاره تري په اخر کی په ارامه اجازه وغواړي، او هغه ورته په سړه سینه تشریح کړي، نو ددې ناستي حد اقل ګټه خو به دا وي چې هغه غلط فهمي به له منځه یوسې.
- خپل کارونه ژرژر مه بدلوئ، ځکه دا بیا ستاسې په راتلونکې کار کې ستاسې په بې ثباتې حسابیږي. نو ددې له پاره چې مو ددې مشکل مخنیوي کړي وي، نو د هر کار په قبلولو کې خپله کورنې دنده په ښه توګه ترسره کړي. یواځي هغه کار فبول کړي چې یي تاسو په ښه توګه ترسره کولاي شئ، او هغه ستاسې د ژوند د فلسفې سره برابر وي، او په کولو کې یي تاسي راحت یئ. هېڅکله هم هغه کار مه قبلوئ چې یا ستاسې د ژوند د فلسفي سره برابر نه وي، او یا یي تاسو په کولو کې ځان راحت نه محسوسؤي.

۴۰ - د موټر اخیستلو پلان:

(c) ketabton.com: The Digital Library

کور او موټر هم د انسان په ژوند کې ارزښتمن او مهم انتخابونه دي. د نوبت په لحاظ لومړی موټر او بیا کور اخیستل او وروسته بیا واده کول ښه اصل دی؛ خو دا ضرور نه ده چې په همدې ترتیب دې وي. د موټر اخیستل کوم لکسیت نه، بلکې د یو ښه شخصیت او د یو با پلانه او موفق ژوند یوه نښه ده. د موټر درلودل که ښه وکارول شي اکثرا تاسې ته د لا اجتماعي اړیکو، ښه کارونو او نورو بریالیتوبونو مخه پرانیزي.

په یاد ولري چې د انسانانو په ژوند کې تر ټولو ګرانو کارونو څخه هم یو د پیسو سنبالول دي. ځني پوهان وایي چې د پیسو ګټل ګران، خو ساتل یې تر هغې هم ګران دي. انسانان په مجموعي توګه دې ته میلان لري چې هر څومره پیسې چې پیداکوي، هماغومره مصرفوي. خو که تاسې لږ وخت په ځان یو څه تکلیف ومنې او د یو څه لکسیت نه تیر شې، نو ډېر ژر به د یوه هوسا ژوند خاوندان شي.

هر ځوان باید پلان ولري چې د درې کلو کار کولو په اوږدو کې اقلا خپل لومړنی موټر چې هغه ډېر قیمتي او لکس نه وي واخیستی شي. بیا دې تر پینځه کلن کار پورې هغه په یو متوسط موټر او تر لس کلن کار پورې دې یې په یو ښه او لکس موټر بدل کړای شي. د موټر اخیستلو ښه طریقه به داوي چې:

دمجردۍ په دوران کې له هر معاش څخه تقریبا ۲۵ فیصده موټر ته وقف کړي او که سړ ی متاهل وي نو بیا دې ۱۵ فیصده د موټر له پاره جدا کړي.

او یا دی د موټر اخیستلو په خاطر دې یوه ځانګړې دویمه وظیفه شروع کړي، او د امکان په صورت کې دې ددې وظیفې ټول عاید او که نه تر اویا فیصدو پورې دې د موټر له پاره اختصاص کړي. همېش خو په لومړي سر کې حتما داسې موټر واخلي چې د تېلو مصرف یې کم او ترمیمات یې ارزانه وي.

په دې اړه بله مشوره دا ده چې: تاسې لومړئ یو موټرسایکل واخلئ، او بیا تدریجا یو څه نوري پیسې هم ذخیره کړئ او دهغو پیسو او د موټرسایکل د پیسو نه په ګډه بیا یو ارزانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

موټر واخلئ.

په دي اړه بله مشوره داده چې خپل موټر او كمپوټر هېڅكله هم بل چاته د چلولو او يا خوهم په كمپوټر د كار كولو اجازه مه وركوي. تجربو دا ثابته كوي ده چې دغه وسايل، يوازي هلته ښه كار كوي چې په يو لاس استعمال شي.

٤١ - دكور اخيستلو پلان:

د كور اخيستل لږ څه داوږدې مودې پلان او يو څه زياتو امكاناتو ته ضرورت لري. خو مؤثر او ښه پلان جوړول، كولاى شي چې ستاسې له پاره د كور د اخيستلو موده راكمه او د كور اخيستل كم ستونزمن كړي. خپلوان ټول اخلاقي مسووليت لري، چې په كورنۍ كې د هر ځوان له پاره د تعليم، تحصيل، موټر يا كور په اخيستلو او واده كولو كې لازمه او مناسبه ونډه واخلي. دغه ونډه بايد بلا معاوضې وي. كه ستاسې په كورنۍ كې دغه سيستم وجود نه لري، زه له تاسو غوښتنه كوم چې دا سيستم پيل كړئ. د واده او كور اخيستلو له پاره قرض اخيستل جواز لري؛ خو په دې شرط چې تاسې د هغې د بېرته وركولو له پاره يو مناسب او عملي پلان سنجولاى وي.

د كور اخستل هم د موټر په څېر پلان كړي. يعنى اول يو وړوكى او نسبتا ارزان كور او وروسته بيا په مناسب وخت كى ښه او په خپله طبعه برابر كور جوړ كړي. د كور په اخستلو كې د خپلې ونډې له پاره اقلا له (٣ - ٥) كلونو له پاره پلان ونيسئ، او د خپلې تنخوا ٢٥ % د كور د اخيستلو له پاره ذخيره كړئ، چې بيا د كور له اخيستلو وروسته بايد همدا (٢٥ %) د دوستانو او نورو لرې خپلوانو د قرضونو خلاصولو ته وقف كړئ. هغه پيسې چې يې تاسې د لرې خپلوانو او دوستانو څخه د قرض په توګه را اخلئ ، هغه هم په دقيقه توګه وسنجوئ، او په مناسب اندازه يې په نږدې او لرې خپلوانو او دوستانو ووېشئ. د هغوى هر يو د مالي توانمندۍ سره سم د هغوى ونډه ورمعلومه او ورته اقلا يو كال دمخه ووايئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې تاسې د هغې مرستې ته ضرورت لرئ او ستاسې توقع ددوی څخه څومره ده، او کله باید تاسې ته هغه پیسې تیارې کړي. خپله دغه غوښتنه ورته ٦بیا میاشتې ،او بیا ۳ میاشتې، او بیا یوه میاشت مخکې د وعدې نه،وربه یاد کړئ. دا وریادول دوه ګټې لري: د یوی خوا هغه متوجې کوي چې خپل ځان اماده کړي، او د بلې خوا. که چېرې د هغه په تصمیم او یا توانمندۍ کې کوم تغیر راغلۍ وی، نو تاسي به پرې په مناسب وخت کې خبر او د هغې په عوض به کوم بل مدرک په کار واچوې، تر څو د ناڅاپي کمبود سره مخ نه شې.

د کور د اخیستلو له پاره د یو شمېر نږدې خپلوانو له خوا یو څه بلاعوضه مرسته ترلاسه کړئ، خصوصا په دې برخه کې د مور وپلار ونډه، د وروڼو او خویندو ونډه لازمي، ضروري او جدي ده. تاسې کوښښ وکړئ چې د خپل کور د اخیستلو له پاره د خپل نقشې او پلان له مخې یې د مخکې پیسې وسنجوې (معمولا د مځکې قیمت د کور د ټول تمام شوي قیمت درېیمه برخه وي). ددې پیسو دریمه برخه د خپلوانو نه وغواړئ. او هغه بیا په خپلوانو په یو مناسب تناسب (چې د دوی د توان او دخپلوي د اړیکو له مخې سنجول شوي وي) اقلا یو کال دمخه حواله کړئ. د مثال په توګه که د کور ځمکه سل زره (۱۰۰۰۰۰) افغانۍ وي او ستاسې په خپلوانو کې یوازې لس تنه داسې وي چې له تاسې سره مرسته وکړي، نو ددې پیسو درېمه برخه په مور او پلار ، او درېیمه برخه یې په وروڼو او خویندو، او پاتې درېیمه برخه یې په نورو خپلوانو حواله کړئ . خو دوی ته اقلا یو کال دمخه د دوی ټاکلې ونډه وښیئ او ورته ووایئ چې تاسې په کومه ـــ نېټه دې پیسو ته اړتیا لرئ.

د کور د ابادۍ پیسې چې معمولا د ځمکې د قیمت دوه چنده وي، نو د هغې نیمایي باید تاسې په خپله اماده کړئ او نیمایي نورې یې له ځینو دوستانو څخه د یوې اوږدې مودې (پینځو کلونو) له پاره د قرض حسنې په توګه ترلاسه کړئ. له هر چا څخه په زغرده غوښتنه وکړئ. ولې غوښتنه مو باید غوڅه او عملي وي، او هغوی ته د بېرته ورکولو پلان،

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت او طريقه هم په واضحه توگه ورته وواېئ. که وتوانېږئ دغه پيسې له خپل وخت څخه دمخه بېرته وروسوئ، دا به لا ښه کار وي. او که د پيسو په بيرته ورکولو کی کوم خنډ او ځنډ پيداشو، نو هغه مشکل فوراً هغه کس سره شريک کړي، تر څو هغه هم د خپل ځان لپاره کوم بل پلان وسنجوي.

که تاسې په يوه وخت کې ځمکه اخستل او کور ودانول دواړه نشئ کولای، نو دا پروا نه کوي چې يو ځل ځمکه واخلئ او بيا د درېوو کلو په دننه کې پرې کور جوړ کړئ. خو که د کور جوړل پرې د درېو کلو نه زيات وخت نيسي نو بيا ښه خبره داده چې د مځکې د اخستلو نه تېر شئ، اوهماغه پيسې په کوم کاروبار کې بندې کړئ تر څو ښه گټه درته راوړي.

د کور په جوړولو کې تل د راتلونکې پلان په نظر کې ولرئ يعنې په دې معنا چې که امکان ولري، حد اقل د يوه يا دوه نسله د کورنۍ د غړيو د گډ اوسېدوو او د امکان په صورت کې د سره نږدې او جدا اوسېدو شرايط ولري. يعنې ابادې يې داسې جوړه شوي وي، چې که تاسې دوه يا درې زامن ولرئ، نو هغې هر يو ته دوه يا درې کوټې د کور په يوه خوا کې وروړسيږي. تر څو پرته د جنگ او جنجالونو نه په کې جدا اما يو له بل سره نږدې ژوند وکړای شي.

د کور د اخيستلو يوه بله ښه طريقه داده چې لومړی کور داسې يو کور واخلي چې په کې له يوې خوا ستاسې گوزاره وشي او له بلې خوا يې وکولای شي يوه برخه په کرايه ورکړئ او چې کله مو ځان ته بل کور جوړ کړ، نو بيا دا کور خرڅ نه کړئ، بلکه هغه په کرايه ورکړای شي. تر څو د نوي کوردقرض په خلاصولو کې له تاسې سره مرسته وکړي. او د بلې خوا که ستاسې د بچيانو شمير زيات شي، نو دغه کور به هم د يوه يا دوو تنو له پاره د جدا اوسېدو شرايط برابر کړای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤٢ - د واده له پاره پلان:

واده هم د انسان په ژوند کې تر ټولو یو مهم، جدي او قیمتي کار دی، چې تر بل هر څه ښه پلان کولو ته ضرورت لري. د واده په اړه یو شمېر زیات موضوعات د واده په برخه کې ذکر شوي دي؛ خو هغه څه چې د واده په پلان پورې اړه لري، دلته راوړو:

ښه خبره به دا وي، چې هر ځوان د خپل واده په اړه مشخص او ټاکلې نقطې لکه له څرنګه یو کس سره باید واده وکړم؟ په کوم عمر کې باید واده وکړم؟ او د واده مراسم او ترتیبات مې دې څرنګه وي؟

نن سبا ودونه د ځینو ناضروري رواجونو په وجه ډېر ګران شوي دي. زما توقع او امیددا دی چې تاسې دیوه مبتکرځوان په توګه د واده یو ډېردروندااو خوشاله پروګرام ولرئ، ولې د یو شمیر بېځایه قیمتي کارونو مخه ونیسئ.

که تاسې له خپل ځان سره روښانه او غوڅه فیصله ولرئ چې د څرنګه مشخصاتو لرونکې شخص سره واده کول غواړئ نو بیا یې پیدا کول شونې او اسان دي. خو که تاسې نه پوهېږئ چې څه غواړئ نو پیدا کول به یې هم ګران او نا شوني وي.

پر خپل هدف د روښانه پوهېدو په صورت کې خپله ټوله پاملرنه او امکانات د هغه په لور معطوف کړئ. داچې تاسي څرنګه وکولای شي چې د خپل خوښی د کس کورنیۍ دي ته وهڅوي، چې ستاسې مرکه ومني، ځانته ځانګړي تکتیکونه لري، چې دا تکتیکونه د هر شخص په برخه کې فرق کوي. تاسي کولای شي د لیکوال نه چې په دي برخه کې د کامیابو مشورو په اړه په نړۍ واله سطحه شهرت لري، ځانګړي سلا مشوري واخلي.

کله مو چې له زړه سره برابر نفر پیدا کړ بیا د هغې د لاسته راوړلو له پاره پوره تحقیقات ترسره کړئ. او دهغې د کورنۍ د غوښتنو سره برابر ځان عیار کړئ.

د خپل واده مصارف په لاندې ډول پلان کړئ:

اول : د واده په مراسمو کې ښه او مناسب نوښتونه راوړئ، چې د قیمتي واده په عوض

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستاسې واده درونـد اوخوښوونکی وي.

دویم: د واده مصارف هم په درې برخو ووېشئ. اوله درېیمه برخه یې خپله د درېو کلو کار په اوږدو کې تهیه کړئ، چې باید د مجردتوب په صورت کې ستاسې له عایداتو څخه ۲۵ % واده ته ګوښه شوي وي یعنې په دې توګه د کار له شروع څخه (۲۵ %) د موټر له پاره ، (۲۵ %) د کور له پاره او (۲۵ %) د واده له پاره جدا کړئ. او پاتې ۲۵ % یې د ورځني لګښتونو له پاره استعمال کړي. کوښښ وکړئ چې اول هدف په درې کالو کې ترسره کړئ، نو بیا د دویم او درېیم هدف له پاره (۳۰) (۳۰) فیصده ذخیره کړئ او د اول هدف نه پاتې (۱۵%) یې د اول هدف په قرض کې ورکوئ او یا هم ممکن ستاسې لګښت له (۲۵ %) نه تر (۴۰%) فیصدو ته زیات شوي وي.

درېیم: اول درې کلو کې موټر واخلئ، په دویمو درې کلو کې کور واخلئ او په دریمو درې کلو کې واده وکړئ..

د واده له پاره هم تاسې باید لومړی دریمه برخه پیسې خپله ولرئ او دویمه درېیمه برخه نورې یې د خپلې کورنۍ څخه په بلاعوضه توګه واخلئ، او وروستي درېمه برخه یې له خپلو دوستانو څخه د اوږدې مودې له پاره په قرض واخلئ. (۵ کلو له پاره). خو د واده نه وروسته بیا ددې قرض اداکول تر ټولو لومړیتوب لري.

که تاسې کور له واده نه وروسته اخلئ، نو کولای شئ چې په دې برخه کې یوه مناسبه بلاعوضه او یا باعوضه ونډه د خپلې خسرګنۍ او اوښو پر غاړه هم کېږدئ. لیکن دا ونډه باید روښانه او معلومه او شرایط یې عملي وي.

٤۳ - د تقاعد له پاره پلان:

تقاعد هم د ژوند یوه داسې مرحله ده، چې پکې یو انسان د کار توان له لاسه ورکوي، ولې د ژوند لګښتونه دوام پیدا کوي. دا ډېره مهمه ده چې د تقاعد په وخت کې هم سړي په

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل ځان متکې واوسئ او دخپلې کورنۍ له پاره پېټی نه شئ. نو ددې له پاره چې تاسې او ستاسې مېرمن د تقاعد په وخت کې هم يو ابرومند ژوند ولري، لاندې تدابير نيول فوق العاده ضروري او جدي دي:

۱. کوښښ وکړئ چې د خپل کار په وخت کې حداقل ځان ته داسې يو کور ترلاسه کړئ چې د تقاعد په وخت کې د هغې کرايه نه وي، او يا نور کوم قيمت ورباندې پاتې نه وي. او تاسې په کې مفته واوسېږئ.

۲. د تقاعد نه مخکې ځان ته داسې يو دويم کور پيدا کړئ چې د تقاعد په وخت کې تاسې د هغې حداقل نظارت وکړئ، ولې تاسې د هغې د کراه نه د ورځنيولګښتونو پيسې ترلاسه کړای شئ. يعنې د هغه کور يوه برخه په کرايه ورکړای شي.

۳. د تقاعد له پاره يو څه پيسې د کار د لس کلنۍ نه وروسته د هر کال د عايداتو ۵% فيصده ذخيره کړئ، او په يوه مناسب ګټه کوونکې حساب کې مو بايدايښې وي، او يا مو چاته په مضاربت ورکړې وي. يو بله ښه طريقه داده، چې په همدې پيسو يو دويم کور واخلئ او په کرايه يې ورکړئ او يا هم ځمکه پرې واخلئ چې دوامداره حاصل درته وکړي.

٤. کله چې ستاسې بچيان لوي او واده شول، او تاسي لا کار کوي، نو بيا د خپل عايداتو څخه يوه غټه برخه (۳۰-٤۰ فيصدو پوري) د خپل تقاعد له پاره بيلې کړي.

۵. په خپلو بچيانو هر يوه چې په کار ودرېدلی وي يوه لازمه اندازه پيسې پرې وټاکئ چې هره مياشت يې په منظمه توګه ستاسې حساب ته واستوي، دا پيسې بايد ثابتې، دوامداره او عملي وي، چېاندازه يې د (۱۰-۱۵ فيصده د هغوی د تنخوا به ښه ونه‌ه وي).

٦. له خپل مرګ نه وروسته د خپل جايداد پيسو او اموالو د تقسيم له پاره يوه ليکلې وصيتنامه ولرئ، چې په شرعي او قانوني توګه د قبلولو وړ وي. څو ستاسې له مرګ نه وروسته، ستاسې د کورنۍ د غړيو ترمنځ د جنجالونو مخه ونيسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷. د تقاعد په وخت کې عمده لګښتونه (د کور کرایه، خوراک او صحي چاري) دي. کوښښ وکړي، چې د صحي چارو له پاره یا بیمه ولرئ او یا هم یوه مناسبه اندازه پیسې مو منظمې پلان کړي وي.

۸. د تقاعد په وخت کې ګرځېدل او کار کول ډېر ګټور دي کوښښ وکړی چې تر خپل اخري وسه کار وکړي، او په کار کولو کې شامل اوسئ. دا ستاسې تندستیا، روغتیا او خپلواکی ته ډېره ګټه رسوي.

۹. د خپل ځان او خپلې ښځې د مرګ، تکفین او تدفین له پاره ټاکلې اندازه پیسې، کفن او یو څه خوراکي مواد مخکې له مخکې نه سپما کړئ؛ تر څو د ناڅاپي مرګ په مهال ستاسې په کورنۍ ډېر زور رانشي

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوولسم څپرکی

د ځوانانو د ژوند مهم اړخونه، او د هغوی په اړه اړینې مشورې

٤٤ - د اقتصادي موضوعاتو په هکله:

سره له دې چې پیسې او مادي امکانات د ژوند د مهمو او اساسي اړتیاوو څخه دي، اما یوازې پیسې نه شي کولي چې د انسانانو د نېکمرغۍ او خوښۍ سبب وګرځي. خو ډېر خلك د پیسو د پیداکولو له پاره د ژوند ځینې ډېر خوندونه او چانسونه هم له لاسه ورکوي، چې بیا نه پیسې او نه نوري هلې ځلې کولي شي چې د هغې جبران وکړي.

نو ځوانانو ته په کلکه سپارښتنه کوو چې د پیسو له پاره خپل د ژوند نورمهم او ارزښتناکه اړخونه تر پښو لاندې نه کړي. په دې برخه کې ځوانانو ته لاندې مشورې ګټورې بولم:

۱. له ځوانانو څخه هیله کوم چې د پیسو پر ځای زده کړې او تحصیل ته لومړیتوب ورکړي. پیسې هر وخت پیدا کېدای شي، خو زده کړه او تحصیل ځان ته ځانګړي وخت او شرایط لري. نو په هېڅ قیمت د تعلیم وخت ضایع نکړئ، او د پیسو له پاره تعلیم پرینږدئ. که مو د تعلیم وخت په پیسو پسې تېر کړ او له علم او تحصیل څخه وروسته پاتې شوئ، نو بیا به مو ټول ژوند پریشانه، د لږو پیسو نوکر او د ټول عمر له پاره به په پیسو پسې سرګردانه اوسي. همدا اوس مو وخت دی چې زده کړې او تحصیل ته پوره پاملرنه وکړي.

۲. د نړۍ په ډېرو هېوادونو کې ځوانان له یوې خوا زده کړې او تحصیل کوي او له بلې خوا هره ورځ څو څو ساعته کار کوي چې د خپل ژوند لګښتونه پوره کړي. ولې زمونږ ډېر ځوانان یا خو د لمر پتاوي کوي او یا خو هم خپل طلایي وخت د نورو په غیبت کولو تیروي. زه د خپل هېواد ټولو خوانانو نه هیله کوم چې د افغاني ټولنې له دغې منفي کلتور سره پرله پسې عملي مجادله وکړي. ځان ته هره ورځ ٤ – ٦ ساعته داسې کارونه پیدا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړئ چې له یوې خوا یو څه لاس ته راوړي او له بلې خوا ستاسې په مسلکې پرمختګ او ټولنیزو پیژندګلوۍ کې ګټور وي. که مسلکې کارونه داوطلبانه هم وي دا به ستاسې په ګټه وي.

۳. د پیسو د سنبالولو په برخه کې هم ځینې لارښوونې اړینې بولم. زموږ په ټولنه کې زیات داسې خلك شته چې ډېرې پیسې پیداکوي، خو د پیسو د ساتنې د مهارت د نشتوالي له کبله، هغه پیسې ترې په لږه موده کې تار و مار شي، او د اړتیا پر وخت یې بیا یې لاس تنګ او یو او بل ته اړ وي. ډېر کم داسې خلك به وي چې پیسې په سمه توګه سنبالې کړای شي. د پیسو سنبالول یو ځانګړی مهارت دي. ددې له پاره چې تاسې ځوانان خپلې پیسې ښې سنبالې کړای شئ، غواړم د خپل مرحوم پلار (حاجي سراج الدین خان) نصیحت له تاسو سره شریك کړم:

زما مرحوم پلار راته ویلي وو چې: زویه! همېش خپله ټوله ګټه په درې برخو وېشه: لومړۍ برخه یې د پور د خلاصې له پاره ورکړه (یعنې د خپل مور او پلار او نورو خپلوانو هغه قرض اداکوه، چې یې په تا مصرف کړي او ته یې را لوی کړې یې.). دوهمه برخه یې پور ورکوه (یعنې چې دا برخه یې د خپلو بچېانو په تعلیم او روزنه ولګوه، او یا یې د هغوی له پاره سپما کړه)، او درېیمه برخه یې په خپله خوره (یعنې له خپلو عایداتو سره برابر خپل ژوند تېروه). مه دومره شوم اوسه چې ژوند دې تریخ وي او مه دومره لګښتي اوبدخرڅه اوسه چې بل چا ته اړ شې.

سره له دې چې زما پلار هېڅ تعلیم نه درلوده، خو زه پر دې پوره عقیده لرم چې د هغه دا خبره د کاڼي کرښه او د دنیا د ډېرو لوړو فیلسوفانو د سطحي خبره ده. د هغه مبارك دا خبره نه یوازې زما په اړه، بلکې د هر انسان په برخه کې د تطبیق وړ او د هر چا له پاره یوه عالیترینه توصیه ده. نو په دې وسیله له تاسې هر یو څخه دا غوښتنه کوم چې د هغه دغې عظیمې توصیې ته نه یوازې په خپل ژوند کې عملي جامه ورکړئ، بلکې د هغه دغه ټولنیز

(c) ketabton.com: The Digital Library

وصيت خپلو نوروملګرو، دوستانو، او راتلونکو نسلونو ته هم ورزده کړئ. نو هر ځوان ته توصيه داده چې خپله ورځنۍ ګټه پر دريو برخو ووېشي: يوه برخه يې د خپل مورو پلار له پاره وټاکې، يوه يې د خپلو بچيو له پاره وساتي، او په دريمه برخه يې په خپله مزې چړچې وکړي.

۴۵ - د کار په اړه سلا مشورې:

لکه چې دمخه مو وويل، کار د هر انسان د ژوند او معيشت د برابرولو او په منظمه توګه د مصروف پاتې کېدلو يوه مهمه وسيله ده.

ددې له پاره چې موږ هر يو د ژوند يوه زياته برخه وخت په کار کې تېروو، او همدا کار دي چې زموږ د ژوند اړتياوې را پوره کوي. نو له دې کبله داګټور بولو چې په دې برخه کې هم ځوانانو ته اړينې او ضروري لارښوونې وکړو. د کار په برخه کې تر هر څه مهم د کار ټاکل دي. د خپل کار په غوره کولو کې بابد له ډېر غور څخه کار واخلئ. تر هر څه لومړی د ښوونځي په دوره کې د زده کړې د څانګې ټاکنه بشپړ ارزښت لري. په دې برخه کې د لازمو معلوماتونو راټولول او له مسلکي خلکو سره مشورې کول ارزښت لري. د ښوونځي په دوران کې بايد تاسې داسې يوه څانګه ولولئ چې د هغې سره ځانګړې مينه او لېوالتيا ولرئ. او بيا د عملي کار په وخت کې بايد ځانته د کار ښه يو مطابقت لرونکې ځاي وټاکئ او د عملي کار په وخت کې بايد چې په خپل کار کې دومره صداقت، هوښيارتيا او لېوالتيا ښکاره کړئ چې له فراغت سره سم هغه ځاي تاسې ته په خپله کمپنۍ کې د کار کولو بلنه درکړي. او يا خو هم د ښه عملي تجربود ترلاسه کولو له پاره له هغې څخه ګټه واخستلي شئ. د کار په برخه کې نورې عمومي مشورې په لاندي ډول وړاندې کوو:

- د کار په اړه تر ټولو اول او تر ټولو مهم اصل دادي چې تاسي بايد د هماغه اول کار د اول وهت نه ددې تصميم ولري چې غواړي د ټول عمر له پاره د خپل کار په محيط

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې امر پاتي کېدل غواړي، او که معدون پاتي کېدل. ځما مشوره به داوي چې د هماغه اول وخت نه ددې اراده وکړي چې تاسو غواړي په خپل راتلونکې عمر کې په هر کار کې امر اوسي نه معدون. ددې له پاره چې دا کار تر سره شي، اولین کار دادي چې تاسي باید پدي پوه اوسي چې په خپل کار کې امر کېدل لاندي څو شیانو ته اړاو لري.

1) په چارو کې پرله پسې لېوالتیا
2) په کار کې صداقت او اخلاص، او د وخت پابندي، او حتا کله چې ضرورت وي اضافه کاري
3) دکار په ټولو اړخونو ځان پوهول
4) په کار کې د نورو سره همکاري
5) د کار د امرینو اطاعت مندي او د هغوی لارښوونو ته توجه کول

که تاسي د یوې لنډې مودې له پاره دغه اساسات تر سره کړل، ډېر ژر به د خپلو امرینو توجه ځان ته راجلب او په خپل کار کې به د امریت په لوري خپل پړاونه شروع کړئ.

- خپل هر کار په پوره صداقت، پاملرنه او امانتدارۍ سره سر ته ورسوئ.
- داسې فکر کوئ چې ستاسې امر هر وخت تاسې ګوري.
- خپل کار ته وختي ځئ او پر خپل وخت له کار ه رخصتېږي.
- د خپل کار ځاي او محیط پاك ساتئ.
- د کارسامان الات په خپلو شخصي کارونو کې مه کاروئ.
- د بل نوي کار تر پیداکېدو د مخه، هېڅ کله هم خپل زوړ کار مه پرېږدئ.
- هر وخت د نوي کار او نوي چانس په لټون کې اوسئ.
- په خپل کار کې د ښو کارونو د سرته رسولو په برخه کې له خپل امر نه لازم تصدیقونه تر لاسه کوئ او هغه خوندي وساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- په خپل کار کې هره ورځ د نوو چلنجونو او زده کړوغوښتنه وکړئ.
- د خپلو ټولو چارو د پیل او پای نېټې په یوه جلا لست کې وساتئ.
- په خپل کار کې له نورو همکارانو سره ملتیا وکړي او د هغوی
- کارونه زده کړي.
- له خپلو ټولو همکارانو ملګرو سره ښې اړیکې وساتئ.
- په خپل ځان پورې اړوند کارونه مو نورو همکارانو ته ورزده کړئ، چې د اړتیا پر مهال هغوی ستاسې کارونه تر سره کړاي شي. همدارنګه د نورو همکارانود کارونو په برخه کې ځان ته لازم معلومات تر لاسه کړئ، چې د اړتیا پر مهال تاسې د هغوی ځاي په ښه توګه ډک کړایشئ.
- د کار په چاپېریال کې له ځانګړو تعلیمي او تفریحي اسانتیاوو څخه پوره ګټه واخلئ.
- د خپل کار د ښه والي، مؤثریت په اړه تل فکر کوئ، کله مو چې کوم داسي ښه او غوره وړاندیز په نظر راغی چې هغه به ستاسې ادارې سره مرسته وکړي، هغه د خپل پورته امر سره په لیکلي شکل د ایمیل له لارې شریک کړئ او یا هم ور سره مخامخ پرې خبرې وکړئ. به لیکلې توګه ددې موضوعاتو شریکوونه ستاسو لپاره په اینده کی ښه سند کیداې شې.
- په کار کې له هر راز کمپیوټري زده کړو او ورکشاپونو نه سترې ګټې واخلئ، او د هغې برى لیکونه په هماغه وخت کې تر لاسه کړئ او ددې ټولو کورسونو یاداښتونه ولیکئ.
- د کار د ځاي رازونه او اسرار تل خوندي وساتئ.
- د خپل کار او مسلک په برخه کې له پېژندل شویو کسانو او خېرو سره ځانونه اشنا او معرفي کړئ.
- د خپل کار او مسلک په برخه کې له نورو معلوماتونو او پرمختګونو نه ځانونه خبر وساتئ. د خپل مسلک پورې اړوند مجلو او نورو خپرونو کې چې په ملکی او نړۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

واله کچه خپرېږي، تر ممکن حده ګډون وکړئ.

- د خپل کار او مسلك په ټولنيزو تشکېلاتو او ټولنو کې ځان داخل او په غونډو کې يې تر ممکنه حده ونډې واخلئ.
- د خپل کار په محيط کې يو لړ داوطلبانه او د خوښې کارونو ته کانديد شئ.
- کوښښ وکړئ چې تل خپل امر ته رښتيا ووايئ، په ځانګړي ډول که کله درڅخه کوم کار خراب شي نو د پټولو په ځای يې نېغ په نېغه خپل امر ته ورشئ، او ورته ووايئ چې له تاسو څخه غلطي شوې، او حاضر يئ چې جبران يې کړئ. په دې صورت کې به ستاسې امر نه يوازې تاسې وبښي، بلکې هغه به ممکن چې د هغي غلطئ په اړه درسره اړينه مرسته وکړي. خو که تاسې دا خبره ترې پټه کړئ، او هغه بيا د کومې بلې لارې نه خبر شي نو په هغه صورت کې به هغه بيا په تاسې په غوسه شي او نه يوازې دا چې ستاسې مرسته به ونه کړې، بلکې دکلکې سزا سره به مو مخ کړي.
- په خپل کارى محيط کې دخپل شخصيت اوموقف ساتلوته تل اوپه آګاهانه ډول متوجې اوسې. هيڅکله هم دخپل کارپه ماحول کې دجنګواوهلکانوسره دملګرتوب اوجنسي ارتباطاتو په لټه کې نشي، ځکه دغه منفي اړيکې بيادکارپه ساحه کې ستاسې جرئت اوموثريت کموي، او ستاسې شخصيت زيانمنوي.
- په خپل کار کې د**Short Cuts** (دپولې په ځای په پټي کې تګ) نه مخنيوى وکړئ. ددې مطلب دادي، چې ځينې خلك د تنبلې په وجه ددې پرځای چې يو کار په صحيح طريقه تر سره کړي، هغه کوښښ کوي چې هغه کار ته لنډه اما يوه ناقصه لار پيدا کړي، چې ممکن د هغه کار په کېفيت منفى اثر واچوي. زمونږ په سيمه کې يوه قريه ده چې کنديباغ يي بولې. ددې ځاي خلك په داسي يوه دري ژبه خبري کوي چې نيمايي يي پښتو او نيمايي يي دري ده. ددوي په اړه يو متل دي چې وايي (د پولي په سر لار ده، په منځ د پټي کې چرا ميروي. به ولا که سنګ در بغلت م زنم، بوك به

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي راواړوم) دا چې په دي متل کې پښتو او دري څومره سره ګډه شوي، دا يوه مساله ده، خو د متل اصلي هدف همدا د**Short Cuts** نه مخنيوي دی. يعنې اصلي لاړ داده چې په پوله ولاړ شې، ولو که هغه لرې هم وي. لکه څنګه، چې په پټي او فصل کې تلل د فصل د خرابوالي سبب کېږي، همدغه شان په کار او دفتر کې شارټ کټونه دکارونو د خرابوالي سبب کېږي.

- له خلکو سره هېڅکله هم دروغ مه وايئ. (ټکی) ، يعنی په دې کې نوره هېڅ خبره نه ځاييږي.

٤٦ - دواده په برخه کې لارښوونې:

سره له دې چې ما د واده په برخه کې يو ځانګړی او تفصيلي کتاب ليکلی دی چې ژر به د ځوانانو لاس ته ورشي. . خو د دې موضوع ارزښت ته په پام سره دا اړين بولم چې دلته پرې مختصر بحث وکړم.

واده د چا په خوښه؟:

د هر انسان په ژوند کې زيږيدل، واده او مرګ دري مهمي مسئلي دي. چې له دې جملي څخه د زيږيدلو او مرګ په انتخاب کې انسان هېڅ کوم ټاکونکی نقش نلري. نو له دې کبله ويلي شو، چې واده د ژوند يوازينۍ او تر ټولو مهمه مسئله ده چې يو انسان په کې کولی شي له خپلې هيلې سره سم يو څه اغېزمنتوب ولري. افسوس چې زموږ د هېواد په رسم و رواج کې بيا دا ازادۍ هم زموږ له ځوانانو نه اخستل شوې او اخېستل کېږي. نو د پورته خبرې په تاييد، د ځوانانو نه په کلکه غوښتنه کوم چې ددې موضوع د اهميت په نظر کې نېولو سره په جرئت دغه ډول بې مورده مداخلو ته خاتمه ورکړي. او د خپل معقوليت، ځواکمني او هوښيارۍ په ښوولو سره په دې برخه کې يو څه اساسي خپلواکې او صلاحيتونه تر لاسه کړي. البته دا په دې معنا نه ده چې ځوانان بايد د مور و پلار مشورې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

نظره وغورځوي. زما په اند، که له یوې خوا زموږ د سیمې دودونه نا مناسبه او ډېر یو لوري دي، ځکه چې په هغې کې د ځوانانو هیلو او نظریاتو ته پاملرنه نه کېږي، چې د غندنې وړ ده، له بلې خوا، په همدې کچه د غربي نړۍ خپلواکې چې ځوانان په کې خپل ودونه یوازې په خپله خوښه کوي، او په دې برخه کې د مور و پلار مشورې ګټورې نه بولي، هم نیمګړې او زیانمنه بولم. د واده په مسله کې باید دواړو خواوو ته مناسب حق ورکړ شي.

پلرونه باید د کورنیو د ټاکلو او ځوانان دې د نجلۍ یا هلك د انتخاب حق ولري. یعنې دا چې یا دې ځوانانو ته د هغو کورنۍ په هکله چې دده کورنۍ به ورسره موافقه ولري، په ګوته کړای شي، او ورته دې وویل شي چې له دغو کورنیو څخه یو څوك خوښ کړي. او یا خو دې ځوانان ازاد پرېښودل شي چې په خپله خوښه څوك خوښ کړي او بیا دې هغه کس د کورنۍ د موافقې د لاس ته راوړلو له پاره دځوان له خوا موراو پلارته معرفي کړا ي شي. معنا دا چې د واده په پرېکړه کې باید دداړو خواوو نظر او موافقه شتون ولري. خو مهمه خبره داده چې موافقې باید په ډېره پراخ نظرۍ سره تر سره شي، چې د هغه دوو ځوانانو د ژوند نیکمرغۍ ته په کې تر بل هر څه لوړاو زیات ارزښت ورکړل شوي وي.

زما له نظره، د کورنیو ټاکل د مور و پلار حق، او د ژوند د شریکباڼ غوره کول د هر ځوان خدای وربخښلي حق دي.

زه د ټولو افغاني میندو او پلرونو نه هیله کوم چې په دې برخه کې د نوښتونو او سمونونو قیادت او مشري په خپل لاس کې واخلي، او د خپلو بچو سره د سالمو، مخامخ او ازادو خبرو له لارې چې په یوه دیموکراتیکه فضا کې تر سره شي، نېغ په نېغه خبرې وکړي او دوئ ته د خپلو سالمو مشورو او لارښوونو له لارې د خپلو بچېانو اعتماد تر لاسه او په دې برخه کې یې سالم ملاتړ وکړي. ځوانانو ته هم توصیه کوم، چې په دغه ډېره مهمه او برخلیك سازه مسـله کې یوازې له احساساتو څخه کار وا نخلي، بلکې له معقولیت او هوښیارۍ سره په دې برخه کې د خپل موراو پلار مشورې مهمې و ګڼي اوهغه په نظر کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولري. زه په دي اړه د ډېرو داسي غميزه کېسو شاهد يم چې په هغه کې يا خو د ځانانو غوښتنو ته، او يا هم د زيږوالو (پلارومور) غوښتنو او مشورو ته توجه نه ده شوي، او پايلي يي ډېري غمجني او داسي دردونکې وي چې يي ددواړو (هم د زيږوالو او هم د ځوانانو) ژوند ته نه جبرانيدونکې صدمي رسيدلي، او حتا د بيشميره خلکو په ځان وژنو بدلي شوي دي.

د واده مناسب وخت:

د واده د مناسب وخت ټاکنه د هر چا په ځانګړيو شرايطو پورې اړه لري. خو زما په اند، هر هلك او نجلی ته په کار دي چې لومړي خپلې زده کړې او تحصيلات بشپړ کړي، او دوه يا درې کاله دي، کار وکړي تر څو دومره پيسې وګټي چې د يوه ښه واده او له دې نه وراخوا هم د يوه مناسب کور، د يوه اونيز سفرلګښتونه، او لږ تر لږه د شپږ مياشتو پوره لګښت زېرمه ولري. په دې صورت کې به ددوئ واده د پرېشانيو نه خالې واده وي. واده بايد په تمامه معنا له انديښنو نه خالي وي. له انديښنو سره واده کول، دخاوند د کوروالي د نا توانی سبب کېږي. کله نا کله دغه مسله د خاوند او ښځې تر منځ د سوءتفاهما تو لارې برابروي. او له دې کبله د هغه ښځه فکر کوي چې ګوندې مېړه يې هغه نه خوښوي ، او دا بيا ددوئ ترمنځ د نا باوری او د لا زياتو همېشنيو پرېشانيو سبب کېږي.

د مناسبې جوړې ټاکل:

سره له دې چې د مناسبې جوړې مسله هم يوه ډېره مهمه مسله ده چې د يوه انسان نه بل ته توپير کوي. خو تجربو دا څرګنده کړې ده چې په نسبي توګه په لاندينيو موضوعاتو کې ورته والی او نږديوالی، د ودونو په اوږدوالي او برياليتوبونو کې اغېزمن نقش لوبوي: د اقتصادي حالت ورته والی، د کورنۍ د ټولنيز موقف ورته والی، د دين او مذهب شريکوالی، د ژبې يووالی، او بلاخره د تعليمي سويې ورته والی. خو له دې سره سره، تر ټولو مهم او اغېزمن شی د دوو کسانو تر منځ د خوی او خصلت نږديوالی د برياليتوب

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوعمده عامل ګڼل کېږي. اما دا هم باید په روښانه سره ووایو، چې تر دغو ټولو شیانو مهم او عمده د دووکسانو تر منځ مینه تر بل هر څه د خوښي او بریالیتوب لوړ بنسټ جوړوي.

مینه وکړي او واده له خپلې مینې سره وکړي، هېڅکله به هم پرېشان او پښېمان نه شي.

د هلک او نجلۍ ترمنځ د ژوند په مختلفو اړخونو کې د توافق او اختلاف د پوهیدو له پاره ، ما یو ځانګړي امتحان جوړ کړي دي، چې ددې امتحان د اخستلو په نتیجه کې دواړو هلک او نجلۍ ته تر ډېر حده ددې پته لګیږي، چې ددوي تر منځ د ګډ ژوند په اړه توافقات او اختلافات څومره دي. ددوي واده به تر کوم حده کامیاب وي. خو لکه د نورو ستونزو په څیر ددې امتحان عملي کول هم زمونږ په ټولنه کې یو څه دودنیز چلنجونه لري. یو دا چې په نجونو بندیزونه او داسې اجتماعې خدمتونو ته د هغو د لاسرسې کموالې ددې امتحان عملي کول ستونزمز نوي. اما ښه خبره داده چې دا ضروري نه ده چې هلک او نجلي دي په ګډه دغه امتحان ورکړي. دوي کولاي شي چې جلا جلا د امتحان سوالونو ته ځواب ووایي. حتا دا هم ضرور نه ده چې نجلي دي د امتحان له پاره د امتحان مرکز ته مراجعه وکړي. اما دا مهمه ده چې هلک او نجلي دواړه په یوه وخت کې ټاکلو سوالونو ته په مستقله توګه ځوابونه ووایي، او خپل ځوابونه د یو بل نه پټ وساتې. ځکه چې د ځوابونو شریکول اصلا د دي امتحان اصلي هدف له منځه وړي. په دي امتحان کې اصلا د سوالونو په ځوابونو کې صحیح او غلط وجود نه لري، بلکه د هر سوال په ځواب کې د هلک او نجلي نظر ټاکې، چې د همدي جوابونو د مقایسي له مخي بیا د هلک او نجلي تر منځ توافق او اختلاف سنجول کېداي شي. نو دا هېڅ په ګټه نه ده چې د سوالو جوابونه سره شریک کړاي شي. کله چې دواړو سوالونو ته ځوابونه ورکړل، نو د د مقایسي او تحلیل له پاره دي دواړه د ځوابونو پاڼې د امتحان مرکز ته وسپاري، تر څو ددوي ځوابونه د یوه بل سره مقایسه او د یوه درست ساینسي فارمول له مخي وارزول شي، او مناسبي ارزوني او لاښووني ورته تهیه کړاي شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دواده په وخت کې د ښځې او میړه دعمر مسئله:

غربیان اکثرا دي ته ترجیح ورکوی چې دواده په وخت کې باید نارینه د ښځې نه دوه کاله مشر وی. سره لدی چې دواده په وخت کې د نر او د ښځې د عمر مسئله ته په افغاني کلتور کې دومره خاص اهمیت نه ورکول کېږی. خو د ژور تحقیق او ارزیابی نه وروسته او زما ددوهم واده په اړه د فکر کولو نه پس زه هم دی نتیجی ته ورسیدم چې دغربیانو دغه موضیعګیري درسته ده. که ځیر شوو نوپه اسلام کې هم دښځې دبلوغ عمر دنارینه په نسبت دوه کاله کم دی یعنی دطبعي نشؤنماله مخی هم په هر عمر کې ښځې ددو کاله مشر نارینه سره ښه تکاملي برابروالی لري.

دنورو جنسي خواهشاتو او د عمر په لحاظ دموضوعاتو سره د دلچسپی نه علاوه، نور اجتماعی مسائل هم شته چې هغی ته باید پدی اړه فکر وشی. د نارینه متوسط او متوقع ژوند په افغانستان کې (٤٢) کاله او دښځې متوسط متوقع ژوند (٤٣) کاله اټکل شوی دی. نو دنارینه او د ښځو متوسط متوقع ژوند سره توپیر لری. یو نارینه چې ددی سنجش له مخی دښځې عمر دنارینه په نسبت په اکثره ملکو کې یو کال زیات دی.

نو دی خبر ته په پام کې نیولو سره ښائي هره کونډه ښځه دمیړه له مرګ نه وروسته هم دوه کاله نور ژوند وکړی.

که ددی تفاوت ترڅنګ، دنارینه عمر دښځې په نسبت څو کاله زیات وی نو دددی احتمال شته چې دهر مړ سړي ښځه به ده هغه د طبعي متوقع ژوند له مخې دوه کاله نور هم په کونډتوب کې تېروي. چې داموضوع بیا دکورنۍ له پاره دردونکې وي.

ددی موضوع ارزښت ماته دخپل دوهم واده په اړه ښه روښانه شو. زه د (٥٤) کالو وم چې ما دیوی نسبتا ځواني ښځې سره واده وکړ. اوس چې زه (٥٧) کلن شوی یم او ددې واده نه یوه (دوه) کلنه لور لرم. زه اکثرا ددی کبله زوریږم او تشویش کوم چې زما دمرګ نه وروسته به زما دغه ځوانه ښځه او دغه ماشومه لور ښایي ستومانه او ستړی ژوند ولري. سره لدی

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې زمونږ په ټولنه کې کورنی اکثرا سره نږدی وی او پاتی خپلوان کوښښ کوی چې دیتیم بچیانو او دکونډی حال ته پاملرنه وکړی. خو متاسفانه دغه ټول بیا دیو لړ قربانیو په بدل کې وی. اکثرا هغه کونډه او ماشومان بیا خپل استقلال، ازادی اواراده پکې له لاسه ورکوی. حتی چې بد بختانه اکثرا بیا پاتی کونډی دکورنی دیوبل چاسره په واده کولو مجبوریږی داچې زمونږ په ټولنه کې د میړه د مرګ نه وروسته خپلوان کونډه په خپل کورني کې یو چاته واده کوي، دا ولي کوي، او ایا دا ښه کار دي که نه، ځان ته ځانګړي بحث غواړي، چې دلته یي د وخت په نظر کې نیولو سره تري صرفالنظر کوو. خو دا بیلکل د منلو وړ نه ده چې یوه کونډه دي په زور د بل چا سره په واده کولو مجبوره کړاي شي. نو زه ځوان نسل ته ددی جدی سپارښتنه کوم چې زمونږ داشتبا هاتو څخه ئی زده کړی او دخپل عمر سره مناسب (ددری کالو پوری تفاوت) په نظر کې نیولو سره واده وکړی.

منل، تطابق که بدلونه (**Adoptation VS Adjustment**)تطابق د انسانانو د ژوند یو داسې بهترین تخنیک دی چې له دې لارې انسانان کولی شي چې د دونیا د ډېرو خطرناکو حالاتو او څېزونو سره ځان عادت کړي. خو د انسانانو یو عمده مشکل دادی چې سره له دې چې دوئ کولی شي چې د دونیا له هر ډول خطرناکه څیز یا حالت سره ځان سم کړی، اما دوئ نه شي کولی چې له نورو انسانانو سره تطابق وکړي. هر انسان تل غواړي چې نور انسانان باید ځانونه بدل کړي او له ده سره دې یوشان شي، اما دي باید په بدلون کولو مجبور نه شي. موږ ددې پر ځاي چې انسانان له توپیرونو سره سره قبول کړو، موږ غواړو چې هغوی دې:زموږ په شان فکر وکړي، زموږ په شان دې ښکاره شي، زموږ په شان دې کړه وړه ولري. او بالاخره که بدلون اړین وي، نو نور باید بدلون وکړي، نه زه. خو که موږ وکړای شو چې نور انسانان لکه څرنګه چې دي، هماغه شان یې ومنو، نو زموږ ستونزې به ډېرې کمې شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوانان بايد پدې پوه وي چې واده ددوه متفاوتو اشخاصو يوځاي کېدل دي . ددې له پاره چې يوواده ښه موفق وي نراوښځي ته لازم دي چې مخکې دمخکې نه دي ته اماده وي چې دواده نه وروسته به دهغي په کړو وړو، اړيکواوخويونو کې توپير ونه راځي . واده داسې يوه پروسه ده چې په هغي کې بايد ميړه اوښځه دواړه په سلوکې پنځوس راکړې ورکړي ته تياروي. که يوخوادخپل شريکپال څخه څه نوي شيان ترلاسه کوي نو دبلي خوابايد دي ته هم اماده وي چې په خپل ژوند کې ځيني شيان له لاسه ورکړي.

په واده کې دغه راکړه ورکړه ده چې دمؤفقيت اوکاميابۍ سبب کېږي. برعکس که خاوند اويامېرمن وغواړي چې په يوه اړخيزه توګه يوازې خپلې ارزوګانې په مقابل لوری وروموني، نوددوي واده به دستونزو ښکار شي .

“The greatest challenge, perhaps, the key to the global peace & prosperity is in how to adopt others inspite of our differences rather asking them to change not ourselves.”

Tajuddin Millatmal

“The world would be much better off, if we learn and try to live and love others as they are inspite of our differences, rather changing them.”

Tajuddin Millatmal

په کورنۍ کې دخپلوانو دلاس وهنومخنيوي :

اکثرا دهلك اونجلۍخپل خپلوان دنوي واده شوې ښځې او خاوند په ژوند کې بې ځايه مداخلې کوې. خاوند ته د ښځې په مقابل کې او ښځې ته خاوند په مقابل کې لمسون اوپېغور ورکوي. په دي وجه غواړم ستاسې ځوانانو پام ودغو مداخلو، او د هغوي خرابو

(c) ketabton.com: The Digital Library

عواقبوته راوګرځوم. .

ددې ډول مداخلو دمخنيوي بهترينه لاره داده چې دشروع څخه دټولو مداخله کوونکو په وړاندې داسي قاطع دريځ غوره کړئ، چې نور بيا د مداخلو جرئت ونه کړي. دمثال په ډول که تاسې ته څوک ووايي چې (ستاسڅه ولي څادرنه په سروي؟)؛نو ورته ووايي چې (ماورته ويلی چې څادرمه په سرکوه) ولوکه تاسی هغي ته ويلی هم نه وي،اويا ورته ووايئ چې (دازمونږ شخصي مسله ده، هيله کوم دامونږ ته پرېږدي). دا زمونږ په ټولنه کې يو عام رواج ګرځيدلي چې د نجلۍ خپلوان نجلي د هلك په وړاندي او د هلك خپلوان بيا هلك د نجلي په وړاندي تحريکويي. خو دوي دغه ډول تحريك په ډېر مرموز او اکثرا د ډېري مهرباني په لباس کې ترسره کوي، چې د همدي کبله اکثره ځوانان دهغوي دغه لاس وهنيو ته د يوې مداخلې په نظر نه ګوري. دا هغه موضوع ده چې تاسي ځوانان بايد ورته ډېر په دقت متوجه واوسي، او د هغي مخنيوۍ په ډېره هوښياري وکړي.

په واده کې يوه بله موضوع دمسائلو په اړه روښانه اوغوځ دريځ نيول دي. بايدچې ميړه ښځي ته اوښځه ميړه ته دخپل زړه غوښتني اوارزوګاني په واضح اوروښانه توګه ووايي. که ديوه لوري کومه غلطي وشي بايد هماغه موضوع په روښانه ډول سره وڅيړي اودهغه کسانوپه څيرچې ديوی خبري په وجه سره خفه او په قهر وي، ولې بيا نور شيان پهانه کوي، کاسه اويادېګ په لغته وهي، صرف نظر وکړي .

٤٧ - د تقاعد په اړه سلا مشورې:

تقاعد يا (زوړوالي) د هر انسان په ژوند کېيو نه انکارکېدونکی واقعيت دي. اکثره خلك په دي وخت کې خپل عايدات د لاسه ورکوي، ولي لګښتونه يي تر يو حده دوام کوي. اکثره خلك د ځواني او پيسي پيدا کولو په وخت کې تقاعد يا زوړوالي ته څه خاص پاملرنه نه کوي. له همدي کبله د بدايتوب په وخت کې په نورو پيټي او ژوند يي د ستونزو سره مخ وي. سره له دي چې زمونږ په هېواد کې اولادونه (خصوصا زامن) د خپلو پلرونو او ميندو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه خیال ساتي، خو متاسفانه د اکثره زامنو ښځي بیا د خواښي او خسر خدمت کولو ته اماده نه وي. او کله نا کله بیا ددوي د ضرورتونو پوره کول، اوددوي څخه مراقبت کول ددوي انګورګانو ته په شرعي لحاظ هم جواز نلري. ددې کبله چې د زړو خلکو د خدمتونو هغه اداري چې په خارجي ملکونو کې شته، لا تر اوسه په افغانستان کې د یوي خوا وجود نلري او دبلي خوا په دودیزه توګه هم د منلو وړ نه دي، نوکه تاسې غواړي چې په بډایتوب کې هوسا او ارام ژوند ولري، نو دا لازمي ده چې د ځوانۍ په وخت کې د بوډاتوب د ارامي له پاره لاندې کارونه تر سره کړي:

۱. په بوډاتوب کې د خپلو جلا اوسیدو له پاره د خپل زوی د کور تر خوا د یو ځانګړي وړوکي کور تابیا ونیسئ.

۲. په بوډاتوب کې د خپلو مصارفو له پاره، په ځوانۍ کې یو څه پیسي په بانک کې د ګټې کولو په خاطر او یا هم کوم مطمئن دوست ته د کار کولو له پاره په حلاله ګټه ورکړئ.

۳. په بوډاتوب کې د خپل انګورګانو د توجو په خاطر هغوی سره ځانګړې روا مینه او اخلاص وکړئ.

٤. په بوډاتوب کې د ښه صحت او فزیکې تکړه توب په خاطر ځان په سپورت کولو، ښه او صحي خوراک خوړلو او مناسبو تفریحي پروګرامونو عادت کړئ.

٥. په بوډاتوب کې کونډو نارینه او ښځو ته په کلکه سپارښتنه کیږي چې د امکان په صورت کې د خپل عمر سره مناسب بله کونډه یا کونډ پیدا کړي او واده ور سره وکړي. دا ځکه چې ښځه یا مېړه یوازي د جنسي خواهشاتو د پوره کولو له پاره نه، بلکه د ژوند د یو ډېر نږدي همراز په شکل چې شرعا ور سره هر څه شریکولي او ورته ښکاره کولي شي، یو ځانګړي ضرورت دي.

٦. ددې له پاره چې په زړښت کې هم باصحته او په فزیکې لحاظ تکړه او فعال پاتي شي، نو د ځواني د وخت نه په سپورت کولو او په فزیکې کار کولو ځان عادت وساتي. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدایتوب کې که کار کولو ته ضرورت هم نه لري، خو د ښه صحت په خاطر داوطلبانه کارونو ته د خپل امکان سره برابر ادامه ورکړي.

٤٨ - د ملګرو د ټاکنې اوله هغوی سره د راشه درشې په اړه مشورې:

ځوانان تل دې سره مینه او علاقه لري، چې د خپل منګ له ملګرو سره زیاته ناسته - ولاړه او راشه - درشه ولري. که څه هم له یوې خوا دغه راشه - درشه د ځوان نسل د نمو او اجتماعي وړتیا د رشد له پاره ضروري ده؛ خو له بلې خوا په دې برخه کې لږ غفلت او عدم پاملرنه د ډېرو بدبختیو او خرابو کړو وړو لارې برابروي. له دې کبله پر دې پوهېدل ډېر ضروري دي، چې ستاسې د اولادونو ملګري څوک دي؟ او دوی پر کومو موضوعاتو یو له بل سره شریکې اړیکې جوړوي؟

دا چې د بچیانو، وروڼو او خویندو د ملګرو په ټاکنې او له دوی سره د ورځنیو اړیکو په اړه مور او پلار، وروڼه او خویندې پر څه ډول دخیل اوسي، یوه فوق العاده مهمه موضوع ده.

الف. د ملګرو د غوره کولو په اړه ځوانانو ته مشورې:

باور وکړئ چې د ملګرو ټاکل ستاسې د ژوند یوه داسې بنسټیزه برخه ده چې ستاسې ژوند یوې مثبتې خواته او که نه نو یوې ډېرې منفي خوا ته راکشولی شي. د هر انسان ژوند پورې اړوندې یو شمیر ستونزې او مشکلات له ناسالمو دوستانو څخه را پیدا کېږي. په دې برخه کې د سګرټو په باره کې دغه لاندې خبره د تطبیق وړ ده.

- سګرټ د انسان په ژوند کې تر بل هر څه بد ترینه ډالۍ ده چې یوازې د یوه ډېر خوږ دوست او ملګري له خوا یو چاته ورکول کېږي.
- د ځوانۍ په مرحله کې د خپلو جنسي غرایزو کنټرول خورستونزمن کار دی. او دې کارونو ته اکثرا ځوانان د خرابو ملګرو له خوا هڅول کېږي. له همدې کبله دی چې اکثره ځوانان خپل شخصیت دلته خرابوي، چې حتا د بیا جوړولو امکانات یې بېخي ناممکن

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي.

- په ځوانی کې جراءت، رښتينولي، صداقت، له خرابو اعمالو نه ځان ساتل دا هغه خصوصيات دي چې په جدی توگه د نورو د اعتماد او احترام لاره تاسی ته برابروي.
- کوښښ وکړئ، چې محدود، ولې حسابي ملگري ولرئ.
- د خپل ملگرو په اړه پراخ او هر اړخيز معلوماتونه تر لاسه کړئ. په دې کې مو د ملگري کورنۍ‌تاريخچه، د هغه اجتماعي، سياسي او فردي اړيکې، د هغه د لېوالتيا وړ موضوعات، کړه- وړه، راشه- درشه، د يو شمېر هغو کړو-وړو په اړه د هغه دريځ او علاقه، چې د يو ځوان په شخصيت پورې اړه لري، له زده کړې سره يې مينه او بالاخره له اجتماعي کارونو او مسايلو سره يې مينه او ليوالتيا څه ده؟
- د خپل ملگرو، ملگري او دوستان وپېژنئ، او د هغوی په اړوند بشپړ معلومات تر لاسه کړئ.
- خپل هغه ملگری، چې ستاسې له نظره د اوږد مهالي او کلکې دوستۍ وړ دی، خپلې کورنۍ ته وروپېژنئ، او د خپلې کورنۍ له مشرانو څخه غوښتنه وکړئ، تر څو ستاسې دغه ملگري وارزوي او تاسې ته يې په اړه مشورې درکړي. بيا د هغوی مشورې ومنئ. ښايې د هغوی مشورې ستاسې خوښې نه شي؛ خو په راتلونکې کې تاسې ته ډېر ې گټورې پرېوځي.
- خپل ملگري وخت په وخت و ازموئې، تر څو د هغوی رښتينولي او قرباني درته معلومه شي. کله کله د ملگرو د تحمل، توانمندي او برداشت په اړه معلومات هم اړين او گټوردي، چې وازمايل شي.
- هېڅکله هم پر خپلو ملگرو سل په سلو حساب مه کوئ. تر ټولو غوره فارمول دا دی، چې پر خپل ملگري مو په سلو کې پنځوس حساب وکړئ او اعتماد پرې ولرئ، ولو که هغه ستاسې ډېر باورې ملگری هم وی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- خپلو ملګرو ته هېڅکله لافې مه کوئ او مه ورته درواغ وایئ.
- کوښښ وکړئ چې تر ممکن حده له خپلو ملګرو سره مو اقتصادي معامله ونه کړئ. که مجبور شوي، چې د پیسو راکړه- ورکړه او یا هم کومه بله مادي معامله ورسره وکړئ؛ نو د معاملې په اړه ورسره روښانه او جدي خبرې وکړئ. تر دې چې په معاملې پورې تړلي شرایط ورته په لیکلي توګه روښانه کړئ او د یو یا دوو نورو ملګرو پر وړاندې ورسره اړونده خبري وکړي، او که ممکن وي ټول شرایط په لیکلي توګه تهیه، تاسي یي امضا او د هغوی نه هم پرې لاسلیک واخلئ. دا به ستاسې د ملګرتوب په ساتلو کې، نسبت دې ته چې هېڅ شرایط مو نه وي ایښي، ډېره مرسته وکړي.
- له خپلو ملګرو سره په ژمنو کې جدي واوسئ . کوښښ باید دا وي، چې د ملګرو پر وړاندې خپلې ژمنې له لازم وخت نه مخکې په داسې توګه ترسره کړئ، چې د هغوی په تصور کې هم نه وي. ددې بر عکس د خپلو ملګرو ژمنو په اړه پر ځان ومنئ چې هغوی به په سلو کې پنځوس پر خپلو ژمنو وفا وکړي او ښايې د ژمونو پر خلاف خپلې ژمنې په خپل وخت کې ترسره نه کړي. دلته باید تاسې ډېرې حوصلې او زغم ته چمتو اوسئ.
- د خپل ملګرو، ملګري او دوستان وپېژنئ او د هغوی په اړوند بشپړ معلومات تر لاسه کړئ.
- خپل هر ملګری تر بشپړې څارنې لاندې ونیسئ چې له چا چا سره اړیکې اوناسته ولاړه لري او هغه کسان څرنګه خلک دي؟
- کله چې مو یو ملګری درته د یوه منفی او غلط کار بلنه درکړه، ورته ووایئ: چې لومړي خو مې له تا څخه غوښتنه دا ده چې ته هم له دې کاره تېر شه او که ته له دې کار څخه نه تېرېږې ، زما غوښتنه داده چې نور به له ما څخه د ناستې ولاړې او ملګرتوب تمه نه کوې او د الله(جل جلاله) په امان. دا پرېکړه مو باید غوڅه وي.
- د ملګرو ازموېل: هغه ملګری چې تاسې فکر کوئ چې دغه ستاسې ښه او صادق

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګرې دی وخت په وخت هغه د یوې مرستې کولو، پیسو پور او خراب کارونو ته د تللو له پاره وازمویئ. که یې پایلې مثبت وې، نوخپل ملګرتوب ورسره لا زیات کلک وساتئ، اوکه پایلې یې منفی وې نو په غوڅه توګه یې ځانونه د ملګرتوب څخه لرې کړئ.

- ځان په دې پوه کړي چې کوم عمر او څوك دی چې ستاسې د شخصیت له پاره حساس او خطرناك دی. زه په دې متیقن یم چې دا به له تاسې سره ډېره مرسته وکړي چې خپل شخصیت د هغوی له صدمو څخه وژغورئ.
- د ملګرو په ټاکنه کې د هغوی کورنۍ هم ډېر اهمیت لري. کوښښ وکړې، چې د خپل ملګروکورنۍ په دقیقه توګه وپېژنې.
- ملګري باید وڅېړل شي چې په مخدره موادو، شرابو، بچه بازي، زنکه بازي او یا نورو بدو شیانو روږدي نه وي، او یا هم ددارنګه نورو خلکو سره ملګرو توب و نه لري.
- د ملګرو ټاکنه باید داسې وي، چې د یوې ستونزې پرمهال در سره وي او د هغې د حل په اړه در سره مناسبه مرسته وکړي.

ب. د اولادونو د ملګرو په اړه والدینو ته مشورې:

- خپلو اولادونو ته د ملګرو دلرلو اجازه ورکړئ.، ځکه ځوانان د خپلو ملګرو په منځ کې په ښه توګه وده کولای شي. خو د والدینو دندي په دی اړه خورا مهمي دي، او دوي ته په کار ده چې په دې اړه خپلې اساسي دندې ترسره کړئ.
- له خپلو اولادونو سره د ملګرو په غوره کولو او ساتلو کې مرسته وکړئ.
- د خپلو اولادونو ملګرو ته اجازه ورکړئ، چې له تاسې سره ناسته ولاړه ولري. له هغوی څخه پوښتنې وکړئ او وخت په وخت یې باید تر نظارت لاندې وساتئ.
- د خپلو اولادونو د ملګرو په اړه د هغوی له شاوخوا خلکو څخه ځینې مهم او ضروري معلومات ترلاسه کړئ، او ځینې مهم ټکې یې له خپلو اولادونو سره شریک کړئ. کله نا کله داسې هم کېږي چې ستاسې د اولادونو ملګري ستاسې د تصور نه هم پورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

چالاک وي، هغوی ستاسې په وړاندي ځانونه داسي عیاروي چې تاسي به فکر کوي چې دوي ډېر ښه هلکان دي، ولي په حقیقت کې داسي نه وي.

- خپل اولادونه د ملګرو په مخ کې مه تهدیدوئ او مه یې توهینوئ.
- خپل اولادونه پر دې پوه کړئ، چې خپلې غوښتنې دې له تاسې سره د خپلو ملګرو په مخ کې نه مطرحوي. تر څو یې د ردونې په صورت کې هغوی د کمی (کمترۍ) احساس ونه کړي. متاسفانه ځوانان دا د یوه وسیلي په توګه استعمالوي، او ددې له پاره چې د خپل زیړ.والو د مجبوریتونو نه ګټه اخلي، او خپلې غوښتني د خپل زیړ.والو څخه د کلګرو په وړاندي مطرح کوي، او یا هم چې کله کومه لویه غلطي وکړي، نو بیا د خپل زیړ.والو سره د جلا مخکېدو په عوض ددې کوښښ کوي چې دملګرو سره یوځاي خپل زیړ.وال وګوري، ځکه دوي په دي پوهیږي چې دهغه زیړ.وال به د هغه د ملګرو په موجودیت کې پر هغه هغه شان غوسه ونه کړي.
- خپلو اولادونو ته د مناسبو تفریحي پروګرامونو جوړولو اجازه ورکړئ خو دا پروګرامونه باید یا ستاسې او یا هم ستاسې د اولادونو دملګرو دکوم یوه د کورنیو د یوه مشرتر نظارت لاندې اوسي.
- د خپلو اولادونو ښه ملګري او پالئ او ویې نازوئ،تر څو ستاسې اولادونه پر دې باوري شي، چې تاسې د دوی او د دوی د ملګرو په اړه خپل دندې په اساسي توګه ترسره کړي دي. هغوی باید پر دې پوه شي چې تاسې د ډېرو خېرنو په پایله کې د هغوی ښه ملګري ستایئ، پالئ او نازوئ یې او د هغوی پلوي کوي، چې اولادونه مو له هغوی سره لا زیاته ناسته ولاړه ولري. ددې برعکس، د خپلو اولادونو د ناوړه ملګرو په اړه چې تاسې کومې فیصلې کوئ، هغه ستاسې د اولادونو په ګټه دي، خپلې فیصلې په ښکاره توګه خپلو اولادونو ته ووایئ او په اړه یې هغوی ته قناعت ورکړئ، په دې ډول به هغوی ته ستاسې ټولې فیصلې د منلو وړ وي، نو له دې کبله توصیه دا ده چې: ددې په عوض چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زيړوال بچېانو ته واي چې بچېه، ستا دغه يا هغه ملګري زما نه خوښيږی، بايد دوې ته ووايي چې بچېه: ستا دغه ملګری دا، دا کارونه کوي، چې دا کارونه زمونږ په ټولنه کې بد، منفي او د منلو وړ نه دي. زما له نظره ستا شخصيت لا تر اوسه په ټولنه کې د ډېر قدر وړ دي. خو دداسي خلکو سره ناسته او ولاړه کولای شي چې ستا په شخصيت هم منفي اثر وکړي. نو زه تاسي ته جدا سپارښتنه کوم چې دداسي خلکو د ملګرتوب څخه لاس واخله. دداسي يوه روښانه او قاطع دريځ په وړاندي ستاسې بچېان په ښه توګه کولاې شي چې غوڅ او قاطع دريز غوره کړي.

- خپلې فيصلې په ښکاره او غوڅه توګه خپلو اولادونو ته ووايئ او په اړه يې هغوی ته قناعت ورکړئ، په دې ډول به هغوی ته ستاسې ټولې فيصلې د منلو وړ وي. نو ددې په عوض چې زيړنوال اولادونو ته په مجهوله توګه وايي، چې زما ستا دا يا هغه ملګری نه خوښيږی، ښه به دا وي چې هغوی ته ووايي چې، ستا دا ملګري دا، دا کارونه کوي، او يا دارنګه رويه او سلوك لري. څرنګه چې د هغه دغه کارونه په ټولنه کې منفي او بد اغيز لري، نو د هغه سره به ستا ناسته ولاړه هم ستا پر شخصيت منفي اثر وغورځوي. نو ځکه زه تا ته په کلکه مشوره او لارښوونه کوم چې ددې سړي د ملګرتوب څخه لاس واخله.
- د خپلو اولادونو د ملګرو په اړه په خپلو فيصلو کلك ودريږي، او په دې اړه هېڅکله هم متزلزل مه اوسئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم څپرکی

ځوانان او د هغوی ملي مسوولیتونه

۴۹ - د هېواد تاریخ ، او جغرافېې ته یوه کتنه
ننني افغانستان څرنګه یو افغانستان دی؟

هېوادوالو ته دا په ډاګه ده، چې نن نه یوزای دا چې خارجی عسکر د ملګرو ملتو تر یوه مصنوعي چتر لاندې زموږ په ملك کې د خپلې خوښې حکمراني په درویشیو، ټانکو او طیارو کې کوی، بلکې ددې ترڅنګ زموږ د ملك یوه زیاته برخه بیا دیو ډول نورو اجیرو نظامی قوتونو او جاسوسې شبکو له خوا هم په یرغمل نېول شوې ده. حتی ددغوخارجي عسکرو په منځ کې هم کومه هم اهنګي او مشترکه ستراتیژي وجود نه لري. دا حتی د هېواد یو ماشوم ته هم تعجب کوونکې ده چې غربي نړۍ ولې دهغو ټولو نظامي وړتیاو سره چې لري یې، نه شي کولای خپل هدف، چې هغه دالقاعدې او طالبانو له منځه وړل وه(؟)، تر لاسه کړي. داسې ښکاري چې دوی نه یوازې ددغه هدف په لورې ارادی پرمختګ کول نه غواړي، بلکه ځنې حوادث او راپوروونه ددې ګواهي ورکوي چې حتی دوی خپلو همدغو مخالفینو ته هم وسلې او نوري مرستي وررسوي. ددې ستونزمن حالت په جوړښت او ادامه کې لاندې عوامل دخیل دي:

اول. سره لدې چې په هېواد کې دیوی صادر شوي او وروتپل شوي دیموکراسۍ لاندې یو تش په نوم انتخابي دولت او شورا وجود لري، خو په اصلي ماهیت کې نه په ملك کې دولت شته نه حکومت او نه اداره او نظام. دهېواد مشرۍ او رهبرۍ داهلیت پر ځای په مسلحتونو او تقسیمات ولاړ یوه سستم له خوا پرمخ ځي. افغانانو دوه ملیونه شهیدان ورکړل، او تر یونیم میلیون زیات یي معیوبي او په میلونونو یي یتیمان شول، تر څو یي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

امریکې د نړیوال رقیب نوم ددنیا د خریطې نه پورته او په لسګزنز نوې ملکونه یې د نړۍ په جغرافیه کې راوزیږول. خو دي بی پاسو ددي ټولو قربانیو په بدل کې، زمونږ په ملک د معافیاوو او چورګرو مداریانو یوه داسې اداره د خپلو ټولو امکاناتو په حمایت سره حاکمه کړه، چی په نړۍ کی د جنایاتکارو مبتکرین ورت ویل کیداې شی. د غلو ددي ډلی په راس کی د جناب حامدکرزي صیب اداري ونه شو کولای چې په تیرو لسو کنو کی خپل مشروعیت او حقوقیت خپلو خلکو ته ثابت کړي، بلکه هره ورځ داسې نوې لوبې رسوا کیږي چې هغه ددوی مخ تورنی، بیګانه فروشی، قاچاقبرۍ، او په چور او چپاول کې ددوي ونډې رسوا کوی. دهېواد په ټولو امورو کې ملي ګټې او ملي وحدت په عمدي او قصدي توګه وهل کیږي.

دوهم: په افغانستان کې یو محدود نا اهل اقلیت دهېواد په ټولو سیاسې او اقتصادې امورو مسلت کړل شوي دي. یو شمېر غلو او غدارانو نه یوزاې دا چې دطالبانو ددورې نه مخکې ددې ملت ټولې شتمنۍ چورکړی وې، ولې دافغانستان د ډېر خوا خو رې بین المللي ملګري په لورینه او سپارښتنه او د جناب محترم حامد کرزی صیب په بې نهایته پیرزوینه دوی پدې تېرو نهه کلونو کې لا تر پخوا زیات دهېواد ټولې شتمنۍ چور کړي.

د غربیانو نړۍ واله پالیسي دا ښیې چې دوی اوس د ملتونو پر ځای امارتونه او قبیلې تقویه کوي. همدا راز په هر ملک کې د دیموکراسي د تحقق پر ځای چې په هغې کې حزبونه باید تقویه شي دوی یو څو کسان او کورنۍ تقویه کوي. په افغانستان کې همدې موضوع د سالمو او توانمدو ملي حزبونو د جوړښت مخه نیولې او پر ځای یي دوي څو وطن پلرونکو وړو وړوحزبونو ته مرستي ور کوي.

پدې کې هېڅ شک نشته چې یو څو محدودې کورنۍ نن دافغانستان داقتصاد ۹۰% په لاس کې لري، او ددوی دغه اقتصادي ګټې هره میاشت کې دوه چنده کیږي. نو دا څرګنده ده، چې که دوی په راتلونکي نظامونو کې د سیاسي اقتدار څخه وغورزول هم شی، دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

به په افغانستان کې په اقتصادي لحاظ همېشه حاکم او مسلط وي.

درېیم: ددې ستونزو ترخوا همدغه جنایتکاران بیا په ډېره هوښیارانه توګه او په پراخه بڼه دهمدې نا سالمې وضعی ددوام له پاره دافغانستان دملیتونو او قومونو ترمنځ د ژبې، سمت، دین اومذهب دمختلفو توطو نه ګټې اخلی، او زموږ خلك په عمدي او قصدي توګه دځینې توطیو په پیاده کولو سره په خپل منځونو کې په دښمنۍ او مخالفتونو اخته کوي. که په واقیعت کې ورته ځیر شو دغه داخلي جنجالونه زموږ دعوامو ترمنځ نه، بلکې زموږ دهمدې جنایتکارانو او د یو شمېر بې مسولیته لوستو پر له پسې هلوځلو محصول دی او بس.

څلورم: اساسي مشکل زموږ په هېواد کې د جنګ سالارانو شتون او تسلط دی. کله چې د شوروي د تجاوز په وړاندې زموږ دهېواد ازادي ښښونکې جنګ په خارجي هېوادونو متکې شو، نو ددغو خارجي هېوادنو دنورو توطئوتر خوا یوه طوطه هم داوه چې ددې جنګ واګې او اختیارات یې و دغسې نا اهلو او بې مسئو لیته خلکو ته وسپارلي چې دجنګ جګړې نه بغیر کومه نوره وړتیا یې نه لرله. دي نا اهله واکدارانو د خپل اقتدار او ګټو د ساتلو له پاره زمونږ په هېواد کښې دغه جنګ ته د دوو اهدافو له پاره ادامه ورکوله او ورکوي یې :

لومړی داچې په دې توګه په هېواد کې دسولې او ترقۍ مخه ونیسي، او په همدغه تیاره حالت کې خپل اقتدار او زمونږ د ولس وینې څکلو ته دوام ورکړي.

دویم دا چې په هېواد کې دسولې او ترقۍ دمخنیوي له لارې دخپل بادار هېوادونو شومې هیلې عملي کړي. دا د همدې ګمارل شوو قوماندانانو وطنپلورونکې توطۍ دي چې زمونږ هېواد په بیلابیلو پلمو د اور په لمبو کې سوځوي.

پنځم: زموږ دهېواد یوه بله غټه ستونزه داده چې مونږ پداسې یوه ناوړې او ستونزمنه منطقه کې پراته یو چې زموږ څلورو خواو ته پراته ملکونه همېشه خپلې ګټې زموږ په بدبختۍ او ورسته پاتې والي کې ګورې. چې په لاندې ډول د هر ملك موخې او لاسوهنې ذکر کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۰- د سیمې او نړۍ په حالاتو او د مختلفو ممالکو په پالیسۍ ځان پوهونه:

الف. زموږ د هېواد سیاسي جغرافیه

د هېوادونو خصوصاد ابرقدرتونو او غریبو هېوادونه اړیکې د یو بل سره او همداراز دګاونډي او سیمې د هېوادونو اړیکې د یوه بل سره تل ساده او روښانه نه وي. چې په دې موضوع پوهېدل او دهغې په رڼا کې دخپل هېواد اړیکې دګاونډیو هېوادونو، دسیمې دهېوادونو او نورو ډېرو قدرتونو سره دهغو دګټو او راتلونکي ستراتیژیو په رڼا کې لري، ځان پوهول دهر ځوان له پاره لازمي او ضروري دي. چې دا اړیکې په دوه برخو کې مطالعه کیدای شي.

لومړی: ګاونډي هېوادونه او د دوی ګټې او پالیسی:

۱- پاکستان:

پاکستان د افغانستان د یوه ډېر نږدې او مهم ګاونډي په توګه چې د افغانستان زیاتې تجارتي او اقتصادي تهیه کوني له دې لارې صورت نیسې، تل خپله توجه دي خواته ساتلي ده. همدا راز له دي کبله چې افغانستان د پاکستاني تولیدي موادو له پاره یو بهترین ازمایښتي او مصرفي مارکېټ دي، نو ددې کبله هم پاکستان په افغانستان کې ځانګړې لېوالتیا لري، چې په لاندې ډول څېړل کېږي:

لومړی- پاکستان دیوه نوې تولید شوي مصنوعي هېواد په څېر په (**1947**م) کې منځ ته راغلی. دافغانستان دهېواد یوه زیاته برخه دانګریزانو له خوا په جبر (دډیورنډ د تش په نامه لیکې) په ذریعه زموږ د هېواد نه جدا شوه او د هند د یوې برخې سره یو ځای شوه او په دې ډول پاکستان د افغانستان او هند ترمنځ دیونوي ملك په توګه ایجاد شو.

پاکستان پدی بېربېري چې که په افغانستان کی سوله او امن راشي، نو بیا به ضرور افغانان ددې خاوري ادعا کوي. سره له دي چې د هغي معاهدې دوره په **1372** ل ـ کال کې ختمه شوی وه، خو زموږ په هېواد کې دجنګ جګړو له کبله او بلي خوا د لاس پوڅو حکومتونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ضعف او دپردي پرستۍ له کبله افغانان پدې ونه توانيدل چې خپله دغه ادعا ثرګنده کړې. نو ددې له پاره چې پاکستان د ډيورنډ نمونې معاهدې تسلط ته دوام ورکړي وې نو دوي په افغانستان کې د يو لاسپوځي دولت په جوړولو او دجنګ د ادامې دپاليسې له لارې خپل دغه ناوړه اهداف پرمخ وړې.

دويم. پاکستان په خپله شرقي خوا کې دهند سره همېشه په جګړو اخته دې، او دوې په هېڅ قيمت دي ته نه حاضربږې چې دغرب له خوا دې هم جنګ سره مخ شی. نو ددې له پاره چې دغرب له خوا يې دحملې مخه نيولي وي، نو دوی ترهر ممکنه حده نه پرېږدي چې په افغانستان کې سوله، امنيت او يوه سالمه اداره منځ ته راشي، کومه چې به بيا ددې وړتيا ولري چې دهغوی سره دپښتونستان په مسئله منازعه راپورته کړي. نو پدی لاره کې پاکستان تل ددوه ستراتيژيو نه کار اخيستی او اخلي يې:

لومړی په دی هېواد کښې د داسې مرتجعو او وطن پلورنکو رهبرانو منځ ته راوړل دې چې هغوی تل دپاکستان ګټو ته دافغانستان په نسبت برتري ورکړې. دوهمه ستراتيژی يي داده چې پدی ملك کې په هر شکل چې ممکن وی جنګ جګړو ته ادامه ورکړي. ترڅو ددې اصل مخه ونيسي چې په افغانستان کې سوله او يوه سالمه ملي اداره منځ ته راشي.

درېيم: څرنګه چې افغانستان په وچه کې راګير او غيرتوليدي هېواد دی، نو تر زياته اندازه دخپلو ضرورتونو له پاره په پاکستان پورې تړلی دی. پاکستان نه غواړي چې افغانستان دی د يوسالم نظام او سالمې ادارې له لارې په خپلو پښو ودرېږی او دخپلو توليداتو لرونکی دې شي. ددوی همدا اقتصادي ګټې دوی دې ته وادار کوي چې په افغانستان کی دې د يو سالم نظام، ترقی او پرمختګ مخه ونيسې.

څلورم: افغانستان دتاريخ په اوږدو کی دنړی د بيلا بيلوابرقدرتونو ترمنځ ديوه بفر په توګه پاتی شوی دي، مثلا دعربو تهاجمونو پراختيا ته ئي داروپا خواته، او د شوروی دامپراتورۍ د پراختيا ته يې د جنوبي اسيااوعربې هېوادو خواته، دانګريزانو د استعمار مخه يې منځنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسیا ته او همدارنگه دچنگیز او اسکندر کبیرمخه یې د جنوبي اسیا او منځنۍ ختیځ خوا ته نیولې ده. افغنستان د خپل همدغه حساس جغرافیوي موقیعت او ازادي غوښتونکې او همسایه ساتونکې خصلت په وجه، د تل له پاره ټولو ابرقدرتونو اول هدف گرځیدلې دې. تر څو ددې له لارې بیا دسیمې نوروهېوادونو ته لاس رسي پیداکړي. د همدې حساس موقیعیت او سپري خصلت په وجه، له یوې خوا روس، دبلې خوا چېین، ایران ، هند، او حتی ترکېي، سعودې عربستان، تاجکستان، ازبکستان، او ترکمنستان هم غواړې چې په دی ملك کې په بیلا بیلو ډولو سره تشبث اوکنترول ولری. چې د نورو همسایه هېوادونو دغه فعالیتونه پاکستان هم دیوې خوا دروس په مقابل کې ، او د بلې خوا د هند په مقابل کې، او همدا راز د ایران په مقابل کې رقابت او په افغنستان کې تسلط لرلو ته هڅوې.

دپورته ذکرشو دلایلو په وجه پاکستان په ټوله معنی کوښښ کوي چې څومره چې توانیږي افغنستان ترخپل کنټرول لاندې په مستقیمه او یا غیرمستقیمه توگه وساتې. او که چېرې ددوی کنترول پری ممکن نه وی، نو باید دلته تل جنگ دوام وکړي. په افغنستان کښې دپاکستان له خوا دجنگ ددوام دستراتیژی مثالونه ډېردی خو دغه لاندي دوه مثاله یې څرگند ثبوت گڼل کېږي.

۱. دروس سره دجگړې په وخت کښـی پاکستان په عمده توگه د افغاني مقاومت په منځ کې د سالمې رهبرې مخنیوي وکړ. او بیایې په خپله خو ښه او د خپلو تر هر چا لازیات تابعینو نه په گټه اخستلومختلف جهادي (؟) گرپونه جوړکړل ترڅو ددوی ترمنځ درقابتونو څخه په گټه اخستلو سره خپلې گټې پر مخ بوزي. دو ی دیوی خوا دپښتنو اوو مشرانو ته وسلې ورکولې چې د مسعود او رباني په ضد ئي استعمال کړی، اما دبلې خوا ئي بیا په ښکاره او پټه او حتی داسرائیلو له لارې احمدشاه مسعود او رباني ته امکانات ورکول چې دپـښتنو په ضد ئي استعمال کړی.

۲. سره لدي چې طالبانو په ۱۳۷۴-۱۳۷۵ کلونو کی په افغنستان کې پوره حاکمیت

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کړ، ولې ددې سره سره یې بیا هم په کراتو مراتو دپنجشیر دنیولو څخه ډډه کوله. دایوه داسې معمی ده چې پری پوهېدل ژور تحقیقات غواړی. خو دا واضح ده چې د پاکستان ستراتیژي دا وه چې په افغانستان کې دي جنگ دوام وکړي. او د جنګ د دوام له پاره د احمد شاه مسعود او رباني او دپنجشیر باغې توب لازمې اوضروری وه چې دوام ولري.

پنځم: اوبه نن د نړي په اقتصاد کې حتا تر تیلو هم زیات ارزښت لري. سیاسي کار پوهان داسي وړاند وینه کوي چې ددنیا راتلونکی نړۍ واله شخړي به هم په اوبو وي. د همدي اصل په رڼا کې دپاکستان بله معِضله هم دکابل او کونړ دسیندونو داوبو څخه ګټه اخیستل دی. پاکستان په دی پوهېږي چې که په افغانستان کې سوله او سالمه اداره منځ ته راشي نو دوی به ضرور ددغو سیندونو داوبو څخه گــټه اخلې او بیا به دغه اوبه دپاکستان په لوری کمیږی. څرنګه چې پاکستان یو پراخه زراعتې ملك دی او یوه زیاته برخه ئي دهمدی سیندونو له لاری خړوبه کېږي، نو ددې له پاره چې دغه مهمه اقتصادی منبع ئي له لاس ورنه کړی نو دوی په افغانستان کښې دسولې او سالمې اداري مخنیوی کوي.

۲. - ایران:

ایران هم دپاکستان په څیر دافغانستان سره مختلف اقتصادی، خاورایز، اوبه ایز او تاریخی ستونزې لری. دتاریخ په اوږدو کښې دایران او افغانستان ترمنځ ډېری داسې جگړې تیري شوي چې دهغي کېنه لا تراوسه هم وجود لری. دبلې خوا ایران دافغانستان دخاوری په یوه برخه د جهیل په اوبو قبضه کړېده. او د هلمند د اوبو ته د ایران بي کنتروله لاس رسي د ایران پاملرنه د افغانستان په لوري تقوله کوي.

همدا راز دایران داقتصاد له پاره افغانستان دیو ښه مارکېټ حیثیت لری. ترټولو مهمه موضوع داده چې دمنځنی اسیا دنوو ازاد شوو هېوادونو دطبعی منابعو باندې لاس رسی دامریکې، پاکستان او ایران ترمنځ درقابت یو اساسی ټکې دی. امریکائیان غواړی چې دمرکزی اسیا دطبعی منابعو ته دلاس رسی تجارتی کرښه د پاکستان او افغانستان له لاری

(c) ketabton.com: The Digital Library

تیره کړی چې داپه اقتصادی لحاظ امریکا ته ډېره ارزانترینه او ښه لارده. ولی ایرانیان دیوی خوا نه غواړی چې امریکائیان دی منابعو ته لاره پیدا کړی او که لاره هم پیدا کوی ایرانیان ددې لیوال دی چې دغه لاره باید دایران له لاری تر سره کړای شی. نو پدی خاطر چې ایران دامریکې او د پاکستان ددې ستراتیژی مخه نیولی وی نو غواړی چې په افغانستان کې نا ارامی راولی او بي ثباتی ته دوام ورکړی. ترڅو ددې پلان مخنیوی وکړی.

ایرانیان په افغانستان کې دخپل تسلط له پاره دیوی خوا دافغانستان د هزاره ګانو د ځني ناوړه مشرانو نه چې د مذهب په لحاظ شعیه او دایران سره مذهبی اړیکې لری، کار اخلي، او دبلی خوا دژبنیز اړیکو نه د غلطې استفادي له لاری د دری ژبو خلکو د یو شمیر نا سالمو تاجکو په پلوۍ او مسلط کولو کوښښ کوی. ایرانیان په ډېره جدی توګه ددغو دواړو وسیلونه په استفاده په افغانستان کې دمختلفو شبکو تر تسلط لاندې راوړلو له لاری خپلی توطئی پرمخ وړی.

۳. روسیه:

روسيي که څه هم په افغانستان دتیر جنګ دبایللو له کبله خپل ځای دبین المللی رقابت په ساحه کې له لاسه ورکړی دی، ولی دوي پدی پوهېږي چې ددوی دناکامی اساسی عامل په افغانستان کې امریکا او ددوی نړۍ وال اقتصادی او سیاسی رقیب هم امریکا ده. دیوی خوا روسان نه غواړی چې دمنځنۍ اسیا تازه ازاد شوی هېوادونه دامریکې سره نږدی اړیکې ولری چې پدی توګه بیا دامریکې نفوذ دروس تر پولو ورسیږی او دبلی خوا روسیه یا د پخوا نی شوروي اتحاد بقایااوس بیا ددې خوبونه ګوری چې په کوم بل شکل به دمنځنۍ اسیا ازاد شوی ملکونه یو ځل بیا په خپل ځان راټول کړی. ددې تر خوا، روسیه نه غواړی چې د منځنۍ اسیا طبعی منابع دی ددوی ددشمن په لاس کې پریوزی. نو پدی وجه روسان هم په تمامه معنی ددې کوښښ کوی چې په افغانستان کې دي د امریکایانو په مقابل کې تاو تریخوالي دوام پیدا کړي. روسان پدی پوهېږي چې کله په افغانستان کې یوه سالمه اداره

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځ ته راغله نو هغه به دروسانو نه دجنګ غرامات اخلی او هم به د پنجدی سيمې د بيرته اخيستلو ادعا رامنځ ته کېږي. نو پدی توګه روسان هم په خپله ټوله وړتيا او همداراز داحمدشاه مسعود، رباني او د پرچم د ګوند د يو شمېر وطن پلورونکو دلالانو دزړو اړيکو نه په کار اخستلو سره په افغانستان کې د نا ارامیو په پيداکولو او ادامه ورکولو کې ژور لاسونه لري.

۵۰ - دوهم: دنړۍ د ابرقدرتونو سره اړيکې، او د خپل ملې هويت او ملې ګټو ساتنه:
سره له دې چې اکثره مترقي او پرمختللي هېوادونه خپلی اړيکې د وروسته پاتې هېوادونو سره ددغو هېوادونو سره د مرستو تر عنوان مثلا(داقتصادي پرمختيا له پاره ، ددېموکراسۍ دتامين له پاره ، دبشر د حقوقو، دښځو دحقوقو او دتعليم دانکشاف) تر عنوانو لاندې تبليغ کوي، خو اکثرا دا اړيکې يواځي په همدې برخوکې محدودي نه وي، بلکه هغوی دخپلو سياسي اقتصادي او نظامي اهدافو له پاره دغه ډول کارونه کوي. اکثرا ممکن ددوی دغه اهداف دهغه وروسته پاتې ملکونه دګټو سره په ټکر کې نه وي، خو ځنې خلك د احساساتو له مخې دهغې سره مقابله او مجادله کوي. دمثال په توګه داچې ولي امريکائيان افغانستان ته راغلي او دلته څه اهداف لري، ديو شمېر احساساتي افغانانو لخوا دفوري غبرګون سره مخ دي. او دوی داسې مطرح کوي چې امريکا ئيان زموږ داشغال له پاره راغلی نو بايد ددې په وړاندی جهاد وشي، او په دې کې هېڅ دليل ويل ځاي نه لري.
خو يو تعداد نور افغانان بيا ددې خبرې په وړاندې دتعمق او تفکر نه کار اخلي. او داموضوع داسې ارزوي چې: سره له دې چې امريکائيان افغانستان ته د خپلو مشخصو اهدافو او دځنې خاصو نظامي او اقتصادي پالسيو دعملي کولو په خاطر راغلي دي، خو دامريکائيانو دغه ګټې دافغاني ټولنې دګټو سره په تضاد کې نه بلکه زموږ دملي ګټو له پاره ښه امکانات برابرولی شي. دا په زياته پرخه کې په افغانانو پوري اړه لري چې څرنګه دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولاي شي چې ځانونه ددې جوګه کړي چې امريکايان زمونږ سره په دغو مهمو موضوعاتو ځانونه ددغه امرانه موقف نه راښکته، او مونږ سره د پارټنر په توګه بحث کولو ته حاضر شي.

چې په لاندې اړخونو ئی توضيح کول ممکن ګڼه ور وي.

لومړی. په سېمه کې دامريکايانو مالي ګټې:

دامريکائيانو مالي ګټې دمنځني اسياطبعي منابعو ته په لاس رسي کې دي. که امريکايان دافغانستان له لارې دمنځنۍ اسيا طبعې زيرمې استخراج او بهر ته وليږدوي په دې کې زموږ ګټې او تاوانونه څه دي؟

۱ . ددې طبعي منابعو داستخراج او استفادې کولو په نتيجه کې به دمنځنۍ اسيا واړه هېوادونه په اقتصادي لحاظ په پښو ودرېږي. ددې ملکونو په مالي لحاظ په خپلو پښو ودريدل ددوی استقلاليت تضمينوي، او په شوروي اتحاد دتکيه کولو او بيا دوباره ديوه کمونستي بلاک دجوړښت مخه نيولی شي. چې دسياسي لحاظه ددغو وړو هېوادونو انکشاف دافغانستان او دشوروي په منځ کې ديوه بفر په توګه په نظامي لحاظ ګټور دی .

۲ . ددې طبعی منابعو دصادرولو په صورت کې يوازينی اقتصادي لاره يې دافغانستان له لارې دهند بحر ته انتقالول دي.

چه پدې صورت کې امريکائيان مجبور دي چې دبين المللی قوانينو داصولو له لاری افغانستان ته ټکس او ددې منابعو څخه دګټې اخيستلو زمينه برابر ه کړی. دابه زموږ دهېواد دپرمختيا او اقتصادي ودې له پاره ډېره ګټه ورروي.

۳. ممکن داکمالاتو دپوره کولو په غرض دهند دبحر نه تر منځنې اسيا دريل پټلۍ او پراخه ترانزيتي لاره جوړه شي، چې ددې تر انزيتي لارې ګټې به افغانانو ته زياتې وي.

دويم: په سيمه کې د امريکايانو ستراتيژيک نظامي ګټې:

امريکائيان غواړي چې په افغا نستان کې دموجوديت او نظامی هډو دلرلو له امله روسيه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چين، ايران، پاکستان او هندوستان تر خپل کنترول لاندې وساتي.

که داخبره رښتياوي او امريکائيان واقعا په افغانستان کې دېښو نظامي هډو لرل تصميم ولري نو دابه هم دافغانانو په نفعه وي. داځکه چې مونږ خو دسيمې دشاوخوا ټولو هېوادونو سره تاريخي دښمني او جنجالونه لرو. هغوی هېڅ يو هم دافغانستان ازادي او استقلال نه مني، او هريو يې دافغانستان ازادي او استقلال په جدي توګه تحديدولای شي. نو پدې صورت کې افغانستان ته دامريکا په حيث ديوه قوي ملګري لرل ضروری اوګټور دی. خو ددې ټولو حالاتو څخه افغانان په يوه صورت کې ګټه اخستلی شی چې افغانان منظم او ديوه ملي وحدت او ور زعامت لرونکې او دسيمی او نړۍ په اړه يوه کوټلې او ثابته ستراتيژي ولری.

دبلې خوا امريکائيانو ته هم پدې سيمه کې ديو ښه وړ پارټنر ضرورت دی، چې په حقيقت کې افغانستان ددغې کار له پاره يو موزون هېواد دی. خو کوم شی چې پدې برخه کې پاملرني نه لري پاتی دی هغه دادی چې امريکائيانو ته يو توانمند او په خپلو پښو ولاړ پارټنر افغانستان ضرورت دی نه داسې يو بې کاره اوطفيلي افغانستان چې همدا اوس ددوي په اوږو بار دي. نو دابه ددواړو هېوادو په ګټه او دافغانستان دخلکو له پاره حياتي ارزښت ولري چې دغه حساسه موقع په درسته توګه درک او دهغې نه دموثرې ګټې اخستلو له پاره دفکر او عقل له مخې خپلې دندې او مسئوليتونه ادا کړی.

۵۱ :دهېواد تاريخ، ملي کولتور او ملي شخصيتونو پېژندنه او دهغې نه دفاع:

سره له دی چې موږ دافغانستان خلک تقريبا په عظيم اکثريت مسلمعنان يو، خو د مسلمانانو ترخوا دلته هندوان، سکان او يو محدود شمير عيسويان او يهودان هم اوسيدل.

که داديانو تاريخونو ته په غور نظر وکړو نو دټولنو دينونه دوختونو په بدلون سره بدليږی رابدليږی. افغانان يو وخت زردشتان، يو وخت بت پرستان او نور او نور ول، ولی نن مسلمعنان دی. اما په مجموعی توګه هره ټولنه ځانته يو ځانګړی تاريخ او يو ځانګړی کلتور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لری چې دغه تاریخ او کلتور دهغې ټولنې دټولو وګړو صرف النظر ددوی عقیدوی جوړښت او قومی جوړښت څخه دوی سره په ګډه دغه تاریخ او کلتور جوړکړی وی.

نو دنړی بیلا بیل ملتونه که څه هم یوه ژبه یا یو دین ولری ولی یو دبل نه جلا جلا ملتونه وی. دمثال په توګه اوس په نړی کې زیات هېوادونه دی چې ددوی رسمی دین اسلام دی ولی دغه ملتونه بیا یو دبل نه جلا او ځانته ځانګړې ملي هویتونه لری چې په دی ملي هویت کې دهریو تاریخ، کلتور او ګټی شامل دی.

همداراز ډېر عربی ملکونه وجود لری چې دټولو ژبه عربی ده او ټول مسلمان هم دی مګر ددوی ملتونه دهمدغو خصوصیاتو په اساس سره جلا دی.

نو په دې اساس مونږ افغانان هم دیو داسې ملت په حیث چې ۵۰۰۰ کلن ګډ تاریخ او یو ګډ ملي کلتور او ملي افتخارات لرو. باید خپل ځان دافغان په توګه وپېژنو او په خپل ملي هویت افتخار وکړو.

په هر حال مونږ افغانانو (چه په هغې کې پښتانه، تاجک، هزاره، ترکمن، بلوڅ، او نور هم شامل دي) دیوه هېواد په توګه په تېرو څو زره کلنه موده کې یو ګډ تاریخ جوړ کړي چې په هغې پوهېدل او دهغې نه دفاع دهر افغان مسولیت دی. همداراز مونږ ددې تاریخ په اوږدو کې ځینی داسې ځانکړې خصوصیات سره راخپل کړي دي چې هغه دافغانانو کلتور تشکېلوی. سره له دې چې دکلتور جزئیات ممکن دقوم او منطقی په لحاظ یو دبل څخه څه توپېرونه ولري، ولې په مجموعي توګه دغه کلتوري خصوصیات سره ډېر ورته او شریک دي. چې ددوی څو مثالونه په لاندې توګه ذکر کولای شو.

افغان هریو دبل سره په مړي او ژوندي کې ګډون کوي. دمړي په دعا، خښخولو ، جنازی، ختم او خیرات کې یو دبل سره ونډه اخلي او دژوندي په کوژده، واده او نورو خوښیو کې یو دبل سره دایجاباتو مطابق (دغه ایجابات دخلکو په منځ کې په غیر لیکلي توګه وجود لری او یو دبل سره په هغې پوهېږي) ونډه اخلي. دمثال په توګه څوک په مړي کې نه خاندی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوی جامی نه اغوندی، ولی په خوښی کې بیا خوشحالی کوي او نوی جامی اغوندی، ټوکی، ټکالی او خنداوی کوي. یو دبل احترام او عزت کوي، څوک دچا په مال او ناموس تېری نه کوي. که دا تېری دهر چا لخوا وشي دټولنې ټول خلك هغه په یوه اواز او یو شان محکوموي. یعنې په ټولنه کې دخلکو ترمنځ یو ډول اجتماعی قراردادونه وجود لري چې که څه هم دغه قراردادونه نه لیکل شوي او نه امضا شوي دی خو دټولنې هر غړی په هغه پوهېږي او ځان دهغې په منلو مکلف بولي. ددغو ټولو قراردادونو مجموعې ته ګډ کلتور وائی. دهرې ټولنې خلك ځانته ځانګړی کلتور لري چې همدې کلتور په ساتنه او عملي کولو دیوې ټولنې یا هېواد خلك دنورو څخه پېژندل کېدای شی. نو ددې له پاره چې هېوادونه ژوندي پاتې شي او یو دبل سره وپېژندل شي نو دهر هېواد دخلکو ته دا ضروري ده چې د خپل هېواد په کلتور باندې ځان پوه کړي او هغه په ژوندي توګه عملي وساتي . او ددې سره دا ویل هم لازمي بولم چې دهر هېواد په کلتور کې ښه او بد، مثبت او منفی ټکې وجود لري. هغه هېوادونه کامیاب او بریالي وي چې تل خپل کلتور ارزوي او ښه ټکې یې تقویه او خراب ټکي او خراب شیان دخپل کلتور نه لري کوي. زه دخپل هېواد ځوان نسل نه په کلکه سپارښتنه کوم چې د ملي کلتور او ملي هویت ساتنې او پالنې ته په جدي توګه ولي په فعاله توګه پاملرنه وکړي یعنې تل دخپل کلتور په صیقل کولو او پالش کولو کې ونډه واخلي. غلط او دردونکې رسم او رواجونو په وړاندې مجادله او مقابله وکړي او ښه او مثبت رواجونو په رواجولو او تشویق کولو سره زیات کړي.

همداراز دتاریخ په اوږدو کې هر هېواد کې داسې علمي، بزمي، سیاسي او اجتماعي شخصیتونه راپېدا کېږي چې دهغوی کارنامې دخپلو خلکو او ټولنې له پاره او همداراز دنړ ۍ والو له پاره دځانګړی افختار وړ ګرځي. دهر هېواد او سیدونکو ته په کار ده چې ددې شخصیتونو په اړه او دهغوی دکارونو او خدمتونو په اړه ځانونه ته پوره معلومات ترلاسه کړي او دهغوی دشخصیت په پوهېدو سره دهغوی دنیکو خدمتونه قدر او ترممکن حده

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهغوی پیروي وکړي. دخپل هېواد او تاریخ او ملي شخصیتونو نه ناخبر تیا دهغې ټولنې دبدبختۍ او ورکېدو زمینه برابروي.

زمونږ ځوان نسل باید دې ته پاملرنه وکړي چې زموږ ګاونډي هېوادونه زموږ د ټولنې دتاریخ، جغرافیې کلتور اوملي شخصیتونو په وړاندې د رنګارنګ توطیو او دسیسو نه کار اخلي. نو داډېره مهمه ده چې زموږ ځوان نسل دخپل هېواد په دغو لوړو ارزښتونو پوه او دهغې نه د دفاع په لاره کې علما مجهز او ارادتا اماده وي. په دې اړه له لوستونکو سره یوه د تعجب وړ کېسه شریکول غواړم. ما د افغانستان ځوان نسل ته د سالمې تربیې او ښه تعلیم ورکولو په خاطر د (نوي سید جمال الدین افغان انستېتیوت) په ننګرهار کې په ۱۳۸۸ کال کې پرانسته. د هغې د رسمي کولو له پاره مې د لوړو زده کړو وزارت ته مراجعه وکړه. په دې وزارت کې را ته یو لوړ پوړي په ډېر سپکاوي سره وویل (تا ولي په دې انستېتیوت د سید جمال الدین افغان نوم ایښی دی. ما د الازهر په پوهنتون کې په دي اړه تحقیقات کړي دي او پي، ایچ، ډي مي اخستې ده. هغه (سید جمال الدین افغان) اصلا وجودنلري او که وي هم نو افغان خو نه دی.) ما هغه جناب ته وویل چې (زه افسوس کوم تاسې د دغسې یو غیر اخلاقي او غیر علمي مفکورې سره سره هم د لوړو تحصیلاتو په وزارت کې په داسي یوه لوړه څوکې کې کار کوي. سید جمال الدین افغان خو پخپله ځان ته افغان ویلي دی او تاسې وایئ چې

هغه افغان نه دی)

د تاسف خبره ده چې په افغانستان کې اوس داسې هیڅ ډول مسئوله اداره وجود نلري چې هغې ته ددې موضوع نه د شکایت کولو په وجه به دغه شان خائنین او وطن پلورونکي محاکمه کړای شي چې ما به ورته مراجعه کړې وائی. نو وګورئ چې په څومره ظالمانه توګه زموږ په هېواد کې په رسمي څوکېو ناست پردې ایجنټان زموږ ملي ویاړنې او ملي تاریخ محوه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیارلسم څپرکی

ملي او بين المللي سياسي نظريات

۵۲ - ځوانان او په سیاست ځان پوهونه:

دټولنې دیوه فعال عنصر په حیث هر انسان ته په کار ده چې دټولنې په بیلا بیلو اړخونو لکه مذهبي، اجتماعي ،سیاسي او نور تر یوه حده معلوماتونه ولري، ترڅو چې په ښه توګه وکولای شي ورځنۍ پیښې او مسئلې په علمي توګه وارزولی شي، او دهغې په وړاندې یو سالم دریځ غوره کړای شي. دمثال په توګه: کله چې ددېني او مذهبي موضوعاتو په اړه خبرې کېږي، نو که تاسې دمختلفو ادیانو او مذاهبو په اړه اوهمدا راز دهغې پیروانو په اړه یو څه معلوماتونه ولرئ، نو تاسې به په نسبتا ښه او علمي توګه هغه موضوع درک کړای شئ نسبت وهغه چاته چې پدې اړه هېڅ معلومات ونه لری.

همداراز دسیاسي موضوعاتو، او دمختلفو سیاسي نظریو او احزابو په اړه تاسې هلته ښه قضاوت کولای شئ چې تاسې ددې مفکورو او دهغې پورې مربطو ډلو او دهغوی دپالیسو او کړووړو نه خبر یئ. سیاست دهر ملك ضرورت دی او په هر ملك کې مختلفې سیاسي نظرېې او دهرې نظرېې پورې مربوط حزبونه او ډلې وجود لري. نن ددنیا هر ملك حزبونه لري چې ددېموکراسي په چوکات کې د خپل ملکونو د بهبود له پاره مبارزې کوي. زمونږ ټول همسایه هېوادونه په خپلو ملکونو کې سیاسي احزاب لري، خو زمونږ خلکو ته بیا د خپلو ګوډاګیانو له لارې دا سپارښتني کوي چې پام وکړي، او په سیاست کې ونهه وانخلي، ځکه سیاست ناولي او چټل شي دی. ددې له پاره چې تاسی ځوان نسل سره مو د سیاسي موضوعاتو په اړه او دسیاسي بیلا بیلونظریو پورې مربوط او همداراز دمختلفو حزبونو په اړه یو څه معلوماتونه ستاسې د پوهاوي په خاطر په سالمه توګه وړاندي کړی وي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دابرخه تاسی ته وړاندي کوو.

په عمومي توگه سیاسي نظریې په دوه ډولو ویشل کېږي، یو یې بین المللی نظریې او بل یې ملي نظریې دي.

۵۳ - سیاست که ټوپک؟

په نن زمانه کې دټولنو په منځ کې دمطرح موضوعاتو دحل له پاره دوه لارې وجود لري: یوه لاره یې په زور او جبرسره دیو محدود اقلیت دنظراتو منل دي په لوی اکثریت باندې. چې دا د زور او ټوپک لاره ده. دا یوه غیرقانونی، غیراخلاقي، غیر اصولي لاره ده. ، چې نن سبا په دنیا کې ځای نه لري. چې دې ته دحل نظامي لاره، یا د ټوپک لاره وایې. متاسفانه نن زمونږ په هېواد کې بهرنۍ قواوي او ټولي جنگي ډلي، او جهادي (؟) گروپونه د همدي لاري پیروي او پلوي کوي. زمونږ ځني ناپوهه سیاسیون هم په خپلو خبرو کې په ډېر بې مسؤلیته توگه په ظاهر کې د سیاسي حل خبري کوي او وایي چې د جنگۍ ډلو سره دي بې قیده او شرطه روغه وشي، پداسي حال کې چې ده اصلا د جنگي ډلو سره د اقتدار شریکول دي چې پایله یي د هماغه نظامي ساخت او باخت نه بغیر بل څه نشي کېداي. د جنگي مخالفینو سره خبري کول، یوازي هلته د سیاسي حل مفهوم ادا کولاي شي چې دغه جنگي مخالفین خپلي وسلي پرېږدي، او ددېموکراتیکو اصولو په منلو سره د ولس هغه رایو ته تسلیم شي چې ددوي د ټوپکو او انسان وژنو د تهدیدونو نه خالي وي.

د حل دوهمه لاره یې دقانون، انتخاباتو اواکثریت فیصلو ته تسلیمدل او منل دي. چې دغي لارې ته دیموکراسی ته غاړه ایښودل وایې، او یا په بل عبارت ورته سیاسي لاره وایې. نن په نړۍ کې دغه لاره دنړۍ دزیاتو هېوادونو او عظیم اکثریت له خوا منل شوې چې پدې لاره کې په هر ملک کې د نظام انتخاب او دحکومت طرز هم ددېموکراسی له لارې پیاده او عملي کېږي.. نن سبا سیاست او دسیاسي لارې څخه دانسانانو له پاره دنظام انتخاب یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

منل شوی واقیعت دی، خو متاسفانه زموږ په ملک کې اوس هم یو زیات شمیر خلک د سیاست نه کرکه کوي. زموږ دهېواد دخلکو د سیاست نه کرکه دوه عوامل لری.

یو عامل یې په افغانستان کې دسیاسي احزابو هغه خراب اعمال تشکلیوی کوم چې دوی د خپلو خلکو دغولولو له پاره ترې کار اخستی. اما په واقیعت کې دوی دخپلو ټولو وعدو او برنامو خلاف دولس په ضد اعمال ترسره کړه. چې پدې کې دکمونستي ګوندونو وطن پلورنه او جنایات، او د جهاد د مقدس نوم او عنوان لاندي د اخواني حزبونو اوډلو جنایات، او دیو شمیر ملي درواغجنو او غولونکو سیاسي ګوندونو غولونکو وعدې وي چې یې دافغانستان خلک د سیاست اوحزب په وړاندی کر کې کولو ته وهڅول.

دو هم عامل یې متاسفانه بیا دګاونډیو هېوادونو توطې دي. ددې له پاره چې افغانان په خپلو کې یو ملي وحدت او په سیاسي لاره د خپل ملک دستونزو حل ته ونه رسېږي، نو دغه حیله ګر همسایه هېوادونه بیا دخپلو شبکو له لاري سیاست او حزب په وارندې یو شمېر ناروا او دروغجن تهمتونه وایې او دپخواني حزبونو دمثالونو نه په استفاده زموږ عوام د سیاست او مبارزې په وړاندې کر کې او په سیاست کې عدم ګډون ته هڅوي. متاسفانه دا تبلیغات بیا په خلکو کې په ډېره پراخه پیمانه تیتوي. ددې تر خوا غربیانو هم په افغانستان کې ددېوکراسي د خپرولو تر عنوان لاندي ددې په عوص چې د سالنو ملي تشکېلاتو سره مرسته او کومک وکړي، دوي د هغوی په عوض وطن پلورونکې اوداسي لاسپوخي وړې ډلي منځ ته راوړي او تقویه کړي، چې د یوي خوا یي په دي وسیله د اساسي ملي حزبونو د جوړښت مخه یي ونیوله، او د بلي خوا یي ددوي د لا زیاتو غلطیاو په وجه په هېواد کې د هېوادوالو اعتماد او باور په حزب او سیاست لا نور هم له منځه ویوړ.

نو زه دخپل هېواد ځوان نسل پام دغو دواړو نیمګړتیاوو ته په جدي توګه را اړول غواړم. لومړی خو داچې زموږ په ملک کې دیموکراسي ډېره لنډه تاریخچه لري نو پدې لنډه موده کې حتما سیاسي احزاب هم غلطي کوي، خو دپرون غلطي باید داسې ساده وانخستلای

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي، د هغو نه باید ذده کړه وکړو او باید چې بیا تکرار نه شي. اما دابه هم غیر علمی او غیر اصولي خبره وي چې ووایوهغو پخوانیو غلطي کړي نو مونږ باید دحزب دجوړولو او سیاست څخه ډډه وکړو.

دبلی خوا دګاونډیو هېوادونو دغو سیاسي توطیو ته باید فوق العاده پاملرنه وشي او ددغه منفي تبلیغاتو دخپرولو مخه ونیول شي. ددې منفی تبلیغاتو دمخنیوي ښه طریقه به دا وي چې ځوانان په فعاله توګه په سیاست او دحزب جوړولو کې ونډه واخلي. ولي کو ښښن باید وکړای شي چې دوی تېر ې خبرې تکرار نه کړي، بلکه دخپل سیاسي علم او عمل له لارې خپلو خلکو ته دلاښه خدمتونو مصدر وګرځي ترڅو په عملي توګه ددغو زهرجنو تبلیغاتو اثرات خنثی او له منځه یوسي.

٥٤- په نړي کې د مذهبونو او سیاسي نظریو په اړوند معلوماتونه

نړی په څو لویو ګروپونو لکه کمونستې بلاک، سرمایداری بلاک، وروسته پاتی نړی، او دمذهب په اساس په عقیدوی ټولنو او غیر عقیدوي ټولنو ویشل شوي ده. چې په غیر عقیدوي ټولنو کې کمونستان، او نور هغه خلک شامل دي چې په خدای جل جلا له، پیغمبر (صلی الله وعلیه وسلم) او اسماني کتابونو عقیده نه لري. او په عقیدوی ټولنه کې بیا په مسلمانانو ، چې په حضرت محمد(ص) داخری پیغمبرپه توګه او په قران کریم داخری کتاب په توګه عقیده لری، عیسویانو چې هغوی په حضرت عیسي (علیه السلام) داخری پیغمبراو په بایبل داخری کتاب په توګه عقیده لری، او دریمه ډله ئی یهودیان دی چې په حضرت موسی (علیه السلام) داخری پیغمبر په توګه او په تورات داخری کتاب په توګه عقیده لری او څلورمه ډله یې هغه ده چې په داود علیه السلام د اخري پیغامبر او په زبور د اخري اسمانی کتاب په توګه عقیده لریشامل دي.

دعقیدي په برخه کې دری شیان مهم دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ عقیده: عقیدي ته په انگلیسی کې روحانیت یا**Spirituality** وائی: داهغه خلك دی چې په خدای (جل جلا له) عقیده لری او دهغې احکام په مجموعی توگه منی ولی دکوم خاص پیغمبر او دین تابع نه دی. دی خلکو ته **Spiritual** یا روحاني خلك ویل کېږي.

۲ دین: دین دعقیدی په چوکاټ کې دیو مشخص پیغمبر او کتاب منل او پیروی کول دی. چې په همدی اساس بیا عقیدوي خلك په یهودیانو ، عیسویانو او مسلمانانو ویشل شویدی. ددې برسیره په نړی کې ځنی نور واړه گروپونه هم شته چې هغوی په خدای (جل جلاله) او یو پیغمبر عقیده لری لکن ځانگړی کتاب نه لری.

۳ مذهب: مذهب دیو مشخص دین په چوکاټ کې دننه دځنو لوړو علماوو او اصحابوو ځانگړی طریقی دی چې هغوی هر یو دخپل دین داحکامو تعریف په ځانگړی توگه کوی چې په عیسویانو کې **Catholic** او **Pradestan** او په مسلمانانو کې بیا شعیه او سنی مذهب، یا هم دامام ابو حنیفه، امام غزالی، امام جعفری او نور مذهبونه دی.

په اسلام کې ددین او مذاهبو نه علاوه دتصوف یوه برخه ده چې (صوفی) ورته ویل کېږي چې دوی بیا داسلام په خوا کې ځنی نوری ازادی گانی هم قبلوی لکه دموزیک ازادی او نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوارلسم څپرکی

۵۵ - سياسي نظريي

الف : بين المللی نظريې:

دا هغه نظريې دي چې په نړۍ واله کچه پېروان او په نړۍ واله کچه تقويه کوونکې سرچېنې لري. چې دانظريې بيا په دوه عمومي ډولو ويشل کېږي.

۱. بين المللي کمونستي نظريات:

دا هغه نظريات دي چې دانسانانو په منځ کې داړيکو او ستونزو معيار يوازې مادي منابع بولي. او معنوي اړخونو ته چې په هغې کې دين او په خدای، کتاب، پيغمبر او نور عقيده هم شامل دي کوم ارزښت نه ورکوي. په نړۍ کې کارل مارکس ددې نظريې ايجاد کوونکی گڼل شوی دی او په همدې لحاظ ورته مارکسيزم هم وايې .

سره له دې چه دکمونيزم بلاک (په افغانستان کې د شوروي اتحاد د شکست نه وروسته) اوس په نړۍ واله کچه ضعيفه شويدې، خو بياهم وجود لري. دکمونيزم بلاک بيا دځينې خاصو ځانگړتياوو له مخې په دوه نورو عمده گروپونو وويشل شو. چې يو ته يې مارکسيزم لنينيزم ويل کېږي، چې هغه په روسيه کې د لينن په ذريعه عملي او پياده شو، نو په همدې لحاظ ورته مارکسيزم لينيزم ويل کېږي. چې ددې نمونه يې حزبونه په افغانستان کې دخلق ديموکراتيک گوند وه چې دنور محمد تره کې په مشرۍ او د حفيظ الله امين، ببرک کارمل او نورو غړو په شمول او د روس په مستقيمه همکارۍ ايجاد شو. بيا يې دثور کودتاه له لارې په ۱۳۵۷ هـ ش کال کې د محمد داود خان په وژلو سره اقتدار واخست. څه موده دنورمحمد تره کې (دخلق گوند غړی) تر رهبرۍ لاندې بيا دحفيظ الله امين (دخلق دگوند غړی) لاندې او بلاخره بيا په ۱۳۵۸ هـ ش کال کې دروس دمستقيمې مداخلې له لارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ببرك كارمل ته چې دپرچم دحزب غړی وه قدرت ورانتقال او بلاخره بیا د ۱۳۶۵ ل نه تر ۱۳۷۱ ل كلونو پورې دنجیب الله (چې دپرچم دگوند غړی وه) دحكومت دوره كي دكمونستانو اقتدار پای ته ورسېده، او نجیب الله رسما ملل المتحد ته دتسلیمیدو له لارې دحكومت نه لاس واخیست.

تر هغي وروسته بیا دخلق او پرچم گوندونه په ډېرو زیاتو وړو وړو ډلو بدل شول او همدا اوس هم دغه وړي ډلې وجود لري.

دكمونیزم دبلاك پورې مربوط دوهمه ډله دماؤئیزم په نوم یادېږي، چې ددوې رهبر ماوتو سنگ وه چې په چېن كې یې دكمونیزم فلسفه په یوه نوی شكل عملي كړه، او دایی وښودله چې دماركس او لینین دنظری خلاف چې هغوی ویل یوه ټولنه باید هغه پنځه تاریخی مرحلی چې د كمون اولیه نه بردگي ته اودبرد گې نه فیوډالیزم ته او دفیوډالیزم نه سرمایداری ته او دسرمایداری نه سوسلیزم ته په ترتیب سره تیري كړي، تر څو سوسیالیزم او بلاخره بیا كمونیزم ته ورسیږی. خو دوی په چېن كې دفیوډالیزم نه راسا یو كمونستي نظام ته داخل شو، چې دغه شكل ته یې بیا ماوؤ یزم او یا (راه رشد غیر سرمایداري) نوم وركړ.

دكمونستي دغې نظرې پېروان په افغانستان كې د شعله جاوید ډله وه چې وروسته بیا په بیلا بیلوگروپونو وویشل شوه او اوس هم دهغې وړې ځانگې وجود لری.

۲. بین المللی اسلامي نظریات:

داسلام بین المللي سیاسي نظریه چې په۱۳۰۷ ل كال كې لومړي په مصر كی منځ ته راغله په نړۍ كې داسلامی سیاسي نظام دتطبیق كولو له پاره هلې ځلې كوي، او د ددې كبله چې ددوی اولین اخبار د(اخوان المسلمین) په نوم یادېده، نو ددوي پوري مربوط ډلي هم په هغه ملك كې داخوانیانو په نوم یادېږي، چې په مختلفو ملكونو كې ورته بیا همدا نوم د هغه ملك په ژبه یادوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داخوان المسلمین دنظرېې له مخې په نړۍ کې باید اسلامي نظام حاکم او اسلامي نظام باید دهېوادونو ټولې چارې اداره او تنظیم کړي چې پدې کې داسلامي بین المللي نظریاتو یا داخوان المسلمین پوري مربوط ډلي شاملي دي. چې دا ډلي عبارت دي له، حزب اسلامي،(انجنیر گلبدین حکمتیار) او حزب اسلامي (مولوی خالص) جمعیت اسلامي افغانستان (برهان الدین رباني) او اتحاد اسلامی افغانستان (عبدالرسول سیاف) ډلی شاملي دي. په دنیا کې اکثر مسلمعنان پدې عقیده دي چې دین او عقیده دانسانانو او خدای ترمنځ یوه رابطه ده او هغه باید دحکومت داري د وسیلې په توگه استعمال نه شي. خو اخوانیان داسې عقیده لری چې دین یوازې دیو شخص او خدای ترمنځ عبادتي رابطه نه، بلکه دا د ټولنې د انسانو ترمنځ او د ټولنې او دولت ترمنځ د نظام دراوړلوسستم هم جوړولای شی. چې پدې برخه کې حتی دوی دقوي او زور له لار ې هم ددېن مسلط کول روا او جائیز بولي. اما یو شمیر زیات مسلمعنان ددوی دغې تحمیلي نظرېې او د اسلام په زور تحمیلول ، د اسلام ددېن سره یوه مخالف عمل او حتی هغه د اسلام په ضد یو عمل گڼي، همدا وجه ده چې ددنیا د مسلمانانو اکثریت ددوی سره موافق نه دي.

د دواړو بین المللی نظراتو عمده مشکل پدې کې دی چې دوی دهېوادونو داخلي ځانگړي شرایطو ته کوم خاص ارزښت نه ورکوي، بلکه دنړۍ دهېوادونو په منځ کې سرحدو نه مني. کمونستان یې دکمونستي جهاني بودن تر نظرېې لاندې دنړۍ هغه هېوادونه چې کمونستی نظامونه لری، سره یو بولي. او اخوانیان بیا ټول هغه اسلامی هېوادونه چې ددوی له نظره اسلامي نظامونه لري یو واحد ملت په توگه پیژني. چې ددوی همدا نظر دیو شمیر زیاتو خلکو داعتراض او ددوی سره مخالفت سبب گرځیدلی دی. او ددې هېوادونو یو زیات شمیر خلک داسې استدلال کوي چې سره له دې چې موږ به دنورو اسلامي ملکونو سره گډ دین لرو خو زموږ دهېواد ځانگړي شرایط، دژوند کولو طرز او دخلکو غوښتنې ددې باعث کېږي چې باید داسلام په چوکاټ کې دننه هر هېواد ځانته ازاد، مستقل او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټاکلي سرحدات ولري.

۳. ملي اسلامي نظرياتي ګروپونه:

داهغه سياسي ډلې دي چې عقيده لري چې مونږ بايد دنړۍ دمهمو او غټو نظريو او عقيدو نه فايده اوچته کړو او دهغوی دتطبيق له پاره بايد ځانګړي شرايط برابر کړل شي. خو دهر هېواد ځانګړې تاريخي، جغرافيوي او روان سياسي حالت يو دبل نه توپير لري، نو ددې کبله نړۍ والې سياسی نظريې نه شي کېدای چې کټ مټ په هر هېواد کې تطبيق شي. دمثال په ډول: دوي دسوسياليزم هغه اقتصادي برخه چې د اجتماعي عدالت سره برابره ده مني، او دا مني چې په ټولنه کې دی اقتصادي منابع ديو اجتماعي عدالت په اساس توضيح شي. خو دوي دسوسياليزم هغه برخه چې ددين سره مخالفت لري او دين ديوې ټولنې له پاره د اپين او زهرو په توګه پيژني نه مني او نه يې قبلوي. همداراز ملي اسلامی سياسی ډلې په افغانستان کې پداسې حال کې چې داسلام مقدس دين دخپلی عقيدی په توګه مني، خو هغوی نه غواړی چې دين دې دحکومتي نظام په څير په خلکو تحميل کړای شي. همداراز نه غواړي چې دنورو مسلمانو هېوادونو سره دې يو بې سرحده مشترکه نظام ولري. دا ځکه چې نور پرمختللی اسلامي هېوادونه بيا زمونږ دوروسته والي نه په ظالمانه توګه فايده اوچتوي . نو ددوی له نظره دين بايد دعقيدی په توګه او دولت بايد ديو نظام په توګه ديو بل نه جلا پاتې شي.

همدا وجهه ده چې داصولو له مخې ملي اسلامي ډلې اکثرا کومه بين المللی پشتوانه نه لري، نو دهمدې کبله ضعيفې هم وي. ملي اسلامي ډلو کې افغان ملت، دملت ولسی سازمان، دافغانستان دنجات ملي جبهه (صبغت الله مجددي)، دافغانستان ملي اسلامی محاذ (سيد افندی ګيلاني)، حرکت اسلامی افغانستان(مولوي محمد نبي محمدي) او دافغانستان مترقي ديموکرات ګوند (مساوات) او ځنې نورې ډلې شاملې دي.

ددې ليکنې مطلب دا نه دی چې ځوانانو ته ديوې يا بلې ډلې سره ديوځای کېدو سپارښتنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي، ولې هدف يې دادي چې ځوانان بايد د سياسي موضوعاتو په اړه ځانونو ته کافي معلوماتونه تر لاسه کړي، او دهغو معلوماتونو په رڼا کې بايد تصاميم ونيسي. خو دا په ذغرده وايو چې ځوانان بايد دهر ډول افراطيت څخه ډډه وکړي، او ددې کبله چې دهر مملکت ځانګړي شرايط يو دبل څخه توپير کوي، نو په دغو ځانګړو شرايطوپوهيدل او دهغوی اثرات دسياسي مبارزي په انتخابولو کې له نظره ونه غورزوي. دا هم ضوروي ده چې ووايو چې اسلام ا افغانستان د مطلق اکثريت دين او عقيده دهو چې د عقيدي تر خوا يي ددې هېواد په ازادي بخونکې مقاومت کې تل ډېر مثبت او ښه رول لرلي دي. نو هر افغان ځوان ته دا ضروري ده چې د اسلام مقدس دين ته درناوي، او احترام ولري. او په احساساتي توګه نه دداسي نظرياتو ښکار شي چې هغه د اسلام او افغاني کلتور سره مخالف وي، او نه هم داچې د اسلام د مبارك دين نه په استفاده د نورو افراطې او تجاوزګرانه نظرياتو تر اثر لاندي راشي.

د هېواد ددې اوږد بحران د حل اساسي لاره به څه وي؟

دملي احساس او ملي مسئوليتونو په اړه يوه بله موضوع دخورا جدي توب وړ ده چې زموږ ځوان نسل بايد ورته په جدي توګه پاملرنه او په اړه يې هوښيار او بيدار وي. هغه په هېواد کې دملي وحدت دتامين اساسي لاره يعنې د يوه پراخه سياسي وحدت تامينول دي چې په هغې کې دمطرح اصولو او ارزښتونو په اړه داسې يوه سالمه لاره او فارمول بندي منځ ته راشي چې په هغې کې دهېواد ټولې پرګنې چې که هغه دهرقوم، ژبې، دين، مذهب او قشر پورې اړه ولري خپل ځان دخيل او خپلې ګټې پکې خوندي وګوري. خو متاسفانه زموږ په هېواد کې دداسې يوه سياسي وحدت او سالم سياسي فارمول دمنځ ته راتللو په اړه ډېرې ستونزې وجود لري. د بلې خوا زموږ دوطن دښمنانو دافغانستان په خلکو کې دسياسي کار او سياسي فعاليت په اړه داسې تراخه او زهرجن تبليغات کړي او کوي يې چې زموږ هېواد

(c) ketabton.com: The Digital Library

وال يې د سیاست په وړاندې کرکجن کړي دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه لسم څپرکی

٥٦- دلوستونکو، کتوونکو او اورېدونکو پوښتنې، ځوابونه او تبصرې:

١- د ښوونې او روزنې توپیر څه دی؟

ښوونه او روزنه یاتعلیم او تربیه د یوه انسان د ژوند دمعنوی اړخ (مادی اړخ د هر انسان فزیکي بدن او د هغه غړي تشکیلوي) دوه مهمې او ځانگړې برخې دي.

لومړی: روزنه:

روزنه دهر بنیادم نه ښه او سالم انسان جوړول دي. یعنی روزنه یوه انسان ته انسانی یا اخلاقی او اجتماعی (یعنی دنورو انسانانو سره دسالمو، موثرو او ښو اړیکو لرل). مسئولیتونه ورزده کوی یعنی روزنه ده چه هر انسان په یوه ښه (ځان او نورو ته په گټور) انسان بدلوی. او هر انسان ته په ټولنه کی دیوه گټور او پېژندل شوی مقام ته درسیدو لپاره دضرورت وړ خوی او خصلتونه او بیا ددی مقامونه دلا ښه ساتلو او لوړولو لپاره ضروری اخلاق او خصلتونه ورزده کوې.

روزنه دهری ټولنی په خصوصیاتو پوری اړه لر ی او دیوی ټولنی نه بلی ته فرق کوی مثلا په شرقی ټولنو کی دی ته ترجیح ورکول کېږی چه انسانان دې گډ ژوند ولري او هر یو دې بل سره مرسته وکړی، پداسی حال کی چه په غربی ټولنو کی بیا انفرادیت یا ځانته والی ته ترجیح ورکول کېږی او ځوانان داسی روزل کېږی چه خپل کارونه پخپله پرمخ بوزی. داد شرقي او غربي تربي یو فرق دي. چې دا هر یوه ټولنی ته منل شوی طریقه بیا دځوانانو دروزنې لپاره جلا جلا لاری لرې او دغه لاری دهری ټولنی لپاره دخلکو له خوا ټاکل شوی او په هغه ټولنه کی منل شوی دی چې دهمدی خصوصیاتو په چوکاټ کی تربیه هم ددغی اصلونو تابع او دیوه ځای څخه و بل ځاې ته او دیوه کلتور څخه بل کلتورته فرق کوی.

دویم: ښوونه یاتعلیم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعلیم دانسانانو او ټولینزو ضرورتونو دپوره کولو لپاره دټولنو په اړه دمعلوماتو پیداکول او دټولنی دضرورتونو او ستونزو دحل لپاره دعلمی لارو چارو او تخنیکی وسائیلو دکشف، استعمال او دهغې نه دګټو اخستلو د طریقو زده کوونه ده. څرنګه چه دغه موضوعات دټولو ټولنو او ملکونو لپاره یو شان ضرورت او حتی ددوی نه ګټه اخستل تر ډېره حده مشابه او یو شان ده نو تعلیم دټولو هېوادونو لپاره یو شان کېداې شي. همدا وجه ده چه دښوونی او تعلیم مواد دیو ملك نه دبل ملك لپاره هم استعمال کېدای شې. یوازینی فرق به پکښې د ژبي وي چه دغه مشکل بیا دتر جمي له لاري حل کیداي شي.

نو په لنډه توګه ویلي شوو چې ښوونه او د ښووني یا تعلیم مواد د مختلفو ملکونو لپاره مشابه او یو شان ته وي لکن دتربي په اړه مواد او لیکني د هري ټولنې لپاره خاص او ځانګړي وي. ښوونه سړي ته علم او روزنه سړي ته سړیتوب ورزده کوي.

۲ - روزنه مهمه ده که ښوونه ولې څوك په روزنه بحث نه کوي؟

ښوونه او روزنه دواړه مهم دی. ښوونه سړی ته علم او روزنه سړی ته سریتوب ورزده کوی. په روزنه کی خلك دخپل ځان، خپلی کورنی، ټولنی او ملت په اړوند مسئولیتونه زده کوي او دهغی دعملی کولو سپارښتنه ورته کوي.پداسی حال کی چی ښوونه ورته یوازی دهمدی او نورو تخنیکی او علمی موضوعاتو په اړه معلوماتونه ورکوی. داروزنه ده چه یو سړی ته سړیتوب، په ټولنه کی داجتماعی اړیکو او مسئولیتونو زده کړه او دهغی دعملی کولو سپارښتنه، دخپل ملك، خلکو، ملی مقدساتو، ملی تاریخی او ملې ګټو نه دفاع ور ښائی. روزنه دانسان په ژوند دوجدان حاکمیت مسلط کوي. بلاخره دا روزنه ده چه مونږ نه یو با احساسه، باوجدانه او با مسولیته انسان جوړوی دا چه ولی نور خلك او نوری تعلیمی اداری رروزنی ته توجه نه کوی دوه عامله لری:

لمړی داچه په روزنه پوهیدنه او روزنه ورښوونه اسان کار نه دی. ځکه دښوونی کتابونه او مواد دنورو ملکونو نه هم ترجمه او کاپی کېدای شې، پداسی حال کی چه دروزنی برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهر هېواد او هري ټولنی پوری په ځانکړی توګه اړه لر ی. دا موضوع زمونږ په ملک کی ځکه ډېره مشکله ده چې په دی اړه لا تر اوسه چا څه لیکنی نه دی کړی او یا هم اقلا د (جهانی صاحب) له قوله لاتر اوسه زما نظر ته نه دی راغلی. زمونږ په هېواد کی روزنه زیاترپه دکورنیو او اجتماعی محیطونو کی په غیر ارادی توګه (مخ وګورئ)
په کورونو، حجرو، دیرو، جوماتونو او ښوونځی کی تر یوه حده زده کېده خو متاسفانه تیر دیرش کلن جنګ دیو خوا زمونږ دخلکو نه دتربیی دزده کړی دغه محیطونه واخستل او دبله پلوه دجنګونو له کبله دخلکو په داخل کي او خارج ته مهاجرتونو دیوڅه ګټو ترخوا زمونږ دخلکو تربیی ته ډېری صدمی ورسولي. او دتربیی دزده کړی دغه محیطونه ئي زمونږ نه واخستل.

دوهمه مهمه خبره داده چی دتربیی تدریس یوازی هغه ښوونکی کولای شی چه پدې برخه کې ځوانانو ته مثال جوړیدای شی. خو متاسفانه په ننی بدبخته شرایطو کی زمونږ په ملک کی د تربیوې موضوعاتو په برخه کی مثال جوړیدل خورا مشکل کار دی. دمثال په ډول دتربیی په تدریس کی بایدځوانانو ته دا ووایې چه درواغ به نه وایې، ظلم به نه کوی، خیانت به نه کوی، وطن پال او ښه مسلمان او دټولنی ته به خدمتګار پاتی کېږی. نو داخبری خو هغه ښوونکی کولای شی چه دا ثابته کړای شی چه دوی په خپله په دی صفاتو ملبس دی. چه متاسفانه دداسی شخصیتونو چه دیوی خوا پدی موضوعاتو پوه شی او دهغوی دتدریس کولو توان ولری او دبلې خوا پدی نیکو صفاتو ملبس وی دګوتو په شمار دی. دا چی یو ښوونکی پخپله ښه سړی وی دایوه خبره ده خو داچی نورو ته هم وروښودلی شی چه څرنګه دې هغوی هم ښه او بامسئولیته انسانان شی دا بیا یوه جلا او جدی موضوع ده چی ځانګړی توانمندی او زیاته قربانی غواړی.

۳- ښوونکې مهم دي که مور او پلار او کورنی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هر انسان په ژوند کي ، روزنه او پوهنه دواړه ډېر ټاکوونکې نقش لري. خو دپلار او مور او کورنۍ نقش د تربيي په برخه کې او د ښوونکې نقش د ښووني په برخه کې ډېر جدي او دتوجه وړدي. اما ديوه نقش هم په بله برخه کې له نظره نشو غورزولاي. يعنې په داسي حال کې چې هر يو له دواړو (ښووني او روزني) په برخه کې موئثر دي اما د دوي خاص او زيات موئثريت په هغه ځانگړو برخو کې دي چې پورته ذکر شول. دابايد و وايو چې دمور او پلار او کورنۍ اثر او نفوذ دهر انسان په ژوند کې د تهداب ايښودلو معنيلري که دماشوم ژوند دماشومتوب په لومړی ځو کلونو کې (تر ښوونځي دمخه) په ښه او سالمه توگه عيار شي نو بيا دغه ماشوم حتا ښووني ته هم ښه توجه ورکوي . خو متاسفانه زمونږ اکثرا کورنۍ ددوي د ول او دهغي د ارزښت نه ناخبره دي دوي فکر کوي چې ماشوم يوازي د ښوونځي له لاري تعليم او تربيه زده کوي چې دايوه نادرسته خبره ده. زه په کلکه د کورنيو پلرونو او ميندو باندي غږ کوم چې خپل مسئوليت د خپلو بچېو په سالمه روزنه کي جدي وگڼي او په دي برخه کې خپل وظايفو ته په جدي توگه متوجه او هغه دي په درسته توگه اداء کړي. د بچېانو د سالمي تر بيي لپاره د اضرور نه ده چې زيږول (پلار او مور) دي حطما زده کړي کړي وي. ځکه چې د سالمي تربېي ورکول دزده کړو پوري کوم خاص تړاو نه لري. د مثال په توگه که غواړو چې بچې مو مودب راشي نو تاسي خپلو وړو بچو ته هر سهار سلام ورکړي، او دي ته ئي وهڅوي چې نورو ته سلام وکړي. يا مو ماشوم له دي څخه منع کړي چې ښکنځل او بد الفاظ استعمال کړئ، دا يو هم د تعليم سره تړوا نه لري. زه پدي برخه کښي په ټولو لوستونکو غږ کو م چې نور نالوستو زيږوالو (ميندو او پلرونو) ته زما پيغام وړورسوي او هغوی ددې نا هيلي نه چې دوي نشي کولاي د خپلو بچو په تربېه کښي موثره ونډه واخلي، راوباسې .

٤- ځوانان اکثرا پلان جوړوي خو عملي کېږي نه ددې عوامل به څه وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ټولو مهمه خبرداده چې پلان جوړول زمونږ په ملك كې دومره زيات رواج نه لري. او خلك دپلان په جوړولو دومره نه پو هيږي دپلانونو دناكام كېدوو جی په لاندی ډول خلاصه كولي شو:

۱- اكثره خلك د پلان په جوړولو كی خوش باوری ښكاره كېږی. دوی د پلان دجوړولو په وخت كی هر څه ايډيل يعنی په (سلو كی سل نورمال) فكر كوی او دهغه كار په لاره كی ستونزی اود نورو محيطی شرايطو رول اواثر په نظر كی نه نيسی. يواځي خپل اراده او خپل ځان محاسبه كوی. پداسی حال كی چې دهر پلان په برخه كې يو زيات شمير نور بهرنی عوامل هم اثر لری چه بايد هميش په نظر كی ونيول شی.

۲- اكثره خلك ديوپلان دعملی كولو په برخه كی خپل لمړنی وظايف چه هغه دهغی موضوع په اړوند لومړنی تحقيقات دی نه تر سره كوی او هر څۀ په اټكل محاسبه كوي. دا ددی سبب كېږی چه دپلان دعملی كولو په وخت كی ورته يو شمير داسی ستونزی په مخه ورځی چه دهغی تصور ئي هم نه وی كړی. پدی صورت كی اكثره خلك وارخطاكېږی او هر څۀ پريږ.ی نو پلانونه ناكام كېږی.

۳- د بديد ل نه لرل :

اكثره خلك چه خپل پلانونه جوړوی فكر كوی چه هر څۀ به ددوی دهيلو سره سم پرمخ ځی نو دځينی ناسنجول شوو پيښو په صورت كی او يا هم ددوی دپلان شويو ستراتيژو دناكام كېدلو په صورت كی ځان ته كوم بل بديل نه وی سنجولی نوپدی توګه ديو ستراتيژی دناكام كېدو په صورت كی نه شی كولی چی يوه متبادله لاره غوره كړی

پدي اړه جدی مشوره ده چې ځوانان بايد په خپل پلان كښي د ځني برخو د ناكاميدو پيش بين اوسي اود هغي لپاره بايد متبادل پلانونه هم مخكي له مخكي وسنجوي او دهغي د تطبيق په اړه ځانګړي طرحه له ځان سره ولري.

۴ ځني خلك ديوه پلان په عملی كولو كښي مرحلوي برخي نه تشخيصوي او خپل ځان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته مرحله په مرحله اهداف او هغي ته د رسيدو په برخه کې معيارونه ښه نشي ټاکلي. دا ددې سبب کېږي چې د پلان دعملي کولو په او ږدو کښې خپل ځان ورک محسوسوي او نا هيلي کېږي. ښه به دا وي چې دهر پلان د عملي کولو په برخه کې مرحلوي شا خصونه **(Mile Stones)** روښانه او هغي ته درسيدو معيارونه واضح او معلومدارکړي. تر څو د خپل پلان د عملي کېدو په برخه کښي خپل پرمختګ اندازه کړاي شي. ددې معيارونو دټاکلو لپاره د وخت ټاکل هم يو مهم اصل دي چې متائسفانه اکثرا دنظر نه لري پاتي کېږي.
د مثال په توګه: که تاسي جلال اباد نه کابل ته ځي نو تاسي بايد پوه شي چې دا مسافه ۱۵۰ کليومتره لاره ده. دترافيکو دازدحام په نظر کې نيولوسره او سط سرعت به ۵۰ کليومتره په ساعت کښي وي نو ته به په ۳ ساعتونو کې کابل ته رسيږی . پدي حساب بايدپه يونيم ساعت کي سروبي ته او په دوه نيمو ساعتو کي پل چرخي ته ورسيږی .
نو پدي طريقه ستاسې د پلان شاخصونه لکه.سدوبي او پل چرخي هم معلوم، او دغو ځايونه ته درسيدو وخت هم معلوم دي. که تاسي په خپل وخت سروبي ته ورسيږي نو ستاسې سفر د پلان سره سم روان دي، اوکه ناوخته ورسيږي نو پلان مو د خنډ سره مخ دي اوکه ژر ورسيدي نو پلان نه مخکي يئ.

۵- ايا دولت د ځوانانو په سالمه روزنه کي څه کولاي شي؟ او څه ئي کړي؟

هو! دولت تر ټولو مهمه قوه ده چه ديوه مملکت دځوانانو په سالمه روزنه کی ډېره موثره ونډه اخستلی شی. دولت دخپل ورځنی کړو وړو له لاری نه يوازی دا چی ځوانانو ته ښه مثال جوړيدای شی بلکه دخپلو هغه امکاناتو او موثريت له لاری چی يي په ټولنه کي لری په ځوانانو کی مثبتی هيلی او اميدواری راپيداکولای شی.
سره لدی چه همدا اوس زمونږ په هېواد کی دځوانانو په نامه ډېر فعاليتونه او هلی ځلی روانی دی خو متاسفانه دمحتوی له لحاظه دغه پروګرامونه ډېر تش او بې کيفيته دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولت وائي يو څه اما متاسفانه په عمل کی بیا هغه څه کوی چه ددوی دوینا خلاف وی. دمثال په توگه: دوی وایي او دعوا کوی چه ځوانان باید پاك او وطن دوست وروزل شی خو چی کله بیا یو ځونان دپوهنتون نه فارغ شی او دخپل ځان دمقرر کیدلو لپاره په دولتی مختلفو ادارو کی په خپل مخ دوه لاسی څپیړی وخوری او په رشوت ورکولو او واسطه کولو مجبور شی نو ددوی هیلی په نا امیدی بدلی شی. خوی او خصلت ئی بیا دخدمت کولو په غوض په رشوت خوړلو او خیانت کولو وربدل شی. نو دادی په عمل کی ددولت ونډه دځوانانو په تربیه کی چی متاسفانه نه یوازی دا چی مثبته نه ده بلکه فوق العاده منفی او خطرناکه ده. زه پدی وسیله دافغانستان د چارواکو توجه دغه فوق العاده مهم اصل ته راړول غواړم چه دوی پدی پوه شي چه داداری فساد دغه جرړی یوازی پر دوی پوری محدودی نه پاتی کیږی بلکه دوی په خپلو دارنگه اعمالو ددی هېواد دراتلونکی بنسټونه خرابوی او دا هېواد دیو تل پاتی فساد سره مخ کوی چه بیا به ددوی خپل بچیان هم ددی فساد قربانیان وی.

۷- زمونږ بچیان په کور کی ښه تربیه لری خو په کوڅه کی دنورو ماشومانو دلاسه خرابیږی څه وکړو؟

دایوه ډېره عامه او پراخه ستونزه ده. ماشومان ضرورت لر ی چه دکور نه دباندی دنورو ماشومانو سره یو ځای لوبی وکړی او دماشومتوب دوخت نه ځانگړی خوند او مزي واخلي. دوی ضرورت لری چی ښوونځی ته ولاړ شی او هلته دنورو ماشومانو سره یو ځای زده کړه وکړی. مونږ نشو کولا ی او دماشومانو په گټهٔ هم نه ده چی دنورو ماشومانو نه ئي جدا او په کورونو کی راگیر وروزو. دبلی خوا په کوڅو او حتی مکتبونو کی په سل گونو داسی ماشومان دی چه هغوی په کور کی دتربیی څه خاص شرایط نه لری. ممکن هغوی بی پلاره وی، بي موره وی، غریب وی او یا هم پلار او مور ئي اصلا ددوی تربیی لپاره یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت نه لري او یا هم دتربیي په ورکولو نه پوهیږي . داهمدا ډول ماشومان دي چه اکثره په کوڅو کي بي سرنوشته گرځي، راگرځي او همدوی بیا دنورو ماشومانو لپاره هم د سر درد او د مصیبتونو دپیداکولو لامل گرځي. دایوه پراخه اجتماعي ستونزه ده چه دحل لپاره یي یوازي په ملك کي یو سالم نظام او سالمه اداره لازمي او جدي اقدامات تر سره کولای شي. خو پدی اړه دومره ویلی شم چي:

۱ دولت باید دخپلی ټولنی دراتلونکی سلامتیا په خاطر ددغي بچو په وړاندی خپل مسئولیتونه تشخیص او ادا کړي. او دغسی یله گرد ماشومان باید دیو منظم او ټاکلی پلان له لاری روزنتونونو ته ورواستول شي او په سالمه لاره مصروف وساتل شي

۲ پلرونه او میندی باید په دی اړه خپلو مسئولیتونو ته متوجه او تر ممکن حده ددی بچېانو روزنی ته ځان وقف کړي

۳ خیریه موسسی باید پدی اړه خپلی هڅی جدی او منظمی کړي تر څو دا ماشومان ددی مصیبت ناك حالت څخه وژغوری

۴ کوښښ وکړي چه خپل ماشومان دداډول ماشومانو نه جلا وساتی او دلوبو لپاره ئي کوم بل داسی محیط ته یوسی چه تاسی هم ورسره اوسي او یو سالم محیط وی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپاړ سم څپرکی

۵۷ - دلوستونکو نه وروستۍ هيله:

محترمو لوستونکو! داچې تاسې د اکتاب تر پايه ولوست له زغم او حوصلې نه مو مننه کوم. ددې امکان شته چې دکتاب په لوستو کې مو ځينی غلطۍ او سهوې په نظر راغلي وي، نو ددې له پاره چې په راتلونکي چاپ کې د دې ډول غلطيو مخه ونيول شی، نو خپل نظريات او کتنې موږ ته په هغه پته راواستوئ چې د کتاب پر پښتۍ ليکل شوې دي. ددې ترخوا، اجازه راکړئ او زما دوه لاندينې وړانديزونه ولولئ، ددې منل او پرې عمل کول ستاسې خو ښه ده.

۱ . لطفا په خپله ټولنه کې د يو کارنده او باتدبيره انسان په توگه ژوند غوره کړئ.

د فعال او غير فعال ژوند په اړه ددې کتاب په ــــــ مخ کې په تفصيل خبرې شوې دي. د يو فعال شخص په توگه ژوند کول هم تاسې ته او هم دې ټولنې ته نيکمرغي راوړلی شي او د يو باتدبيره انسان په توگه کېدای شي تاسې پخپل ژوند کې د يولړ ستونزو مخه ونيولای شئ او هم به مو اړوند کارونه ښه منظم او موفقانه ډول تر سره کړي وي.

۲- هيله ده د همدې پورته وړانديزونو په رڼا کې دغه کتاب هم په فعاله توگه ولولئ او پدې اړه موږ سره خپل نظريات، وړانديزونه او ځانگړې تجربې شريکې کړئ، چې ددې کتاب په بيا چاپولو کې ځوانانو ته د لا ښه چوپړ په خاطر په پام کې ونيول شي.

د هېوادوالو د لا زياتې سياسي هوښيارۍ، دگران هېواد رښتينې ازادۍ، ابادۍ، هوساينې او سرلوړۍ او ترڅنگ يې ستاسې د لا ډېرو برياليتوبونو، کارنده او با مسووليته ژوند کولو په هيله

(c) ketabton.com: The Digital Library

پای

ډاکټر تاج الدین ملت مل

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library